

**T.C
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ PROGRAMI**

**II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ OKUL ÖNCESİ EĞİTİM
ÇALIŞMALARININ CUMHURİYET DÖNEMİ
UYGULAMALARINA ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sibel ATLI

VAN-2011

**T.C
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİMİ PROGRAMI**

**II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ OKUL ÖNCESİ EĞİTİM¹
ÇALIŞMALARININ CUMHURİYET DÖNEMİ
UYGULAMALARINA ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sibel ATLI

Danışman

Yrd.Doç.Dr. Ali GURBETOĞLU

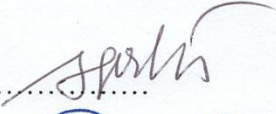
VAN - 2011

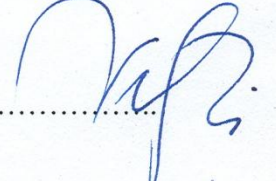

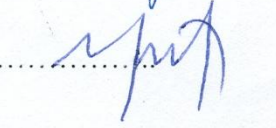
¹ Bu çalışma Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Başkanlığı tarafından 2010 – SOB- YL094 nolu proje olarak desteklenmiştir.

KABUL VE ONAY

Sibel ATLI tarafından hazırlanan "II. Meşrutiyet Dönemi Okul Öncesi Eğitim Çalışmalarının Cumhuriyet Dönemi Uygulamalarına Etkilerinin Değerlendirilmesi" başlıklı bu çalışma 21.04.2011 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Ali GURBETOĞLU

Üye : Doç. Dr. Vefa TAŞDELEN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mustafa TATAR

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

.....
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Okul öncesi eğitimin temelleri II. Meşrutiyet yıllarında atılmıştır. Yıkılmakta olan devletin, bilinçli insanlar ve modern eğitim uygulamalarıyla kurtulabileceği düşünülmüş, bu amaçla eğitim kademelerinde çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bu dönemde gerek Osmanlı vatandaşları ve gerekse azınlıklar tarafından çeşitli okullar kurulmuştur. Bu okullar arasında yer olan anaokulları ve anasınıfları, toplumun okul öncesi eğitim kurumlarıyla ilk defa tanışmasını sağlamıştır.

Bu yıllarda okul öncesine dönük olarak ortaya konan uygulamaları, Tanzimat ile başlayan sivil eğitimin batılılaştırılması çabalarının bir anlamda geç kalmış tamamlayıcısı olarak değerlendirmek mümkündür. Alanla ilgili ilk program ve uygulamaların incelenmesi göstermektedir ki, II. Meşrutiyet yıllarındaki program, öğretmen kılavuzları ve uygulamaları, sanıldığı gibi aksine, çağının çok ilerisinde, günümüz okul öncesi eğitiminde önemsenen pek çok ilke ve uygulamayı bünyesinde barındırmaktadır.

Okul öncesi eğitim kurumlarının öneminin anlaşılmasıyla birlikte, bu kurumlara yönelik eğitim programları hazırlama, öğretmen yetiştirme ve yasal düzenlemeler gibi çabaların hız kazandığı görülmektedir. İnsanın bilişsel, psiko-sosyal, dilsel ve fiziksel gelişiminde kritik bir öneme sahip olan 0-6 yaş dönemine yönelik uygulamaların ilk defa II. Meşrutiyet yıllarında başlaması bu dönemi, okul öncesi eğitimin temellerini doğru anlamak ve süreci doğru değerlendirebilmek açısından önemli kılmaktadır. Bu dönem, birçok alanda olduğu gibi okul öncesi eğitimi alanında da Cumhuriyet dönemi uygulamalarına kaynaklık etmiştir. Bu çalışmada Cumhuriyet döneminde kesintilerle uygulanan okul öncesi eğitim çalışmalarında II. Meşrutiyet dönemindeki uygulamaların etkileri ve devamlılığı değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın, Türkiye’de okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimini ve uygulamaların kaynaklarını ortaya koyması yönüyle alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın konusunun belirlenmesinde, oluşumunda ve tamamlanmasında her zaman destek veren, önemli katkılar sunan tez danışmanım, Yrd. Doç. Dr. Ali

GURBETOĞLU'na iten teŖekkürlerimi sunarım. Ders aŖamasında bilimsel alıŖmalar yönünde gelişmeme önemli katkılar sunan hocalarıma da teŖekkürü bir borç bilirim.

Yüksek lisans eğitimine başlamam için öncülük eden abim Fesih ATLİ başta olmak üzere bütün aileme ve arkadaşlarıma destekleri için teŖekkür ederim.

Bu alıŖma Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bilimsel AraŖtırma ve Proje Daire Başkanlığı tarafından desteklenmiştir. Katkılarından dolayı teŖekkür ederim.

Sibel ATLİ

ÖZET

ATLİ, Sibel

II. Meşrutiyet Dönemi Okul Öncesi Eğitim Çalışmalarının Cumhuriyet Dönemi Uygulamalarına Etkilerinin Değerlendirilmesi

Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Van, 2011

Bu araştırmada II. Meşrutiyet Döneminden günümüze kadar yapılan okul öncesi eğitim çalışmaları incelenmiştir. II. Meşrutiyet Dönemindeki okul öncesi eğitim çalışmalarının Cumhuriyet Dönemindeki çalışma ve uygulamalara ne gibi etkisi olduğu amaçlanmıştır. Tarama modelinde yapılan bu çalışma özellikle okul öncesi eğitim programları, öğretmen kılavuz kitapları ve yasal düzenlemeler kapsamında yapılmıştır.

Çalışma altı bölümde hazırlanmıştır. İlk bölümde problem ve kullanılan yöntem açıklanmıştır. İkinci bölümde okul öncesi eğitim ve önemi üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimi ele alınmıştır. Bu bölümde çeşitli medeniyetlerde okul öncesi eğitimin gelişimi ve modern anlamda okul öncesi eğitime öncülük eden Avrupa ülkelerinde okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimi incelenmiştir. Türkiye’de okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimi üç başlık altında araştırılmıştır; II. Meşrutiyet döneminde okul öncesi eğitim çalışmaları, 1923’den 1952’ye kadar okul öncesi eğitim, 1952’den 2010’a kadar okul öncesi eğitim çalışmaları. Eğitim çalışmaları açısından birçok alana kaynaklık eden II. Meşrutiyet Dönemindeki çalışmalar ile Cumhuriyet Dönemi’ndeki çalışmalar ayrıntılı olarak incelenmiştir. Dördüncü bölümde II. Meşrutiyet Dönemi okul öncesi eğitim çalışmalarının Cumhuriyet Dönemi uygulamalarına etkileri değerlendirilmiştir.

Sonuç olarak II. Meşrutiyetten günümüze kadar olan okul öncesi eğitim çalışmaları ayrıntılı olarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmaların alana katkı sağlaması beklenmektedir. Yapılan değerlendirme sonucunda yapılan ilk çalışmaların neredeyse Cumhuriyet'in 1952 yılına kadar üzerine katkı yapılamadan tam tersine özünü kaybederek devam ettikleri görülmüştür. 1952'den 2010'a kadar hazırlanan programların eğitim etkinliklerinde, öğretmen rehberlerinde ve yasal düzenlemelerinde de II. Meşrutiyet dönemi okul öncesi eğitim çalışmalarının etkilerini geniş ölçüde devam ettirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitimi, Türk eğitim tarihi, Türk çocukluk tarihi, okul öncesi programı, anaokulu, çocuk bahçesi, çocukluk

ABSTRACT

ATLI, Sibel

Evaluation of Influences to Republican Period Applications of II. Constitutional
Monarchy Period Pre-school Education Studies

Postgraduate Thesis, Yüzüncü Yıl University, Institute of Social Sciences

Van, 2011

In the study, pre-school education studies that have been studied from II. Constitutional Monarchy Period to today have been analyzed. It is aimed to demonstrate what influences of pre-school education studies of II Constitutional Monarchy Period to the studies and application in Republican Period are. This study held in scan model has been done in the scope of especially pre-school education schedules, teacher guidebook and legal reforms.

The study has been prepared in six chapters. In chapter one, the matter and the method used have been explained. In chapter two, pre-school education and its importance have been emphasized. In chapter three, the historical development of pre-school education has been dealt. The historical development of pre-school education in European countries leading to progress of pre-school education in various civilisations and pre-school education in modern sense has been studied in this chapter. The historical development of pre-school education in Turkey has been researched under three titles ; pre-school education studies in II Constitutional Monarchy Period, pre-school education from 1923 to 1952, pre-school education studies from 1952 to 2010. The studies in II Constitutional Monarchy Period and in Republican Period which are sources of many fields in terms of education studies have been scrutinized. In chapter four, the influences of pre-school education studies in II Constitutional Monarchy Period to the applications of Republican Period have been evaluated.

Consequently, the pre-school education studies that are from II Constitutional Monarchy Period to today have been tried to be presented in detail. These studies are expected to contribute to the field. It is seen that the early studies had held by losing its essence till nearly 1952 during Republican Period, on the contrary, without being contributed on as a result of the evaluation held. II Constitutional Monarchy Period pre-school education studies have also continued their effects widely in the education activities, teacher's guide and legal reforms of the schedules which have been prepared from 1952 to 2010.

Key Words: Pre-school education, History of Turkish education, History of Turkish childhood, Pre-school schedule, nursery school, playground, childhood

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	I
ÖZET	Iı
ABSTRACT	Iv
İÇİNDEKİLER	Vı
TABLolar LİSTESİ	Xı
EKLER LİSTESİ	Xı
BÖLÜM	
1.GİRİŞ	1
1.1.Problem.....	1
1.2.Amaç	10
1.3.Önem	10
1.4.Sınırlılıklar	11
2. YÖNTEM	12
2.1.Araştırma Modeli.....	12
2.2. Çalışma Evreni.....	12
2.3. Verilerin Çözümlemesi.....	13
3. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM	14
3.1. Okul Öncesi Eğitim.....	15
3.2. Okul Öncesi Eğitimin Amaçları.....	15
3.3. Okul Öncesi Eğitimin Önemi.....	17
3.4. Okul Öncesi Eğitim Kurumları.....	18
3.4.1. Kreş.....	20
3.4.2. Gündüz Bakımevleri.....	21
3.4.3.Anaokulları.....	21
3.4.4 Anasınıfları.....	22
3.4.5.Uygulama Sınıfları ve Anaokulları.....	22
3.5. Aile Merkezli Okul Öncesi Eğitim.....	23
3.5.1. Erken Destek Projesi (AÇEP); Anne Çocuk Eğitim Programı	23
3.5.2. Aile Çocuk Eğitim Programı.....	25
3.5.3. Baba Destek Programı (BADEP).....	26

3.5.4. Ana – Baba Okulu Projesi.....	26
3.5.5. Okul Öncesi Veli Çocuk Eğitim Programı (OVÇEP).....	27
3.6. Uzaktan Eğitim Yoluyla Kitle İletişim Araçlarıyla Okul Öncesi Eğitim.....	28
3.6.1. Video İle Anne – Baba Eğitim Programı	29
3.6.2. Çok Amaçlı Okul Öncesi Eğitim.....	29
4. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN TARİHSEL GELİŞİMİ.....	30
4. 1. Çeşitli Medeniyetlerde Okul Öncesi Eğitimin Tarihsel Gelişimi...	30
4.1.1. Okul Öncesi Eğitim Fikri ve Çocuk.....	30
4.1.2. Avrupa Ülkelerinde Okul Öncesi Eğitimin Tarihsel Gelişimi...	35
4.1.2.1. Fransa.....	35
4.1.2.2. İtalya.....	37
4.1.2.3. Almanya.....	38
4.1.2.4. İngiltere.....	40
4.2. Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Tarihsel Gelişimi.....	42
4.2.1. Türk Eğitim Tarihinde Çocuk Üzerine Görüşler.....	42
4.2.2. Okul Öncesi Eğitime Dönük İlk Çalışmalar.....	45
4.2.3. II. Meşrutiyet Dönemi’nde Okul Öncesi Eğitim Çalışmaları...	47
4.2.3.1. II. Meşrutiyet Dönemi Türk Eğitimcilerinin Okul Öncesi Eğitim Çalışmaları.....	48
4.2.3.1.1. Kazım Nami Duru	48
4.2.3.1.2. Sabri Cemil.....	50
4.2.3.1.3. Satı Bey.....	52
4.2.3.1.4. Ethem Nejat.....	54
4.2.3.1.5. Feridun Vecdi.....	55
4.2.3.2. Kurum Merkezli Okul Öncesi Eğitim Çalışmaları.....	56
4.2.3.2.1. Kısmen Anaokulu İşlevi Gören Kurumlar.....	56
4.2.3.2.2. Anaokulları.....	60
4.2.3.3. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Yönelik Yasal Düzenlemeler.....	63
4.2.3.4. Anaokulu Ve Sınıfı Müfredat Programları Ve Öğretmen Uygulamaları.....	67

4.2.3.4.1. Ana Mekteplerine Mahsus Müfredat.....	67
4.2.3.4.2. Öğretmen Kılavuz Kitabı (Çocuk Bahçesi Rehberi).....	73
4.2.3.4.3. Frobel (Friedrich Wilhelm August) Yöntemi.....	89
4.2.3.4.4. Maria Montessori Yöntemi.....	91
4.2.3.5. Anaokullarında Ve Sınıflarında Kullanılan Eğitim Araç Gereçleri.....	94
4.2.3.6. II. Meşrutiyet Dönemi Okul Öncesi Öğretmeni Yetiştirme Çalışmaları.....	95
4.2.3.6. II. Meşrutiyet Döneminde Aile Merkezli Okul Öncesi Eğitim	97
4.2.3.7.1. Osmanlı Ana Mektepleri.....	99
4.2.4. Cumhuriyet Dönemi'nde Okul Öncesi Eğitim Çalışmaları....	100
4.2.4.1. Türkiye'de 1923 – 1950 Yılları Arasında Okul Öncesi Eğitim.....	100
4.2.4.1.1. 1924 – 1950'de Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Programlar.....	106
4.2.4.1.2. 1923 – 1950 Yılları Arasında Okul Öncesi Öğretmeni Yetiştirme Çalışmaları.....	110
4.2.4.2. Türkiye'de 1950 – 2010 Yılları Arasında Okul Öncesi Eğitim.....	111
4.2.4.2.1. Milli Eğitim Şuralarında Okul Öncesi Eğitim.....	121
4.2.4.2.2. Kalkınma Planlarında Okul Öncesi Eğitim.....	140
4.2.4.2.3. 1950'den Günümüze Uygulanan Okul Öncesi Eğitim Programları.....	146
4.2.4.2.3.1. 1952 Ana Okulları Eğitim Programı.....	147
4.2.4.2.3.2. 1981 Okul Öncesi Eğitim Programları.....	152
4.2.4.2.3.3. 1989 Okulöncesi Programı.....	163
4.2.4.2.3.4. 1994 Okul Öncesi Eğitim Programı.....	169
4.2.4.2.3.5. 2002 Okul Öncesi Eğitim Programı.....	172
4.2.4.2.3.6. 2006 Okul Öncesi Eğitim Programı.....	182
4.2.4.2.4. 1950'den Günümüze Okul Öncesi Öğretmen Kılavuz Kitapları.....	193

4.2.4.2.4.1. Anaokulları Kılavuzu (1969).....	193
4.2.4.2.4.2. Okulöncesi Öğretmen Kılavuz Kitabı (1989).....	206
4.2.4.2.4.3. Okul Öncesi Eğitim Programı (36 – 72 Aylık Çocuklar İçin) Öğretmen Kılavuz Kitabı.....	215
4.2.4.2.5. 1950 – 2010 Yılları Arasında Okul Öncesi Öğretmeni Yetiştirme Çalışmaları.....	224
5. II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ OKUL ÖNCESİ EĞİTİM ÇALIŞMALARININ CUMHURİYET DÖNEMİ UYGULAMALARINA ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	
5.1. II. Meşrutiyet Dönemi’ndeki Ana Mektepleri Müfredatının Cumhuriyet Dönemi’ndeki Okul Öncesi Eğitim Programlarıyla Karşılaştırılması.....	227
5.1.1. II. Meşrutiyet Ana Mektep Müfredatındaki Amaçların Cumhuriyet Dönemi’ndeki Okul Öncesi Eğitim Programındaki Amaçlarla Karşılaştırılması.....	228
5.1.2. Ana Mektep Müfredatındaki Eğitim Durumlarının (öğrenme yaşantıları) Cumhuriyet Dönemi’ndeki Okul Öncesi Eğitim Programlarındaki Eğitim Durumlarıyla Karşılaştırılması.....	235
5.1.3. II. Meşrutiyet Dönemi Ana Mektep Müfredatları İle Cumhuriyet Dönemi Okul Öncesi Eğitim Programlarının Değerlendirme Aşamalarının İncelenmesi.....	244
5.1.4. II. Meşrutiyet Dönemi’nde Okul Öncesi Eğitim Ortamları İle Eğitim Araç – Gereçlerinin Cumhuriyet Dönemi Uygulamalarıyla Karşılaştırılması.....	245
5.2. II. Meşrutiyet Dönemi’ndeki Ana Mektepleri Ve Sınıfları Hakkındaki Nizamnameyle Cumhuriyet Dönemi’ndeki Okul Öncesi Eğitim Yönetmeliklerinin Karşılaştırılması.....	247
5.3. II. Meşrutiyet Dönemi’ndeki Çocuk Bahçesi Rehberinin Cumhuriyet Dönemi’ndeki Okul Öncesi Öğretmen Kılavuz Kitaplarıyla Karşılaştırılması.....	247
5.3.1. Çocuk Bahçesi Rehberi Kitabı İle 1969 Anaokulları Kılavuzu	

Kitabının Karşılaştırılması.....	248
5.3.2 Çocuk Bahçesi Rehberi.İle 1989 Okulöncesi Öğretmen Kılavuzu Kitabı ile Kitabının Karşılaştırılması.....	249
5.3.3. Çocuk Bahçesi Rehberi Kitabı İle Okul Öncesi Eğitim Programı (36 – 72 aylık çocuklar için) Öğretmen Kılavuz Kitabının Karşılaştırılması.....	25
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	252
6.Sonuç ve Öneriler.....	257
7. KAYNAKÇA.....	259
8. EKLER.....	274

TABLOLAR LİSTESİ

<u>Tablo</u>	<u>sayfa</u>
1. Çocuk bahçesine üç yaşında gelen çocuklar için uygulanan ders programı çizelgesi.....	80
2. Üç yaşından daha büyük çocuklar için uygulanan ders programı çizelgesi...81	81
3. 1923-1924 mevcut Ana Mektepleri ve öğrenci sayıları.....	100
4. 1923-24 yıllarında mevcut Ana Mektebi velilerinin mesleklere göre dağılımı.....	101
5. 1940-2010 yılları arasında okul öncesindeki sayısal gelişmeler.....	143
6. Bir ünite planı çizelgesi.....	156
7. 2006 yıllık plan çizelgesi.....	214

EKLER LİSTESİ

<u>Ek</u>	<u>sayfa</u>
1. Anaokulu ve anaokulu öğrencileri resimleri.....	274
2. Çocuk Bahçesi Rehberi kapağı.....	276
3. Buğday konulu resim.....	277
4. Hikaye (Buğday).....	277
5. Harf benzetmesi.....	280
6. Ana Mektep oyuncak ve malzeme listesi.....	281
7. 1952 Programında yer alan Sağlık Fişi.....	282
8. 1989 Çizgi çalışması.....	283
9. Kayıt gözlem formu.....	284
10. 1989 programının hedef gösterimi.....	286

KISALTAMALAR

AÇEV: Anne Çocuk Eğitim Vakfı

bkz.: Bakınız

DAGM: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

E.: EURDIYCE

E/E: EURDIYCE/ERUYBASE

E/C: EURDIYCE/CEDEFOP

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MEŞ: Milli Eğitim Şurası

MF: Mikro Film Osmanlı Arşivi

S: Sayı

s: Sayfa

SHÇEK: Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu

T.D.V.İ.A: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1. Problem

İnsanın doğumundan ölümüne kadar devam eden bir süreç olan eğitim kültürün yeni kuşaklara aktarılmasını sağlamaktadır. Bu nedenle eğitim çalışmalarının tarihsel köklerini incelemek ve zaman akışı içinde meydana gelen değişimleri, ürünleri, düşünceleri ortaya koymak geçmişten günümüze devam eden çalışmaların anlaşılması ve geliştirilmesi açısından önemlidir.

Akyüz (2009:2) eğitimi kişinin davranışlarında olumlu yönde değişiklikler meydana getirme süreci olarak tanımlamaktadır. Bu süreçte eğitimin en temel amacı ise insanın içinde yaşadığı doğal yaşama uyumunu sağlamak ve hayatın güçlükleriyle mücadele edebilecek donanımda yetiştirmek olmuştur (Gurbetoğlu, 2007:21). Bir milletin yükselişinde eğitim ve öğretimin ne denli önemli olduğu günümüzde daha iyi anlaşılmalıdır. İnsan ruh ve beden sağlığının korunarak geliştirilmesi, insana bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerinin kazandırılması amacıyla bir plan ve hedef doğrultusunda yapılan bütün etkinlikler eğitimin kapsamına girmektedir (Ülken, 1967:11 ve Erkal, 1983:111). Eğitim ayrıca nesiller arasındaki anlayış yakınlığını ve ahengi koruyarak, tarih boyunca milli şuurun devamını ve gelişmesini sağlamayı hedef almaktadır (Egemen, 1965:84).

Eğitim s¼recinde çocuğun, kendi bireyselliği korunurken toplumla bir b¼t¼n halinde ve toplumun gelişmesine faydalı, sorumlu vatandaş olarak yetişmesi beklenir. Bu ise ancak temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanıldığı okul ¼ncesi yıllarından başlayarak çocukların ¼ęrenme yaşantılarının kalitesini arttırma y¼n¼nde g¼sterilecek dikkatli çabalarla m¼mk¼n olabilir (Tuğrul, 2005 S:62). Bu nedenle çocuğun ilk eğitim çalışmalarının yapıldığı 0-6 yaş d¼nemini kapsayan okul ¼ncesi eğitimin ¼nemi çok b¼y¼kt¼r.

Okul ¼ncesi eğitim; “ocuğun doğduğu g¼nden temel eğitime başladığı g¼ne kadar geçen yılları kapsayan ve çocukların daha sonraki yaşamlarında ¼nemli rol oynayan; bedensel, psikomotor, sosyal-duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerinin b¼y¼k ¼l¼de tamamlandığı, kişilinin şekillendiği, ailelerde ve kurumlarda verilen eğitim s¼reci” olarak tanımlanmaktadır (Aral, Kandır ve Yaşar, 2002:14). İlk¼đretime başlamadan ¼ncesini içeren bu s¼re okul dışı bir eğitimi vurgulamaktan ziyade, ilk¼đretim ¼ncesi eğitimi kapsamaktadır (Başal, 1998:6).

Çocuğun ¼ęrenmesinde ¼ ¼nemli aşama vardır. Birincisi eve dayalı ¼ęrenme, ikincisi okul ¼ncesi eğitim sırasında edinilen ¼ęrenme ve ¼¼nc¼s¼ erken ilk¼đretim çağındaki ¼ęrenme aşamasıdır. Bunların hepsi birbiriyle çok g¼l¼ bir bağlantı içindedir. Bu bağlantı sağlandığı takdirde daha iyi eğitimi çocukların yetiştirilmesi m¼mk¼n olacaktır (Dall,1997:23). Bu bağlantının ¼nemli bir aşaması olan okul ¼ncesi eğitim kurumlarında geçirilen yaşantıların ve alınan eğitimin çocukların daha sonraki eğitim d¼nemlerinde akademik başarıları ¼zerinde olumlu etkileri olmaktadır (Demiral, 1989:29; S¼zer, 2000:122).

Ball (1994:5) iyi bir okul ¼ncesi eğitimin başta dezavantajlı, gelişim geriliği olan çocuklar olmak ¼zere b¼t¼n çocuklar için ¼nemli sosyal destek sağladığını belirtmektedir. Ayrıca Ball (1994:7) ve Espinoza (2003:2) okul ¼ncesi eğitimin toplumun sosyal ve ekonomik gelişimi için de y¼ksek kalitede bir yatırım olduğuna vurgu yapmaktadırlar.

Çocuklar d¼nyaya doğası gereği ¼ęrenmeye yatkın olarak gelirler. Çocuktaki bu yatkınlığın değerlendirilerek dil gelişiminde, kavramsal, sosyal,

duygusal ve motor gelişimde önemli bir aşama olan yaşamın ilk altı yılında hızlı bir öğrenme için zengin bir uyarıcı çevreyle çocuğu karşılamak gerekir (U.S., 2001:37). Çünkü bireylere, çocukluk yıllarında olumlu davranışlar kazandırmada zengin çevre uyarıcılarına gereksinim vardır (Acun ve Erten, 1996; Dinç, 2002:3; Oğuzkan ve Oral, 1992:5). Çocukluk yıllarında zengin çevre uyarıcıları yeterli düzeyde sağlanamadığı takdirde, çocuğun yetişkinlik yıllarındaki yaşantısında birtakım eksiklikler oluşabilmektedir (Aksoy, 1994:5; Oğuzkan ve Oral, 1992:5).

Çocuk tüm gelişimine ilişkin temel bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıkları ailede kazanmaktadır. Bu açıdan aile; çocuğun bakımı, gelişimi ve eğitiminden sorumlu başlıca kurum olma özelliği taşımaktadır. Aileden sonra, okul öncesi eğitim kurumları çocuğu toplumsal yaşama hazırlamada aileyi destekleyen kurumlar olarak sistem içinde yerlerini almaktadır (Kandır, 2001 S:151). Çocuğun okul öncesi dönemde sosyal yönden gelişimi daha sonraki sosyal davranışlarına temel olacaktır (Özgülük, 2006:13). Ayrıca okul başarısının arttırılması ve yaşamın iyileştirilmesi için gerekli olan bilişsel kontrol becerilerin kazanılmasında da risksiz bir okul öncesi eğitim önemlidir (Diamond; Bannett; Thomas ve Munro, 2008:1185-1186).

Bu denli önemli olan okul öncesi eğitim düşüncesinin ortaya çıkışı ne zamandır? Dünyada ve Türkiye’de okul öncesi eğitimin, diğer eğitim kademeleriyle paralel bir gelişim göstermeyişinin tarihsel nedenleri nelerdir? Bu eğitim kademesine ilişkin geçmiş deneyimlerin, Türkiye’deki çağdaş okul öncesi eğitim uygulamalarına yansımaları ve etkisi ne düzeyde olmuştur? Bu ve benzeri soruların cevaplarının aranması önemlidir. Çağdaş, toplumsal kurum ve kavramların anlaşılması tarihsel araştırmaların ortaya konmasını gerektirmektedir (Tan, 1982:72). O nedenle Türkiye’de okul öncesi eğitimin tarihsel gelişiminin incelenmesi, bu eğitim kademesinin daha sağlıklı bir zeminde sürdürülmesine katkılar sunacaktır.

Okul öncesinin dünyadaki tarihsel gelişimine baktığımız zaman Avrupa’da çocuk eğitimi ile ilgili görüşler ilk çağlara kadar uzanmaktadır. İlk çağ düşünürlerinden Sokrates (M.Ö.470-399), Platon (M.Ö.427-347) ve Aristo’nun

((M.Ö.384-322) eğitim üzerine önemli görüşleri vardır. Örneğin Platon, Cumhuriyet adlı eserinde çocuk eğitiminden bahsetmiştir. 0-3 yaş arasında gerçek ailelerinden alınan çocuklar yabancı anneler tarafından emzirilir, bakımı yapılır (Aytaç, 1998:40). Platon'a göre bütün çocuklar üç yaşından sonra resmi görevli bayan eğitimciler tarafından yetiştirilmeli, bugünkü anlamda kreşe benzeyen kurumlarda hep beraber büyütülmelidirler. Çocuk 3-6 yaş arasında oyuna teşvik edilmeli, çok sert olmaması kaydıyla ceza olmalı ve çocuk nazlı büyütülmemelidir (Koçer, 1980:131).

Avrupa'da Hıristiyanlığın etkisinin görülmeye başlandığı III. – IV. yüzyıllarda Roma İmparatorluğu'nun çöküşü ile kilisenin kuralları egemen olmuştur. Ortaçağda okul öncesi dönemindeki çocuk sosyal hayatın dışında olup, çocuğun duygu ve düşünceleri değer görmemiştir. Avrupa'da dinsel eğitimle beraber bedensel ceza kullanılmıştır (Oral ve Oğuzkan, 2003:25). 1774'de Jean Fredric Oberlin Fransa'da küçük çocukların sağlığını korumak ve geliştirmek için bir okul açmıştır. Bu okul 1801'de açılan kreşlerin bir başlangıcı sayılmaktadır. Yine bu dönemin önemli düşünürlerinden biri olan Pestelozzi, çocuklara eşyanın kendisini göstermek ve öğretmek istediğinden anaokulları tarihinde önemli rol oynamıştır. Pestelozzi'nin görüşlerinden etkilenen Friedrich Wilhelm August Frobel 1816'da 3-6 yaşlar arasındaki çocuklar için bir okul açmıştır. Frobel, anaokullarına dair birçok teori ortaya koyarak tarihe anaokullarının babası olarak geçmiştir. 1900'lü yılların başında İtalyalı Maria Montessori "Casei de Bambini" adıyla Roma'da bir okul açarak anaokullarının geniş bir alana tanınmasını sağlamıştır (Özgür, 1956:5).

20. yüzyıla geldiğimizde ise ilk onbeş yılında bütün dünyada olduğu gibi Avrupa'da da eğitim düşüncesinin hızla değiştiği, eski okul eğitim sistemini benimsemeyen çağdaş eğitim akımlarının olduğu bir dönemin başladığı görülmektedir. Ayrıca bu dönemde çağdaş bir eğitim akımı olan "çocuktan hareket akımı" her türlü eğitim ve öğretimin merkezine çocuğu yerleştirmiştir (Aytaç, 1976: 36). Bu akımın önemli temsilcilerinden olan Ellen Key (1849-1926) 1902 tarihinde yazdığı "Çocuk Asrı" adlı eserinde şöyle belirtmiştir; "terbiyenin en büyük sırrı çocuğu terbiye etmektir. Her öğretmene tavsiye edilecek terbiye

kaidesi şudur; çocuğu rahat bırakmak, nadir olarak çocuğa müdahale etmek, kaba ve saf olmayan davranışları çocuktan uzak tutmaktır”. O, genç ve çocuk haklarının ve çocuğun niteliklerinin taciz edilmeden gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Ellen Key yine bu eserinde; *“Büyükler kendileri için her şeye müsaade ediyorlar, buna mukabil çocuğa hiçbir müsaade de bulunmak istemiyorlar. Çocuklar sömürülmekte ve ezilmektedir. Çocuğun mahiyetini ezme ve çocuğa tabiatı haricinde olan şeyleri aşılma halihazır pedagojinin yaptığı cinayetlerdir”*(Fikret, 1934:17) ifadesinde bulunmuştur.

Türklerin Müslüman olmadan önce eğitim anlayış ve uygulamaları, yaşama biçimlerinin etkisiyle şekillenmiştir. Çocukların ve gençlerin toplumsallaşıp eğitilmesinde toplum töresi önemli rol oynamıştır (Akyüz, 2009: 5). Türkler Müslüman olduktan sonra eğitime daha çok önem vermişlerdir. Çünkü genel olarak İslam insanın doğuştan iyi olduğunu kabul eder (Bayraklı, 1989: 107). Çocuk ise anne babanın yanında ilahi bir emanettir. Eğitim ve öğrenim yaşı 0-2, 2-7, 7-10, ve 10-Buluğ yaşı kesimlerine göre ayrılır. İki yaşına kadar çocuk hürdür. Yaşına göre hiç kayıt altında değildir. Öğrendiklerini şüursuz öğrenir. Örneğin: Yürüme, ilk konuşma gibi (Bayraktar, 1989:113 - 15).

İslam eğitimcileri genellikle 5-7 yaşlarını okula başlama yaşı olarak kabul etmişlerse de herkes için geçerli belli bir yaş koymaktan çok çocuğun olgunluk ve kabiliyetini dikkate almışlardır (Bayraklı, 1989: 107). İslam düşünürleri olan Farabi (850-950), İbn Sina (980-1037), En – Nemerî (1070), Kaşgarlı Mahmut, Gazali (1058-1111), İbn El – Hacc (1336) ve Gazan Mahmut Han (1271-1304)’ın çocuk eğitimi üzerine önemli görüşleri bulunmaktadır. Örneğin İbn Sina (980-1037), çocukta eğitimin sütten kesilince kötü huylar edinmeden önce başlaması görüşündedir. En – Nemerî (1070), “erken yaşta edinilen bilgi taşa yazılan yazı gibi kalır yaşlılıkta ise su üzerine yazılan yazı gibi silinir” benzetmesini yaparak çocuğun öğrenimine erken yaşta başlamasını ister (Dağ ve Öğmen, 1977:33-35). Farabi, İbni Sina, Yusuf Hashacip, Kaşkarlı Mahmut Karahanlı Dönemi eğitimcileridir. Ayrıca Selçuklu döneminde önemli eğitimciler söz konusudur ki bunlardan biri de Gazali’dir. Gazali (1058-1111) insanın yaratılışından üstün özelliklere, mükemmel bir ruhi dokuya sahip olarak dünyaya gelmesine rağmen

fiziksel, zihinsel ve ahlaki olgunluğa ulaşıncaya kadar yetişkinin yardımına ihtiyaç duyduğunu belirtmektedir. Bu nedenle çocuk her türlü etkiye açık olduğu, anne-baba ve çevre onu nasıl etkilerse çocuğun o etkilerle şekilleneceğini ifade etmektedir (Cebeci, 2009).

Türklerde eğitim alanında devletin sorumluluğu Anadolu'ya göç hareketlerinden sonra başlamıştır. Çocuklarla ilgili ilk sosyal hizmet çalışmalarının Gazan Mahmut Han tarafından gerçekleştirildiği bilinmektedir. Osmanlı'da okul öncesi eğitim çalışmaları incelendiğinde kurumsal erken çocukluk eğitimi uygulamalarının başlangıcı olarak Fatih Sultan Mehmet zamanında açılan sıbyan mektepleri gösterilmektedir. Ancak bu kurumlarda bu yaş çocuklarına verilen eğitim bugünkü okul öncesi eğitim anlayışından uzaktır (Akyüz, 1996:11-18). Osmanlı İmparatorluğu tarihinde, eğitimin birbiriyle bağlantılı birçok alandan oluşan zor ve karmaşık bir yapıya sahip olması nedeniyle eğitim kurumlarının kendini yenileyebilmesi kolay olmamıştır.

Tanzimat döneminde, artık ailenin ve devletin eğitim görevlerini sadece dini ve geleneksel açıdan belirleyen görüş ve uygulamalar zayıflamaya yüz tutmuş, ailenin ve devletin eğitim görevleri, çocuklara ve topluma olan sorumluluklar açısından ele alınmaya başlanmıştır. Böylece, eskisinden biraz farklı bir insan tipi yetiştirmek için çocuklara yeni ve toplumsal-dünyevi ilkelerin de telkin edilmesi gerekli görülmüştür. Bu gelişmenin temelinde, esas olarak, bazı devlet adamları ve yazarların, eğitimcilerin, özeleştiride bulunup, toplumun bilgisizlik içinde ve geri kalmış durumda olduğunu fark etmeleri, devletin kötüye gidişinin temel nedenlerinden biri olarak ailede ve okuldaki geleneksel eğitim öğretim anlayışı ve uygulamalarını görmeleri ve bunları değiştirme gereğine inanmaları olgusu yer alır (Akyüz, 1998:49-56).

II. Meşrutiyetten sonra eğitim ve öğretimde yenileşme çabaları tam olarak Batılılaşma ya da modernleşme çabalarının bir halkası olmuştur (Kodaman,1988:153). Osmanlıyı yıkılmaktan kurtarmak için aydınların çareler üretme arayışları daha sonra kurulan Cumhuriyet'in kadroları, ilkeleri ve eğitim

uygulamaları için çok önemli bir tecrübeyi oluşturması nedeniyle II. Meşrutiyet Türk Eğitim Tarihinde ayrı bir öneme sahiptir (Gurbetoğlu, 2007:I).

Türkiye’de Tanzimat’tan itibaren sistemsiz de olsa, bütün çağdaş eğitim düşünce ve pratikleri eğitim sistemine aktarılmaya çalışılmıştır. Eğitim düşüncesi alanında gerek batıdan gelen süreli yayınlar gerek Avrupa’ya giden öğrenci ve araştırmacıların eser ve makaleleri v.s. çağdaş pedagojiyi Türkiye’ye taşımıştır. II. Meşrutiyet dönemi Türkiye tarihinde eğitim üzerine en çok yazının yazıldığı, eğitim sorunlarıyla en çok ilgilenilen ve deneyimler kazanılan bir dönem olmuştur (Ertürk, 1986). Çocuk merkezli eğitim akımları bütün Avrupa’da olduğu gibi Türkiye’de de gayet çabuk yankılanmıştır. II. Meşrutiyet düşünürlerinin hemen hepsinde bu akımların izlerini görmek mümkündür (Aytaç, 1979). Kısa sürmesine rağmen, II. Meşrutiyet dönemi Cumhuriyet Dönemi’nde eğitim alanında yapılan eğitim reformlarının fikir ve hareket kaynağını oluşturmuştur.

II. Meşrutiyet’in ilanı ile başlayan yeni dönemde eğitimi yakından ilgilendiren Avrupa’daki gelişmeler, yabancı eserlerin tercümeleri ile takip edilmiştir. Böylece Batı dünyası, özellikle Almanya ve Fransa’nın eğitim sistemi incelenmiş, bu incelemelerin etkisiyle Türk eğitim sisteminde yeni oluşumlara ve yeni kurumlara yer verilmiştir. Bu kurumlar arasında olan ana mektepleri Osmanlı Devleti’nde ilk önce özel okullar olarak kurulmuştur (Alkan, 2003:8). Anaokulları Osmanlı ülkesindeki Hıristiyanlar arasında yayılmasına rağmen, Müslümanlar arasında 1910 yılında kurulmaya başlanmıştır (Sabah gazetesi, 1911). Anaokulunun iyice güncel bir hale geldiği 1913’de hazırlanan Tedrisât-ı İptidaiye Kanun-ı Muvakkati (ilköğretim geçici yasası)’de kabul edildiği üzere, ana mektepleri ilköğretimin içinde yer alan kurumlar olmuştur. 1915 yılında “ana mektepleri nizamnamesi” (anaokulları tüzüğü) yayınlanmış ve bu nizamname 4.1.1956 yılına kadar uygulanmıştır (Ensari, 1997 Akt. Çetinkaya, 2006:42). Bu nizamname ile anaokullarının ilköğretim kuruluşları arasına alınması ve bu nizamnamenin anaokullarına öğretmen yetiştirilmesi hususlarını ele alması, Türkiye’de resmi anlamda okul öncesi eğitim çalışmalarının da temelini oluşturur. Bu bakımdan II. Meşrutiyet dönemi, okul öncesi eğitim teori ve uygulamaları

bakımından olduğu kadar günümüz okul öncesi eğitimin bulunduğu noktanın doğru anlaşılması açısından da incelenmesi gereken bir dönemdir.

II. Meşrutiyet dönemi eğitim, teori ve pratiklerinin incelenmesine yönelik birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan, “1908-1913 Arası Dönemde Osmanlı Devletinde Kurulan Yatılı Okullar ve Özellikleri” başlıklı yüksek lisans tezinde II. Meşrutiyet döneminde devletin çöküşünün ancak eğitim yolu ile nitelikli insanlar yetiştirerek önlenebileceği ifade edilmiştir. Kağıt üzerinde de olsa eğitim alanında birtakım düzenleyici kanunlar hazırlandığı bu çalışmaların Cumhuriyet dönemindeki eğitim çalışmalarına rehberlik ettiği belirtilmiştir (Yaktı, 2008). II. Meşrutiyet Döneminde Mesleki ve Teknik Eğitim Okulları (1908-1918)” başlıklı yüksek lisans tezinde II. Meşrutiyet Dönemi’ndeki mesleki ve teknik eğitim okullarının önemli bir kısmının eğitim sürelerinin günümüzün teknik eğitim okullarına göre çok kısa olduğunu fakat temelleri bu dönemde atılan mesleki ve teknik eğitim okullarının günümüzde de önemini koruyan, insanlara meslek edinme yolunda imkan sağlayan kurumlar olarak faaliyetlerine devam ettikleri belirtilmektedir (Ak, 2006). “II. Meşrutiyet Devri Eğitim Hareketleri ve Günümüze Yansımaları isimli yüksek lisans tezinde II. Meşrutiyet devrinde bütün aydınların eğitimde yapılmak istenen gelişmeler üzerine yoğunlaştığı ve bu çalışmaların günümüze de etki ettiği belirtilmektedir (Türker, 2008). Görüldüğü üzere yapılan birçok tez çalışmasında, II. Meşrutiyet döneminde yapılan eğitim çalışmalarının günümüze kadar devamlılığını sürdürdüğünü ortaya koymaktadır. II. Meşrutiyet dönemi okul öncesi eğitim çabalarının günümüz okul öncesi eğitimine etkilerine yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu konuda yapılacak her çalışma Türkiye’de okul öncesi eğitimin gelişimine büyük katkı sağlayacaktır.

Akyüz (2004 S:52) okul öncesi eğitimin tarihsel gelişiminin ortaya koyulmasına yönelik “*Ülkemizde okul öncesi eğitimin tarihi ve özellikle de ilk ortaya çıkışıyla ilgili bilgilerimiz yeterli değildir. Bu konuda bazı ilginç yayınlar yapılmaktadır ve bilgi eksikliğimiz her yayınla biraz daha giderilmekle beraber daha aydınlığa kavuşturulması gereken bir çok konu vardır*” şeklinde alandaki araştırma eksikliğine dikkat çekmektedir.

II. Meşrutiyet dönemi eğitim sistemi üzerinde çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan bazıları şunlardır; Akın (2002), Satı Bey ve II Meşrutiyet Döneminde Din Eğitimi Konulu araştırma yapmıştır. Akyıldız (1997), II. Meşrutiyet Dönemi (1908–1918) adlı bir çalışma yapmıştır. Bu eserde II. Meşrutiyet Dönemi eğitim hareketleri, bu döneme ışık tutan aydınlar, bu aydınların görüşleri ile günümüze yansımalarına değinilmiştir. Balcı (2000), II. Meşrutiyet Dönemi’nde İkdam Gazetesi üzerine bir araştırma yapmıştır. Uyanık (2000), II. Meşrutiyet Dönemi’nde İttihat ve Terakki’nin Eğitim Politikası konulu araştırmasında, Trablusgarp, Balkan ve Birinci Dünya Savaşının eğitime olan olumsuz etkilerini vurgulamıştır. Bunların dışında eğitim alanında II. Meşrutiyet dönemine yönelik pek çok çalışma yapılmış (Okur, 2001; Gurbetoğlu; 2007; Batır, 2007 ; İpek, 2002; Başar, 2001; Şanal, 2002; Şimsek, 2004; Koçer, 1987; Unat, 1964; Ergün, 1996, Oktay, 2001; Baskın, 2007; Dinçer, 2007; Aslaner, 2007). Görüldüğü üzere Akyüz (2008)’ün “eğitimde ve başka alanlarda, kısmen, gerekli bir laboratuvar dönemi” olarak vurguladığı II. Meşrutiyet döneminde, farklı eğitim alanlarında bir çok çalışma yapılmasına rağmen okul öncesi eğitim çalışmalarına yönelik kapsamlı bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Türkiye’de okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimine yönelik de yapılan literatür taramasında sadece iki adet yüksek lisans ve doktora çalışması bulunmuştur. Yapılan bu çalışmalardan; Yazar (2007)’in “1914-2006 Okul Öncesi Programlarında Yaratıcılığın Gelişmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde sadece yaratıcılığın programdaki tarihsel gelişimi incelemiştir. “Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Tarihsel Gelişimi ve Bugünkü Durumu” (Çetinkaya, 2006) başlıklı yüksek lisans tezinde tarihsel gelişime oldukça kısa değinilmiş, araştırma günümüz eğitim durumu üzerine yoğunlaşmıştır.

Yukarıda belirtildiği üzere gerek okul öncesi eğitim tarihi çalışmalarına yönelik araştırmaların yetersizliği gerekse Türkiye eğitim tarihinde önemli bir yere sahip olan II. Meşrutiyet Döneminde okul öncesi eğitim çalışmalarına yönelik kapsamlı bir çalışmanın olmaması bu alanda yapılacak bir çalışmayı önemli hale getirmektedir. O nedenle “*II. Meşrutiyet Döneminde okul öncesi eğitim çalışmalarının Cumhuriyet dönemindeki okul öncesi uygulamalarında*

etkilerinin değerlendirilmesi” konulu bu araştırma genelde Türk Eğitim Tarihine, Türkiye’de çocukluğun tarihine ve özelde de Türkiye’de okul öncesi eğitimin gelişimine katkılar sunacaktır.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, Türkiye’de ilk olarak II. Meşrutiyet Döneminde başlayan okul öncesi eğitim çalışmalarının Cumhuriyet Döneminde sürdürülmüş biçimi ve okul öncesi eğitim uygulamalarına yansımalarının incelenmesidir. Belirlenen genel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Dünyada okul öncesi eğitime dönük düşünce ve uygulamaların tarihsel gelişimi nasıl olmuştur?
2. Türkiye’de okul öncesi eğitime dönük ilk girişimler nelerdir?
3. II. Meşrutiyet Döneminde yürütülen okul öncesi eğitim çalışmaları nelerdir?
4. Cumhuriyet dönemi okul öncesi eğitim çalışmaları hangi düzeydedir?
5. II. Meşrutiyet Dönemindeki okul öncesi eğitim çalışmalarının Cumhuriyet Dönemindeki çalışma ve uygulamalara ne gibi etkisi olmuştur?

1.3. Önem

Cumhuriyet Dönemi eğitim çalışmalarının laboratuvarı olarak kabul edilen II. Meşrutiyet Dönemi, okul öncesi eğitim çalışmaları için de aynı şekilde laboratuvar durumundadır. Cumhuriyet Döneminin başlarından günümüze kadar kesintilerle süregelen okul öncesi eğitimi çalışmalarının, II. Meşrutiyetten günümüze sağladığı gelişmeler hangi düzeydedir? Süreç içinde bu alanda yürütülen çalışmalardan ne gibi olumlu-olumsuz dersler çıkarılabilir? Okul öncesi eğitim sistemimizin sağlıklı bir zeminde yükseltilebilmesi için bu ve benzeri sorulara sağlıklı cevaplar bulunması gereklidir. Bu çalışma ayrıca Cumhuriyet Dönemi’nin II. Meşrutiyet döneminden etkilenme düzeyinin, ortaya konması açısından da önemlidir.

Bu çalışmada Türkiye’de çağdaş anlamda okul öncesi eğitim kurumlarının kuruluşu ve resmi olarak ilk çalışmaların yapıldığı II. Meşrutiyet Döneminden günümüze kadar olan süreçte okul öncesi eğitim çalışmalarının tarihsel gelişimi incelenmiştir. Türkiye’de okul öncesi eğitim kurumlarının doğuşundan günümüze kadar sürdürülen çalışmaların düzeyi, ilk uygulamaların günümüz uygulamalarına etkileri incelenmiştir. Yapılan literatür taramasında Türkiye’de okul öncesi eğitimin doğuşu ve gelişimine yönelik araştırmalarının yetersiz olduğu görülmüştür. Bu araştırmanın alandaki mevcut eksikliğe kısmen de olsa katkı sunması beklenmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet Dönemindeki okul öncesi eğitim çalışmalarının incelenmesi değerlendirilmesi ve karşılaştırılması program, öğretmen kılavuz kitapları ve hukuki düzenlemeler çerçevesinde yapılmıştır. Araştırma bu anlamda kurum programları, MEB uygulamaları, öğretmen kılavuz kitapları, hukuki düzenlemeler ve resmi uygulamalarla sınırlıdır.

BÖLÜM II

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Çalışma nitel araştırma yöntemiyle yapılmış olup betimsel tarama modelindedir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan yaklaşımlardır (Karasar, 2003: 77). Bu çalışmada doküman incelemesi yapılmıştır; İlgili dokümanlar taranarak veriler, geçici taslakta belirtilen esasa göre tasnif edilmiştir. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Yazılı kaynaklar, geçmiş hakkında bilgi edinmemize yardımcı olur” (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 187).

Bu araştırmada öncelikle konu ile ilgili literatür taranarak II. Meşrutiyet Döneminden günümüze kadar okul öncesi eğitim çalışmaları ile ilgili kaynaklara ulaşılmıştır. Araştırmacı tarafından bulunan orijinal kaynakların daha sonra baskılarının yapılıp yapılmadığına, eğer yapılmış ise aralarında farkların bulunup bulunmadığına özellikle dikkat edilmiştir.

2.2. Çalışma Evreni

Araştırmanın evrenini II. Meşrutiyet Döneminden günümüze kadar yapılan okul öncesi eğitim çalışmaları oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme ise II. Meşrutiyet Döneminde yayınlanan “ana mektepleri nizamnamesi, ana mektep

müfredatı ve öğretmen kılavuz kitabı niteliğinde ilk örnek olan “Çocuk Bahçesi Rehberi” ile Cumhuriyet Döneminde okul öncesi eğitime yönelik uygulanan kanuni düzenlemeler, okul öncesi öğretmen kılavuz kitapları ve 1952, 1981, 1989, 1994, 2002 ve 2006 Okul Öncesi Eğitim Programlarından” oluşmaktadır. Bu amaçla Başbakanlık Devlet Arşivi, Ankara Milli Kütüphane, Ankara Üniversitesi kütüphaneleri, Gazi Üniversitesi Kütüphanesi, Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi, Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Kütüphanesi, Erzurum İl Halk Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Van İl Halk Kütüphanesi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ferit Melen Kütüphanesi, YÖK Dokümantasyon merkezinde çalışma yapılmıştır. Ayrıca e-makaleler ve e-dergiler ile ulaşılan sahaflardan konu ile ilgili elde edilen kaynaklar da değerlendirilmiştir.

2.3. Verilerin Çözümlemesi

Çalışmada örneklem olarak alınan ana kaynaklar değerlendirilerek, bölümler ve alt başlıklar doğrultusunda bütünlük oluşturularak incelendi. Elde edilen sonuçlar II. Meşrutiyet Döneminde okul öncesi eğitim programları, uygulamaları, hukuki düzenlemeleri, öğretmen yetiştirme çalışmaları ile Cumhuriyet Dönemindeki benzer çalışmalar değerlendirilip karşılaştırıldı. Bu çalışmanın bütünlüğünü sağlayacak diğer konular bakımından da kaynaklar sınıflandırılıp değerlendirildi.

BÖLÜM III

3.1. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

Okul öncesi eğitimin, amacı, işlevi, muhtevası ve hedef kitlesine yönelik olarak çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bu tanımların önemli görülenlerinden bazıları şunlardır:

Okul öncesi eğitimi doğumdan ilköğretimin başlangıcına kadar çocukluk yıllarını içine alan bu yaş çocukların bireysel özelliklerine ve gelişimsel düzeylerine uygun, zengin uyarıcı çevre olanaklarını, onların tüm gelişmelerini sağlayan toplumun kültürel değerleri ve özellikleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren bir eğitim sürecidir (Oğuzkan ve Oral, 2003:2) .

“Okul öncesi eğitimi, 0-72 ay grubundaki çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, zengin uyarıcı çevre imkanları sağlayan, onların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişmelerini destekleyen, kendilerini toplumun kültürel değerleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren ve ilköğretime hazırlayan, temel eğitim bütünlüğü içerisinde yer alan bir eğitim sürecidir” (Bilir, 1998:26).

Oktay (2005:11) okul öncesi eğitimi, çocuğun doğumdan ilköğretime başlayıncaya kadar olan tüm yaşantılarını içeren bir eğitim süreci olarak tanımlamaktadır.

Zembar ise okul öncesi eğitimi, “doğumdan zorunlu eğitim çağına kadar olan çocukların gelişim özellikleri bireysel farklılıkları ve yetenekleri göz önünde

bulundurularak çocukların sağlıklı bir biçimde fiziksel, duygusal, dil, sosyal ve zihinsel yönden gelişimlerini sağlayıcı, olumlu kişiliğin temellerinin atıldığı, yaratıcı yönlerinin ortaya çıkarıldığı, çocukların kendilerine güven duymalarının sağlandığı, ailelerin ve eğitimcilerin etkin olduğu sistemli bir eğitimidir” şeklinde tanımlamaktadır (Zembar, 1992:15).

Görüldüğü gibi okul öncesi eğitime ilişkin çeşitli tanımlar yapılabilmektedir. Bu tanımların ortak özellikleri, okul öncesi eğitimin informal bir eğitimden ziyade, çocukları ilköğretime hazırlayan örgün bir eğitim kademesi olduğu şeklinde özetlenebilir.

Bu tanımlar ışığında okul öncesi eğitim tanımlanacak olursa; 0–6 yaş çocuklarının bireysel farklılıklarına ve gelişim düzeylerine göre düzenlenmiş, zengin uyarıcı çevre imkanları sağlayan; bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişimlerini, toplumun kültürel değerleri ve özellikleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren bilinçli ve sistemli bir eğitim süreci olduğu söylenebilir.

3.2. Okul Öncesi Eğitimin Amaçları

Okul öncesi eğitim, adından da anlaşılacağı üzere, çocukları ilköğretime hazırlayan bir eğitim kademesidir. Çocuğun, ilk doğal eğitim kurumu olan aileden edindiği bilgi, tutum ve davranışlar, ailelerin sosyo-ekonomik ve kültürel düzeylerine göre farklılıklar gösterebilmektedir. Bu durum çocuğun ilköğretimden başlayarak tüm örgün eğitim kurumlarında eğitim fırsat ve imkanlarından yeterince yararlanmalarında dengesizlik meydana getirebilmektedir. Oysa her bireyin, ülkedeki eğitim fırsat ve imkanlarından eşit olarak yararlanmaları esastır. Her bir çocuğun ailesinin sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyinin yükseltilmesi en temel hedef olarak düşünülse de, bunun başarılmasının imkansızlığı ortadadır. O nedenle çocukları okul öncesi dönemden başlayarak, ilköğretime hazırlayacak aile sıcaklığında bir kuruma ihtiyaç duyulmuştur. İşte bu ihtiyaç da okul öncesi eğitim kurumlarının doğmasına kaynaklık etmiştir.

Okul öncesi eğitimin temel amacı, çocuğu tüm gelişim alanlarında desteklemektir. Bu amaca ulaşmak için hazırlanan eğitim programları, çocuğun

aktif katılımını; ayrıca düşünme, araştırma, inceleme, gözleme, ifade etme vb. becerilerinin gelişimini sağlamalıdır (Zembat ve Zülfikar, 2006:589).

Çocuk, okul yaşamına başladığında, hayatındaki önemli yetişkinlerle arasındaki ilişkinin etkilerini taşıyarak sınıfa girer. En önemli ilişki anne babasıyla olan ilişkisidir. Okula gelene kadar bir benlik edinmiş olmaktadır. Bu benlik öğretmenler ve akranlarıyla yaşayacağı deneyimlerden de etkilenmektedir (Humphreys, 1998:82). Burada kurumunun amacı, çocuğun aileden getirdiği olumlu tutum ve davranışları pekiştirerek sürdürmek, varsa olumsuzlukları da gidermektir. Okul kurumu bu amacı yerine getirirken çocuğu, önceden belirlenmiş bu kalıplara şekillendirmekten çok, onda var olan potansiyel yetenekleri açığa çıkarmayı ve geliştirmeyi hedefler.

Montessori'ye göre, eğitimin ilk amacı, çocuğun özgürleştirilmesidir. Yetişkinin karşılaştığı ilk sorun, doğrudan doğruya çocuğun varlığıyla ilgilenmek, ikincisi de olgunluğa doğru ilerlerken ona gerekli yardımı sağlamaktır. Demek oluyor ki, çocuğun gelişimi için elverişli bir çevre sağlanmalıdır. Engeller asgariye indirilmeli ve çocuğun enerjilerini geliştirecek faaliyetler için gerekli ortamlar oluşturulmalıdır (Montessori, 1997:225). Çocuk için önemli bir ortam olan okul öncesi eğitim kurumu, çocuğun ailesi dışında karşılaştığı, planlı denetimli ve kurallı eğitimin ilk basamağıdır (Üstünoğlu, 1987:48).

Okul öncesi eğitimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak şu şekilde sıralanmaktadır (MEB, 2006:10);

- Çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişimlerini ve iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamak,
- Çocukların hayal güçlerini geliştirmek, yaratıcı yollarla düşünce ve duygularını anlatabilme ve iletişim kurabilme becerilerini kazandırmak,
- Çocukların Türkçe'yi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak,

- Koşulları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı sağlamak,
- Çocukları temel eğitime hazırlamak.

3.3. Okul Öncesi Eğitimin Önemi

Bilim ve teknolojiadaki yenilik ve gelişmelere ayak uydurabilmek birey-aile ve toplum üçgenindeki ilişkileri yeniden gözden geçirebilmek, köylerden şehirlere göçlerle birlikte oluşan yapıları ve çarpıkları giderebilmek ve endüstrileşmenin getirdiği yeni tip aile yapısına, kadının çalışma hayatına aktif katılımıyla ortaya çıkan çocuk bakımı problemine çözüm yolları getirebilmek ancak yeni eğitim yolları, kurumları, yöntem ve araç gereçleriyle mümkün olacaktır.

Toplumların sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yapısını oluşturan özellikler eğitim yoluyla kazandırılır. Nitelikli, sağlıklı ve istenilen davranışlara sahip bireylerin yetiştirilmesi eğitime küçük yaşlarda başlanmasını gerektirir. Araştırmalar, okul öncesi eğitim alan çocuğun ileri yıllarda okul yaşamındaki başarısının yaşlılarından farklı olduğunu göstermiştir. Çocuğun öğrenmesinin en yoğun olduğu, temel alışkanlıkların kazanıldığı ve zihinsel yeteneklerin hızla gelişip biçimlendiği dönem 0–72 ay arasındadır (Yılmaz, 2003:13). O nedenle olabilecek en erken dönemden itibaren çocuğun eğitimine önemle eğilmek gereklidir.

Okul öncesi eğitim, doğumdan ilkokula kadar olan devreyi içine alan ve bu yaş çocuklarının gelişimlerini desteklemeyi hedef edinen bir süreç olarak da tanımlanmaktadır (Yaşar, 2004:4-5). Eğitimin hedefi etkin birey, etkin vatandaş yetiştirmektir. Eğitim sürecinde çocuğun, kendi bireyselliği korunurken toplumla bir bütün hâlinde ve toplumun gelişmesine faydalı, sorumlu vatandaş olması da gerçekleştirilmelidir. Bu ise ancak temel bilgi, beceri ve alışkanlıkların kazanıldığı okul öncesi yıllarından başlayarak çocukların öğrenme yaşantılarının kalitelerini artırma yönünde gösterilecek dikkatli çabalarla mümkün olabilir (Tuğrul, 2005 S:62).

Toplumun geleceğini yönlendirecek yeni güç ve enerji kaynakları olan çocukların, okul öncesi yıllardaki eğitimleri, ilerideki hayatları için büyük önem taşır. Yapılan araştırmalar; insanın en yoğun ve en hızlı öğrenme çağıının 0-8 yaş arası olduğunu ortaya koymuştur. Bu araştırmalar, çocuktaki zeka gelişiminin %50'si 0-4 yaş arasında, %30'u 4-8 yaş arasında, %20'si ise 8-18 yaş arasında gerçekleşmekte olduğunu göstermiştir. Yani, “duyarlı dönem” ya da “kritik dönem” olarak da adlandırılan 0-6 yaş arasında verilen eğitim, çocuğun doğuştan var olan yeteneklerinin ve kişilik yapısının gelişmesinde büyük bir öneme sahiptir. Bu yaşlarda kazanılan alışkanlıklar ve beceriler, sosyal iletişim, inanç ve değer yargıları, çocuğun sonraki kişilik yapısını biçimlendirmekte, topluma faydalı ve üretken bir katılımcı olmasını sağlamaktadır (Yavuzer, 1999:5-12). Bireylere çocukluk yıllarında olumlu davranışlar kazandırmada zengin çevre uyarıcılarına gereksinim vardır (Acun ve Erten, 1996: 9; Dinç, 2002: 3; Oğuzkan ve Oral, 1992:5). Çocukluk yıllarında zengin çevre uyarıcıları yeterli düzeyde sağlanamadığı takdirde, çocuğun yetişkinlik yıllarındaki yaşantısında birtakım eksiklikler oluşabilmektedir (Aksoy, 1994:2; Oğuzkan ve Oral, 1992:5)

Oliver W. Holmes, çocuğun eğitimine ne zaman başlanmalıdır, sorusuna “çocuğun doğumundan yüzyıl önce” diye yanıt vermiştir. Bu yanıt çocuk eğitimin önemini vurgulamak için anlamlıdır. Gelecekte iyi yetişmiş, uyumlu ve başarılı bireylerden oluşmuş sağlıklı bir toplum isteniyorsa okul öncesi eğitimin üzerine eğilinmelidir (Gürkan, ty :218).

3.4. Okul Öncesi Eğitim Kurumları

Çocukların bir kurumsal yapı aracılığıyla bakılıp eğitilmesi çalışmaları okul öncesi eğitim kurumlarının ilk örneklerini oluşturur. Bu kurumların doğuşunda toplumlarda çocuk algısının değişmesiyle, çocuğun bir birey olarak görülmeye başlanmasının etkisi olduğu gibi, sanayileşmenin sonucu ortaya çıkan yeni aile tipinin ve kadının çalışma hayatına aktif olarak katılma zorunluluğunun da büyük etkisi bulunmaktadır. Okul çağına kadar ailesinin bakım ve gözetiminde yetiştirilen çocuklar, toplumsal yapı ve algı değişmesi sonucu, önemli ölçüde aile kurumunun görev ve işlevini devralmak üzere oluşturulan okul öncesi eğitim

öğretim kurumlarına teslim edilmeye başlanmıştır. Okul öncesi eğitim kurumlarının ilk örnekleri çocukların bakımı, beslenmesi ve korunması ihtiyacını karşılamaya dönük olarak, 0-6 yaş arasındaki çocukların tüm gelişimlerini, sağlıklı ve düzenli koşullar içinde, toplumun kültürel özellikleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendirmeyi hedeflemiştir. Bu kurumlar, çocuklarda temel işlevi eğitim olan uzman eğitici kadroya sahip, zamanla, çocuklarda sağlam bir kişiliğin, işlek bir zekanın, sosyal duyarlılığın temellerini atan sosyal kuruluşlar haline dönüşmüşlerdir.

Okul öncesi çağıdaki çocukların bir kurumda bakılıp eğitilmesi en eski okul öncesi eğitim uygulamalarındandır. Zamanla bu kurumlar, örgün eğitimin ilk basamağı olan ilköğretime hazırlık anlamında temel eğitimin ayrılmaz bir parçası haline gelmişlerdir. Bu kurumların gelişmesi sürecinde, örgün eğitimin diğer kademelerinde olduğundan çok daha fazla okul – aile işbirliği söz konusudur. Ailelerin sıklıkla (veli toplantısı, okula çağırılma gibi) okul ve yöneticilerle irtibat halinde birlikte okulun ve çocukların ihtiyaçlarını karşılamaya dönük çaba sarf eder. Bu yaklaşımda okulun programının uygulamasına, okulun uygun gördüğü ve istediği şekilde ailesinin yardım etmesi esastır (Ural, 2005:375). Eğitim uygulamalarında, kurumda çocuğun geçirdiği süre esas alınır. Bu uygulamalarda çocuğun tüm gelişimini sağlamak ve desteklemek temel amaçtır (Mayer, 1990; Akt. Koçak, 2001 S:151).

Türkiye’de özel ve resmi kuruluşlar tarafından açılan Milli Eğitim Bakanlığı veya Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunun ilgili organlarınca takip edilen çeşitli kurumlar vardır (Aral, 2001:115). Bu kurumlar Milli Eğitim Bakanlığı ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’nun ilgili birimleri tarafından denetlenirler (Yıldırım, 2008:91-110).

Türkiye’de okul öncesi eğitimin verildiği başlıca kurumlar şunlardır (Akçay, 2006: 13):

1. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitim kurumları:
  - a. Bağımsız anaokulları (36–72 aylık çocuklara yönelik),

- b. İlköğretim bünyesindeki anasınıfları (60–72 aylık çocuklara yönelik),
  - c. Kız meslek liseleri bünyesindeki uygulama anaokulları ve anasınıfları,
2. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumuna bağlı okul öncesi eğitim kurumları:
    - a. Çocuk yuvaları,
    - b. Kreşler,
    - c. Çocuk evleri,
  3. Üniversitelerin bünyelerindeki okulöncesi eğitim kurumları,
  4. Çalışma Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitim kurumları,
  5. Vakıf, dernek ve kooperatiflere bağlı okulöncesi eğitim kurumlarıdır.

Kurumların isimleri hizmetlerden kimin sorumlu olduğuna bağlı olarak değişmektedir. Eğer bir kurum Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ya da onun tarafından kontrol ediliyor ve 3-6/4-6 yaş grubuna hizmet veriyorsa anaokulu adını almakta ancak aynı yaş grubuna hizmet veren bir okul SHÇEK 'e ait ya da ona bağlı ise Çocuk Bakım evi adını almaktadır (Akçay, 2006.26).

3.4.1. Kreşler

Süt çağı (0-36) çocuklarının sağlıklı bakımlarını üstlenen; çalışan annelere hizmet götüren kurumlara kreş denir. Bu kurumlar, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı olarak çalışırlar (Oğuzkan ve Oral, 1995:86, SHÇEK, 1996:1-7). Genelde çalışan anneler için açılan ve günde yaklaşık on saat hizmet veren kurumlardır. Bu kurumlarda 0-36 ay çocuklar için uygulanan programların genel amacı, bu yaş grubundaki çocukların sağlıklı bakım, beslenme ve ruhsal gelişimlerine katkıda bulunmaktır (MEB, 1994:51). 22781 sayılı Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ve Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkındaki Yönetmeliğe göre açılan kreş ve gündüz bakım evlerinde grubundaki çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal gelişimlerini sağlamak, onlara temel değer

ve alışkanlıkları kazandırmak üzere gerekli faaliyetleri bir plan dahilinde, eğitim, bakım ve temizliklerinin sağlık kurallarına uygun, sevgi ve ilgiye dayalı bir ortamda yerine getirilmesine yükümlü olan grup sorumlusu aşağıdaki niteliklere sahip olmak zorundadır (SÇHEK, 1996:1-7) ;

- Sosyal hizmet, çocuk gelişimi, psikoloji alanlarından birinde dört yıllık yüksek öğrenim yapmış olmak,
- Yüksek öğrenim kurumlarından mezun olup, okul öncesi öğretmeni unvanı almış olmak,
- Kız Meslek Lisesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi ile söz konusu okullardan mezun olup, alanları ile ilgili lisans diploması almak,
- 0-2 yaş (bebek) grubundaki çocuklar için Sağlık Meslek Lisesi mezunu hemşire olmak.

3.4.2. Gündüz bakımevleri

Gündüz Bakımevi, doğumdan zorunlu okul yaşına kadar çocukların bakım ve güvenliklerini sağlayan kurumdur. Bu kurum Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı olarak çalışır. Bu kurum daha çok çocuğun sağlıklı büyümesini amaç edinir (Koçyiğit, 2007:10). Kreş ve Gündüz Bakımevleri: 0-6 yaş grubundaki çocukların bakımlarını gerçekleştirmek amacıyla kurulan ve sunduğu hizmetler karşılığında ücret alan yatılı olmayan sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Yasada; Sosyal Hizmetlere bağlı kurumlar Çocuk Yuvaları ve Kreş ve Gündüz Bakımevleri şeklinde belirlenmiş olmakla birlikte; uygulamada bu kurumlar Çocuk Evi, Çocuk Yuvası, Çocuk Kulübü vb. adlarla da ifade edilmektedir (AÇEV-unicef, 2003:27).

3.4.3. Anaokulları

36-72 aylık çocukların eğitimleri amacıyla açılan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi eğitim kurumudur (M.E.B. "Okul Öncesi Eğitimi Komisyon Raporu", 1993:15-16). Anaokuluna başlamak için 3-4 yaş uygun bir yaş olmasına rağmen bireysel farklılıklar bulunabilir. Çocuğun gelişimsel olarak belli bir düzeyde olması gerekmektedir. Kendini ifade etmeli, tuvalet eğitimini

tamamlamış olmalıdır (Dinçer, 2005:118). Anaokulunun asıl gayesi çocukta; içinde bulunduğu duruma uygun davranışları geliştirmektir. Anaokulu eğitimi aile eğitiminin devamını sağlayan kurumlardır (Erkunt, 1966:2).

Bu kurumda, çocuğun bakımı ve korunmasına olduğu kadar, sosyal ve zihinsel gelişimine de ağırlık verilmektedir. Bu etkinlikler aracılığıyla çocuğun sosyal yaşamın ve okulun beklentilerine cevap verebilecek kişilik özelliklerini ve öğrenme becerisini elde etmesi istenir. Anaokulu etkinlikleri sabah ve öğleden sonra değişik çocuk gruplarına hizmet verilecek şekilde planlanabilirler (Koçyiğit, 2007:9-10). Türkiye de bulunan anaokulları üç grupta toplanmaktadır. Bunlar;

Özel Türk Anaokulu: 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na göre açılan 3-6 yaş arası çocuklara eğitim veren kurumlardır.

Özel Yabancı Anaokulu: 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na göre yabancı uyruklular tarafından 3-6 yaş arası çocuklara eğitim veren kurumlardır.

Özel Azınlık Anaokulu: 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na göre açılan, azınlık vatandaşların 3-6 yaş çocuklarına eğitim veren kurumlardır (Başal, 2005:8-9).

3.4.4. Anasınıfları

48-72 ay arası çocukların eğitimleri amacıyla ilköğretim okullarında açılan sınıflardır. Özellikle geri sosyo - ekonomik çevre koşullarından gelen, okul yaşamının beklentilerine ayak uydurabilecek bir gelişim düzeyine ulaştırma amacıyla açılmaktadırlar (Koçyiğit, 2007:10).

3.4.5. Uygulama Sınıfları ve Anaokulları

36-72 ay çocuklarının eğitimi amacıyla açılan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı diğer öğretim kurumları bünyesindeki okul öncesi eğitim kurumları olup genelde Kız Meslek Liselerinin bünyesinde, çocuk gelişimi ve bakımı, meslek dalı öğrencilerinin uygulama yapmaları amacıyla açılmaktadırlar (Akçay, 2006:13).

3.5. Aile Merkezli Okul Öncesi Eğitim

Okul öncesi eğitim, özelliği gereği yalnız kurumsal olarak değil, aynı zamanda ailede de gerçekleştirilebilen bir eğitimidir. Okul öncesi eğitimde aile içi eğitim kalitesi okul öncesi eğitim kurumlarında verilen eğitimle desteklendiği zaman çocuğun gelişimi açısından daha kaliteli sonuçlara götürebilir (Oktay, 1999:295).

Kurum merkezli erken çocukluk eğitim programlarının yeterince başarılı olamamasının nedeni olarak ailelerin çocuklarıyla yeterince ilgilenmemeleri ve çocuklarına iyi eğitim veremedikleri düşüncesi neden gösterilmiştir. Bu nedenle ana baba eğitim programlarının geliştirilmesini ihtiyaç duyurmuştur. Bu uygulamalar daha çok ana babalara çocuk bakım ve eğitimi konusunda bilgiler veren kurslar düzenleme ve bu kurslara ana baba adaylarının, ana babaların katılımının sağlanması şeklindedir. Aile katılımındaki ilk hedef ana-baba eğitimidir. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük bölgelerde bu ihtiyaç daha da artmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1989:23-24).

Aile eğitiminde, ailenin çocuk gelişimi hakkında bilgilendirilmesi ve çocuğun gelişim düzeyine uygun eğitim yaklaşımları hususunda bilinçlendirilmesi son derece önemlidir. Bu çerçevede içinde son yıllarda Türkiye’de Anne Çocuk Eğitim Vakfı ve Yetişkin Eğitimi Genel Müdürlüğü’nün birlikte gerçekleştirdiği çalışmalar aile merkezli okul öncesi eğitimi kapsamında yer almaktadır (Oktay, 2005:16). Bu çalışmalar; AÇEP, aile çocuk eğitimi programı, baba destek programı, anne baba okulu projesi, okul öncesi veli çocuk eğitimi programıdır.

3.5.1. Erken Destek Projesi (AÇEP) ; Anne Çocuk Eğitim Programı

Anne çocuk eğitim programı 1982-1986 yılları arasında Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Çiğdem Kağıtçıbaşı, Doç. Dr. Diane Sunar ve Doç. Dr. Sevda Bekman tarafından yürütülmüş bilimsel bir araştırma olan erken destek projesinin ürünüdür. Bu çalışma tüm dünyada uygulanan “Erken Destek Projesi” çalışmalarının devamı niteliğindedir (Kağıtçıbaşı 1993:18 ve Taptık, 1992:183).

Anne Çocuk Eğitim Programının Amacı çocuğun çok yönlü gelişimini onun en yakın çevresi olan anne yolu ile desteklemektir. Program 3 kısımdan oluşmaktadır (AÇEV, 2010):

- Birinci bölüm; çocuğun bedensel, zihinsel, sosyal gelişimi, anne çocuk ilişkileri, farklı disiplin yöntemleri gibi konuların işlendiği 25 konudan oluşan “Anne Destek Programı”dır. Bu konular her hafta yapılan toplantılarda grup tartışması şeklinde işlenir. Anne Destek programı aracılığıyla anneyi daha yeterli bilgili ve en önemlisi daha mutlu bir anne haline getirmeyi amaçlar.
- İkinci bölüm Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması konularının işlendiği 23 konudan oluşan kısımdır.
- Üçüncü bölüm ise çocuğun zihinsel gelişimini değişik açılardan desteklemeyi amaçlayan “Zihinsel Eğitim Programı”dır (ZEP).

Bu programda çocukların, yeni bilişsel ve sosyal beceriler edinme, yeni becerileri deneyip yetkinleşme, dil gelişiminin desteklenmesi gibi gelişimin temel mekanizmaları olarak kabul olunan süreçlerde çocuğa rehber annesi olmaktadır (Ramey, Ramey, 1988; Akt. Kудay, 2007:75). Bu çocuklar, anneleriyle etkileşimleri yoluyla normal gelişim için birer dönüm noktası niteliğinde oldukları bildirilen gelişimsel temel mekanizmalarla karşılaşmakta ve bunlar çocuğun yaşamının bir parçası haline gelmektedir (Bekman, 2000:75 ve AÇEV, 2010).

AÇEP’in yaygınlaşması, 1991 yılında Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yapılmasıyla mümkün olmuştur. AÇEP kursları MEB Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü’ne bağlı 200’ü aşkın Halk Eğitimi Merkezi’nde açılmaktadır. AÇEV, bakanlığa bağlı öğretmen ve il koordinatörlerine eğitim seminerleri vererek bu ekipleri yetiştirmek, yetişen öğretmenlerin kurs açmalarını desteklemek, eğitim materyallerini kurslara ulaştırmak, kurs süresince gözlem yapmak ve yerel sorunlara çözüm sağlamak gibi sorumlulukları üstlenmektedir (Temel, 2003:41; AÇEV, 2010).

3.5.2. Aile Çocuk Eğitim Programı

Türkiye’de Erken Çocukluk Hizmetlerinin yaygınlaştırılmasında kurumsal eğitime alternatif bir model olarak geliştirilmiştir. Aile Eğitim Programı ve Gelişimsel Eğitim Programı yolu ile aile bireylerinin çocuk gelişimi, sağlığı ve disiplini konusunda bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi, bu yolla çocuğun gelişiminin desteklenmesi ve ev ortamının zenginleştirilmesini amaçlanmaktadır (Temel, 2003:43).

Program, MEB koordinatörlüğünde Tarım Bakanlığı, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü ve Eğitim-Sen tarafından UNICEF desteğiyle uygulanmaktadır. Program 0-2 yaş grubunda çocuğu olan anneler için haftalık 40 dakika süren ev ziyaretleri, ayda bir defa yapılan grup toplantıları yolu ile yürütülmektedir. Program 2-4 ve 4-6 yaşta çocuğu olan anneler için ise grup toplantıları ve 15 günde bir yapılan ev ziyaretleri yolu ile sürdürülmektedir (Temel, 2003:44-45).

Program iki bölümden oluşmaktadır (Temel, 2003:44-45).

- *Aile Eğitim Programı (AEP)*: 0-2, 2-4 ve 4-6 yaş çocuklarının anneleri için hazırlanan program içeriği farklılık göstermekle birlikte genel olarak çocuk gelişimi, bebek bakımı, çocukla iletişim, çocukta olumlu davranış geliştirme, oyun ve oyuncaklar, sağlık ve beslenme gibi konuları kapsamaktadır.
- *Gelişimsel Eğitim Programı (GEP)*: GEP çocuğun gelişim özelliklerine uygun olarak hazırlanmış haftalık programdır. Eğitimci programda yer alan etkinlikleri ev ziyareti ya da grup toplantılarında anneye öğretmekte, annenin uygulamalarını izlemektedir. Ayrıca eğitimci, evdeki artık malzemeleri kullanarak oyuncak yapımını da annelere göstermektedir.

Gazi Üniversitesi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı öğretim elemanlarınca 15 günlük kurslarla uygulayıcılar yetiştirilmektedir. Halk Eğitim Merkezlerinde görev yapan öğretmenler, Eğitim-Sen’e üye olan öğretmenler, Başbakanlık SHÇEK’da görev yapan Çocuk Gelişimci, Sosyal Çalışmacı,

Psikologlar ve Tarım Bakanlığı'na bağılı olarak çalışan ev ekonomistleri programı uygulamaktan sorumludurlar (Temel, 2003:43).

3.5.3. Baba Destek Programı (BADEP)

Baba Destek Programı 3-9 yaş çocuğu olan babalara yönelik hazırlanmış olan bir programdır. Program Prof. Dr. Sevda Bekman ve Prof. Dr. Çiğdem Kağıtbaşı'nın akademik danışmanlığında Anne ocuk Eğitim Vakfı tarafından hazırlanıp uygulanmaktadır (AÇEV, 2010).

Türkiye'de babaların çocuklarının gelişiminde daha etkin ve olumlu bir rol oynamaları için geliştirilmiş, bilimsel temelli bir eğitim programıdır. Katılımcı babalar; ocuk gelişimi ile ilgili bilgi düzeylerini artıran, iletişim becerileri kazanmalarını sağlayan ve bunun sonucunda daha demokratik tutumu benimsemelerine yol açan eğitimler almaktadır (AÇEV, 2010).

BADEP'in içeriği; tanışma, babanın rolü, önemi ve çocuğa etkisi, aile tutumları, çocuğun davranışlarını kabul etme ve etkin dinleme, ben dili, olumlu disiplin yöntemleri, çocuğun gelişim özellikleri, bedensel ve zihinsel gelişim, kitap okuma ve çocukla geçirilen zamanın önemi, duygusal gelişim, sosyal gelişim, oyun ve ocuk gelişimindeki önemi, çatışma zme yöntemleri ve genelleme konularından oluşmaktadır. Eğitim-Sen ve SHÇEK işbirliğinde gönüllü öğretmenler tarafından uygulanmaktadır (Temel, 2003:48-49).

3.5.4 Ana-Baba Okulu Projesi

Bu projenin hedefleri anne babaların çocuklarına istenilen davranış ve alışkanlıkları kazandırmalarına, çocuklarının özdenetim kazanmalarına, duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen bireyler olmalarına yardımcı olmalarını sağlamaktır (Temel, 2003:47).

Amerika Birleşik Devletleri'nde 1889, Fransa'da 1929 yılında başlatılan ana-baba okulları, öğüt vermek yerine ana-babaların kişisel çabalarını uyaran, onlara rehberlik eden ve dayanışma duygusunu kazandıran bir kurum niteliğinde

ortaya çıkmıştır. İstanbul'da da 1989 yılında İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü tarafından Ana-Baba Okulu Projesi başlatılmıştır. Bu çalışmada amaç yapıla gelen psiko-pedagojik yanlışları en aza indirmektir (Yavuzer, 2005:365).

Ana baba Okulu programında yetişkin eğitiminde kullanılan ilkeler ve teknikler kullanılmaktadır. Programda kuramsal ve pratik bilgi ve becerilerin dengeli olarak kullanılmasına dikkat edilmektedir. Eğitim programı tartışma yöntemi kullanılarak grup çalışması şeklinde yürütülmektedir. Program sırasında slayt, tepegöz, tahta vb. araçlar kullanılarak yetişkin eğitimine uygun tekniklerden yararlanılmaktadır (1. İstanbul Çocuk Kurultayı, 1999; Akt. Temel, 2003:47).

3.5.5 Okul Öncesi Veli Çocuk Eğitim Programı (OVÇEP)

Anne Çocuk Eğitim Programı'nın başarısı üzerine Okul Öncesi Veli-Çocuk Eğitim Programı, 1999 yılında, Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü ile imzalanan protokol çerçevesinde, Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sevda Bekman danışmanlığında AÇEV uzmanları Deniz Şenocak ve Dilek Erdoğan tarafından geliştirilmiştir. Program, uygulamalar sırasında görülen ihtiyaçlar doğrultusunda revize edilmekte ve geliştirilmektedir (AÇEV, 2010).

OVÇEP, çocuğa verilen desteğin sürekli ve birbirini tamamlar şekilde olmasını sağlamak için; çocuğun içinde yaşadığı iki ana ortam olan okul-aile arasındaki işbirliğini güçlendirmeye yönelik bilimsel temelli bir eğitim programıdır. Programın hedef kitlesini, okulların anasınıflarında okuyan 6 yaşındaki çocuklar ve velileri oluşturmaktadır (Kuday, 2007:80).

Okul Öncesi Veli Çocuk Eğitim Programı her gün sınıfta öğretmenin çocuklarla birlikte yaptığı Çocuk Eğitim Programı ve öğretmenin rehberliğinde aylık veli destek toplantıları şeklinde uygulanmaktadır (AÇEV, 2010).

OVÇEP çalışma formlarından Sınıf Çocuk Eğitim Programı Formu anasınıfı öğretmenleri tarafından "okuma yazmaya hazırlık" saatlerinde ve Ev

Çocuk Eğitim Programı Formu veliler ve BADEP'in uygulanmadığı anasınıflarındaki çocukların sene başında sözel ve sayısal becerilerdeki düzeyleri birbirinden farklı değilken sene sonunda bu çocukların her iki beceride düzeylerinin OVÇEP uygulanmayan anasınıflarındaki çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Kuday, 2007:80).

3.6. Uzaktan Eğitim Yoluyla Kitle İletişim Araçlarıyla Okul Öncesi Eğitim

Erken dönemdeki eğitimle ilgili seçeneklerden biri de uzaktan eğitimidir. Kitle iletişim araçlarının sağlayacağı imkanlarla hazırlanan bu programlar, mevcut kurumsal eğitim ve anne eğitimi programları için destekleyici olabileceği gibi her iki tarzdaki eğitim sürecinden birine katılma imkanı bulmayan anne baba ve çocuklar için yegane eğitim seçeneği olarak düşünülebilir (Oktay, 2005:19).

Okul öncesi eğitimde okullaşma oranının düşüklüğü, alt yapının yetersizliği (derslik, öğretmen, ekipman vb. açısından), erken çocukluk eğitimine ayrılan mali kaynakların yetersizliği, yüz yüze eğitim desteği sağlayan anne-baba eğitim modellerinin etkili fakat maliyetin yüksek ve ulaştığı kitlenin sınırlı olması gibi nedenler daha geniş kitlelere ulaşabilecek ve çok farklı amaçlarla biçimlendirilebilecek kitle iletişim araçlarının kullanılması gerekliliğini doğurmuştur. Erken Çocukluk eğitiminde kitle iletişim araçlarının kullanımı bazen diğer modellerin yaygınlaştırılmadığı noktada onların yerine geçen, bazen onların işlevlerini ve eksiklerini tamamlayıcı olabilecek güçtedir (Uluç, 2003:57).

Kitle iletişim araçlarının gücü diğer modellerle ulaşılamayan yerlere ulaşma şansını içermesindedir. Bu konuda kullanılacak araçlardan bazıları şunlardır (Uluç, 2003:54) :

- Televizyon (Spot, diziler, eğitici programlar, vb.)
- Radyo
- Gazete, dergi, broşür, vb.
- Tiyatro, Ses, görüntü kasetleri (şarkı, öykü, vb.)
- Panel ve konferanslar
- İnternet

- Ünlü kişiler ve en önemlisi “Yaratıcılığımız!”
- Ailelere mektuplar
- Eve giren temel eşyalar
- Faturalar
- Alışveriş poşetleri
- Toplu taşıma araçlarında kısa mesajların panosu

3.6.1. Video ile Anne-Baba Eğitim Programı

Bu modelde medya aracılığı ile anne – baba eğitim programlarını gerçekleştirecek video filmler hazırlanmıştır. Bu yolla 0-3 yaş grubu çocuklara sahip anne-babalara eğitim verilmektedir (Oktay, 1999:297).

0-3 yaş çocuk sahibi olan anne-babalara yönelik olan bu programda, bu grubunun gelişim özelliklerini kültürel şartlar içinde ele alan eğitici programlar kısa video filmler şeklinde hazırlanmıştır (Ural ve Ramazan, 2007:35). Bu program 0-3 yaş çocukların evrensel olarak gösterdikleri gelişim özelliklerine uygun olarak ve bu çocukları kendi yaşam şartlarında ele alınmaya çalışılmıştır (Oktay, 1999:297).

3.6.2. Çok Amaçlı Okul Öncesi Eğitim

MEB, UNICEF, Küçükçekmece Belediyesi ve Marmara Üniversitesi işbirliğinde İstanbul’da gerçekleştirilen bu çalışmada kurulan beş merkez beş birimden oluşmaktadır. Bağımsız bir anaokulu ve gezici otobüs (mobil anaokulu) okul öncesi eğitim birimi içinde yer almaktadır. Ayrıca yetişkin eğitimi, aile danışma, eğitici materyal ve araç geliştirme birimleri bulunmaktadır. Bu merkezin ana amacı 3-6 yaş çocuklarının eğitimini sağlama, çocukları eğitecek öğretmenler, müfettişler ve anne-babaların eğitimini de gerçekleştirmektir (Oktay, 1999:296). İlk kez bu çalışmada yer alan gezici otobüs anaokulu (mobil anaokulu) şu anda Türkiye’nin bir çok ilinde uygulanmaktadır (Ural ve Ramazan, 2007:35).

BÖLÜM IV

4. OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Eğitim çalışmalarının daha iyi anlaşılması ve geliştirilmesi için eğitimin tarihsel temellerinin incelenmesi önemlidir. Okul öncesi eğitim çalışmalarının dünyada ve Türkiye’deki gelişiminin nasıl olduğuna yönelik araştırmalara aşağıda değinilmiştir.

4.1. Çeşitli Medeniyetlerde Okul Öncesi Eğitimde Çocuk ve Okul Öncesi Eğitimin Tarihsel Gelişimi

4.1.1. Okul Öncesi Eğitim Fikri ve Çocuk

Okul öncesi çağındaki çocukların eğitimi yeni bir fikir değildir. Bu dönemdeki çocukların eğitimi hemen her ileri cemiyette tarihin çok eski devirlerinde başlamıştır (Özgür, 1956:7). Bu bağlamda aşağıda Mısır, Çin, Hint, İran, İsrail ve Yunan medeniyetlerinin eski devirdeki okul öncesi dönem (0-6 yaş) çocuklarına yönelik eğitim anlayışlarına kısaca değinilmiştir.

Mısır medeniyetinde çocuk terbiyesine büyük önem verilmekteydi. Okul öncesi dönemi kapsayan, bir yaşından dört yaşına kadar geçen devir “akıllı küçük” ismi ile tavsif olunurdu. Her anne çocuğunu üç sene boyunca emzirirdi. Elbise giymeyen çocuklar gayet sade gıdalarla beslenirlerdi. Beşinci yaşla beraber çocukluk devri başlar. Bu devirde çocuğa hususi elbiseler giydirilerek okula başlardı. Çocuğun terbiyesinden ev ve okul sorumluydu. Çocuğun terbiyesiyle

evde en esaslı uğraşan baba olmuştur. Çocukların öldürülmesi ve doğmadan önce düşürülmesi nadir görülen durumlardır (Fikret, 1934:6-9).

Çinlilerin mukaddes kitaplarından olan “Şoking” de doğumdan ölünceye kadar insanın tahsil ve terbiyesinin düşünülmesi gerektiği vurgulanır. Çinlilerde çocuklar anneleri tarafından emzirilir. Çocuk dünyaya gelir gelmez peder astrologlara müracaat edilir ve çocuğun istikbali hakkında bilgi toplanırdı. Çocuk terbiyesinde dayak ve itaat önemli bir yer tutmuştur; kızan ebeveyn, çocuğun ağzından burnundan kan gelecek şekilde dövse bile çocuğun itaat gösterip ebeveynlerine kızmaması gerektiği belirtilmektedir. Çinliler kız çocuklarından ziyade erkek çocukların terbiyesini daha fazla önemserlerdi. Çocuk on yaşına kadar temel eğitimini evde alırdı. Altı yaşına gelen çocuğa sayılar ve dört coğrafi mevsim anlatılırdı. Yedi yaşına gelen kız ve erkek çocuklar aynı şeyin üzerine oturmazlar ve beraber yemek yemezlerdi (Fikret, 1934:28-33).

Hint medeniyetinde ise aile terbiyesine büyük önem verilmekteydi. Çocuk doğarken ve isim verilirken merasim yapılırdı. İlk üç gün çocuğa bal ve tereyağı verilir bunlara ilaveten süt de verilirdi. Onuncu günden sonra çocuğa annesi süt verirdi. Bebeğin sağlıklı beslenmesi ve iyi bir eğitim alması için süt nineye verilmesi adeti vardı. Sütmenin sıradan olmayıp, beslenme ve terbiye konusunda bilgi ve beceri sahibi olduğu kadar sağlıklı bir kişi olmasına da özen gösterilirdi. Çocuklar bir anlamda bu sütinelerin eğitimine verilirdi. Ninenin; sağlıklı, güzel, ne çok zarif ne çok şişman olmamasına ve sakatlığı bulunmamasına dikkat edilirdi. Çocuğa iyi bakabilmeli, ninni ve şarkı bilmeli, hisli olmalı ve hareketlerinde maddi olmamalı. Ebeveyn kız çocuklarını evleninceye kadar evde terbiye ederdi. Erkek çocukları ise okul dönemine kadar ev terbiyesi alırlardı. Altı yaşına gelen çocuk okula gönderilirdi. İlk okula başlama döneminde daha çok çocukların kelime ve harfleri ezberlemeleri sağlanırdı (Fikret, 1934:48-61).

İranlılar için de çocuk yetiştirmek önemli bir konu olmuştur. Çok çocukluk teşvik edilir, en çok çocuğu olan aileler kral tarafından ödüllendirilirdi. Çocuk beş yaşına kadar annenin eğitimi doğrultusunda büyürdü. Bu yaşa kadar baba çocuğunu görmekten çekinirdi. Heredot’a göre bunun sebebi,

çocuğun ölme ihtimaline karşı babanın ıstırap çekmemesi içindir. Çocuk dünyaya geldikten sonra, astrologlara müracaat edilir ve geleceği belirlendikten sonra, çocuğa isim verilir. Çocuğu annesi emzirir babası ise himaye ederdi. Beş yaşına kadar çocuğa iyi ve fena şeyler söylenmemekteydi. Ev terbiyesinde, gelenekler önemli rol oynardı. Yedi yaşına kadar çocuklar dövülmezdi. Yedi yaşından itibaren çocukların ebeveynlere itaati tam ve kati olmalıydı (Fikret, 1934:64-65).

İsraillilerde dünyaya gelen çocuk bizzat annesi tarafından emzirilir ve büyütülürdü. Çocuk terbiyesi ailede verilir, hayatta kullanacağı her işi küçüklüğünden itibaren annesinden ve babasından görür ve öğrenirdi. Musevilerde aile terbiyesi çok sert ve ciddi idi. Terbiyede daha çok korkutma ve dayak kullanılırdı. Yaşamın ilk senelerinde çocuğun terbiyesinden daha çok anne sorumluydu. Anne onlara Allah'ın emirlerini öğretir ve halkın nazarında kabul gören adetleri ve ahlaki kuralları kazandırmaya çalışırdı (Fikret, 1934:85-87).

Yunan Medeniyetinde çocuk eğitimi ile ilgili düşünceler M.Ö. 400 yılına kadar uzanır. Antik Yunan düşünürlerinden Plato (M.Ö. 427-347) “Republic (Cumhuriyet)” adlı eserinde erken yaşlardaki eğitimin önemine dikkat çekmiştir (Poyraz ve Dere, 2003:1).

Aristo (384-322), çocukların yetiştirilmesinde nelere dikkat edilmesi konusunu, onlara ilk zamanlar hangi gıdaların iyi geleceğini açıklamış ve banyonun çocuklara faydalı olacağını vurgulamıştır. Çocuklara ilk zamanlar yaptırılacak her türlü hareketin onlar için faydalı olduğunu belirtmiştir. İlk çocukluk çağlarında çocuklardan iş yapmalarının istenmemesi gerektiğini, çocuklara yaptırılan işlerin onun gelişimini engelleyebileceğini vurgulamıştır. Çocuklara iş yerine eğlendirici etkinliklerin yaptırılabilirliğini söylemiştir (Koçer, 1980:161).

Romalı Marcus Fabius Quintilianus (M.S.35-96), okul yaşamında bedensel cezaya karşı çıkmış ve eğitimin yedi yaşından önce başlatılmasının uygun olacağını savunmuştur. Eğitimin çocuğun gelişimine uygun olarak oyun içerisinde verilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Oğuzkan ve Oral, 1995:21).

Avrupa’da Kilise 13. Yüzyıldan 15. Yüzyıla kadar toplum hayatı üzerinde oldukça egemen olmuş, çocuğa gereken önem verilmemiştir (Oğuzkan, 1983:24). Çocuklar çok sıkı bir disiplin altına alınarak çocukların bütün arzu ve isteklerine set çekilmesi, devrin eğitimcilerinin temel özelliği olmuştur. Çocuklara sadece din alanında bazı bilgiler verilmiştir. Eğlence ve oyun gibi etkinliklerle çocukların meşgul olmaları günah sayılmıştır (Özgür, 1956:7). Bunun yanı sıra 12. Yüzyılda bebeklerin günah içinde doğduğuna dair inanç çocukların masumiyetine inanan görüşlere baskın çıkmıştır (Heywood, 2005:41).

15. yüzyılda Rönesans ve 16. yüzyılda Reform hareketleri sonucunda kilisenin gücü azalmış insanın değer kazanmasıyla çocuk-aile kavramları önem kazanmaya başlamıştır. Buna rağmen Batı toplumunda 17. yüzyıla kadar çocuk eğitiminde son derece katı kurallar uygulanmıştır. Çocukluk dönemi yaşamın ayrı bir dönemi olarak düşünülmemiştir. 17. Yüzyıldan itibaren çok nadir de olsa bazı eğitimci ve düşünürler çocukla ilgili tutumlarını değiştirmeye başlamışlardır (Poyraz ve Dere, 2003:6). 17. yüzyılda Port-Royal’daki bir takım eğitimciler çocukların dikkate değer olduklarını ve yaşamın onların eğitimine adanması gerektiğini söylemişler bireyin anlaşılma ve yardıma muhtaç olduğunu öne sürmüşlerdir (Heywood, 2005:30). Moravyalı terbiyecisi Comenius büyük bir eserinde çocukluk çağını normal gelişme çağı olarak kabul etmiş ve aile içinde takip edilmek üzere bir program çizmiştir. Özellikle bu dönemin hususi bir eğitim devresi olduğuna işaret etmiştir (Özgür, 1956:7).

Orta çağ Avrupa’sında doktorlar bile beş yaşından küçük çocukların sağlıkla ilgili problemlerini ebelere bırakmışlardır. Bu durumun nedeni bu yaştaki çocuklara yardımcı olamayacaklarını düşünmeleridir. 18. Yüzyılda bir tıp doktoru olan James Cadogan, küçük çocukların bakımsızlıktan öldüklerini belirtmiş annelere yönelik çocuk bakımı ve beslenmesi hususunda bilgi vermiştir (Aral, Kandır ve Yaşar, 2002:20).

18. yüzyıl düşünürlerinin çocukluk hakkındaki görüşlerinde günümüz anlayışına çok yaklaştıkları görülür. Bu düşünürler, çocukların “kusurlu yetişkinler” değil, önemli birer varlık olduklarını öne sürmüşlerdir. 18. Yüzyılda

çocuklarla ilgili düşüncelerin değişmesinde John Locke'nin "Thoughts Concerning Education" (Eğitim Üzerine Bazı Düşünceler, 1693) adlı eserinin önemli bir etken olduğu belirtilmektedir. Locke'un, çocukları, *tabula rasa* (boş levha) olarak ele alması çocukluk imgesine olumlu bir katkıda bulunmuştur. Çocuklara eski zamanlarda, çok ender biçimde şefkatle yaklaşılmıştır (Heywood, 2005:31 ve Postman, 1995:76).

Çocukluğun yeniden yapılanması konusunda 18. yüzyılın ana figürü Jean-Jacques Rousseau olmuştur (Heywood, 2005:32). Rousseau, Emil adlı eseri ile, çocuk terbiyesine dair mevcut düşünceleri temelinden sarsmıştır. Ona göre çocuk saf ve temiz doğar daha sonraları toplumun olumsuz etkileriyle yanlışlara sürüklenir. Anaokullarında izlenen bazı kurallara Rousseau'da rastlamak mümkündür. Mesala, Rousseau kontrol altına alınmış çevrede ve hürriyet içinde çocukların geliştirilmesini şart görür. Yine Rousseau'ya göre çocuk cemiyetten uzak bir yerde bir bütün olarak bir mürebbi veya ana baba tarafından eğitilmelidir (Özgür, 1956:8 ve Aytaç, 1992:189). Friedrich Froebel, Johann Pestalozzi, Maria Montessori, Jean Piaget, Arnold Gesell ve A. S. Neill Rousseau'nun entelektüel mirasçıları olup çocukluk psikolojisinin yetişkinlerden temel biçimde farklı olduğu ve kendi içinde değerlendirilmesi gerektiğini savunmuşlardır (Postman, 1995:78).

Pestalozzi, eğitimin doğuştan başladığına inanmaktaydı. Terbiyenin çocuğu şahsiyet bakımından geliştirebileceğini savunan Pestalozzi; çocuk eğitiminde eşyanın kendisini çocuklara gösterilmesi gerektiğini istediğinden anaokulları tarihinde önemli bir rol oynamıştır. Ona göre çocuk eşyaya dair bir takım sözler dinlemekten ziyade eşyanın kendisini görür ve yoklarsa daha iyi öğrenir (Özgür, 1956:8). Pestalozzi'nin öğrencisi olan Froebel okul öncesi eğitimin kurucusudur. Froebel'e göre çocuk doğuştan itibaren kendi mahiyetine göre tanınmalı; en iyi şekilde muamele görmeli ve yeteneklerini her yönlü, serbest olarak kullanabilmelidir. Çocuk, serbest olarak faal olmalı, serbest olarak hareket etmeli ve serbest olarak öğrenmelidir (Aytaç, 1995:272-273).

19. yüzyılın sonu ve 20. Yüzyıl modern çocukluk anlayışının oluştuğu dönemler olarak gösterilmektedir (Heywood, 2003:36). Bu dönemin bütün çocukluk tartışmalarında Sigmund Freud ve John Dewey'in söylemleri önemli rol oynamıştır. Onlara göre benliği ve bireyselliği, benlik denetimiyle ilgili kapasiteye bakıp geliştirmesi gereken erkek ya da kız öğrenci olarak çocuğun, hazlarının doyurulması sonraya bırakılmalı ve mantıksal düşüncesi geliştirilerek yaşamlarının bilgisi yetişkinlerin denetimi altında olmalıdır (Postman, 1995:84). Yine Dewey'e göre eğitim çocuğun ilgi alanları dikkate alınarak geliştirilmelidir. Bu süreç ve uygulama çocuğun sınıf içindeki çalışması ile deneyimini birlikte götürme olanağını sağlamalıdır. Okul küçük sosyal bir birim olarak örgütlenmeli, öğretmen ise öğrencilerle birlikte çalışan bir rehber olmalıdır (Tos, 2001:20).

Okul öncesi ile ilgili ilk kurumsal uygulamalar Fransa, İngiltere, Almanya ve İtalya'da başlamıştır (Tos, 2001:12). Bu ülkelerde okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimine değinilmiştir.

4.1.2. Avrupa Ülkelerinde Okul Öncesi Eğitimin Tarihsel Gelişimi

4.1.2.1. Fransa

18. yüzyıldan itibaren Fransa'da ebeveynlerin yokluğunda çocukların ihmal edilmesi özel girişimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu girişimler özellikle çocukların sağlık, güvenlik ve eğitimleri için oldukça önemli olmuştur. 1740-1826 yılları arasında yaşayan din adamı Jean Fredric Oberlin, yeni bir eğitim modelinin kurulmasını sağlamıştır. Bu modelle hem İngiltere'de hemde Fransa'da çocuklar için daha fazla uyarıcı sağlayan tesislerin kurulmasını sağlamıştır (Goutard, 1993:4). Oberlin, ana-babaları tarlada çalışan küçük çocukların barınma, korunma, bakım ve eğitimi için açtığı "salle d'asile" sığınma evi anlamına gelen okul öncesi kurumlarını kurmuş ve uygulamaya koymuştur. Bu okulların eğitim amacı temelde disiplin sağlamak ve disiplin konusunda çocukları yetiştirmektir. Aritmetik, okuma, yazma-çizme, şarkı söyleme gibi akademik konular da öğretilmekteydi. 1848 yılında bu okullar kreş anlamına gelen "ecole maternelle" adını almıştır (Larose; Terrise; Bedard; Karsenti, 2001:3) 1826'da Paris belediye başkanı inisiyatifinde sosyal amaçlı olarak konuk

evlerinde dört bine yakın çocuğa yemek verilmekteydi (E/E, 2008:51). Konuk evleri ilk başlarda yardımsever, bu işten bir çıkarı olmayan insanlar tarafından kurulmuştur. Ancak 1833'te "Guizot Kanunu"nun uygulamaya geçirilmesiyle sığınma yerleri "konuk ve eğitim evlerine" dönüştürülmüştür (Kartal, 2005 S:2). 1837 yılında yönetmelikler hazırlanarak 2-6 yaş arasındaki çocuklar bu kurumlara kabul edildi. Bu kurumların temel amacı iyi bir Hıristiyanlık yaşamı sağlayarak iyi alışkanlıklar edindirmek olmuştur (E/E, 2008:51). Bir çeşit hayır kurumu olan anaokullarına "kutsal odalar" denilmiştir. 1881 yılında bu uygulamanın adı değiştirilerek "ecoles meternelles" (anaokulları) adı verilmiştir. Küçük "commune" lerde cleses enfantines (yuva sınıfları) adıyla değişik programların uygulamaya konulduğu belirtilmektedir. Bu uygulamalar ilkököl binalarında ilkököl müdürlerinin gözetiminde yürütülmüştür (Tos, 2001:43).

1881'de Dauline Kergomard ile "ecoles maternelles" (okul öncesi) değişmeye başladığı görülmüştür (E/E, 2008:51). Bayan Kergomard yaklaşık 40 yıl boyunca Fransa okul öncesi eğitiminin sağlam zeminlerde oluşması için emek vermiştir (Goutard, 1993:48). Çalışmaları okul öncesinin omurgasını oluşturmuştur. Okul öncesi kurumlarında küçük çocuklar için fiziksel egzersiz yapabilecekleri, entelektüel ve ahlaki becerilerini destekleyecek imkanlar sağlamıştır. 1881 yılında devlet bakanını Jules Ferry Kergomard'ı anaokulu müfettişi olarak atanmıştır (E/E, 2008:51).

Anaokullarının, resmi olarak eğitim kurumları içerisinde bugünkü yerini alması, 1884'te devlet bakanı Jules Ferry'nin çıkardığı kanunlarla olmuştur. Bundan sonra da bu okulların öğretmenlerinin özel formasyonlu olması yolunda adımlar atılmıştır (Kartal, 2005 S:2). 1910 yılında her bölümde bir okul öncesi müfettişliği oluşturuldu. Bu okul öncesi müfettişleri okul öncesi pedagojisinin gelişmesinde önemli rol oynadılar. 1920 yılında okul öncesi eğitim kurumları fiziksel egzersizlerin yapılmasına da yardımcı olmuştur (E/E, 2008:51).

1931 yılında Suzanne Herbiniere –Labert tarafından çok sayıda seçkin eğitimcinin katılımıyla Paris'te erken çocukluk eğitimine yönelik çok özel bir kongre düzenlenmiştir. Bu kongreye dönemin önemli eğitimcileri katılmıştır

(Declory, Descokders, Dottrans, Piaget, Pieron, Simon, Washburn, Montessorri ve diğlerleri). 1948’de ikinci dünya savaşından sonra Suzanne Herbinriere –Labert’in yönetiminde “Organisation for Early Childhood Education Presclore” (OMEP) oluşturuldu. Fransız topluluğu OMEP başkanı olan Suzanne Herbinriere –Labert bütün dünyadaki çocuklar için kendisini Dünya Erken Çocukluk Eğitimi’ne adıyarak Fransız erken çocukluk eğitiminin yurt dışında tanınmasını sağladı (Goutard, 1993:50).

Fransa’da 1960’dan itibaren anaokullarının artışında hızlı bir gelişme olmuş bunun paralelinde bu eğitim basamağından faydalanan öğrencilerin sayısında da önemli bir artış meydana gelmiştir (E/E, 2008:51). Günümüzde Fransa’da okul öncesi eğitim bütün öğrenciler için ücretsiz olup çocuklarda okullaşma oranı %100 olduğu tespit edilmiştir (E/E, 2008:59).

4.1.2.2. İtalya

Küçük çocuklar için ilk eğitim enstitüleri F. Aporti tarafından 1829 yılında Coremona’da kurulan d’infanzia diye adlandırılan okullardır. Bu okullara en büyük katkı Maria Montessori tarafından yapılmıştır (E/E, 2009:46). Maria Montessori 1907’de Roma’da “Casa dei bambini” (çocuk evi) adındaki okulu açarak bu okuldaki eğitim yöntemlerini halka tanıtmıştır (Koçyiğit, 2007:60 ve E/E, 2009:46).Maria Montessori’nin eğitim yaklaşımı kısa bir sürede İtalya’ya yayılmıştır. Özellikle 1915 ve 1916 yıllarında Milano şehrinde Montessori’nin yaklaşımı büyük yankı bulmuştur. Milano halkı, çalışan annelerin çocuklarının böyle eğitim kurumlarına ihtiyacı olduğunu fark etmiş ve 1917’de kendi okul öncesi eğitim programlarını açmışlardır (Koçyiğit, 2007:60).

1928’e kadar anaokulları halk eğitimi çerçevesinde açılmıştır. Gentile reformu ile okul öncesi eğitim kurumları ilköğretime hazırlık kurumları arasında resmen yer almıştır. Buna rağmen tüm anaokulları yerel kuruluşların sorumluluğunda olup sosyal kuruluşlar ve yardım derneklerinin girişimleri sayesinde yürütülmüştür (E/E, 2009:47).

Devlet 1968’de çıkartılan bir yasa ile anaokullarının tüm sorumluluğunu üstlenmiştir (E/E, 2009:48). 1968 yılında çıkarılan bu yasa, okul öncesi eğitimin gelişimine önemli katkıda bulunmuştur. Bu yasa ile okul öncesi eğitim, tüm İtalyan vatandaşlarının çocukları için bir kamu hizmeti haline getirilmiştir. Bu yasa, ilkokul öncesi eğitimde çocukların kişilik gelişimini ve ilkokula hazırlanmalarını esas almıştır (Oktay, 2005:12). Eğitim yasasıyla çocukların faydasına kurulan eğitim enstitüleri sadece teorik yasalarla biçimsel olarak değerlendirilmemiş, aynı zamanda kaliteli ve profesyonel eğitimcilerle bu enstitülerin denetlenmesi, yerel yönetimlerce de kontrol edilmesi sağlanmıştır (Pusci, 1993:91).

İtalya’da günümüzde okul öncesi eğitim 3-6 yaş arasını kapsamaktadır ve 3 yıl sürmektedir. Bu yaştaki çocukların %96 – 97 ’si okul öncesi eğitime devam etmektedir (E, 2010:2).

4.1.2.3. Almanya

Almanya’da okul öncesi eğitim köklü bir geleneğe dayanır (E/E, 2009b:69). Çocuğun ailede yetiştirilmesi güçlü bir gelenektir. Annelerin kendi çocuklarına bakması en baskın modeldir (Schrader ve Oberhuemer, 1993:67). Almanya’da çocukların bakımı için ilk kurumlar 19. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bu kurumlar, evden uzakta çalışmak zorunda olan sanayi işçilerinin ihmal edilen çocuklarını korumayı amaçlıyordu. Çünkü bu aileler çocuklarının eğitimsel gelişimi ve bakımlarıyla yeterince ilgilenemiyorlardı (E/E, 2009b:69). Okul öncesi eğitime yönelik ilk kurumsal yapı Almanya’da 1802’de, Pauline zur Lippen adında soylu bir kadın tarafından düzenlenmiştir (Koçyiğit, 2007:52). 1840 yılında eğitimci Friedrich Frobel ev yaşamının ve ailedeki terbiyenin tamamlayıcısı olarak anaokullarını (kindergarten) kurdu (E/E, 2009b :69 ve Schrader ve Oberhuemer, 1993:6). Bu kurumlar çocukların zihinsel, duygusal, sosyal gelişimlerini ve yaratıcılıklarını desteklemeyi amaçlıyordu. 1840 yılından sonra Almanya’da anaokullarının sayısı hızlı bir şekilde arttı. 19. Yüzyılda birçok kamu ve özel sektör kuruluşu eğitim kurumlarını Frobel’in eğitim yaklaşımına dayalı olarak açtılar (Schrader ve Oberhuemer, 1993:67-68). 1900’lü yıllarda

Maria Montessori ve Rudolf Steiner'in yaklaşımları Almanya'da da yayılmaya başladı (Koçyiğit, 2007:52).

1920'lere kadar çalışan anneler, anaokullarını en iyi pedagoji enstitülerinin seviyelerinde görüyorlardı. Almanya'daki, Nazi Rejimi dönemi boyunca bu düşüncelerde duraklamalar görülmüştür. Birçok seçkin eğitimci ve araştırmacı Almanya'dan göç eder. Bu süreçte anaokulları Nazi ideolojisinin programlarıyla birleşir (Schrader ve Oberhuemer, 1993:67-68). Ulusal Sosyalist hükümetin yönetimi altında Kındergartenların gelişimi, 1933 yılına kadar birçok gönüllü dernekler tarafından satın alınarak hizmet vermesi sağlanmıştır (E/E, 2009b:70) .

II. Dünya savaşı sonunda Almanya, biri Federal diğeri Demokratik olmak üzere ikiye bölünür. Federal Almanya Cumhuriyeti ve Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde (GDR) ikinci dünya savaşından sonra okul öncesine yönelik farklı eğitim sistemleri gelişme gösterir. Federal Almanya'da 1952'deki Gençlik Yasası (Jugendwohlfahitsgesetz) ile kamu kurumları kendi eğitim enstitülerini açar 1960'lı yıllarda Federal Almanya Cumhuriyeti'nde okul öncesi eğitim ve ilköğretime geçiş önemli bir tartışma konusu olur. Bu tartışmalarda eğitim fırsatları açısından dezavantajlı ve sosyo-ekonomik açıdan geri olan çocuklar için 5-6 yaş arasındaki eğitimin zorunlu eğitimin başlangıcı olarak görülmesi gerektiği savunulur. 1965'de Alman Demokratik Cumhuriyeti anaokullarını hazırlık kurumları olarak geliştirip eğitim sistemine resmen dahil eder (E/E, 2009b:69-70).

1990'da Federal Almanya Cumhuriyeti ve Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin birleşmesiyle, Almanya'da tutarlı bir eğitim sisteminin olması için çalışmalar yapılmıştır. Bu tutarlılığı sağlamak üzere, Eski Doğu Alman Eyaletleri, 1991'in ortaları itibariyle, Batı Almanya'nın sistemini özümseme kararı almıştır (Poyraz ve Dere, 2003:170).

1991 yılındaki "Çocuk ve Gençlerin Refahı Yasası" ile her çocuğun okul öncesi eğitim hizmetlerinden yararlanması öngörülmüştür (Koçyiğit, 2007:52). 1960'da 3-6 yaş arasındaki çocuklar için anaokulları, nüfusun onda üçünü karşılarken bu oran 1998'de nüfusun yüzde 90'nını karşılayacak seviyeye gelmiştir (E/E, 2009b:69-70).

Almanya’da günümüzde okul öncesi okullaşma oranı 6 yaş grubu için %100 iken 3 -6 yaş arasındaki çocuklar için % 91,2 seviyesindedir (E, 2010b:2).

4.1.2.4 İngiltere

İngiltere’de ilköğretime başlama yaşı diğer Avrupa ülkelerine oranla daha küçüktür. Dört yıl dokuz ayını dolduran her çocuk ilköğretime başlamaktadır. Bu da okul öncesi eğitimdeki dönemi kısaltmaktadır yani 3-5 yaş arasındaki çocuklar bu kurumlardan faydalanabilmektedir (Blackstone, 1970:33).

İngiltere’de erken çocukluk bakım ve eğitimi gönüllü ve hayırsever kişiler tarafından başlatılan okul öncesi eğitim kurumlarıyla ortaya çıkmıştır. Bu da 18. yüzyılın sonlarına rastlamaktadır. 1816 da pamuk fabrikasında çalışan işçilerin çocukları için ilkokul öncesi eğitim kurumu Robert Owen (1771-1858) tarafından kuruldu. Burada 1-6 yaş arası, anneleri ve daha büyük kardeşleri pamuk fabrikalarında çalışan çocuklara bakılmaktaydı. Owen burada çocukların yapılandırılmamış serbest oyun oynamalarını istiyordu. Owen’ın fikirleri ve kurduğu okul daha sonraları İngiltere’de okul öncesi eğitim kurumlarının gelişimini hızlandırmıştır (Koçyiğit, 2007:48).

Bu kurumlar genel olarak gönüllü ve hayırsever kuruluşlar tarafından yapılmıştır. Okul öncesi eğitim Robert Owen, Rousseau, Pastelozzi, Frobel, Montessori ve diğer eğitimcilerin görüşlerinden etkilenmiş bu düşünürlerin görüşleri öğretmen ve öğrencilerin eğitimine yansımıştır (E/E, 2008b:136).

İngiltere’de 1870’de “Eğitim Kanunu”nun devreye girmesiyle ilkokula başlama yaşı 5 olarak belirlenmiştir. 1873’de Froebel’in fikirlerini takip eden ilk bağımsız anaokulu yerel bir yetkili tarafından kurulmuştur (Bertam ve Paskal Akt. Koçyiğit, 2007:47).

19. Yüzyılın son 10 yıllık döneminde, iki, üç ve dört yaş grubundaki çocukların büyük bir bölümü, kamu kreş ve anaokullarının dolması nedeniyle ilkokullardaki sınıflara alınmışlardır. 1905 yılında yayınlanan bir raporla eğitimciler bu konuya dikkat çekmişler ve 5 yaşın altındaki çocuklar

ilkokullardaki sınıflardan çıkarılmışlardır. Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitim kurumlarının yarım gün şeklinde çalışması üzerinde durmuş ve eğitimin bu şekilde yürütülmesini istemiştir (Turan ve Şahin, 1994:215).

1918 Eğitim Kanunu, okul öncesi eğitim kurumları için yerel yetkililere izin vermiştir. 1930'da ülkede 400 kadar kamu gündüz bakım merkezi bulunmaktadır (Koçyiğit, 2007:48). İngiltere'de İkinci Dünya Savaşı boyunca anaokullarındaki artış devam etmiştir. Bu kuruluşlar bazı eğitim yöneticileri ve gönüllü kuruluşlar tarafından açılmıştır. Çünkü bu dönemde iş hayatına giren bayanların artması, anaokulu talebini arttırmıştır (Tos, 2001:43 ve Blackstone, 197:33). 1944 eğitim yasası ile bütün yerel yönetimlere çocuklar için anaokulu ihtiyacını karşılama yasası getirilmiştir (Blackstone,1970:33 ve David, 1993:145).

Savaş sonrası çocuk sayısındaki artışın finansal kaynakların ilköğretime aktarılmasına neden olması yüzünden İngiltere'de 1960'a kadar okul öncesi eğitimdeki artış istenilen seviyeye gelememiştir (David, 1993:147 ve Tos, 2001:43). 1980'li yılların başında 3 yaşındaki çocukların %50'si ve 4 yaşındaki çocukların %90'ı için okul imkanının sağlanması planlanmış ancak ekonomik durgunluktan dolayı bu gerçekleşmemiştir. Eğitim Danışma Konseyi yarım gün esaslı okul öncesi eğitimin genişletilmesini tavsiye etmiş ve 1980'lerin sonuna doğru ebeveynlerin de arzusu doğrultusunda 4 yaşındaki çocukların %90'ı, 3 yaşındaki çocukların ise %50'si tam günlük okul öncesi eğitim kurumlarına kavuşmuşlardır. Bu yıllarda devletin eğitim sistemi 3 ve 4 yaşındaki çocukların %49,7'sine hizmet vermiştir (Turan ve Şahin, 1994:215-216).

İngiltere'de 1998'de okul standartları çerçeve yasası ile zorunlu eğitim çağına olamayan çocuklar için tam ve yarı zamanlı okul öncesi eğitim sağlandı. Aynı zamanda bu yasayla yerel yetkililere kendi bölgelerinde okul öncesi eğitimi sağlamaları için zorunlu görev verildi (E/E, 2008b:136-137). Günümüzde İngiltere'de ise 3 ile 5 yaş arasındaki çocuklar okul öncesi eğitimden faydalanmaktadır. Hükümet özellikle 4 -5 yaş arasındaki her çocuğun bu eğitim basamağından faydalanması için gerekli kaynakları sağlamaktadır (E/C, 2010:18).

4.2. Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Türk toplumunda günümüz açısından çocuk eğitimi eğitim uygulamalarının kökü, Türk tarihinin bilinen en eski dönemlerine kadar uzanır. Çocukların ve gençlerin toplumsallaştırılıp eğitilmesinde toplumun töresi önemli yer alsa da eski Türklerde, genellikle cinsiyet farkı gözetmeden büyük bir çocuk sevgisi var olmuştur (Akyüz, 2009:5). İslamiyet öncesi ve İslamiyet sonrası Türk toplumunda çocuk eğitimi ve okul öncesi eğitim aşağıda kısaca değerlendirilmiştir.

4.2.1. Türk Eğitim Tarihinde Çocuk üzerine Görüşler

Hunlar göçebe bir yaşantıyı benimseyen bir toplum olarak çocuk yetiştirmeye yönelik değerler eğitimine damgasını vurmuştur. Çocuklar iyi bir asker olarak yetiştirilmesinin yanında doğum ve ad verme günleri de büyük törenlerle kutlanırdı. Eski Türklerde ve Hunlarda çocuk sahibi olmak çok arzulanırdı. Çocuksuz ailelerin itibarı düşüktü. Erkek ve kızlar arasında genellikle fark gözetilmezdi. Oğlanı yetiştirmek babanın, kızını yetiştirmek ise ananın görevi idi (Akyüz, 2009:8-10).

Göktürklerde de Hunlara benzer olarak çocuk eğitimi törelere uygun olarak yapılmıştır. Yerleşik hayata geçen Uygur’lar ise Türk eğitim tarihinde kendi özelliklerini ortaya koymuşlardır. Uygurlar yerleşik hayat nedeniyle, planlı ve örgün eğitim – öğretim sağlandı. Bilginin yazı kanalıyla geçmesiyle sözlü töre bilgisi de aşıldı. Çocuğun öncelikle iyi bir öğrenim görmesi gerektiği, iyi yetişen çocuğun da en üst makamlarda görev alabileceği düşünülmüştür. Ayrıca çocuğun anne babasının bilgi ve becerileri ışığında yetiştiği, onları örnek aldıkları çeşitli atasözlerinde belirtilmektedir (Akyüz, 2009:10 – 15).

İslamiyet sonrası Türk devletlerine incelediğimizde Karahanlılar, Selçuklar ve Osmanlı devletinde yetişen çocuk sağlığı ve eğitimi alanında çeşitli görüşleriyle halka yön gösteren düşünürlerin başında, Farabi, İbni Sina, Kaşkarlı Makmut Gazan Mahmut Han, Gazali gelmektedir (Poyraz ve Dere, 2003:9).

Karahanlı devleti döneminde hizmet veren düşünürlerden Farabi, İbn-i Sina ve Kaşgarlı Mahmut çocuk eğitimi üzerine önemli görüşler belirtmişlerdir.

Farabi (870-950) Türk ve İslam bilginlerinin, eğitime yönelik düşüncelerinde öğütlerinde, dini inanç ve uygulamalarının ağır bastığı bilinmektedir. Türk eğitim tarihinde ilk olarak doğrudan eğitimle ilgili görüşler ortaya koyan Farabi, çocukta zihnin deneyler yolu ile gelişeceğini ve eğitimde kolaydan zora gidilmesi ilkesini savunmuş ve beş duyunun önemini vurgulamıştır. Çocukların karar verme yeteneği güçlü ve sorumluluk duygusuna sahip olarak yetiştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. “Disiplinde ise ne sert ne yumuşak olmalı, ılımlı bir yol izlenmelidir. Çocuk, sözle ikna edilmezse zora başvurulabileceğini” şeklinde görüş bildirmiştir (Akyüz, 2009:24).

İbn-i Sina çocuğun süttten kesilir kesilmez, “kötü huylar edinmeden” eğitime başlanması gerektiğini belirtmektedir. Çocuğun ilk eğitiminin ahlak eğitimi olduğunu, çocuğu kötü iş ve arkadaşlardan uzaklaştırıp iyi arkadaşlarla oynamasını sağlamanın, onu iyi davranışlara teşvik edeceğini vurgular (Akyüz, 2009:28).

İbn-i Sina'nın görüşleri “ yeni eğitim” denen ve 18. yüzyıldan, özellikle Rousseau'dan beri gelişen görüşlerle karşılaştırılınca aralarında önemli benzerlikler olduğu görülür. İbn-i Sina, hangi sınıf ve statüde olursa olsun her çocuğun eğitilmesini isteyerek demokratik bir görüş ileri sürmüştür ve bu yeni eğitimin de temel ilkelerinden biridir. İbn-i Sina, çocuğun okul içinde kendi yaşıt ve arkadaşlarıyla eğitilmesinin önemini belirterek yine pedagoji ve psikolojinin son bulgularına uygun bir görüş belirtmiş olmaktadır. Böylece İbn-i Sina okulun çocuğun doğal bir ortamı olduğunu ve kişiliğinin gelişmesinde çok önemli bir yeri olduğunu 20. yüzyıl eğitimcileri olan Dewey, Alain, Durkheim vs. den önce ortaya koymuştur (Akyüz, 2009:30).

İbn-i Sina, öğretmenin çocuğu tanması ve onun yetenek ve kabiliyetlerini fark etmesi gerektiğini ileri sürmekle Rousseau'dan önce çok önemli bir pedagojik ilkeyi ortaya atmış, çocuklar arasında bireysel farklılıkları görmüş ve bunların göz önünde tutulmasını istemiştir. İbn-i Sina, çocuğun zevk ve ilgilerinin

genel eğitim ve meslek eğitiminde göz önünde tutulmasını istemekle yeni eğitimin çok önem verdiği “çocuğun ilgisi” konusunu da işlemiştir. İbn-i Sina, daha kendisi çocukken “oyun’un çocuğun normal bir faaliyeti olduğunu öne sürmekle yeni eğitimin önemli ilkelerinden birini dile getirmektedir (Akyüz, 2009:28-29).

Kaşgarlı Mahmut (1072 – 1074) dönemin örgün eğitim kurumlarına ilişkin bilgi vermeyip aile içinde çocuğun bakımı, yetiştirilmesi üzerinde durmaktadır. Çocuğun beşikte yatırılması, tuvalet ihtiyacının giderilmesi çocuk eğitiminde kullanılan kelimeler ve çocuk oyunlarına dair bilgilere Divan’da değinmiştir (Akyüz, 2009:36-37).

Selçuklular döneminin önemli düşünürlerinden biri olan Gazali’nin (1058-1111) üzerinde önemle durduğu konulardan biri çocuk eğitimidir. Eğitimin en elverişli devresinin çocukluk çağı olduğunu, çocukların her türlü eğitime müsait olarak dünyaya geldiklerini, onların kalplerinin hayrı da şerri de kabule elverişli olarak yaratıldığını, anne ve babaların onları istedikleri doğrultuda yetiştirebileceklerini belirtir. Bu konuda Hz. Peygamber (SAV)’in şu hadisini zikreder: “Her çocuk fitrat üzerine doğar. Sonra anne ve babası onu Yahudi, Hıristiyan, Mecusi yaparlar” (Gazali-İhya; Akt. Serdaroğlu, 1978). Gazali’ye göre çocuklar dünyaya geldiklerinde boş ve işlenmeye uygun bir levha gibidirler (Gurbetoğlu, 1995:63). Gazali, çocuk eğitimi üzerinde özellikle ahlâki eğitim üzerinde hassasiyetle durmuş ve çocuğun çeşitli sahalarda nasıl eğitilebileceği konusunda görüşler ileri sürmüştür. Bu sahaları; sofrada adabı, mükafat ve ceza, beden eğitimi, toplum adabı, okul eğitimi şeklinde sınıflandırıp açıklamıştır (Gazali-İhya; Akt. Serdaroğlu, 1978).

Gazan Mahmut Han (1271-1304), çocuklarla ilgili ilk hizmet örgütlenmesini Gazan Mahmut Han tarafından gerçekleştirildiği ve kimsesiz, suçlu çocuklar için kurumlar açıldığı bilinmektedir (Oğuzkan ve Oral, 1983; Akt. Poyraz ve Dere, 2003:10).

4.2.2. Okul Öncesi Eğitime Dönük İlk Çalışmalar

Karahanlılar'dan beri var olan “Sıbyan mektepleri” adı verilen kurumların açılmasıyla aslında okul öncesi eğitimin temelini teşkil eden anaokullarının temelleri atılmıştır (Kantarcıoğlu, 1974:2). Çünkü bu şekilde eğitimden küçük çocukların faydalanması sağlanmıştır (Aral, Kandır ve Yaşar, 2002:21). Fatih Sultan Mehmet, Eyüp Ayasofya medreselerinde, sıbyan mektebi muallimi olacaklar için, genel medreselerden farklı bir program öngörmüştür. Bu şekilde öğretmen yetiştirme programlarında alanın özellikleri göz önünde bulundurulmuştur. Fatih'in çizdiği yol kendisinden sonra terk edilmiş olsa da (Akyüz, 2009:92-93) böyle bir programın açılmış olması çocuk pedagojisi açısından önemli bir başlangıçtır.

İlköğretim zorunluluğu ile ilgili ilk girişim II. Mahmut'un 1824'de yayınladığı bir fermanıdır (Akyüz, 2009:151): *“Herkes dinini bilecek, geçim yolunu seçecek, türlü işlerle uğraşacaktır. Oysa analar babalar kendi günahlarına çocukları da ortak edip cahil bırakmakta, üç beş kuruş için yavrularını çirak vermeyi yeğlemektedirler. Günahlarının cezasını öbür dünyada göreceklerdir. Bu bir yana, maazallah cahil yığınların giderek çoğalması, düşkünlüğümüze sebep olagelmıştır. Genç yaşlı esnaf, rençber, herkesin hemen okumaya sarılması kaçınılmazdır”* (Akyüz, 2009; Sakaoğlu, 1985:479). II. Mahmut'un bu fermanına göre, 5–6 yaşına gelmiş çocukların belli bir eğitim almaları gerekmektedir. Bu çocukların önce eğitimleri sağlanacak ve buluş çağına geldikten sonra çalışmalarına izin verilecekti. Bu fermana uymayan veliler ise cezalandırılacaktı. Ancak çalışması zorunlu olan çocuklar için haftada iki gün okula gitmeleri şartıyla çalışmalarına müsaade edilecekti (Berker, 1945:3-4).

Nisan 1847'de ilköğretim ve öğretmenleri hakkında bir Talimatname yayınlanmıştır. Bu talimatname, resmi makamların, ilkokul çocukları, öğretmenleri ve eğitimine olan geleneksel bakışları değiştirmiştir. Resmi makamların eğitimin daha çok “dünyevileşmesi” gerektiği görüşüne inandıklarını ortaya koymaktadır (Akyüz, 1997:152-153).

1869 yılı Türk eğitim tarihinde önemli bir dönüm noktasıdır. Maarif Nazırı Saffet Paşa (1814-1883)¹, Maarif-Umumiye Nizamnamesini yürürlüğe koyarak; *“İlim ve maarif, sanatın ve tekniğin ve bunlarda toplumun gelişmesini sağlar. Fakat bizde uygulamalı okullar yoktur. Fende ve sanatta beceriklilerin yetişeceği kurumlar bulunmadığından ekonomimiz sıkıntılar çekmektedir”* görüşü bu nizamnameyle ortaya atılmıştır (Sakaoğlu, 1985:480). 1860’lardan itibaren eğitimciler, yazarlar, aile, okul ve eğitim üzerinde geleneksel görüşlerden farklı düşünceler ileri sürmeye başlamışlardır. Böylece hiç değilse yazılı belgelerde çocuk, kendisine, doğasına, gelişip eğitilmesine saygı duyulması ve önemle ele alınması gereken bir varlık olarak değerlendirilmeye başlanmıştır (Akyüz, 1997:153).

1870’de Darümuallimat’ı (kız öğretmen okulu) bir söylevle açan Saffet Paşa *“Saygıdeğer kadınlarımızın eğitimleri özen ister. Çünkü, okul çağına dek çocuğu anası büyütüp eğitir. Çocuk duyduğunu, gördüğünü öğreneceğinden anasının eğitimi önemlidir”* (Sakaoğlu, 1985:480) diyerek aslında aile temelli okul öncesi eğitimin önemine değinmiştir. Sadrazamlıkta ve çeşitli devlet görevlerinde bulunmuş olan Mehmet Sait Paşa 1881 ve 1886 yıllarında II. Abtulhamit’ e sunduğu layihalarda eğitime yönelik görüşlerini bir programa oturtup, pedagojik noksanlıkları belirtmekteydi. Bu şekilde eğitime sunduğu yepyeni görüşleri arasında çocuk bahçeleri de (anaokulları) yer almaktaydı (Sakaoğlu, 1985:480). Osmanlı’da ilk anaokulların açılması bu görüşlerin doğal bir sonucudur.

Türkiye’de okul öncesi eğitim kurumlarının İmparatorluğun diğer illerinde açılışı II. Meşrutiyetin (23 Temmuz 1908) hemen öncesine rastlamasına rağmen, okul öncesine dönük yasal düzenlemelerin, kurumsal ve fikrîsel gelişmelerin büyük bölümü II. Meşrutiyet döneminde oluşmuştur (Oktay, 1999:290; Akyüz, 2009:267). O nedenle Türkiye’de okul öncesi eğitimin başlangıcının II. Meşrutiyet yılları olduğu kabul edilmektedir.

---

¹ Saffet Paşa (1814-1833): Maarif Nazırlığı döneminde, 1869’da Maarif-i Umumiye Nizamnamesi’ni yürürlüğe koymuştur. Fransa’daki eğitim hareketlerini inceledikten sonra bir kurulca hazırlanan bu nizamname eğitim işleri yeniden düzenlenmiştir (Sakaoğlu, 1985:479).

4.2.3. II. Meşrutiyet Dönemi'nde Okul Öncesi Eğitim Çalışmaları

Osmanlı İmparatorluğu'nda 1908 Devrimi'nin getirdiği canlı siyasal yaşantı içinde eğitim sorunları da önemli bir yer tutmuştur. Eğitime ilişkin strateji sorunları ve eğitim felsefeleri, siyasal gündemde ön planda tartışılan konular olmuştur. Örneğin dönemin eğitimcilerinin ortaya attığı çocuğun eğitilmesi konusu, siyasal gündem içerisinde her zaman yer bulmuştur (Tekeli,1980:659). Osmanlı imparatorluğunda ilk olarak bu dönemde anaokulu kavramı, Maarif Nazırlığı da yapan Emrullah Efendi² tarafından ele alınmıştır. Çocuğun erken yaşta okula alınarak yetenek ve zekasının dengeli biçimde gelişmesinin sağlama çabaları da okulun önemine vurgudur (Sakaoğlu, 1993:263). Anaokullarını, 4-6 yaş arasındaki çocukların devam ettikleri “tedrisat-ı ibtidaiyenin birinci mertebesi” olarak niteleyen Emrullah Efendi, burada çocukların yaşlarına uygun bir öğretim gösterilmesi üzerinde de durmaktaydı (Ergün, 1996:66). II. Meşrutiyet Dönemi'nde okul öncesi eğitim kavramı dönemin eğitimcilerinin üzerinde önemle durduğu bir husus olmuş bu ve buna benzer olarak dönemin eğitimcileri tarafından anaokullarına yönelik pek çok yayın ve çalışmalar yapılmıştır.

4.2.3.1. II. Meşrutiyet Dönemi Türk Eğitimcilerinin Okul Öncesi Eğitim Çalışmaları

II. Meşrutiyet yılları, toplumsal sorunların temelinde eğitimsizliğin yattığına ve çözümün de topyekün eğitimden geçtiğine inanılan yıllardır. II. Meşrutiyet döneminde okul öncesi eğitime önemli katkılar sunan eğitimcilerden Kazım Nami Duru, Satı Bey, Sabri Cemil ve Ethem Nejat'ın okul öncesi eğitim çalışmaları ve görüşleri üzerinde durulacaktır.

4.2.3.1.1. Kazım Nami Duru

---

² Emrullah Efendi (1858-1914): 1909'da Maarif Nazırlığına getirilen Emrullah Efendi, bu makama atanan ilk eğitimcidir. Eğitim tarihimizde “Tuba Ağacı Nazariyesi” olarak ün kazanan görüşü, öncelikle bilim yuvalarının etkin olması, aydınları yetişmesi gerektiği yönündedir. Aydınlar çoğaldıkça halkında aydınlanacağını savunur (Sakaoğlu, 1985:481).

Kazım Nami 1877 yılında Üsküdar'da dünyaya gelmiştir. Anne ve babası İstanbulludur. Asıl adı Mehmet Kazım'dır. "Nami" takma adını şiirle uğraşırken almıştır (Güneş, 2001: 536).

Kazım Nami Duru, hem Osmanlı döneminde, hem de Türkiye Cumhuriyeti döneminde yaşamış ve birçok gelişmeye tanık olmuştur. O, bu yönüyle hem Osmanlı hem de Cumhuriyet aydını olarak nitelendirilebilir. Ülke yönetiminin çeşitli kademelerinde subay, gazeteci, siyasetçi, edebiyatçı, eğitimci olarak birçok görev almıştır. Ama her zaman eğitimcilik yönü daha ağır basmış ve eğitimin her kademesinde çeşitli hizmetlerde bulunmuştur (Güneş, 2001:536-37).

Kazım Nami Duru, Batı'nın eğitim sistemini bilinçli olarak incelemiş ilk aydınlarımızdan biri olarak toplumumuza pedagojik prensiplere dayanan eğitim anlayışını benimsetmek amacıyla çaba sarfetmiş, eserlerini de bu ideale ulaşmak amacıyla kaleme almıştır (Baymur, 1987:181).

Bilindiği üzere ülkemizde okul öncesi eğitim çalışmaları II Meşrutiyet yıllarına dayanmaktadır. Bu dönem eğitiminin önemli figürlerden birisi de Kazım Nami'dir. O'nun çalışmaları II Meşrutiyet Döneminde anaokullarının kuruluşu ve karşılaştıkları sorunlar hakkında önemli bilgiler verir (Akyüz, 1997:158). Duru'ya göre Türkiye'de Frobel usulünü benimseyenler öncelikle Ermeniler sonra Bulgarlardır. Türkler arasında ise Meşrutiyetten sonra Frobel usulü dikkatleri çekmiştir. Bu nedenle bizde okul öncesi eğitimin tarihsel gelişiminde Frobel'in düşüncelerinin önemli bir yeri vardır.

Frobel'in eğitim görüşlerinden etkilenen Kazım Nami 1909'da Avusturya – Macaristan'a yapılan bir seyahate katılır ve gezdiği yerlerde özellikle okulların öğretim usullerini görmeye çalışır. Peşte'de anaokulu öğretmenlerini yetiştiren bir okula gider. Burası iki sınıflı bir okuldur; orta öğretim görmüş kızlar, burada iki yıl, Frobel usulüyle küçük çocukları terbiye etmeyi öğrenirler ve sonra anaokuluna öğretmen olurlar. Kazım Nami bu okulu ziyaretten faydalanarak, Selanik'e dönüşünde, Osmanlı imparatorluğunda ilk anasınıfını Ravza-i Sıbyan mektebinde kurar. Bu işte, okulun Romanyalı müdürü ona çok yardım eder (Duru, 1957:38).

Görüldüğü üzere Kazım Nami'nin okul öncesi eğitimine ilgi duyması Osmanlı'da İlk resmi okul öncesi kurumunun açılışından yaklaşık dört yıl önceye rastlar. Onun 1909'da Avusturya'ya düzenlediği gezi ve sonrasında anasınıfi ve anaokulu açma çabaları bunu göstermektedir.

Kazım Nami, Ravza-i Sıbyan okulunda açtığı anasınıfi gibi İzmit'te de bir anasınıfi açmak ister. Adapazarı'nı teftişe gittiği zaman orada Manşak – Menekşe adında büyükçe bir Ermeni okulunu gezer. Vilayet bütçesine koydurduğu tahsilatla İzmit'te bir anaokulu açmaya karar verir. Manşak okulundan Frobel metodunu bilen bir Ermeni kadını tavsiye ederler. Okulu açar ve o kadını bu okulda görevlendirir. O zamanlar daha İstanbul da bile bu türden bir okul yoktur (Duru, 1957:64).

Şükrü Bey Eğitim Bakanı iken (1913-1917) resmi anaokulları açılmaya başlanmıştır. Bunlara bayan öğretmen yetiştirmek için İstanbul Darulmuallimatı'nda (Kız Öğretmen Okulu) bir de özel sınıf açılmıştır. Ülkede Avrupa'nın uyguladığı Frobel usulü bilinmediğinden Darulmuallimat'tan yetişenlere Ermeni bir hoca ders vermekteydi (Akyüz, 1997:159). Daha sonra Şükrü Bey dersleri Kazım Nami Duru'ya vermiştir. Ayrıca anaokullarındaki uygulamalar için Fransızca'dan "Çocuk Bahçesi" adında bir kitabı Kazım Nami Duru'ya tercüme ettirmiştir. Bu kitap devlet matbaasında bastırılmıştır (Duru, 1957:65).

1914 başında İzmit Maarif Müdürü olarak atanan Kazım Nami, oradan bir Ermeni bayan öğretmenle beraber bir anaokulu açmıştır. Ermenilerin tamamen uygulama içinde yetişmiş olduklarını ve küçük çocukları eğitmede de başarılı olamadıklarını ve özellikle bozuk Türkçeleriyle onların dillerini bozduklarını gözlemler. Bu sırada lise öğretmenlerinden birinin eşi olan bir bayan, anaokulu öğretmeni olmak ister. Kazım Nami F. Garsen'in Frobel usulüyle ilgili kitabını sağlayarak kendisine ders verir, onu sınava girmek üzere İstanbul'a gönderir. Bayan büyük bir başarıyla yeterlilik belgesi alarak döner ve İzmit'te açılan anaokulunu başarıyla yönetip birkaç ay sonra İstanbul'a giderek Moda Anaokulunda öğretmen olur. Orada Kız Öğretmen Okulunun bir yılda yetiştirdiği

bayan anaokulu öğretmenlerinden daha üstün başarılar göstermiştir (Akyüz, 1997:159).

4.2.3.1.2. Sabri Cemil³

Sabri Cemil tamamen ilk ve ortaöğretim üzerinde durmuş, genellikle didaktik sorunlar üzerinde çalışmıştır. İkinci Meşrutiyet başlangıcında Üsküp Darümuallimin-i Rüşdisi Müdürü olan Sabri Cemil Anaokulu sorununun iyice güncel bir hale geldiği 1913'de, İkinci Meşrutiyet döneminin bu konudaki en güzel yazılarından birini yazmıştır (Ergün,1996:114-116). Yazıda çocukları ilköğretime hazırlama konusunda okul öncesi eğitimin önemine vurgu yapmıştır.

Bu yazısında Çocuk Bahçelerinin de aslında okul olduğunu belirtmektedir. Çocuk için bu okulda özgür olarak kendi kendini yetiştirdiği bir ortamın oluşturulduğu belirtilmektedir. Bu çocuklara müdahale edilmeden, incitmeden doğal gelişimleri üzerinde performans beklemeden, onları koruyacak ortamların sağlanması gerektiğini ifade etmiştir. Bu okullarda doğrudan doğruya verilecek eğitimden ziyade çocuğun denemelerle doğruyu bulmaları gerektiğini vurgulamaktadır. İlk okul eğitimi başarısının aile eğitimine bağlı olduğu bunun da istenilen seviyede verilemediği için çocuk psikolojisi ve pedagojisi hususunda eğitilmiş insanlar tarafından çocuk bahçelerinde okul öncesi eğitimin verilmesi gerektiğinin önemle üzerinde durmuştur (Cemil, 1328 Akt. Ergün, 1996:115-116).

Sabri Cemil Bey, okul öncesi eğitimi hakkında bazı önerilerde bulunmaktadır ki, bu öneriler günümüz okul öncesi eğitiminde de dikkate değerdir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

- Çocuk Bahçelerini millet kurmalı, mürebbilerini Devlet yetiştirmelidir,

---

³ II. Meşrutiyet başlangıcında Üsküp Darümuallimini Rüştüyesi müdürü idi. Balkan bozgununa kadar bu görevde kalmıştır. 1912'de İstanbul'a gelen Sabri Cemil daha sonra Anadolu'daki okullarda görev almıştır. Cumhuriyet döneminde de önemli görevlerde bulunmuş fakat bu hususta ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır. Amel – i Fenni Tedris ve Yeni Mektep adında iki eseri bulunmaktadır. Ayrıca süreli yayınlarda telif ve Fransızcadan çeviri yazılar yazmıştır (Ergün, 1996:115)

- Bu mürebbiliği en iyi kızlar yapabilir. Dârülmuallimat'tan çıkan kızlar vilayet merkezlerinde açılacak çocuk bahçelerinde görevlendirilmelidirler.
- Çocuk bahçesi sınıfları, ilkokullardan ayrılmalıdır (Ergün, 1996:165).

Bu önerilerde görüleceği üzere, okul öncesi eğitiminde devletin, sadece öğretmeni yetiştirmek suretiyle devrede olması istenmiştir. Türk eğitim sisteminde bu anlayışın uzun süre etkin olduğu düşünülebilir. Zira Türkiye’de okul öncesi eğitim 1990’lı yıllara kadar eğitim sistemi içerisinde yeterli bir ilgi görmemiştir.

Bu öneriler arasında dikkat çeken bir diğer nokta da okul öncesinde istihdam edilecek öğretmenlerin cinsiyeti konusudur. Günümüzde bir iş kapısı olarak görülen ve herkese açık hale getirilen okul öncesi eğitim kurumlarının varlık amaçlarını değiştirmekte midir? Bu kurumlar, çocuk yetiştirmek amacından, istihdam kapısına mı dönüşmektedir?

Bir diğer husus da, ilköğretimlerin bünyesinde açılan okul öncesi sınıfları mevcuttur. Bunların ilköğretim okulları bünyesinden çıkarılıp ayrı birer kurum olarak düşünülmesi o dönem için ileri bir düşünce olarak değerlendirilmelidir.

Sabri Cemil okul öncesi çocukları için şiirler yazmış, öğretmenlerin nasıl eğitim vermeleri gerektiği konusunda bilgiler vermiş ve uyarılarda bulunmuştur. Anaokulları ile ilgili yazılarını Üsküp’te Nisan 1912’den Balkan Savaşlarına kadar çıkardığı Yeni Mektep adındaki çok önemli aylık dergisinde yayınlamıştır (Akyüz, 1997:170).

Sabri Cemil, bu dergide çeşitli kurumsal eğitim yazılarına yer verdikten sonra başka, “Tatbikat Kısmı” başlığı altında bazı uygulamalara da yer vermiş ve bu kısımda, “Mini minilere ana mektebi dersleri” başlığı altında anaokulu çocuklarına ve öğretmenlerine yönelik çok önemli yazılar yayınlamış, uyarılarda bulunmuştur (Akyüz, 1997:171).

4.2.3.1. 3 Satı Bey⁴

II. Meşrutiyet döneminde eğitim düşüncesi tarihinin dikkat çekici simalarındandır. Meşrutiyet döneminde Batı pedagojisinin temellerine dayanan ilmi karakterdeki yeni eğitim anlayışının Türkiye’de yerleşmesinde Satı Bey’in rolü oldukça önemlidir. Sabri Cemil’in çıkardığı Yeni Mektep adlı dergide eğitime dair ilk yazılarını yayımlar. Bu dergide çocukların kabiliyetleri ile ilgili tartışmalar girer (Satı, 2002:3). Eğitim bilimi konularında değerli çalışmaları nedeniyle “Türk Frobel’i” diye adlandırılmıştır (Akyüz, 2009:301).

1914’de Avrupa gezisine çıkan Satı Bey bu gezisinde çocuk sanatoryumları, açık hava okulları, tatil kolonileri ve bilhassa Montessori usulünü uygulayan okulları ziyaret eder (Ergün, 1996:178). Dönüşünde orda gördüğü bir anaokuluna dair gözlemlerini şöyle betimlemektedir:

Çocuklar dünyanın her tarafında çocuktur; -yalnız çocuklardan bahsediyorum- çocukluk hususunda başka milletlerin çocuklarından farkı yoktur. Bir çocuk bir anaokulunda öğretmenin ve bir yabancı olan benim önümde sıranın arkalığı üzerine biniyor, diğer çocuk arkadaşının omzuna çıkmaya çalışıyor, bir çocukta yanındaki kızcağzın kafasına yumruk indiriyor...

Fakat efendiler, onların öğretmenleri bu çocuklar karşısında -bizimkiler gibi- kabiliyetsizlik zehabına düşmüyorlar; onlara karşı boşu boşuna bağırıp çağırmak gibi hareketlerde bulunuyor ne de kollarını bağlayıp atul duruyorlar. Onlar önlemler alarak azimle hareket ediyor; bu sayede okula geldikleri zaman bu kadar hırçın olan çocukları bile uslu ve düzenli bir hale getirmeyi başarıyorlar (Satı, 2002:26-27)...

1915 yılında “Yeni Mektep” adıyla özel bir ilkokul ve ona bağlı bir anaokulunu kurdu. Ayrıca “Darü’l-Mürebbiyat” adıyla ana mekteplerine öğretmen yetiştirecek özel bir okul açtı (Satı, 2002:2). Satı Bey’in İstanbul Beyazıt’ta açtığı bu çocuk yuvası İstanbul aristokrat ailelerinin iltimaslı bir okulu olmuştur (Akyüz, 1997:158).

---

⁴ 1880 yılında Halep’te doğan Satı bey (Satı el-Husri) öğretmenlik, çeşitli dergilerde yazarlık, Darümuallimin Müdürlüğü, Darüşşafaka Müdürlüğü, Kaymakamlık gibi görevlerin yanı sıra Avrupa Ülkelerine de geziler düzenleyip eğitime yönelik önemli çalışmalarda bulunmuştur (Berkes, 1966:10 ; Ergün,1996:175; Satı, 2002:1-2; Akyüz, 2009:301) .

Satı Bey'in açtığı bu okul verilen bir ilanda şöyle tanıtılmıştır:

“Bu mektep bir “çocuk yuvası” ile bir “kısm-ı iptidaiye”den müteşekkil olacaktır. Çocuk yuvası yedi yaşından küçük çocuklar için bir terbiyegâh olacaktır. Yuva ne Fransız “ana mekteplerinin” ne de Alman “Çocuk Bahçelerinin” ne de İtalyan “Çocuk evlerinin” taklidinden ibaret kalmayacak; burada küçük çocuk ruhiyatı hakkındaki tetkikat ve tecarüb-i ahire (son çalışmalar) nazar-ı dikkate alınarak, Fröbel ve Montessori usûllerinin şark ahvâli ve ihtiyacı ve ruhiyesine muvafık bir surette çalışılacaktır.

Kısm-ı iptidaiye beş sınıftan teşekkül edecektir. Bu sene son sınıf açılmayacak. Fakat bir sınıf-ı mahsûs teşkil edilecektir. Bu sınıfa malumatlarında nispetsizlik bulunan, mesela, ecnebi mekteplerinde tahsil ettikleri için bir lisana vakıf ve iyice malumata da sahip oldukları halde Türkçe ve müteferruatında zayıf kalmış olan kızlar alınacak ve onların ihtiyaçlarına göre hususî programlar tertip edilecektir (İçtihat, 1330:477-478 Akt. Batır, 200:40).

İlanın devamında bu okulun Beyazıt'ta açılacağı, okulun yatılı kısmının da bulunduğu ve öğle yemeklerinin de okul tarafından verileceği belirtilmektedir. Yuva çocukları için ücret on iki lira olarak belirtilmiştir.

İlanda görüldüğü üzere Montessorri ve Frobel usullerinin ülke şartlarına ve duruma uyarlanarak uygulanacağından söz edilmektedir. Bu durum dönemin özel anaokullarının eğitim programlarının ve uygulamalarının anlaşılması açısından önemlidir.

4.2.3.1.4. Ethem Nejat

Ethem Nejat'da⁵ eğitimin amacı çok önemli bir yer tutar. Ona göre II. Meşrutiyet dönemindeki eğitim tamamen amaçsız, idealsizdir. Okullarda verilen eğitim çocukları rahatlığa ve tembelliğe sevk etmiştir. Çocuklar okuduklarından hiç bir şey anlamayarak zavallılığa mahkum olmuşlardır. Okulları, çocukları ezmektedir. Bütün çocukluk, oyun ve gelişme çağı korkunç odalarda geçmektedir. *Mekteplerin, bir çocuklar hapishanesi*” gibi işlev gördüğünü söyleyip eğitim

---

⁵ Ethem Nejat (1887 – 1921): ikinci Meşrutiyet'in ilanından sonra İstanbul'da öğretmenlik, Anadolu'da çeşitli okullarda müdürlük yaptı; Maarif Nezareti Neşriyat Dairesi'nde görev aldı. Sonradan sosyalist eylem içinde görünen Ethem Nejat, kendi çıkardığı “Terbiyevi Yeni Fikir”de ve başka dergilerde, Terbiye-i İptidaiye Islahatı”, Türklük Nedir Terbiye Yolları” adlı kitapçıklarında tarım ve ticarete yönelik, köylerin kalkınmasını öngören eğitime ağırlık verilmesi gerektiğini savundu (Sakaoğlu, 1985:483)

sistemini eleştirmektedir (Ergün, 1996:127). Fenn-i Terbiye adlı bizdeki ilk pedagojik kaynağını yayınladı. Beden eğitimini, alfabe öğretimini, çocuk edebiyatını ve müziğini, el-işi derslerini, laboratuvarı okullara soktu (Sakaoğlu, 1985:483).

Aslında Ethem Nejat'ın eğitim düşüncesinin temelini teşkil eden önemli konulardan bir de annenin eğitilmesi zorunluluğuydu. Ona göre eğitim faaliyetlerinden olumlu netice alabilmek için önce “valideyi” eğitmeliyiz. Ethem Nejat, annelerin çocukları eğitmek ile görevlerinin çok ağır olduğunu ve bu anlamda milletlerin en ağır vazifesini annelerin yerine getirdiğini düşünmekteydi (Altın, 2008:82). Yine ona göre kadınlara eğitimle faydalı bilgiler ve işe yarar bilgiler verilmediği için eşleriyle geçinemiyor çocuklarına faydalı olamamaktadırlar (Kurnaz, 1990:62). Bu düşünceleriyle Etem Nejat aslında aile temelli okul öncesi eğitimini desteklemektedir.

Anaokullarına (çocuk bahçesi) yönelik yazdığı yazılarda anaokullarını tanıtır:

Bunlar, ilköğretim öncesi (kable't-tahsil-i ibtidai) okullardır. Görevi, çocukları okur-yazar hale getirmek ve ilköğretime hazırlamak değildir. Çocukların doğuştan getirdiği ve geliştireceği kabiliyet ve liyâkatların doğal gelişimini sağlamaktır (Terbiye-i iptidaiye ıslahatı, Akt. Ergün, 1996:132). Şeklinde tanımlar.

Ethem Nejat bu yazılarında bu okulların çocuğun maddi ve manevi olarak sağlıklı büyümesi için oyun üzerine kurulduğunu ayrıca bu okullarda sohbet, el işi, masal ve resim gibi etkinliklerinde verildiğini belirtmektedir. Nejat bizim bu okullara çok fazla ihtiyacımız olduğunu fakat yetiştirilen anaokulu öğretmenlerinin Alyans Mezunu Musevi kızların olması v.b nedenlerle anaokullarının iyi yerleşemediğini ifade etmiştir.

Anaokullarının daha verimli olması için yetiştirilecek öğretmenlerin de Türk kızlarından seçilip bunların Avrupa ülkelerinde mükemmel olarak eğitilebileceğini belirtmektedir. İlkokulların yanı sıra Çocuk Bahçelerinin de unutulmaması gerektiği üzerinde önemle durmuştur (Ergün, 1996:132).

Anaokulu öğretmenlerini yetiştirmeye yönelik: Çocuk bahçelerinin açılmasını çok önemseyen Ethem Nejat, buralarda bir parça okuma yazma bilmekten başka bir hüneri olmayan Alyans mezunu Yahudi kızların öğretmenlik yapmasına karşı çıkmaktaydı. Bunun için mevcut Darümuallimatlardan ayrı olarak çocuk bahçesi öğretmeni yetiştirmek için bir kız öğretmen okulu kurulması taraftarıydı (Altın, 2008:84).

Ethem Nejat'ın fikrine göre; Ana Muallimleri Dârümuallimatı çocuk bahçeleri açılmadan önce açılmalıdır. Rüşdiye çıkışlıların alınacağı bu okul gayet kısa olabilir. 2-3 dönem bunun için yeterlidir. Bu öğretmen okullarının öğretmenleri hususunda da Almanya, İsviçre, Macaristan, İngiltere veya Amerika gibi bir Batılı ülkenin yardımına muhtacız (Terbiye-i iptidaiye ıslahatı, Akt. Ergün, 1996:140; Altın, 2008:84).

4.2.3.1.5. Feridun Vecdi

II. Meşrutiyet dönemin eğitimcilerinden Feridun Vecdi'ye⁶ göre ise anaokulları iki yıldan fazla olmamalıdır. Bunların daha uzun olması bizim şartlarımıza uymaz. Çocuk beş yaşından önce kapalı yerlere sokulmamalıdır. “Açık dersaneler” uygulamasını da henüz bizim analarımız ve bizim toplumumuz anlamaz. “Alliance Israelite” okullarının hemen hepsinde “Azil” denilen “küçük sınıflar” vardır. Oyuna dayalı pratik bir öğretim yapılan bu sınıflara bizim de ihtiyacımız var, anaokullarımızda çocuklara oyun ve el işlerinin yanısıra eğlenceli bir tarzda okuma-yazma da öğretilmelidir (Vecdi, 1912 Akt. Ergün, 1996:93-94).

II. Meşrutiyet Dönemi'nde yukarıda eğitimcilerin yanı sıra anaokullarının tanıtılmasında ve öğretim yöntemlerinin açıklanmasında Mehmet Sami ve Mustafa Rahmi katkı sunmuştur. Ayrıca anaokulu dönemindeki çocuklara yönelik olarak şiirleriyle Tefik Fikret (Şermin başlıklı şiir kitabı) ve Ali Ulvi (Elöve) yayın ve çalışmalar sunmuşlardır (Akyüz, 1997:170).

---

⁶ Feridun Vecdi çeşitli mekteplerde muallimlik yapıp, Tasvir-i Efkâr ve Hakk gazetelerinde, eğitim sorunları üzerine çeşitli yazılar yazmış Meşrutiyet Dönemi eğitimcilerindendir (Ergün, 1996).

4.2.3.2. Kurum Merkezli Okul Öncesi Eğitim Çalışmaları

Okul öncesi eğitim kurumları okul öncesi çağı çocuklarına eğitim veren resmi ve özel eğitim kurumlarıdır. Bu kurumlar anaokulu: “37-72 ay çocukların eğitimi amacıyla açılan okulu”, okul; “bünyesinde uygulama sınıfı ve anasınıfı bulunan her derece ve türdeki okul”, ana sınıfı; “60-72 ay çocuklarının eğitimi amacıyla örgün eğitim kurumlarında bünyesindeki sınıflardır” (MEB, 2004:1).

II. Meşrutiyet döneminde günümüz okul öncesi eğitim kurumlarından olan anaokulları (çocuk bahçelerinin) ile kısmen ana okul görevi gören eğitim kurumları incelenecektir.

4.2.3.2.1. Kısmen Anaokulu İşlevi Gören Kurumlar

Osmanlı’da anaokulu olarak kurulmayıp fakat okul öncesi dönem (0-6 yaş) çocuklarına eğitim veren bu kurumlar kısmen okul öncesi eğitim işlevini görmekteydiler. Bunlar;

a) Sıbyan Mektepleri: “Sıbyan Mektebi” ifadesi, sabi denilen 5–6 yaşındaki çocuklara ilk tahsilini vermek üzere tesis olunan mekteplere isim olarak verilmiştir. Sıbyan mektepleri esasen ilk defa Osmanlı Devleti’nde ortaya çıkmamıştır. Anadolu’da şehir hayatının gelişmesiyle XIII. asırda kurulmaya başlayan sıbyan mektepleri, Selçuklular yoluyla Orta Asya’ya kadar uzanmaktadır (Köprülü, 1984:61).

Bu mekteplerin kuruluş gayesi dini bir eğitim vermektir. Türk eğitim tarihçisi Osman Ergin bu kurumların, “Kur’an okutmak, namaz kılınması usullerini ve namazda okunacak ayetleri ve duaları öğretmek ve biraz da yazı yazdırmak” gibi üç gaye ile kurulmuş olduklarını söyler (Aydın, 2008:15-20).

Yahya Akyüz, Sıbyan Mektepleri’ni her mahallede ve hemen her köyde mevcut olan genellikle camilere bitişik olarak yapılan kurumlar olarak tanımlanmaktadır. “Mekteplerin başka sosyal kurumlarla beraber, bir cami

etrafında külliye oluşturduğunu, böylece, kent mimarisinin de güzel ve önemli parçası olduklarını” söyler (Akyüz, 2009:88).

Mektebe başlama yaşı 4–6 arasında olurdu. Anadolu’da çocuklar daha ziyade 4 yaşında mektebe verilirken, İstanbul’da 5–6 yaşlarında okula başlanırdı. Umumiyetle çocuklar 4–5 yaşında iken “ Âmin Alayı⁷ denen törenle başlatılırdı (Öcal, 1980:63).

Sınıf sisteminin bulunmadığı sıbyan mekteplerinde, öğrencilerin yaş ve düzey farkı dikkate alınmaksızın tek bir odada öğrenimleri söz konusuydu ki (Ergün, 1996:82; Aksoy, 1968:15-16) bazen yaşları oldukça küçük olan çocuklar da bir şey öğrenmesi için değil, mektepte uslu oturup oyalanması için sıbyan mekteplerine gönderilmekteydi. Bu bakımdan sıbyan mektepleri kısmen çocuk yuvası ve kreşlere de benzetilebilir (Akyüz, 1997:155). Fakat verilen eğitimin içeriği ve kullanılan yöntemler açısından bu kurumların günümüz okul öncesi eğitim kurumlarıyla karşılaştırılması söz konusu değildir (Oktay, 2005:13).

b) Islahhaneler: Bu kurumların ilk kurucusu Mithat Paşadır. Savaşlar ve göçler yüzünden kimsesiz kalan ve suça açık halde bulunan çocukların, kontrol sahibi olmaları amacıyla bu kurumlar oluşturulmuştur. Mithat Paşa Müslüman ve Hıristiyan çocuklarından bakımsız ve yetim olanları korumak üzere ilk defa 1860’da Niş’te ilk Islahhaneyi açmıştır. 1864 yılında Sofya’da ve 1965 yılında Rusçuk’da da birer Islahhane açmıştır (Koçer, 1970:60). Daha sonra bu kurumlar İstanbul başta olmak üzere başka yerlerde de açılmaya başlanmıştır (Özkan, 2008:263). Bu kurumlara sadece kimsesiz olanlar değil anne babasından biri olmayan çocuklar da alınmıştır. Fakat alınan bu çocukların ihtiyaç sahibi olması ve bakımının sağlanamaması gerekmektedir. Ayrıca bu kurumlara on üç yaşından büyük olamayan çocuklar alınmıştır (Çağlar, 1973:63). Islahhanelerde kimsesiz

---

⁷ Amin Alayları: Amin alayının ilk defa ne zaman ve nasıl başladığı kesin olarak bilinmemektedir (Öcal, 1980:63). Osmanlılarda geleneksel olarak dört yıl dört ay veya beş yıl beş ay beş gün gibi kalıplaşmış rakamlarla belirlenen öğrenime başlama yaşına ulaşmış çocukların mektebe gitmeleri dolayısıyla düzenlenen törenlere “Amin Alayı” denir. “Orta halli ailelerde çocuk giydirilip kuşatılır; erkek ise fesine, kız ise saçlarına süsler takılır, yakın akraba ile mektebe gidilir, derse başlatılarak hocaya dua ettirilirdi. Bundan sonra çocuklara birer ikişer kuruş dağıtılır, hoca ile kalfaya da mendil ucuna bağlanmış bir kaç mecediye hediye edilirdi. Yüksek tabaka arasında “Bedi Besmele”, halk arasında “Amin Alayı” diye isimlendirilen bu merasimler hali vakti yerinde olan aileler tarafından bir düğün kadar ciddiye alınırdı (Akyüz, 2009; Aydın, 2008:38).

kız ve erkek çocuklarını korumanın yanında, bu çocuklara iş, meslek ve sanat eğitimi de verilmiştir (Çağlar, 1973:63; Öztürk, 1995:427-442). Bu kurumlarda anaokulu yaşı güden çocuklar da barındırılmıştır (Akyüz, 1997:155).

c) Darüleytamlar: Osmanlı İmparatorluğu'nun 1912'de girdiği Balkan Harbi ve 1914 yılındaki Birinci Dünya Savaşı'nda ölenlerin sayısı artmıştır. Ölenlerin arakasında birçok yetim çocuk kalmıştır. Bu çocukların bakımsız ve kimsesiz kalması Darüleytamların açılması hususunda baskı unsuru olmuştur (Çağlar, 1973:70). Sosyal ihtiyaç olarak doğan Darüleytamlar, Maarif Nazırı Ahmet Şükrü Bey'in teklifiyle ve Enver Paşa'nın katkılarıyla kurulması kararlaştırılmıştır. Önceleri İttihat ve Terakki Fırkası'na bağlı olarak 1915 yılı başından itibaren faaliyete geçmiştir (T.D.V.İ.A., 1993 c.8, :521; Çağlar, 1973:71).

Darüleytamların mimarı Ahmet Şükrü Bey'in 1334 (1918) yılı bütçesi dolayısıyla verdiği bilgiye göre bu müesseselerin kuruluş amacı, Birinci Dünya Savaşı sırasında Türkiye'yi terk eden İngiliz, Fransız ve İtalyanların boşalttıkları yurt ve mekteplerdeki sahipsiz kalan çocukları himaye altına almaktır. Boşaltılan mektep, yurt vb. binalara el konularak bunlar, Darüleytam haline getirildi ve savaşlar sebebiyle kimsesiz kalan çocuklar da İstanbul'da ve diğer bazı şehirlerde açılan bu kurumlara yerleştirildi (T.D.V.İ.A., 1993:521).

Darüleytamlar yalnızca yetimleri barındırıp, korumak gibi bir amaçla sınırlı kalmamış, bunun yanında onları eğiterek, birer zanaat öğretmek, meslek sahibi yapıp onların istikballerini güven altına alma gayesini de gütmüşlerdir. Darüleytamlar ilk kurulduğunda sayısı 20 idi. Ancak bu sayının yetimleri barındırmaya kafi gelmemesi üzerine bu rakam 1916'da 2,5 kat artarak 69'a ulaşmıştır (Okur, 1996 Akt. Öztürk, 2008:217). Darüleytamların sayısının birdenbire artması üzerine bu kurumlara yön ve şekil verilmesi ihtiyacı doğmuştur. Bunu sağlamak için 2 Nisan 1917'de *Darüleytamlar Müdüriyeti Umumiyesi Teşkilî Mütferriyatı Hakkında Kanun* kabul edilmiştir. Darüleytamlara bu kanunla yön verilmiştir (Çağlar, 1973:71).

1919 yılında başlayan Kurtuluş Savaşı'nda bilindiği gibi Osmanlı İmparatorluğu ikiye parçaya ayrılmış, biri Ankara'da Türkiye Cumhuriyeti'nin

nüvesi olan diğeri padişahlık hükümeti olan İstanbul hükümeti kurulmuştu. Merkezi Ankara'da olan Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Darüleytamları Eğitim Bakanlığından ayırarak Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlamıştır (Çağlar, 1973:72).

Darüleytamların faaliyetlerinin başında ise barındırma gelmektedir. Şehit yetimlerini ve kimsesiz çocukları alıp yeme, içme ve barındırma ihtiyacını karşılayarak, onların savaş yıllarının getirdiği kargaşa ortamında mahrumiyetlerini önlemektir. Bunun yanında eğitim hizmeti de veren Darüleytamlarda 6 yaşından küçükler için anaokulu mekteplerinin programına uygun olarak okul öncesi eğitimi verilmekteydi. 6-12 yaş arasındaki yetimler ise, Mekteb-i İptidaiye talimatnamesine uygun olarak ilkokul eğitimi almaktaydılar (Okur, 1996 Akt. Öztürk, 2008:219). Kısmen anaokulu olma özelliklerini ise bazı yerlerde, kızlar için açılan Darüleytamlar içinde anasınıflarının oluşturulmuş ve 2-7 yaş arasındaki erkek ve kız çocukları buralarda barındırılıp eğitilmiştir (Akyüz, 1997:157).

Anaokul muallimelerinin de bu kurumlarda görev aldıkları *Ma'ârif-i Umûmiyye Nezâreti kalem-i mahsûs dâiresine mahsûs* bir belgede görmekteyiz (DAGM Osmanlı Arşivi, 1223. 12.6.6. 1335/Ca.3).

Özetle

Hüdâvendigâr vilâyeti ma'ârif müdiriyetine Mülgâ mekteb-i mülkiye-i şâhâne Ermenice mu'allim-i sâbıkı mühtedî Ahmed Muhtar Efendi'nin kerîmesi olup bu sene Dârulmuallimât Ana muallime sınıfından mezûne bulunan Nuriye Hanım'ın Brusya kasabası dâhilindeki Ana mekteblerinden ve mekâtib-i mezbûre de münhall olmadığı takdirde Dâruleytâm ana şubelerinden birinin muallimeliğine tayîni ve el-yevm Dersââdet Hisar mektebinde müstahdem Ahmed Muhtar Efendi'nin de oraya nakl-i hâne edebilmek üzere kendisinin mühtedî olmağla beraber olmasına müsinni mesbûku'l-hademe bir muallim bulunmasına hürmeten ora mekâtibinde şimdiki hizmetine muâdil bir vazîfe verilmesi bilhâssa temennî olunur Efendim.

4.2.3.2.2.Anaokulları

Günümüzde 37-72 ay çocuklarının eğitimi amacıyla açılan bu okullar için Osmanlı'da Ana mektebi terimi yanında “Valide Mektebi”, “Çocuk Bahçesi”, “Çocuk Yuvası” gibi tabirler de kullanılmıştır (Batır, 2007:28). Bu isimlerle adlandırılan okul öncesi eğitim kurumlarının İmparatorluğun çeşitli illerinde açılması II. Meşrutiyetten hemen önceki yıllara rastlar (Akyüz, 1997:157). Bu okullar yabancı ve azınlık anaokulları ve Müslümanlar tarafından kurulan anaokulları olarak iki başlık altında incelenmiştir.

a) Yabancı ve Azınlık Anaokulları: II. Meşrutiyet döneminde açılan anaokullarının birçoğunun yabancılarla ait olduğu görülmektedir (Sakaoğlu, 1993:263). Örneğin Osmanlı İmparatorluğu'nda oluşmaya başlayan Amerikan misyoner eğitim sistemi için anaokulları daha kırsal yörelere yayılmış azınlıklar, öncelikle Ermeniler arasında, Amerikalı misyonerlerin gözetiminde yerli öğretmenler kanalıyla ortaöğretime kaynak hazırlayan kurumlar niteliğindedirler (Kocabaşoğlu, 1985:495). 1985 yılında Kayseri Talas'a uğrayarak Amerikalı misyonerlere misafir olan Roman Oberhummer ve Heinrich Zimmerer adlı iki Alman Talas'taki Amerikan Kız Koleji'nin Avrupa konforu ile döşenmiş dört büyük bina ve geniş bir bahçeye sahip yatılı bir okulu olduğunu belirtmektedir. Talas'taki Misyoner çocuklar için bu koleje bağlı Amerikalıların anaokulu açtığını ve bu okula giderek uygulamaları izlediğini belirtmektedir (Özsoy, 1996 58); Görüldüğü üzere bu misyoner kolejlere bağlı anasınıfları açılmıştır.

1908 -1913 yılları arasında Harput'ta Amerikalılar tarafından kurulan Fırat Koleji (Armenia College) ne bağlı anaokulu, İstanbul'da İtalyan Kız Ortaokuluna bağlı anasınıfı bu ilk okul öncesi eğitim kurumlarına örnek gösterilebilir (Yaktı, 2008:43-45). Yine Sakaoğlu 1910 yılında İstanbul'da 20 Ermeni anaokulu bulunduğunu, bu anaokullarında 30 eğitimcinin görev aldığını ve bu kurumlarda altı yüze yakın çocuğun eğitim gördüğünü belirtmektedir (Sakaoğlu, 1993:263).

b) Müslüman Anaokulları: Müslümanlar tarafından anaokulları 1910 yılından itibaren kurulmaya başlanılmıştır. Mesela “Beşiktaş İttihat ve Terakki Mektebi”nin 4-6 yaş arasındaki kız ve erkek çocuklara mahsus bir

“Kindergarten”i vardı. Hatta bu sınıfların öğretim malzemeleri Avrupa'dan getirilmiştir. “Kadıköy Osmanlı İttihad Mektebi”nin bir yıllık bir “Çocuk Bahçesi” vardı. İzmir'de “Hadika-i Maarif Mektebi”nin bir yıllık, “Şark Mektebi”nin iki yıllık, “Menba-ı Füyüzât Mektebi”nin de gene iki yıllık anaokulu kısımları vardı (Ergün, 1996:273-274).

Osmanlı 'da resmi anaokulu açma çalışmaları Balkan Savaşları bitiminde başlamıştır. Gerçi Bakanlığın 1911 yılı bütçesi görüşülürken bu öğretim kademesini Bakanlığın yürütmesi istenmiş ve Bakanlığın Almanya'ya ana mektep öğretmeni yetiştirme amaçlı altı gayrimüslim kadın göndermesine karar verilmişti. Bakanlık bu kadınları yollamış, ancak Meşrutiyet dönemi içinde somut bir netice alınamamıştır (Ergün, 1996:274).

Osmanlı eğitiminde anaokulu kavramını ilk ortaya atan kişi Maarif Nazırlığı da yapan Emrullah Efendi, çocuğun erken yaşta okula alınarak kabiliyet, yetenek ve zekasının dengeli biçimde gelişmesini sağlamada anaokulun önemini vurgulamıştır. Bir yıl süreli anaokulu eğitimi verilmesini gerekli görmüş olmasına rağmen bu kurumlara yönelik herhangi bir girişimde bulunmamıştır (Sakoağlı, 1993:263). Resmi anaokulları Şükrü bey eğitim bakanı olduğu dönemde (1913-1917) açılmaya başlamıştır (Akyüz, 1997:159).

1913 yılı sonlarında ise resmi anaokulları kurma işi Darülmüallimat Müdürü İsmail Mahir Efendi'ye verilmiştir. İsmail Mahir Efendi, Avrupa'nın her tarafından bu konudaki yönetmelik ve programları getirtip tercüme ettirmiş ve buna göre bir yönetmelik hazırlamıştır. Okulun araç ve gereçlerini İsviçre'den getirtmiştir. Böylece Maarif Nezareti'ne bağlı ilk anaokulu 1914 Ocak ayında açılmıştır. 50 kadar öğrenci alınarak öğretime hemen başlanmıştır (Ergün, 1996:274).

1913 İstanbul Maarif Müdürlüğünün, ilin ihtiyaç duyduğu okullarla ilgili olarak hazırladığı bir raporda da, resmi eğitim makamlarının ana mekteplerine bakışı ve ilk açılan (resmi) ana mektepleri hakkında önemli bilgiler vardır. Raporda özetle:

1914 yılı Eğitim Bakanlığı bütçesi düzenlenirken, Avrupa'da pek çok faydası görülen, çocukların maddi ve manevi durumlarını uygulama içinde geliştirip onları okula hazırlayan ve çocuk bahçesi denilen mekteplerin (resmi olarak) açılmasına girişilmiştir. Bu senelik, bu çeşit mekteplerden dördünün Fatih, Şehremeni, Sultanahmet, Eyüp'te olmak üzere İstanbul tarafında, ikisinin Nişantaşı ile Kasımpaşa'da olmak üzere Beyoğlu tarafında, ikisinin de Kadıköy'de toplam 10 adet mektebin açılması için bütçeye gerekli ödenek konulmuştur.

Açılacak olan bu çeşit mekteplerin her biri için bütçeye aylık 2,400 kuruş ödenek konmuştur. Böylece 10 tanesi yıllık 288,000kuruşa mal olacaktır. Bu mekteplerin yararları düşünülünce bu miktar çok görülmemelidir. Bu raporda bir ana mektebinin kadrosu da şöyle gösterilmiştir.

Muallime (bayan öğretmen) adedi 3, aylık maaş 600 kuruş

Hademe (hizmetle görevli), adedi 2, aylık maaş 300 (Akyüz, 1997:160).

1913'den itibaren ülkenin diğer illerinde resmi anaokullarının açıldıkları görülmektedir. Örneğin Eskişehir'de eğitimin, alanında yetişmiş öğretmenler eliyle yürütülmesi görüşünden hareketle 1915'te liva encümeni kararıyla bir anaokulu açılmıştır. Bu okulda İstanbul Darülmuallemat-ı Aliyesinden mezun bir bayan öğretmen görevlendirilmiştir. Öte yandan anaokullarının sayısının arttırılması istenmektedir. Yeni açılacak okulların öğretmen gereksinimi karşılanmak üzere Darülmuallemat açılması kararı verilmiş; bu okuldan mezun olan öğretmenlere paralel olarak anaokulu sayısı da artmıştır. Açılan anaokulları şunlardır: Birinci Çocuk Yuvası, İkinci Çocuk Yuvası, Üçüncü Çocuk Yuvası, Dördüncü Çocuk Yuvası, Beşinci Çocuk Yuvası'dır (Çınar, 2005:56). Anaokulları resimleri (bkz. ek:1).

1913 yılında anaokulları ve okul öncesine yönelik bu gelişmelerin sonucunda birtakım yasal düzenlemelere gidilmiştir.

4.2.3.3. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Yönelik Yasal Düzenlemeler

6 Ekim 1913 tarihli Tedrisât-ı İptidaiye Kanun-ı Muvakkatı (ilköğretim geçici kanunu)'nin 3. 4. ve 5. maddeleriyle anaokullarına ilişkin ilk kez temel bazı düzenlemeler getirilmiştir. Bu düzenlemeler:

Kanunun 3. maddesinde “anaokulları ve sıbyan sınıfları” ilköğretimin içinde sayılmıştır. 4. Madde de anaokulları ve sıbyan sınıfları: “Çocukların yaşlarına uygun olarak faydalı oyunlar ve geziler, elişleri ve ilâhiler, yurt şiirleri, tabiat bilgisine ilişkin konuşmalar ve sohbetler ile ruhî (duygusal) ve bedenî gelişmelerine hizmet eden kurumlardır” şeklinde tanımlanmıştır. Yine aynı madde de “anaokulları dört yaşından yedi yaşına kadar olan çocuklara mahsustur. Bunların örgüt ve düzenlenmesine ilişkin nizamname ve talimatlar Meclis-i Kebîr-i Maarif'te, üzerinde çalışılarak yayınlanacaktır” açıklamasıyla ileride bu kurumlara yönelik düzenlemeler yapılacağına değinilmiştir. Kanunun 5. Maddesinde ise, “anaokulu bulunmayan yerlerde beş ve altı yaşındaki çocuklar için ilkokulların içinde ayrıca sıbyan sınıfları açılacağı” belirtilmiştir (Tedrisât-ı İptidaiye Kanun-ı Muvakkatı”, 6 Ekim 1913:804-823; Akyüz, 1997:62).

Yukarıda belirtilen düzenleme bağlamında Ana Mektepleri Nizamnamesinin hazırlanmasına yönelik çalışmalara 1914 yılından itibaren girişildiği, 30 Aralık 1914'te hazırlanan ana mektepleri ve sınıfları Nizamnamesi taslağının Maarif-i Umumiye Teşkilatı tarafından bu tarihte Osmanlı Hükümetine sunulmasından anlaşılmaktadır (DAGM Osmanlı Arşivi MF, 1204. 46. 4.4. 1333/5/16).

Otuz adet hazırlanıp Osmanlı devletine sunulan layiha:

Ma'ârif-i Umumiye Nezareti Ana Mektepleri ve Sınıfları Hakkında Nizâmname Lâyihası

Mâdde-1 Ana mektepleri ve sınıfları dört yaşına girmiş ve tahsîl-i ibtidâ'î (ilkokul) için kânûnen muayyen (karalaştırılmış) olan seneden dûn (eksik)

bulunmuş olan etfâle (çocuklara) mahsûs mekteplerdir. Bu mekteplerde erkek ve kız çocukları beraber bulunur.

Mâdde-2 Ana mektepleri ya müstakil bir binâda açılır yahut sunûf-i ibtidâ'iyeyi hâvî bir inâs mektebine mülhak (ekleme) olur. Bir inâs (kız) mektebine mülhak olan mekteblere ana sınıfları nâmı verilir. Zükûr (erkek) mekâtib-i ibtidâ'iyesinde altı yaşında bulunan etfâle mahsûs olmak üzere sıbyân sınıfı nâmıyla yalnız bir sınıf açılabilir.

Mâdde-3 Ana mektepleri taraf-ı hükûmetden veya vilâyât tarafından açılabilirdiği gibi husûsî olarak da açılabilir. Resmî olsun husûsî olsun umûm ana mektepleri işbu nizâmnâmeye tâbî'dir.

Mâdde-4 Ana mektepleri ücretli ve ücretsiz olmak üzere iki kısımır. Hükûmet tarafından ücretli olarak açılan ana mekteplerine hiçbir vechle ücretsiz çocuk kabûl edilmez. Bu misillü mekteplerden alınacak ücret ana mekteplerinin teksîr (çoğaltma) ve islâhına sarf edilir.

Mâdde-5 Ana mektepleri bir iki üç dershâneli olabilir. Dershâneler birden ziyâde olduğu vakit çocuklar sinleri itibâriyle bu dershânelere tefrîk (ayırma) edilirler. Beher dershâneye otuzdan ziyâde şâkird (öğrenci) kabûl olunamaz. Dershâneler taaddüd (çoğalınca) edince her biri bir muallime uhdesine (sorumluluk) verilir.

Şerâit-i Tesîsiyye (bina şartları)

Mâdde-6 Şerâ'it-i âtiye temin edilmedikçe bir ana mektebi tesis ve küşâd edilmez(açılmaz).

1. Binâsı mekteb ittihâzına elverişli ve kavâ'id-i sıhhiyyeye muvâfık olacak.
2. Çocukların adediyle mütenâsib bahçesi bulunacak.
3. Levâzim-i terbîviyye tamâm olacak.

Kayıt ve Kabul

Mâdde-7 Ana mekteblerine şerâ'it-i âtiye dâiresinde çocuk kayd ve kabul olunur.

(1) Birinci maddede muharrir esinde bulunmak.

(2) Mektebin Tabib-i Hususi tarafından bil-muayene sari hastalıktan salim ve aşılı olduğu tahakkuk etmek.

Tedrisat (Eğitim)

Madde- 8 Tedrisat; Sıhhi ve ahlaki oyunlar, yürüyüşler, muntazam mümaresat-ı bedeniye, hikayeler, resm-i levhalarının tedkik ve mütalaası, musahabeler, el işleri, fervil talimleri esalarına mübteni olacak ve son sınıfta hesab-ı zihnî ve elfiya gösterilecek.

Heyet-i İdare (Yönetim)

Madde-9 Ana Mekteplerinde dershanelerin adedince muallime ve muallime muavini ve lüzumu kadar hademe bulunur. İdare vezaiifi muallimelerden birine tavdi' olunur. Her ana mektebinin veya ana sınıflarının bir tabib-i hususisi olacaktır.

Madde-10 Bir ana mektebine muallime olabilmek için:

(1) Darü'l-muallimat ana muallime mektebinden mezun olmak.

(2) Bir ana mektebi idare ettiğine dair vesaiki haiz bulunmak.

(3) Ana mektebi muallimeliğini ifa edecek iktidarda olduğunu bi'l-imtihan isbat etmek.

Madde-11 Ana mektepleri muallimelerinin füyuzatı tedrisat-ı iptidaiye kanununda muallimeler hakkında muharrer olan kuyud ve şuruta tabidir. Bundan başka beş sene müddetle hüsn-i hizmeti sebk eden muallimeler maarif nişanıyla taltif olunurlar.

Madde-12 Enas mekteplerine mülhak ana sınıflarının idare kısmı enas mektebi müdiresi tarafından ifa edilir.

Madde-13 Hususi ana mekteplerine hükümetçe ikramiye verilir. Bir ana mektebinin ikramiyeye istihkakı müdavim talebenin miktarı la-akal altmışa balığ ve mektebin hüsn-i idare edildiği sabit olmasına mütevakkıftır.

Madde-14 İşbu nizamname tarih-i teşrinden itibaren meril icradır.

Madde-15 İşbu nizamnamenin icrasına maarif-i umumiye nazırı memurdur.

Bera-yı tezekkür meclise Fi 20 Teşrinisani 1330 (DAGM Osmanlı Arşivi MF, 1204. 46. 4.4. 1333/5/16).

Yukarıda sözü edilen Ana mektepleri ve sınıfları nizamnamesi 15 Mart 1915 yılında yürürlüğe konulmuştur. Bu yasal düzenleme ve çalışmalar akabinde büyük kentlerde anaokullarının sayısı artmıştır (Akyüz, 1997:165).

4.2.3.4. Anaokulu ve Sınıfı Müfredat Programları ve Öğretmen Uygulamaları

Resmi anaokullarında uygulanan ilk programlar ile bu programlarla uygulanacak etkinliklere yönelik ilk çalışmalar 1914'te Maarif Nezareti (Eğitim Bakanlığı) tarafından yapılmıştır. 1914 tarihinde yayınlanan bu ana mektepleri müfredat programı birkaç sene önceden açılmakta olan anaokullarını programlar ve çalışmaları açısından düzenlemek amacıyla çıkarıldığı için 1915'teki Ana Muallime Mektebi'nin açılışından önce duyulmakta olan ihtiyacı gidermeye yöneliktir. Bu çalışma Maarif Nezareti tarafından anaokulları öğretmenleri ve yöneticileri için yayınlanmıştır. Bu programa göre;

Bu programın girişinde anaokullarının öğretim veren yerler olmasından ziyade çocuklara eğitim verilen hayatın içinden çocuk bahçeleri olduğu belirtilmektedir. Bu okullarda katı programların olmadığını öğretmenin uygulayacağı etkinliği çocuk gelişimine ve eğitimine uygun olacak şekilde değiştirebileceği belirtilmektedir. Anasınıfında bir ders süresinin en fazla yirmişer dakikadan oluştuğu, bu derslerin de yirmişer dakikalık teneffüslerin takip etmesi gerektiği ifade edilmiştir (Akyüz, 2004 S:51).

4.2.3.4.1. Ana Mekteplerine Mahsus Müfredat

Ana mekteplerinin müfredatı ders içeriğinden ziyade etkinlik ağırlıklıdır. Müfredatta hayat ve hareket eşya, resim gibi konular etkinlik olarak yer almaktadır.

Musahabat-ı Ahlâkiye (Ahlâkî konuşmalar): Bu mekteplerde yapılacak ahlâkî konuşmalar, akıl ve muhakemeyi uyarmadan çok duyuları eğitir nitelikte olması öngörülmüştür. Öncelikle çocuklardaki acıma duygusu erdem ve onu elde etme, rekabete ve faaliyet eğilimi sosyal, ailevi, insani duyguları uyarıp düzenleyecek hikâyeler, olaylara öncelik verilmiştir. Bu ilkeler çerçevesinde karşılıklı konuşmalar, sohbetlerin düzenlenmesi istenmektedir. Yapılan bütün konuşmaların daha ziyade çocuk hayatıyla ilgili ve daima çocuk diline uygun olmasına ayrıca dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Hayat ve Hareket Dersleri: Bu derslerin amacı her şeyden evvel çocukların bedeni ve zihni yetilerini eğitmektir. Programda bu dersin amacı çocukları, ellerini, kollarını, bacaklarını, başlarını hareket ettirmeye, kullanmaya alıştırmak, yaratılışından hareketsiz ve sarsak olan bir çocuktan eli ayağı becerikli, dikkatli, çevik ve düzgün bir adam çıkarmak: işte, Hayat ve Hareket derslerinin gayesi budur şeklinde açıklanmıştır. Öğretmen bu derslerde çocukların eşya ile temasında başarı ile yapma zorunda oldukları hareketleri, duruşları öğretmesi beklenmektedir. Mesela, Hayat ve hareketle alakalı olduğu gerekçesiyle öğretilmesi istenen davranışlardan bazıları şunlardır; kapıyı vurmak, mandalı çevirmek, kapıyı açmak, kapıyı kapamak, iskemleye oturmak, iskemle götürmek, iskemleye çıkmak, iskemleyi devirmek, iskemleyi sürmek... sürahiyi su ile doldurmak, sürahidenden bardağa su boşaltmak, su içmek, fincana su koymak, su süzmek, bez ıslatmak, suyu silmek... gibi. Öğretmen bunları uygulamalı yaparak ve yaptırarak çocuklara hayat için pek kıymetli bedeni alışkanlıklar kazandıracaktır. Öğretmen “Hayat ve Hareket” derslerini çocuklar arasında bir gayret ve beceri ve başarı yarışmaları şekline dönüştürebilir. Amaç bakımından daha uygun olan Jimnastik derslerinin ise “Hayat ve Hareket” derslerinden ayrı bir ders olarak verilmesi öngörülmüştür.

Eşya (Tabiat Bilgisi) ve Bahçe Dersleri: Bu derslerde, öğretmenden beklenen öğretici bir gayeden çok eğitici bir gaye gözetlemesidir. Eşya derslerinin en birinci hedefi, çocukların merakını çekmek, çocukları dikkat ve düşünmeye sevk etmek, çocuklara dilini kullanma ve konuşma fırsatını hazırlamaktır. Eşya derslerinde çocukların çevrede bulunan hayvanlar, bitkiler, maddî şeyler ve olaylardan açık bir lisanla bahsedilerek, karşılıklı konuşma biçiminde konunun üzerinde çalışıp düşünmesi sağlanmalıdır. Çocuklara verilecek “eşya” derslerinde bilhassa canlı hayvanların yeri önemli görülmüştür. Onun için Ana mekteplerinde ve sınıflarında kuş, balık, kurbağa... gibi hayvanların beslenmesi beslenecek ve bunların hayatın, yaşama şartlarının sık sık söz konusu edilmesi ve verilen eşyanın resimle yahut çamurla örnekleri yaptırılması önemsenmiştir. Öğretmen, eşya derslerini, çocukların kulağından ziyade onların gözüne eline hitap ederek verecektir. Yani bilgiyi nakletmeyecek, bizzat onlara kazandıracaktır. (bilgiyi onların kendilerinin bulmasını sağlayacaktır). Söz konusu eşyanın örneği yoksa resmini sınıfa getirecek, bunlar üzerinde karşılıklı konuşmalar yaptıktan sonra, örneklerini, resimlerini, hareketlerini yaptıracak, seslerini taklit ettirecektir.

Programda elişlerinin amacı; “elişlerini çocukların ellerinin, boylarının ve zihinlerinin terbiyesi içindir. Çocuklar bu derslerde çeşitli maddeler kullanarak ellerini becerikli, vücutlarını hareketli ve çevik, fikirlerini açık ve kesin bir hale getirmeye, faaliyeti sevmeye, faaliyette sabır ve sebat etmeye alıştıırılacaklardır” şeklinde sunulmuştur. Programa göre Ana mekteplerinde yaptırılacak elişleri, çalışmaları şunlardır:

a) Takozlar: Beş santimetre bir kenarı 5 cm. küp ve tabanı beş, yüksekliği on santim uzunluğunda paralel kenarlar, dikdörtgenler şeklinde tahta parçaları yaptırılacak, çocuklar bunlardan türlü türlü inşaat yapmakta hür bırakılacaktır. Çocuklar bu tahta parçalarıyla evler, bahçeler, trenler, köprüler... yapacaklar ve eğleneceklerdir.

b) Kumluk: Ana mektebinin bahçesine beş altı metre 5-6 m² büyüklüğünde, etrafi tahta kenarla çevrilmiş bir havuz yapılacak, bunun içersine herhangi iri kum konulacak, çocuklar bunun içinde oynamakta tamamıyla hür bırakılacaktır.

Çocuklar bu kum havuzları içinde dağlar, tepeler, mağazalar yapacaklar, kendi dünyalarını yaratacaklardır. Muallim yalnız onları gayrete getirmeyi kendisine vazife bilecek, onların faaliyetteki hürriyetlerini sınırlandırıp engelleyecek hiç bir harekette bulunmayacaktır. Çocukların kumla eğitilmelerini kolaylaştırmak için sınıfta kullanılan tahta parçaları bahçede de verilecektir. Bahçede kullanılacak takozların ayrıca imal ettirilmesi uygundur. Çocuklar bu tahta parçalarıyla kumlar üzerinde evler, kuleler... vs. inşa edeceklerdir.

c) Çamur İşleri: ‘Plastirin’ denilen renkli çamur yahut alelade lüleci çamuru alınıp çocuklara tevzi edilecek (dağıtılacak), bunlarla insanlar, hayvanlar, çanaklar yapmakta hür bırakılacaklardır. Yaptıkları örneklerden ara sıra evlerine götürmelerine müsaade edilecektir. Çamur örneklerin boyanması arzu edilirse renkli tebeşirin kırıkları toplanıp dövülecek, toz haline getirilecek, yahut alelade toz boya alınıp çamur örnekleri bunun içine bulanacaktır.

d) Çubuklar ve Düğmeler: Onar santim uzunluğunda bir takım çubuklar yahut ağaç dalları tedarik edilerek çocuklara verilecek, bunları dizerek evler, yollar, merdivenler yapmaları söylenecektir. Yine, bir takım düğmeler yahut bezelye, barbunya taneleri de muhtelif surette dizdirilerek aynı şekiller yaptırılacaktır.

e) Kâğıt İşleri: Uzunlamasına ve birbirine paralel olarak kesilmiş renkli kâğıtlar üzerine yine renkli şeritlerle dokuma ve süslemeler yaptırılacaktır. Renkli kâğıtlardan bohçalar, külâh, tuzluk, araba vapuru, yelkenli kayık yaptırılacak, hazır çizilmiş hayvan ve çiçek resimleri verilerek kestirilecektir

f) Ziraat İşleri: Ana mektebinin bahçesinde ziraat işleri, bu mektebin en önemli eğitim unsurlarından biri olarak değerlendirilmiştir. Çocukların bu bahçelerde; kendilerine tahsis edilen bölümler üzerinde çiçek dikmeye, toprak işlemeye, çiçeklere, ağaçlara karşı hürmet ve sevgi beslemeye, sahip olduğu toprağını sevmeye, tarlasını himaye ve korumayı öğrenmeye alışacakları gerekçesiyle bu bahçeler önemsenmiştir. Ana mektebinin ziraat derslerinde çabuk yetişen ve şekliyle, rengiyle çocukların gözlerini oyalayan bitkilerin diktirilmesinin de eğiticiliğin önemine dikkat çekilmiştir. O nedenle Ana mektebinde her çocuğun –

velev küçük olsun– kendisine mahsus bir tarlasının olmasının şart olduğu belirtilmiştir.

g) Resim: Ana mekteplerinde yaptırılacak resim, çocuğun arzusuna göre ve hayalî olması öngörülmüştür. Çocukların hayal güçlerini harekete geçirici masallar ve olayların nakledilmesi, levha, kitap ve gazete resimlerinin gösterilmesinde, öncelikli etkinlikleri arasında gösterilmiştir. Çocukların yapacakları resimlerin kağıt veya siyah tahta üzerine yaptırılması istenmiştir. Bu dersin etkinliğinde dikkat çekilen bir diğer husus, çocukların işlerinin kesinlikle tenkit edilmemesidir. Tüm etkinliklerin, çocukları gayrete getirilmesine dönük olması istenmektedir. Çocukların boyadan mahrum bırakılmaması, boya ile oynamaları için teşvik edilmesi ve tahtaya resim yapacaklara renkli tebeşirler verilmesi önerilmiştir. Yaptıkları resimlerin zaman zaman bir tahta üzerine çivilenerek sergilenmesinin çocukların gayretini arttırabileceği vurgulanmıştır. Bu mekteplerde doğadan resim yaptırılması, geometri şekillerinin çizdirilmesi uygun görülmemiştir. Resim derslerinin diğer bir uygulaması olmak üzere, çocukların eline resimli kitaplar, defterler, fihristler verilerek bunlar kuru veya suluboya ile boyattırılması, bu suretle çocuklara şekil hakkında fikirler verilmesi yolunun tercih edildiği görülmektedir.

h) Lisan: Ana mektebinde yalnız ana lisanı öğretilmesi belirtilmiştir. Bu lisan derslerinde dilbilgisi kurallarının okutulmayacağı, verilecek lisan derslerinin adeta karşılıklı konuşma şeklinde olup, bütün derslerde uygulama imkanı bulunduğu işaret edilmiştir. Lisan derslerinde çocuklarla yapılacak konuşmaların daha canlı ve sevimli olması için bir takım görsel usûllere müracaat edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır; mesela bir ev örneği alınıp masanın üzerine konulacak ve ufak bebeklerle bir takım hareketler yapılarak bebeklerin bu eve girip yatışları, yaşayışları, çalışmaları, gezişleri, çıkışları hakkında sorular sorulacak, bu seyretmeden pek memnun kalan çocuklardan cevaplar alınacaktır. İşte bu kukla oyunları ile çocukların mutlu olacağı, bu vesile ile söz söylemeye, olaya ve şahısların vaziyetine göre fiilleri, isimleri kullanmaya, cümleler teşkil etmeye alışacağı belirtilmiştir. Eğer evler, kuklalar tedarik edilemezse, çocukların inşaat

için kullandıkları takozlardan istifade edilerek, bu suretle olayların canlandırılacağı belirtilmektedir.

i) Musikî: Ana mekteplerinde gösterilecek musikî parçalarının hem güftesi hem de bestesi çocukların anlayabileceği derecede basit ve hoşlarına gidecek kadar sevimli ve canlı olması gerektiği öngörülmüştür. Bunun için musikî parçalarının çocukların sevdikleri konulardan seçilip ve söylenirken onları mümkün olduğu kadar harekete, faaliyete, taklide sevk etmesi gerektiği ifade edilmiştir. Çocukların başlarından geçen olaylar, hayvanların hayatına dair olan musikî parçalarının eğitim için uygun olduğu belirtilmiştir. Bu parçalarla bir takım hayvanların, kuşların, insanların, işçilerin sesini taklit edilmesinin uygun olacağı ifade edilmiştir. Özetlersek, çocukların bu hareketleri, taklitleri yapmaları onları mutlu edeceğine işaret edilmiştir. Ana mektebi musikîsinin bir şartı olarak oturarak söylemektense, ayakta, yürüyerek, kımıldanarak, oynayarak söylenmenin daha faydalı olacağı, Hareketsiz, oturtucu musikîlerin, ana mektepleri için zararlı olacağı açıklanmıştır.

k) Jimnastik: Ana mekteplerinde yaptırılacak terbiye-i bedeniye her şeyden evvel çocukların seveceği bir şekilde olması gerektiği belirtilmiştir. Çocukların yararsız, cazibesiz, soyut hareketlerden, vaziyetlerden hoşlanmadığı onlar için en iyi jimnastiğin terbiyevî oyunlar olduğu ifade edilmiştir. Bu oyunların terbiyevî hareketler ve musikî ile birleştirilmesi gerektiğine dikkat çekilmiştir. Oyunların bir iki kişiden ziyade birçok çocukla diğer bir deyişle topluluk halinde olmasının gerekliliğine değinilmiştir. Ayrıca bu oyunları mümkün olduğu kadar insan ve hayvan sesleri ve taklitleriyle birleştirip gerekirse öğretmenin de bu oyunlara katılması gerektiğinin uygun olacağı öngörülmüştür. Asker, gemici, çiftçi, marangoz gibi oyunların ana mektebi oyunları arasında önemli bir yer tutarak, çocukların ufak yaştan itibaren tüfek (yahut bir değnek de olabilir) tutmaya alışacaklarına dikkat çekilmiştir. Bütçesi müsait olan mekteplerin bu oyunlar için de eşya imal edeceği, mesela gemici oyunu için tekerlekli bir sandal, çiftçi oyunu için orak, saban, marangoz oyunu için önlük, tezgâh yaptırılmasının faydalı olacağı belirtilmiştir.

1915 yılında yayınlanan Maârif-i Umûmiyye Nezâreti Ana mektepleri ve Sınıfları Hakkında Nizâmnamenin 8. Maddesinde Tedris başlığı altında programa değinilmiş fakat daha çok etkinlik adları ele alınmıştır. Etkinliklerin ayrıntılarına ve uygulama yöntemlerine değinilmemiştir. Bu programa göre;

Tedrisat; sıhhi ve ahlaki oyunlar, yürüyüşler, muntazam mümaresat-ı bedeniye (bedensel çalışmalar, alıştırmalar), hikayeler, resm-i levhalarının tedkik ve mütalası, musahabeler, el işleri, fervil talimleri esaslarına mübtteni (dayalı) olacak ve son sınıfta hesab-ı zihnî ve elifba gösterilecek (DAGM Osmanlı Arşivi MF, 1204. 46. 4.4. 1333/5/16).

Görüldüğü üzere 1914 yılındaki programa oranla 1915 yılında ele alınması gereken etkinlikler içinde küçük farklılıklar göze çarpmaktadır. İlk programda zihin hesapları ve elifba gösterimi ele alınmazken 1915’de bunlara değinilmiştir. 1915 yılındaki programda ise musiki etkinliğinin eğitim çalışmaları arasına alınmadığı görülmektedir.

Şükrü Bey Eğitim Bakanlığı esnasında (1913-1917) ana okullardaki uygulamalar için öğretmenlere rehber olması açısından “Çocuk Bahçesi Rehberi” adında bir kitabı Kazım Nami Duru’ya tercüme ettirmiştir (Dinçer, 2007:42). Bu kitap ilk okul öncesi öğretmen kılavuz kitabı niteliğinde bir ilk olduğu için, içeriğinin incelenmesi ilk okul öncesi eğitim uygulamaları hususunda öğretmenlere ne tür yönlendirmelerde bulunduğunu izleme açısından önemlidir.

4.2.3.4.2. Öğretmen Kılavuz Kitabı (Çocuk Bahçesi Rehberi)

Okul öncesi öğretmenlerine, uygulamalarında yardımcı olması amacıyla hazırlanan 124 sayfa olan kitabın ilk baskısı 1331 (1915) ikinci baskısı ise 1339 (1923) tarihlidir. Kitabın her iki nüshası da İstanbul’da Matba-i Amire (Devlet matbası) tarafından basılmıştır. Kitabın arka kapağında fiyatı 12 kuruş olarak belirtilmiştir. “Çocuk Bahçesi Rehberi”nin Fransızca’dan çevirisi Kazım Nami Duru tarafından, düzeltilmesi ise Tedrisatı İptidaiye Müdür-i Umumisi Faik Bey tarafından yapılmıştır (Duru, 1915:1; Dinçer; 2007:42).

Amacı: Kazım Nami, “Çocuk Bahçesi Rehberi” isimli kitabını öğretmenlerin anasınıflarında kullanması amacıyla hazırlamıştır. Kitabının ilk sayfalarında öğretmenleri bu kitabı harfi harfine okumakla gerçek bir çocuk bahçesi meydana gelmeyeceği hususunda uyarır. “Kitapta iyi bir şekilde ele alınan uygulamaların sadece anaokulu muallimeliği usulünü bilenlerin işini kolaylaştıracaktır, diğer öğretmenlere ise çocuk bahçesinde amacın ne olduğunu gösterip bunlara uygulanan usulü kullanma isteği verecektir” şeklinde açıklamaktadır (Duru, 1915 [1331] :6).

Frobel kendi anaokulunda, küçük çocukları özellikle mutlu, faydalı bir şekilde terbiye etmesinden dolayı buradaki uygulamalarını yansıttığı okuluna “Çocuk Bahçesi” ismini vermiştir. Kendi kendine deneyip öğrenmeyi, etrafındaki eşyaları keşfetmeyi, eşyalara temas etmeyi, karşılaştırmayı öğrenen çocuk, Frobel’in çizmiş olduğu programı uygulayarak olgunlaşır. Program çocuğun bulunduğu dönemin kazanımlarını tamamlayarak ilköğretimdeki başarısına yardımcı olur (Duru, 1915:3) ifadeleri Frobel’in eğitim yöntemleri doğrultusunda hazırlanan kitabın amacını da ortaya koymaktadır. Buna göre program çocuğu okul öncesinde ulaşabileceği yetkinliklere ulaştırmayı, ilköğretime hazırlamayı amaç edinmektedir.

İçeriği: Yeşil kapaklı olan kitabın üzerinde kitap adının altındaki küçük bir desenin dışında herhangi bir görsel öge kullanılmamıştır (kapak için bkz:ek.2). Birinci hamur kağıda basılan kitabın her iki baskısında konuları ve müzik parçalarını desteklemek için resim ve notalar kullanılmıştır.

Kitap on bölüm halinde hazırlanmıştır. Kitapta “Merkezi fikre” dair geniş örneklerle istenilen kazanımların bir taslağı konulmuş, sonra çeşitli maddelere ilişkin merkezi fikirlere ait bir cetvelle bunların birbiriyle ilişkili söyleşilerinin özetleri bu kitapta sunulmuştur. Sonra çocuk bahçesinde bir halfalık uygulama planına yer verilmiş, kitabın her bölümü kısaca değerlendirilmiştir. Kitap Frobel ve Pastelozzi usullerinden faydalanılarak hazırlanmıştır. Kitap olduğu gibi çevrilmemiş günün Osmanlı toplumuna ve şartlarına uygulanan kitapta kullanılan şiirler ve şarkılar Ali Ulvi tarafın hazırlanmıştır. Etkinlikler de ülkenin çevresel

şartları ve okuma yazma sili dikkate alınarak uyarlanmıştır. Kılavuz kitap 10 bölüm halinde düzenlenmiştir.

1. BÖLÜM: “Çocuk Bahçesi- Merkezi Fikir”:

Bu bölümde çocuk bahçesinin ne anlama geldiği ve Kindergarten’in (çocuk bahçesi) kurucusu Frobel’in eğitim usulü üzerinde durulmuştur. Çocuk bahçesi; *“bu şüphesiz çocukların sabahdan akşama kadar gelip eğelenecekleri bir bahçe değildir. Mini mini yavrularla dolmuş bir çimenlik, çocuklu bir bahçe olabilir de “çocuk bahçesi” olamaz. Fröbel’in kendi sıbyan mekteplerine bu ismi vermesinin sebebi orada çocuklara özellikle mutlu ve faydalı bir yöntemle usulüne uygun bir terbiye vermesinden ileri gelmektedir”* şeklinde tanımlanmıştır (Duru, 1915:8).

Duru merkezi fikir yöntemiyle Frobel usulünün öğretmenlerin büyük çoğunluğuna canlılık getireceğini belirtmektedir. Merkezi fikrin iyi anlaşılacak tecrübeli bir merci tarafından uygulanması halinde çocukların fikir ve ahlak gelişimine büyük hizmetler vereceğini düşünmektedir. Çocuklar bu vasıta ile kendi kendilerine görmeyi, hissetmeyi ve yaşamayı öğrenirler. Hayatın nasıl olduğunu, ne şekilde sürdüğünü öğrenirler. Yöntem, zihni becerilerde yüksek derecede dikkat ve icat yeteneği kazanırlar. Duru bu şekilde okulda çıkan çocuğun okuma yazma bilmediğini fakat okuma yazmaya hazırlanarak eline kalem kağıt alabildiğini, kaliteli bir terbiye ve eğitimden geçtiği için kısa zaman içinde yaşitlarını geçebileceğini belirtir. Merkezi fikir çocuğu insan, hayvan ve eşya ile münasebette bulundurmaktadır. Merkezi fikir sekiz günden, birkaç haftaya kadar uzayabilmektedir. Her bir merkezi fikrin uygulanması için hususi yöntemler kullanılır. Merkezi fikir seçimi çocuk bahçesinde belirli bir sıraya göre birbirini takip eder. Keyfi bir sıralama yapılmaz. Konular hayvan, nebat, maden ve etrafımızda bulunan çok kullanılan eşyalar arasından seçilmeli ve çeşitli olmalıdır. Çocuklara aradıkları şeyleri keşfetmede ve görüşürmede yardım edilebilir. Fakat doğrudan doğruya karışmayarak rehberlik edilmesi gerekmektedir (Duru, 1915:8).

Kitabın diğer bölümlerinde merkezi fikre dönük birkaç örneğe yönelik istenilen birkaç açıklamanın tam taslağı verilmiştir. Ardından seçilen merkezi

fikirlerle yönelik yaratıcılığa ve her biri için yapılacak görüşmelere değinilmiştir. Çocuk bahçelerinde uygulanacak bir haftalık uygulama planı da verilmiştir.

2. BÖLÜM: *Merkezi Fikre Dair Bir Örnek “Buğday” ve Merkezi Fikre Dair Umumi Ma’lumat (Genel Bilgi):*

Bu bölümde merkezi fikrin ne olduğu nasıl uygulandığı örneklerle desteklenerek anlatılmıştır. Merkezi fikrin uygulanmasında kullanılan fikirler çocuk bahçesi (anaokulu) eğitiminde birbirini takip eder. Bu uygulamalar tesadüfi ve keyfe tabi değildir. Konular hayvan, bitki, maden ve bizim etrafımızdaki kullanılan eşya çeşitlerinden oluşabilir (Duru, 1915:8).

Bir merkezi fikir, çeşitli uygulamalara uygun gelebilecek kadar zengin olmalıdır. Kâzım Nami, kitabında bir merkezi fikrin gelişimine müsait olan çeşitli uygulamaları sırasıyla şu şekilde verir (Duru, 1915:8):

- Çocukları çalıştırılmak istenen nesnenin tabiatıyla bulunduğu mekana götürmek
- Nesnenin içinde bulunduğu şartları, muhiti, insanlar, hayvanlar ve eşya ile olan ilişkilerini gözlemlemek ve araştırmak.
- Nesnenin kullanım alanını bilmek ve kullanımından önce uğradığı değişimleri incelemek.
- Nesneyi diğer nesnelere karşılaştırmak.
- Uygulamalı işler yardımıyla onu araştırmak.
- Resim tabloları, şiirler ve türküler gibi sanayi ve güzel sanatlar altında göstermek .
- Anlatılan hikayeler arasında zikretmek; sulu boya ve kara kalem resimle göstermek.

Yazar, merkezi fikre göre düzenlediği derslere “musahabet” yani görüşme adını vermiştir. Bu uygulamalarda, Kazım Nami ve küçük öğrencilerinin bir ağustos ayında köylü çocuklarıyla yapmış olduğu söyleşilerin konusunu içeren “buğday” merkezi fikir olarak ele alınmıştır. Çocuklarla beraber bu merkezi fikrin uygulanmasından önce ilkbaharda yaş yosunlar üzerine bir miktar buğday ile

hububatlar konularak tohumların nasıl şişip kabardığını, sonra filiz verdiğini görüp filizin aynı zamanda nasıl büyüdüğünü gözleme fırsatları sağlandıktan sonra buğday tarlasına gezi düzenlenir (Duru, 1915:8-9). *Örnek:* Ağustos ayı için uygulanacak merkezi fikir “buğday” Bu merkezi fikir için ele alınan on dört musahabe (Duru, 1915:9-28).

Birinci Musahabe; *Buğday Tarlalarında Gezinti:* Bütün çocukların gezintiye katılabileceği bir buğday tarlası seçilir. Öğretmen buğdayın aldığı renge dikkat çeker; başaklar yeşil iken altın gibi sarı oldu, artık dik durmuyor tamamıyla yere eğilmişler, niçin? Dik iken boyunu ölçebilmiştik, şimdi neden ölçemiyoruz; gibi sorularla çocuklar düşündürüldükten sonra birkaç buğday başağı okulda ekilen buğdaylarla karşılaştırmak için toplanır. Buğday tarlasındaki, diğer çiçeklere de dikkat çekilerek renkleri ve özellikleri üzerine sohbet edilir, bir demet çiçek toplanarak solmaması için bir kaba konur. El-işi çalışmasıyla musahabe pekiştirilir. Büyük çocuklar sulu boya ile buğday başağı yapar küçük çocuklar ise çizilen gelincik çiçeğini boyarlar.

İkinci Musahabe; *Piyanonun Perdeleri:* Çocukların sınıfta olmadığı bir zamanda buğday konulu resim bir sehpa üzerine konur (resim için bkz:ek.3), sehpa sınıfın en aydınlık köşesine yerleştirilir. Küçük sandalyeler bütün çocukların resmi etkili şekilde inceleyebileceği bir surette dizilir. Resmin etrafı çeşitli bitki ve çiçeklerle süslenir. Çocuklar sessizce sınıfa alınarak resim üzerine sohbet edilir; *Bu resim bize tarla gezintimizi hatırlatıyor, yukardan kuş civıltıları geliyordu, kuşu görmüyorduk fakat kuşun ve tabiatın sesini işitebiliyorduk. Tabiattaki renkler adeta ahenk teşkil ediyordu. İşte bir pianist piyanonun başında bütün bu doğal ahenkleri işiterek parmaklarını piyanonun perdeleri üzerinde dolaştırır ve duyabileceği en güzel ahenk ile makamları çalmaya çalışır.* Dersin bitiminde neşeli müzik parçası çalınarak ders bitirilir.

Üçüncü Musahabe; *Hasad:* Çocuklarla beraber tekrar buğday tarlasına gezinti yapılır. Öğretmen biçilen buğdaylara dikkat çekerek; “gördüğünüz üzere makinelerle buğdaylar biçiliyor ve onlardan muazzam yığınlar yapılıyor. Onları toplamaktan ve bağlamaktan başka iş kalmıyor. Daha uzakta buradan daha küçük

bir tarla var, orada buğdayları orakla biçiyorlar kadınlarda orakçıların arkasından giderek buğdayları topluyorlar. Başka bir tarlada da buğday demetlerini büyükçe arabalara yüklüyorlar. Arabaların ambarlara nasıl girdiği izlenerek “ *buğday demetlerini şimdi ne yapacaklar bunu birkaç gün sonra göreceğiz*” diyerek okulda el-işi çalışmasına geçilir oraklar, araba ve bir ambar çalışması yapılır. “Buğday tanesi” türküsünün ilk parçası öğrenilir. Buğday türküsü Ali ULVİ tarafından madmazel S. Bires Vel Kolen’den uyarlanarak hazırlamıştır.

Buğday danesi türküsü;

1. Buğday danesi diyor ki; orak kesince bizi dağılır başak
2. Buğday danesi diyor ki; orak işlerken sesi duyarlar mutlak
3. Buğday danesi diyor ki; değirmen her birimizi ezer dönerken
4. Buğday danesi diyor ki; biz bir olup herksi ederiz memnun
5. Buğday danesi diyor ki; toprağın beni örtmesi eder bakın
6. O zaman filiz olup çıkarak yaza kadar biz bağlarız başak

Dördüncü Musahabe; *Bizim Küçük Tarlanın Hasadı:* Kendi küçük tarlalarında ettikleri buğdayları toplayıp demet haline getirirler. Orakla olmasa da makasla çocuklara birkaç buğday kestirilir. Kesilen buğdaylar okula götürülür. Her çocuk çizeceği resim için bir dolgun buğday başağı seçer. Çocuklardan biri duvar takviminin üzerine buğday başağı çizer, bu suretle gün hatırlanmış olacaktır. Bir ayda kaç gün varsa duvar kağıdı o kadar güne bölünmektedir. Her gün görevlendirilen bir çocuk günün en mühim olayını hatırlatan bir karakalem veya boya resmini yapar.

Beşinci Musahabe; *Buğdayı Harman Makinesinde Dövülmesi:* Sınıf arkadaşları Ali’nin evine ziyarete giderler. Çünkü Ali’nin evinde buğday dövülmektedir. Buğdayın nasıl dövüldüğü kim tarafından dövüldüğü incelendikten sonra okula dönülür. El-işi ve serbest resim çalışmasında harman makinesi işlenir.

Altıncı Musahabe; *Bütün Buğday Hikayesi:* Ali Ulvi tarafından hazırlanan buğdaylar hikayesi okunarak okunan hikaye üzerine serbest olarak

“harman” ve “döğen” kelimeleri açıklanır. Eski zamanlarda buğdayın nasıl dövüldüğü ve hala bazı yerlerde devam eden benzer durumlar konuşulur.

Yedinci Musahabe; Değirmeni Ziyaret: Hasat makinesiyle toplanan buğdayların değirmende nasıl öğütüldüğünü görmek için değirmene gidilir. Değirmenci tarafından buğdayların nasıl öğütüldüğü incelenir unla kepeğin nasıl elde edildiği ve değirmenin nasıl çalıştığı gözlemlenir, değirmencinin verdiği bir miktar un ve kepekle değirmenden ayrılırlar. Ayrılırken ellerindeki unla ve kepekten neler yapabilecekleri üzerine fikir yürütürler.

Sekizinci Musahabe: Değirmenin İnşası: Değirmeni ziyaret ederken dikkat edilen hususlar çocuklar tarafından anlatılır. Teklifle değirmeni yapıp yapmayacakları üzerine konuşulur fikir uygulamaya dökülür. Küçük bir değirmen yapılır ve yapılan değirmen döndürülerek “Değirmenim Türküsü” söylenir.

Dokuzuncu Musahabe: Buğday Danesi Türküsü: Üçüncü musahabede birinci kıtası ezberlenen türkünün diğer parçalarının sözleri vücut hareketleri ile dramatize edilerek öğrenilir.

Onuncu Musahabe; Ekmekçiği Ziyaret: Değirmende verilen unla beraber fırına gidilir. Fırının nasıl ısıtıldığı ısıtmada kullanılan yakacakların nasıl kullanıldığı, ekmeğin nasıl hazırlandığı ne tür aletlerle ateşe verildiği incelendikten sonra, değirmenden aldıkları unla yaptıkları ekmeği fırına atıp pişme süreci gözlemlenir. Fırından bir ekmek alınarak yola devam edilir. Uygulama olarak fırında gördükleri malzemelerin büyük çoğunluğu okulda inşa edilir.

On Birinci Musahabe; Çörek: Sükut içinde sınıfa giren öğrenciler sınıftaki resmi görünce sevinip karşısına geçerler. Bir gün evvel ekmekçiğe yaptıkları her şey resmin üzerindedir. Resimdeki gördükleri olayları daha önce hepsinin incelemeleri çocukları mutlu eder böylelikle resim sanatının önemini de kavramış olurlar.

On İkinci Musahabe; *Saman ve Kepeğin Yararları:* Ekmekçiden alınan kepeklerden ne yapılacağı üzerine düşünülür. Sınıftaki birkaç öğrenci ucu püsküllü keseleri bitirmiştir bu keselerin içi saman doldurularak anneleri için iğne yastığı yapılabilir. Diğer taraftan bir demet halindeki buğday başağı bulunmaktadır ucundaki buğday taneleri kışın aç kalacak çocuklar için saklanır buğday samanından da çerçeve yapılarak tarla hayatını anlatan birkaç güzel resim için hazırlanır. Diğer taraftan çok fazla samanı olan insanların bu samanı nerde kullanacağı üzerine sohbet edilir.

On Üçüncü Musahabe; *Buğday Danesi İle Başağın Hikayesi:* Bu hikaye anaokulu öğretmenlerinin gösterecekleri merkezi fikirlere dair kendi kendilerine hazırlayacakları hikayelere örnek teşkil etmesi için hazırlanmıştır. Hikayenin buğdayla ilgili bütün çalışmaların yapıp bitirildikten sonra hazırlanması çocuğun merakını ve hikayeye ilgisini sağlamış olacaktır (hikaye için bkz. ek.4.).

On Dördüncü Musahabe; *Mile'nin Tablosu Başak Toplayan Kadınlar:* Bu resim çocukların pek alışık oldukları bir resimdir. Onlara bu tablonun güzelliği anlatılarak bu vesileyle Lover müzesine dair birkaç kelimedden sonra İstanbul'daki müzelerden bahs edilir. İstanbul müzesinde dikkat çeken birkaç eser üzerine sohbet edilir. İncelenen resim duvara asılarak buğday dersine ait bir hatıra olarak saklanmış olur.

3. BÖLÜM: *Merkezi Fikre Dair Mevzular:*

Bu bölümde daha önce ele alınan buğday mevzusu gibi “tavuk ve yumurta”, “asma saat”, “ziya” (ışık), “üzüm” merkezi fikirlerine ait musahabelere kısaca değinilmiştir.

4. BÖLÜM: *Çocuk Bahçesinde Bir Haftalık Ders Planı:*

Kâzım Nami, müfredatta özellikle ahlak dersi olmasına dikkat edilmesi gerektiğini vurgular. Bu ahlak dersi yok sayılamaz, özellikle çocuğun bütün hayatıyla alakalandırılmalıdır. Çocuk bahçesi öğretmeni, çocuğun ahlakını tamamen tanımalı, öğrencilerine karşı tarafsız olmalı, çocuğun hürmet ve

muhabbetini kazanmalı, düzeni sevmelidir. Çocuklara ise, düzeni, temizliği, sükutü, oyunlar ve özel diğer yollarla kazandırılan erdemleri, başkalarının malına karşı hürmeti, yalandan ve şiddetten sakınmayı öğretmeye çalışmalıdır (Duru, 1915:41-42).

Tablo: 1. Çocuk bahçesine üç yaşında gelen çocuklar için uygulanan ders programı (sabah ve öğleden sonra)

Saatler	Cumartesi	Pazar	Pazartesi	Çarşamba	Perşembe
9.15-	<i>İntizam ve oyun</i>	<i>İntizam ve oyun</i>	<i>İntizam ve oyun</i>	<i>İntizam ve oyun</i>	<i>İntizam ve oyun</i>
9.15-9.15	<i>Boncukları dizmek</i>	<i>İnşaat ve cihet tayini</i>	<i>Dikiş</i>	<i>Tarih-i tab'i</i>	<i>Kağıt bükme</i>
9.15-10.10	<i>Teneffüs</i>	<i>Teneffüs</i>	<i>Teneffüs</i>	<i>Teneffüs</i>	<i>Teneffüs</i>
10.10-11	<i>Musahabe (merkezi fikir)</i>	<i>Terbiye bedeniye</i>	<i>Musahabe (merkezi fiki)r</i>	<i>Boyalı resim Kara kalem resim</i>	<i>Musahabe (merkezi fiki)r</i>
2-2.40	<i>Şarkı söyleme oyun</i>	<i>Müntehabat</i>	<i>El işleri</i>	<i>El işleri</i>	<i>Orkestra</i>
2.40-3,20	<i>Teneffüs</i>	<i>Teneffüs</i>	<i>Teneffüs</i>	<i>Teneffüs</i>	<i>Teneffüs</i>
3,20 – 4	<i>El işleri</i>	<i>Bahçıvanlık veya temizlik</i>	<i>Serbest ve oyun</i>	<i>Bahçıvanlık veya temizlik</i>	<i>Serbest oyunlar</i>

Başlangıçta küçük yaşta çocuk bahçesine gelen çocuk, etrafında olan olaylara bakmaktan başka bir şey bilmez. Çocuktan tek beklenen ise etrafındaki arkadaşlarını rahatsız etmemesidir. Çocuk yavaş yavaş etrafında yapılan işleri anlamaya başlar, bunlara ilgi gösterir ve o da işe karışmak ister. Bu esnada öğretmen, çocuğa kendi başına yapabileceği işi, çocuğun gücünü aşmayacak, cesaretini kırmayacak şekilde son derece özenli seçmelidir. Eğer başlangıçta kolaydan zora gidilirse çocuk, öğretmeni kendisini anladığı için öğretmene daha

çok güvenecek, kendine güveni artacak ve arkadaşlarının arasına kolayca karışacaktır. Çocuklar yeni oluşmaya başlayan melekelerine uygun olan işleri daha istekle yaparlar (Duru, 1915:43).

Tablo: 2. Üç yaşından daha büyük çocuklar için uygulanan ders programı

(sabah ve öğleden sonra)

Saatler	Cumartesi	Pazar	Pazartesi	Çarşamba	Perşembe
9.1/4 – 9	<i>İntizam ve oyun</i>	<i>İntizam ve oyun</i>	<i>İntizam ve oyun</i>	<i>İntizam ve oyun</i>	<i>İntizam ve oyun</i>
⁽¹⁾ /4 – 9.55	<i>Hesap</i>	<i>Cihet tayini</i>	<i>Yazı, karaate hazırlık</i>	<i>Tarih-i Tabi</i>	<i>Hendese</i>
9.55 – 10.20	<i>Teneffüs</i>	<i>Teneffüs</i>	<i>Teneffüs</i>	<i>Teneffüs</i>	<i>Teneffüs</i>
10,20 – 11	<i>Musahabe (Merkezi fikir)</i>	<i>Terbiye-i bedeniye</i>	<i>Musahabe (Merkezi fikir)</i>	<i>Sulu boya resim,kara kalem resim</i>	<i>Musahabe (Merkezi fikir)</i>
2 – 2,40	<i>Şarkı söylem ve oyun</i>	<i>Müntehabat</i> ⁽²⁾	<i>El işleri</i>	<i>El işleri</i>	<i>Orkestra</i>
2,40 – 3,20	<i>Teneffüs</i>	<i>Teneffüs</i>	<i>Teneffüs</i>	<i>Teneffüs</i>	<i>Teneffüs</i>
3,20 – 4	<i>El işleri</i>	<i>Bahçivanlık veya temizlik</i>	<i>Serbest oyunlar</i>	<i>Bahçivanlık veya temizlik</i>	<i>Serbest oyunlar</i>

Bu programın uygulanması için mürebbiyelerin bu usule uygun bir mektepten mezun olması gerektiği belirtilmektedir. Aksi taktirde bu musahabelerin uygulanmasının zor olacağı fakat en azından çocuk bahçelerini canlandıran Frobel usulünün ruhuna nüfuz etmek isteyen mürebbiyelerin bu

¹ Bu zaman dersin hazırlanmasını ve çocuklar tarafından el işlerinin yerlerine konmasını içerir. Dersin hakiki süresi 20-25 dakikadır

² Seçilmiş şarkı ve Türküleri içerir. Bu çalışmada canlandırma ve taklit de söz konusudur.

programı derin derin inceleyip anlaması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca bu bölümde bir haftalık ders programındaki etkinlikler ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bu etkinlik örneklerine aşağıda kısaca değinilmiştir (Duru, 1915:44-56);

İntizam ve Oyun: Okula gelen öğrencilere evvelce verilmiş emre göre “ev hizmeti” yaparlar. Yüzlerini yıkarlar, yataklarını yaparlar, eşyanın tozunu alırlar. Kuşlara, balıklara, bitkilere ve gerekirse küçük bahçeye bakarlar. Muallime, bütün küçük çocukların ruhlarını birleştirecek bir şekilde seçilmiş bir müzik parçasını piyanoda çalar çocuklarla beraber müzik parçası tekrar edilir, hata yapan çocukların hataları söylenir fakat küçük ve korkak çocuklara cesaret verici sözler söylenir.

Hesap: Hesap, çalışmaları yaş gruplarına göre ayrılan şubelerde farklı etkinliklerle desteklenmiştir. Dört ile beş yaş öğrencilerine tam ve yarım kavramı, ceviz kabukları vasıtasıyla verilirken küçük yaş grubuna boncuk dizme çalışmaları yaptırılmaktadır. Bu çalışma bir örüntü dahilinde yapılır; örneğin bir kırmızı iki mavi v.s. hesap dersi kitapta ayrı bir bölüm olarak ele alınıp öğretim örnekleri ve teknikleri üzerinde durulmuştur.

Teneffüs: Çocukların istedikleri gibi koştığı, bağıracağı ve eğlendiği bir zaman dilimidir. Mürebbiyelerin öğrencilerin davranışlarını gözlemlemeleri için önemli bir fırsat olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Musahabe (Merkezi Fikir): Daha önce buğday merkezi fikri ayrıntılı olarak açıklanmıştı. haftalık ders programı örneğinde ise merkezi fikir olarak “rüzgar” işlenmiştir.

Gına (şarkı söyleme) ve Oyun: Daha önce öğrenilen türkü ve şarkılar tekrar edildikten sonra merkezi fikre uygun olarak örneğin “rüzgar” şarkısının ilk kıtaları öğrenilir. Kitapta merkezi fikirlere dönük müzik parçaları notalarıyla beraber ele alınmıştır.

Müntehabat: Müzik parçalarında geçen durum ve nenseler vücut hareketleriyle canlandırılır. Örneğin rüzgarın esintileri üfürmeyle taklit edilir.

Rüzgar karşısında bir ağacın duruşu canlandırılır v.s. San (1998) dramayı, önceden yazılmış hazır bir metin olmaksızın, katılımcıların kendi yaratıcı buluşları, özgün düşünceleri, öznel anıları ve bilgilerine dayanarak oluşturdukları eylem durumları, doğaçlama canlandırmalar şeklinde tanımlamaktadır. San'a göre yaratıcı dramanın eğitim sistemimizde köklü bir geçmişi yoktur. Drama konusundaki çalışmaların yaklaşık onbeş yıllık bir geçmişi bulunmaktadır (San, 1998:267-273). Kazım Nami'nin -isim olarak adlandırılmasa da- etkinliklerinden anlaşılacağı üzere, yaklaşık yüzyılı aşkın bir süre önce San'ın tanımı doğrultusunda yaratıcı dramayı okul öncesi eğitimde, öğretim yöntemi olarak kullandığı görülmektedir.

Bahçivanlık: Örneğin merkezi fikrin “rüzgar” olduğu bir haftada çocuklar yaprak ve gübre kullanarak kış için soğan üretirler. Bu örneğin dışında uygulanan farklı bahçivanlık çalışmalarına da değinilmiştir.

El işi: Kitapta elişi çalışması için örnek olarak çamaşır yıkama alınmıştır. Büyük çocuklar gömlek, çorap külah v.s yıkarlar. Küçük çocuklara ise lüleli çamurundan parmaklık ayakları yaptırılır. Parmaklıklara ip geçirilerek büyüklerin yıkadığı çamaşırlar asılır. Çocuklar rüzgarı taklit ederek çamaşırlara üfleyip dalgalandırılır böylece rüzgarın çamaşırları nasıl kuruttuğu incelenmiş olur. Kitapta çalışmaya ayrıntılı olarak değinilmiştir. Farklı el işi çalışmaları örneklerine de değinilmiştir.

Sulu Boya Resim ve Kara Kalem Resim: Bu çalışmada çocuklar sulu boyayı, fırçayı nasıl kullanacaklarını kara kalemle ne tür resimler yapacaklarını, nesnelere nasıl boyayacaklarını ayrıntılarıyla öğrenip, verilen nesnelere özgün veya kurallar dahilinde boyarlar.

Orkestra: Bu dersin çocukların en fazla tercih ettiği dersler arasında olduğu belirtilmektedir. Örnek olarak öğretmen piyanoda bir parça çalarak derse başlar. Çocuklar müzik parçasının temposunu kavramaya çalışır. Çocukların kulakları daha öncede bu parçaya alıştırmış ise, tempoya alışan çocuklar ilk olarak ellerini vurarak sayarlar. Tempoyu en iyi kavrayan çocuk davulu alır bunun yanında trampetler, zillerle parçaya eşlik edilir. Yaşça küçük olan çocuklara da değnekler

verilerek ritme ayak uydurmaları sağlanır. Yazar “*çocuklar ritme ayak uydurup küçük farkları gözeterek kendilerini hakiki musiki-şinas zannederler*” şeklinde durumu anlatmaktadır.

5. BÖLÜM: *Hendese (Geometri) Hazırlığı:*

Bu bölümde hendese bilgisinin gözü ve başarıyı terbiye ettiği belirtilmektedir. Hendese etkinliklerinin, eşyanın şeklini, çizgilerini tanıtır anlamlandırdığı, resim, okuma yazma yön ve hesap bilgileri için faydalı bilgiler olduğu açıklanmaktadır (Duru, 1915:56).

Yüzey, kenar, köşe kavramları birebir eşya üzerindeki denemelerle nasıl kavratılacağı örneklerle verilmiştir. Daire, kare, elips, üçgen, koni, şekillerini nesnelere, el işi çalışmalarıyla, alan gezileriyle ve Frobel’in hediyeleri kullanılarak, ayrıntılı örneklerle öğrenciye nasıl kavratılacağına değinilmiştir. Hendese eğitiminde kitaptan örnek olarak “koni” nin öğrencilere nasıl tanıtıldığını alırsak; Lüleli çamurundan alçak bir koni yapılıp koni öğrenilen diğer şekillerle karşılaştırılır. Koni’nin aşağısının geniş yukarısının sivri olduğu şekil olarak minareye benzediği belirttikten sonra “*aşağısı geniş yukarı sivri bir ağaç tanıyoruz çam ağacı*” dindikten sonra Kağıttan koni şeklinde bir çam ağacı yapılıp ve boyanır, koni bir çam kozalağı ile de karşılaştırıldıktan sonra çamurdan bir çam kozalağı yapılıp.

6. BÖLÜM: *Cihet Tayini (Yön Tayini)*

Bu derste daha çok yön bulma, yukarı-aşağı, ileri-geri, sağa sola gibi kavramlar birebir gezilerle desteklenerek verilmektedir. Örneğin okuldan istasyona yön bulma gezisi. Bu ders 18 etkinlik başlığı altında hazırlanmıştır (Duru,1915:67-86);

1. Sağa sola, yukarıya aşağıya, öne arkaya, dair çalışmalar
2. Yükseklik genişlik
3. Önden arkaya kadar derinlik
4. Yukarıdan aşağıya kadar derinlik
5. Dershanemizin derinliği

6. Duvarları metre ile ölçmek
7. Küçük tahta ve tuğlalarla dershanenin planını yapmak
8. Yönler (doğu- batı, kuzey-güney)
9. Dışarıda gezinirken dört yönü bulmak
10. Okuldan bahçelere kadar giden yolun planı, bahçenin planı
11. Okuldan köyün belediye dairesine giden yolun planı
12. Okuldan istasyona giden yolun planı
13. İstasyonda bulunan nakil araçlarının incelenmesi
14. Bir akarsuya dair hikaye
15. Bir akarsu boyunca gezinti
16. Küçük bir akarsuyun tasnifi
17. Tasnif edilen akarsuyu kağıt üzerine resim etmek
18. Okulun bulunduğu sokağın ve mahallenin planı

Bu çalışmaların nasıl uygulanacağına dair kitapta ayrıntılı olarak örnek ve uygulama şekilleri verilmiştir.

7. BÖLÜM: *Tarih-i Tabiye Hazırlık:*

Bu bölümde dört mevsim, tabiat ve doğanın gözlemlenip incelenmesine dair çalışma örneklerine geniş ölçüde yer verilmiştir (Duru, 1915:86).

8. BÖLÜM: *Hesaba Hazırlık:*

Bu bölümde birden ona kadar sayıların tanınmasını, adetlerin kıymetini öğrenmeyi basit toplama, çıkarma ve çarpma işlemlerinin nasıl yapılacağına yönelik çalışmalar yer almaktadır. Hesap bilgisi olmayan çocuklara sayı saydırmanın faydalı olmadığı belirtilmektedir. Her adetin noktayla gösterilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bir adetin öğretilmesine dair örnek çalışmalar:

Bir burnumuz bir ağızımız bir başımız var, sınıfımızda bir lamba bir kara tahta var v.b sınıfta sadece birer adet olan eşyalar öğrencilere gösterilir. Sayı boncukları bir mavi ve bir kırmızı şeklinde dizdirilir. Kara tahtaya bir nokta bir yuvarlak şeklinde resim ettirilir.

o.o.o.o.o.o.o.o.o.o...şeklinde çocuklara çizdirilir ve noktayı tek bırakmak için yuvarlağı noktadan sonra bırakırız şeklinde açıklamada bulunulur. Buna benzer şekildeki çalışmalarla diğer rakamların, toplama, çıkarma ve çarpma işlemlerinin nasıl uygulandığına değinilmiştir. Yarım, çeyrek, bütün ilişkilerine yönelik ayrıntılı çalışmalara da örneklerle yer verilmiştir (Duru, 1915:90 – 106).

9. BÖLÜM: *Kırata (okumaya) Hazırlık:*

Bu bölümde okuma çalışmalarına yönelik etkinliklere yer verilmiştir. Çocuk bahçesindeki genel hazırlığa en uygun usul savti usuldür (ses yöntemi). Yazar yaptığı tecrübeler sonucunda en çok bu usulde başarılı olmuştur. Çocuk bahçesi anaokulunda yapılan okuma öğretimi, kullanılan usul ne olursa olsun çocukları çabuk ve zahmetsizce okumayı, öğrenmeye hazırlar. Okuma öğretiminin ilk uygulamaları, musiki hazırlık uygulamalarının aynısıdır: uzun yürüyüş, orkestra altlarının çeşitli sesleri. Gerek ayakla vurmak, gerek elleri çırpma suretiyle ilk tempoyu göstererek yürümek. Tekrarlanan uygulamaların sonucunda, çocuk sesleri güzelce fark edebilir ve orkestranın davul, zil, trampet veya el zili gibi bir aletle ahengi gösterebilecektir. Sonra öğretmen sesleri ayırt ettirir. Masanın üzerine vurur (Duru, 1915:107-108).

—Ne işitiyorsunuz?

—Gürültü.

—Buna ses denir.

Öğretmen piyanonun seslerinden birine basar

—Bu da bir sestir.

Öğretmen önce piyanonun “do” sonra “mi” perdesine dokunur.

—Kaç ses işittiniz?

—İki ses.

Çocuklar “do” ve “mi” seslerini A- A diye ahenkli bir şekilde söyler.

Ağzımızla iki ses çıkaracağız: B, B, B... A her iki dişe hemen aynı zamanda dokunarak “do” ve “mi” sesleri çıkarılır.

—Bir anda kaç ses işittiniz?

—İki.

—Aynı zamanda B, B, B.. elif diyebilir miyiz?

—Evet,

—Aynı zamanda kaç ses çıkarıyoruz?

—İki.

—Birincisi hangisi, ikincisi hangisi?

—İkincisini birden söyleyiniz!

—Babanın ne olduğunu biliyorsunuz bu bir kelimedir.

İki sesli kelimeleri söylemeye, ayırmaya, tekrar birleştirmeye başlanır. İki sesli kelimeler çocuğa zor gelmediği zaman üç, dört sesli kelimelerle ders yapılır (Duru, 1923:108).

10. BÖLÜM: *Yazmaya Hazırlık:*

Okuma dersinden sonra, yazıya hazırlık talimleri adı altında çocuklar yazı uygulamalarına başlatılır. Yazı öğretiminde acele etmemek gerekir. Yavaş yavaş ve emin bir şekilde ilerlemek gerekir. Çocuk birinci uygulamada kendine güven hissedip, başarmadıkça ikinci uygulamaya katıyen geçmemek gerekir. İlk uygulamaları daha çok başarı gösteren çocuklar varsa onların görevlerinde daha çok katıyet istenmelidir. Her talim önce dört köşe çizgili beyaz bir taş tahta üzerine yapılmalı, çocukları teşvik etmek için bir santimetre kareli defterlere kurşun kalemle yaptırılmalıdır. İlk yazı öğretiminde kareli defter kullanılmalıdır aksi takdirde çocuk karıştırır. Hazırlık uygulamalarından sonra asıl yazıya geçerken, daha geniş çizgili defterler kullanılır (Duru, 1915:108).

Yazar, ilk önce yazma öğretimine çizgi alıştırmalarıyla başlar. Bu alıştırmaları çocukların sıkılmayacağı şekilde oyunlaştırıp, çocukların kolaylıkla günlük hayatta karşılaşılabileceği nesnelere benzeterek verir. (ay, at nalı, tarak dişler, kaz). Örneğin elif harfi⁸ uzun ve kısa askerler olarak I ı I ı I ı I ı şeklinde çizdirilir⁹. Daha sonra Frobel ‘in uyguladığı teknikleri, oyunları “Frobel hediyeleri” adı altında kitabında verir. Bütün bu oyunlar, çocuğu faydalı bir amaca yöneltir.

⁸ Söz konusu olan alfabe Osmanlıca olup, harflerin yazım şekline ilişkin açıklamalar bu alfabeğe göre yapılmıştır.

⁹ Diğer harflere ilişkin benzetmeler için bkz: ek.5

Yazar, kitabının son “hatim” kısmında: “Çocuk bahçesinden geçmiş, rehberimizde arz edilen programı tamamlamış olan çocuk, ilkokula gitmeye hazırlanmış olur. Okulda yabancılık çekmez ve bir sıra genel malumatı tamamıyla öğrenmiş olduğu için arkadaşlarından üstün olur. Arkadaşlarından fazla olarak kendi kendine taktik ve gözlem yapmayı, etrafını tanımayı, mukayese etmeyi, düşünmeyi, muhakeme etmeyi öğrenmiş olur. Bu şekilde Frobel’in çizmiş olduğu programı uygular. Çocuk gelişiminin her derecesi için, o derecenin gerektirdiği halde bulunmalıdır. Ancak bu şekilde her derece kendisinden önceki dereceye yardımcı olur. İnsan önceki gelişme derecesinin gerektirdiklerini tamamıyla ifa ettikten sonra müteakip derecenin tam gelişimine vasıl olmakla iftihar edebilir” der (Duru, 1915 :123-24).

Görüldüğü üzere Osmanlı anaokullarında genel olarak program ve uygulamalarda Frobel ve Montessorri yöntemlerinin uygulandığı görülmektedir (Ergün, 1996 :141; Batır, 2007 :33-34).

4.2.3.4.3 Frobel Yöntemi

Frobel (Friedrich Wilhelm August) 1782’de doğmuş ve 1852’de ölmüş ünlü Alman eğitimcisidir. Pastelozzi ile çalışmış ve onun takipçisi olmuştur. 1831’de İsviçre’de çeşitli okulları yöneten Frobel 1836’da Almanya’ya dönerek öğretim araç gereçleri yapan bir şirket kurmuştur. Bu araç gereçler pedagoji ile ilgili bütün kuruluşlar tarafından ilgiyle karşılanmıştır. Küçük çocuklar için “Oyun ve Uğraşı Okulu” aileye özellikle çocuğun oyunu ve aynı zamanda anaokulunun ilk basamağı açısından örnek olmayı gütmüştür (Özyüksel, 1984:10).

Frobel 1840 yılında 3-6 yaş çocukları için ilk “Kindergarten (Çocuk Bahçesi)” adlı anaokulunu açmıştır (Poyraz ve Dere, 2003:5; Fikret, 1930 c.I:412; Özyüksel, 1984:11). Kurduğu anaokullarında başlıca çalışmalar oyun, müzik ve elişlerine dayanıyordu.. Frobel bu yollarla, çocuğun canlı kuvvetlerini disiplin altına almayı hedefliyordu. Hayal gücüne de büyük önem vermekteydi. Bu sistem içerisinde çocuklara büyük özgürlük ortamları sağlamaktaydı (Özyüksel, 1984:11). Frobel’in açtığı Çocuk Bahçeleri münferit olarak Almanya’da uygulanmasına rağmen bir müddet sonra Almanya’da açılan bu okullar kapatılmıştır (Fikret, 1934:13). Çünkü bu sistemle çocuklara verilen özgürlük bir

çok saldırılara uğramıştır. Papazlar ve özgürlük düşmanları Frobel'i dinsizlikle suçlamışlardır (Özyüksel, 1984:11; Fikret, 1930 c.I:412). 1860 yılında anaokuluna yönelik yasaklamalar kaldırılmış ve Frobel'in kurduğu anaokulları ölümünden sonra yayılmış ve gelişmiştir (Özyüksel, 1984:11).

Frobel kendi okulunu, içinde her çeşit bitki ve çiçeğin yetiştiği bir bahçeye benzetmektedir. Ona göre bahçıvan buradaki bitki ve çiçeklerin her birisinin tabiatını keşfetmek şartıyla başarıya ulaşabilir. Çocuk vaktinden önce olgunlaştırmaya çalışılan meyveler gibi zorla olgunlaştırıp sıkıştırılmamalıdır. Kendilerine yardım etmek, rehberlik eylemek ve destek sağlamak şartıyla derece derece olgunlaştırılmaları gerekir (Duru, 1915:4).

Frobel çocuğun terbiyesinde birinci derecede sorumlu olarak aileyi görse de aile içinde anneye başat görev verir ve “en iyi mürebbi (eğitimci) çocuğun validesidir” der. Çocuk bahçesini vücuda getirirken kendi çocukluğunu düşünüp yetim, anasız babasız çocukları aile cennetinden nasıplendirmek için çaba sarf eder. Aile kavramını okula nasıl taşıyabileceğini tasarlayarak, çocuğun aile içinde validesiyle (anne) ve babasıyla olan ilişkisini inceleyip “valide musahabeleri” namındaki eseri meydana getirir. Çocuklardaki icatçı fikirleri ortaya çıkarmak amacıyla kullanılan ve bugün “Frobel Hediyeleri” olarak adlandırılan malzemeleri oluşturmuştur. Frobel usulü çocuğu ilk önce bilmesi gereken şeylere sevk eder. Eşyaya dönük doğru fikirlerin edinilmesi ve eşyayı ifade eden kelimelerin anlamlandırılması için çocuğun eşyayla birebir temas ettirilmesi gerektiğini belirtir (Duru, 1915:4).

Frobel'in esas amacı, okula gitme zamanı gelmeyen çocukların en uygun şekilde meşgul edilmesidir. Küçük çocukların eğitimi, duygu uzuvlarının eğitimi ile başlamalıdır. Annelerin ilk vazifesi budur. Daha sonra çeşitli oyuncaklarla çocuk oyalanmalıdır. Ancak bu oyun sırasında bir takım esasları da kendiliğinden öğrenmesi sağlanacaktır. Oyun önce cisimler yani oyuncakla başlayacak, daha sonra oyuna eklenen kelimeler, isimler, sözlerle şarkılar söylenecek, masal ve hikâyelerle oyun süreci, yani eğitim-öğretim süreci tamamlanacaktır. Frobel bir toplumun gelişmesi için, çocuğun ilk eğitiminin önemini kavramış ve yaşamı

boyunca bu fikrini diğer toplumlara da aşlamaya çalışmıştır (Fikret, 1930, c.I:412-420).

Frobel'in eğitim sisteminin özü insanın yalnız alıcı değil, etkin yaratıcı olduğu ilkesine dayandırılmaktadır. Çocuğun kendi kendini oyaladığı etkinlik ve oyunlara önem veren Frobel, çocukların ilgisini çekmek için şarkı ve müziğin eşliğinde oyunlara yer vermiş ve birçok oyuncakla öğrenme aracını bir araya getirmiştir. Hediye adını verdiği bu oyuncaklar gittikçe karmaşık bir hal alan altı grupta toplanmıştır. Bunlardan ilk grupta renkli yün yumaklarına yer verirken daha sonra tahta bloklara, karelere ve küplere geçişi öngörmektedir. Frobel, bu oyuncaklarla okul öncesi çocukların sanata, sayılara, geometrik şekillere, günlük yaşama ilişkin kavramları edinmelerini amaçlamaktadır (Tos, 2001:32).

4.2.3.4.4. Montessori Yöntemi

1870 yılında İtalya'da doğan Maria Montessori pedagoji alanındaki geleneksel uygulamalara karşı çıkan İtalya'nın kadın tıp doktorudur. Çocuk merkezli, özgün bir eğitim metodu ortaya koymuştur (Durakoğlu, 2010:93). Dr. Maria Montessori tarafından geliştirilen ve engelli ya da engelli olmayan çocuklar için de kullanılan bu yöntem; çocuğu öğrenme etkinliklerinin merkezi ve lideri olarak görür. Montessori yöntemi, eğitimin doğal bir süreç olduğunu vurgular ve çocuğun kendi iç sesini dinleyerek hareket edeceğine, böylece hem kendi kendini denetlemeyi hem de öğrenmeyi gerçekleştireceği inancına dayanır (Yıldırım, 2009:107; Tos, 2001:36).

Çocukları gözlemleyen ve metodunu bu gözlemlerin sonucunda oluşturan Montessori'ye "Casa dei Bambini" (Çocuklar Evi) kurma önerisi gelir. Böylece 1907 yılında 3-6 yaş çocukları için ilk "Çocuklar Evi" açılır ve kısa zamanda büyük başarıya ulaşır. Montessori'nin, Roma'nın kenar mahallelerinden biri olan San Lorenzo'da açtığı okul, onun dünyaca tanınmasını ve çağdaş eğitim alanında adı geçen eğitimcilerden biri olmasını sağlamıştır (Pollard, 1996:3-9).

Montessori klasik ve geleneksel sınıf ve sıra düzenine karşı çıkarak ve çocuklara somut araç ve gereçler vererek öğrenmeyi sağlayan ortamlar

hedeflemiştir. Uygulamaları ve gözlemleriyle çocukların bazı gereçlerle umulmadık eğitim sonuçlarını aldığını keşfeder (Tos, 2001:36). Montessori yönteminin çocukların; hayat boyu öğrenme, bağımsızlık, tahammül, soğukkanlılık, düşünerek konuşma, özgüven, anlama, etkili karar alma, hoşgörü, açık fikirlilik ve sosyal işbirliği konularında pozitif katkıları olduğu araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır (Faryadi, 2007; Akt. Koçyiğit ve Kayılı, 2008:512). Montessori sınıfları, doğal çalışma eğilimlerine özgürce karşılık verebildikleri hazırlıklı bir ortam sağlar. Çocukların doğuştan öğrenme tutkusu, eğitilmiş yetişkinlerin rehberliğinde, kendiliğinden gelişen amaçlı aktivitelerle teşvik edilir. Çocuklar, aktiviteleri aracılığıyla, yoğunlaşma kabiliyetlerin ve neşeli öz disiplinlerini geliştirirler. Bireysel yeteneklerine göre bir düzen içinde gelişirler (Ferreira, 2006:55-56).

Montessori metodunun çocuğu merkeze alması, öğretmenin rolünü de kökten değiştirmiştir. Çünkü çocuk bilgiyi öğretmenden değil, deneyimleri yoluyla ortamdan almaktadır. Montessori yönteminde, öğretmenin görevi, geleneksel öğretmeninkinden farklı olarak sadece çocuğun bilgiyi yaşayarak keşfetmesine yardımcı olmakla sınırlıdır. Bu bağlamda Montessori Metodu'na göre yapılan eğitimde en güçlü ilişki, geleneksel metottakilerin aksine çocuk ile ortam arasında kurulur. Dolayısıyla “kendi kendine eğitim” ilkesi Montessori Metodu'nun özünü teşkil etmektedir (Durakoğlu, 2010:95).

Montessori metodunda çevre önemli bir yere sahiptir. Temiz ve düzenli bir sınıfta çocukların boylarına uygun ve hareket edebilen mobilyalar ve gerçeklerle yüz yüze gelmesini sağlayan cam bardak, ütü, bıçak gibi gerçek araç gereçler bulunmaktadır (Poyraz ve Dere, 2003:152). Montessori materyalleri çocuğa dünyayı keşfetmek için fırsatlar sunar. Materyaller çocuğun kullanabileceği boyutlarda ve güvenlikte dizayn edilmiştir. Ayrıca gerçekçi özelliklere ve yaratıcılığa da büyük önem verilmiştir. Materyaller bu özellikleri nedeniyle günümüzde oldukça yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. Bu materyaller, hatanın kontrolünü içerir ve bu oto kontrol eğitime yol açar (Erişen ve Güleş, 2008:289). Montessori sınıflarında her bir çocuğun kendi eşyalarını koyduğu dolaplar, matematik araçlarının bulunduğu, yaşam ve duyuşsal çalışmaların yapıldığı, okuma

yazma araçlarının bulunduğu ve kitaplardan oluşan dil köşesi bulunmaktadır. Ayrıca hayvan besleme ve bitki yetiştirme için uygun alan bulunmaktadır. Bu sınıflarda farklı gelişim düzeyi, yaş ve kültürel özelliğe sahip çocuklar bir arada bulunmaktadır (Poyraz ve Dere, 2003:152).

Montessori'ye göre üç gelişim boyutu çok önemlidir. Bunlar (Aral, Kandır ve Yaşar, 2002:36);

- Hareket gelişimi
- Duyuların gelişimi
- Dil gelişimi

Eğitim programlarında çocuğun hareket edebilmesini sağlayıcı etkinlikler önemli yer tutmaktadır (Aral, Kandır ve Yaşar, 2003:37). Örneğin pratik yaşam ve motor eğitiminde koordinasyon gelişimine sorumluluk alma ve sabırlı olma gibi özelliklerin gelişimi için özbakım becerileri ve yer süpürme, toz alma, sebzelerin kabuğunu soyma gibi motor etkinliklere yer verilmektedir (Poyraz ve Dere, 2003:153).

Duyu eğitiminde benzerlik ve zıtlıkları ayırt etme, eşleştirme, şekil, renk, doku, koku, ağırlık yönünden benzer nesnelere ayırt etme yeteneğinin gelişmesine yardımcı olacak etkinliklere yer verilmektedir. Bu etkinliklere yönelik birçok duyu materyali bulunmaktadır (Poyraz ve Dere, 2003:153). Montessori'nin önemle üzerinde durduğu konulardan bir diğeri de ana dilinin geliştirilmesidir. Her çocuğun gelişim düzeyine uygun dili kullanabilmesi için fırsatlar verilmelidir (Aral, Kandır ve Yaşar, 2002:36).

Montessori okullarında çocuk, kendi ilgilerine göre dilediği kadar çalışmakta ve hatasını kendisi belirlemektedir. Başka bir deyişle, yetişkinin, çocuğun hatasını düzeltmesine gerek kalmamaktadır. Böylelikle çocuk, sorunları tek başına çözebilme, kendine güven geliştirme, analitik düşünme gibi yeteneklere sahip olmakta ve bireysel çalışmalarını tekrar etmek suretiyle de öğrenilenlere kalıcılık sağlamaktadır (Durakoğlu, 2010:96) .

Yine Montessori'nin teorisine göre; öğretmenin zoru altında çalışma, ceza, tehdit, azar, mükafat v.b. bütün bunlar çocuk eğitimi sözlüğünden silinmelidir. Ancak zorunlu durumlarda çocuğun işine müdahale edilebilir. Bu da anca yardım ve rehberliktir (Örs, 1950:6).

4.2.3.5. Anaokullarında ve Sınıflarında Kullanılan Eğitim Araç Gereçleri

İlk açılan anaokullarının malzemelerinin Avrupa'dan getirildiği belirtilmektedir (Ergün, 1996:274). İstanbul Vilayeti Maarif Müdüriyetine gönderilen ¹⁰Abdi İpekçi Oyuncak ve Tuhafiye Pazarına ait bir posta müsveddesi bize kullan araç gereç ve oyuncaklar hakkında bilgi vermektedir.

Jean Paul Fredrich Richter 1807'de: "ilk yaşlarda çocuklar için kumdan daha uygun, eğlendirici ve temiz bir oyuncak tanımıyorum" diyor. Bu fikir dönemin anaokullarında geçerliliğini koruyarak kum, ana mektebi öğrencilerinin yararlandığı önemli bir oyun aracı olmuştur (Maarif Vekaleti, 1934:1)

4.2.3.6. II. Meşrutiyet Dönemi Okul Öncesi Öğretmeni Yetiştirme Çalışmaları

Cumhuriyet öncesi dönemde, öğretmen yetiştirme konusunda yeni görüşlerin ortaya atıldığı, tartışıldığı, hatta bir kısmının uygulamaya konulduğu devir, İkinci Meşrutiyet Devri olmuştur (Duman, 1992:312). Bu ilk girişimler arasında okul öncesi öğretmeni yetiştirme çalışmaları da yer almaktadır.

İlk önce, 1913-1914 öğretim yılında İstanbul Darülmuallimatı (Kız Öğretmen Okulu) içinde bir Ana Muallime sınıfı açıldı. O yıl buraya 15 yatılı ücretsiz Müslüman, 8 gündüzlü kız öğrenci alındı (Akyüz, 1997:173).

---

¹⁰ İstanbul Vilayeti Maarif Müdüriyetinin Fi 11 Şubat sene 332 Tarihli müsveddenin bir suretidir. Gerek mağazamda mevcut gerekse bu defa Avrupadan getireceğim ana mektepleriyle mekatib-i ibtidaiyeye mahsus alat ve edevat-ı tedrisiye oyuncak ve duvar levhaları ve saire gibi eşyadan Maarif Nezaret-i Celilesiyle İstanbul vilayeti Ma'arif Müdüriyetince mübaya'a edileceklerinden her vakit yüzde yirmi noksaniyle fûruhat edeceğimi Mübin işbu taahhüd senedim ita kılındı (araç gere listesi için bkz:ek. 6.). Fi 11 Şubat Sene 332

Öte yandan Darülmuallimat'ın 1914-1915 programı ile okul: 1) Kısım-i İbtidai 2) Darülmuallimat-ı İbtidaiye, 3) Ana Muallime Mektebi ve 4) Ana Mektebi'nden meydana gelen dört kısma ayrılmıştır. Ana Muallime Mektebi'nin öğrenim süresi bir yıl olup, Anamektebi de bunun uygulama okuluydu (Öztürk, 1996:17).

1914-15 Darülmuallimat Programı'na göre, Ana Muallime Mektebi'nde okutulacak dersler şunlardır (Öztürk, 1996 :17; Akyüz, 1997 :174-75);

- Ulum-ı Diniye (Din bilimleri)
- İlm-i Ruh (Ruh sağlığı)
- Fenn-i Terbiye (Fen eğitimi)
- Frobel Tedrisatı ve El İşlerinin Nazari Kısım
- İmla, Kraat (İmla ve Okuma)
- Ulum- Tabiiye (Doğa bilimleri)
- Hıfzı sıhha (Koruyucu sağlık)
- Hesap, Hendese (geometriye giriş)
- Gına ve Piyano (müzik ve piyano)
- Tarih-i Osmani (Osmanlı tarihi)
- Coğrafya
- Terbiye-i Bedeniye (Beden eğitimi)
- Resim
- Tatbikat (Ders uygulamaları)

O dönemde ister resmi olsun isterse bireysel girişimlerde olsun anaokulları için öğretmen yetiştiren programlarda Froebel ve Pestalozzi tarzının benimsendiğini ve okullarda ders kitabı ve yardımcı kitap olarak da bu tür kitapların Osmanlıca'ya çevrildiği bilinmektedir. Bu çevirilere örnek olarak: Mehmet Sami, *Froebel ve Pestalozzi Usüllerinde Talim ve Terbiye Dersleri*, 1914, Kazım Nami, *Çocuk Bahçesi Rehberi*, 1914, Mustafa Rahmi, *Çocuklar Evi*, (Montessori'den, 1923) eserler gösterilebilir (Öztürk ve Öztürk, 2007:147).

“Dârülmuallimat”daki ana öğretmen okulunda Ermeni öğretmenler yetiştirilmiştir. Anaokullarındaki çocukların şarkı ve şiirlerini de bu öğretmenler

hazırlayıp öğretmişlerdir. Aslında bu öğretmenlerin uyguladıkları öğretim metodları da Avrupa'nın çoktan terk ettiği, zararlı bir öğretim metodu olmasına rağmen, bizde gayet olumlu ve değerli sayılmışlardı (Ergün, 1986 :275). Ana Mekteplerinde görev yapan öğretmenler de şunlardır; “*Mahruti, Emine, Hürmüz, Atamyran, Nevart Arakelyan Hanımlar*” görüldüğü üzere bazı azınlık bayan öğretmenlere de ihtiyaç duyulmuştur (Akyüz, 1997:175 ; Örs, 1950:24).

22 Haziran 1331 (5 Temmuz 1915) tarihli olarak Darülmuallimin ve Darülmuallimat Nizamnamesi yayınlanmıştır. Bu belgenin 15. Maddesi, Ana Muallime Mektebine öğrenci olarak nasıl girilebileceğini belirtiyor. Bu kuruma, Darülmuallimat-ı İptidaiye (Kız İlköğretmen Okulu)'nın 2. yılını bitirenler sınavsız kabul edilebilecekleri gibi, bu düzeyde bilgi sahibi olduklarını sınavla ortaya koyan öğrencilerin yaşları 17'den aşağı 24'ten yukarı olmayanlar kabul edilmiştir (Akyüz, 1997:176).

Eğitime 42 öğrenciyle başlayan Ana Muallime Mektebi 1914-1919 tarihleri arasında toplamda 370 öğrenci mezun ederek 5 Ekim 1919 da kapatıldı (Öztürk, 1996:17; Özgür, 1956:63 ve Tümay, ty:118). Okulun kapatılma gerekçesi, “yeterli sayıda anaokulu açılmadığı, buna karşılık çok fazla sayıda anaokulu öğretmeni yetiştirilmesi” olmuştur (Akyüz, 1997:176). Resmi anaokulları da faaliyetlerine son verince anaokulu öğretmenleri de mevcut ilkokullara nakledilmiştir (Örs, 1950:25).

Satı Bey'in de İstanbul ve Eskişehir'de anaokullarına özel öğretmen yetiştirdiği bilinmektedir. Fakat bu çalışmalar etkili ve uzun ömürlü olmamıştır (Öztürk, 1996:61).

4.2.3.7. II. Meşrutiyet Dönemi'nde Aile Merkezli Okul Öncesi Eğitim

Bireyin eğitilmesinde ve terbiyesinde önemli bir yere sahip olan “mürebbi” kavramını anne, baba, öğretmen, dadı, hoca ve ustalar karşılamaktadır. Çocuğun terbiyesindeki en önemli mürebbi olarak aile görülse de bu hususta ebeveynin yerine geçen kişilerin de çocuk üzerinde önemli etkileri vardır. Mürebbiye diye adlandırılan “dadı ve lalalar” bunlar hem anne baba hem de hoca

görevini görürler (Hakkı, 1930:99-100). II. Meşrutiyet Dönemin’de ve öncesinde varlıklı ve orta derecedeki ailelerin çocukları sütanne ve dadılar tarafından büyütölmekteydi. Bunlar okuma yazma bilmeyen veya herhangi bir eğitim almayan kişilerdi. Hatta bazıları Kara Afrika kökenli kişilerdi (Uçuk, 1998:176). Bu durum varlıklı ailelerin çocuklarının sokakta oynamalarını engelleyici bir işlev görmüştür. Dadılar, çocukların zihinlerinde geniş bir fantazi dünyası kuracak, değişik masallar anlatmaya alıştıkları (Adıvar, 1996:10). Bir mürebbiye’nin çocuğa etkisi okuldaki öğretmenin etkisiyle karşılaştırılmayacak derecede önemlidir. Çünkü okulda öğretmenin etkisi bir grup üzerindeyken, evde mürebbiyenin etkisi baş başa, yalnız bir tek ferdedir (Hakkı, 1930:102). Ayrıca bazı belgeler Osmanlı ailelerine alınan bir takım kadınların, mürebbiye namıyla ve süt anne sıfatıyla hanelere alındığı, bunun neticesinde aile ve ailedeki kadınların şekil, kıyafet ve ahlaklarının bozulmasına neden olduğu belirtilmektedir (DAGM Osmanlı Arşivi İ.HUS, 89. 1319/Ra-36. 1319/Ra/22; BEO.1687.126472.1319/Ra/23).

Yine 1901 (1319) yılında Bağdat Vilayeti Mektubi Kalemî Katibi Abdülrezzak Efendi bazı maarif görevlilerinin uygunsuz davranışlarda bulunduğundan şikayet etmiştir. Bunun üzerine Maarif –i Umumiye Nezareti tarafından “ *Mekteplerde öğrencilerin dini ve ahlaki terbiyelerine her şeyden fazla dikkat edilmesi ve bunun için gerekli hassasiyetin gösterilmesi, evlere süt anası ve mürebbiye vasıfları ile alınan Hristiyan kadınların çocukların İslam terbiyesi ile yetişmesine engel olmamaları hususunda ve muallimlerin seçiminde dikkatli davranılarak derslerde hariç konulardan bahseden muallimler hakkında gerekli işlemlerin yapılması*” istenmiştir (DAGM Osmanlı Arşivi MF.MKT, 569. 39. 1319/Ra/28). Belgelerden de anlaşıldığı üzere çocuk eğitimi için görevlendirilen yabancı uyruklu mürebbiyelerin aslında farklı amaçlara yönelik çalışmalarda da buldukları görölmektedir.

Dönemin ailelerinin de incelenmesi, çocuk eğitimi açısından önemlidir. Aileler geleneksel kültür unsurlarından, Batı medeniyetinin sembollerine kadar uzanan çok farklı görünömler sergilemişlerdir. Osmanlı toplumu Batı uygarlığının üstün olduğuna inandırılarak topluma gelecekte şekil verecek unsurlar

aşlanmıştır. Genelde dönemin eserlerinde batı kültürünün aile yaşamı üzerinde daha baskın olduğu görülmektedir. Batılı kültür unsurlarının hissedildiği evlerde genelde, baba bu kimliği temsil ederken, anne çoğu kez en azından kayıtsız konumdadır. Babaların aksine, annelerin büyük bir kısmı okuma – yazma bilgisinden veya bir formasyondan mahrum, bu nedenle de geleneksel kültürle sınırlı kalmış kimselerdir. Osmanlı ev mimarisinde de çocuk eğitimi kendini göstermiştir. Ev, haremlik ve selamlık olmak üzere ikiye ayrılmış; bunlardan birisi, Batı kültür unsurlarının kullanıldığı erkeklere ait selamlık kısmı diğeri, geleneksel tarzdaki kadınlara mahsus haremlik bölümüydü. Pek çok varlıklı aile evinde dadılar, haremlik kısmının kaçınılmaz bir parçasıydı. Çok az sayıda da olsa, annenin de Batı kültürünün bir temsilcisi rolünü üstlendiği evlerde, büyükanne geleneksel unsurların aktarıcısı olmuştur (Nurdoğan, 2005 :684-685).

Ailede çocuk eğitimi üzerinde önemli bir yere sahip olan diğeri bir etken de evlerde Türk-İslam destanları ile hikayeleridir. Çocuklar okul öncesi dönemden sözlü olarak duymaya başladıkları bu hikayeler yine XIX. yüzyılda basılmışlardır (İz, 1996 :247-323).

II. Meşrutiyet döneminde aile kavramı da toplumu dönüştürme projeleri arasında yerini almıştır. Bu amaçla pek çok okulda yetişkinler için programlar düzenlenmiştir. Bu çalışmalar arasında kadınlara yönelik programlar da yer almaktaydı. Bu programlar yoluyla aile bireylerinin de, hedeflenen yeni insan tipinin hazırlanmasında etkin olması istenmiştir. Çocuğun daha sonradan alacağı eğitim ailede alınacak eğitim üzerine bina edileceği için kadınların ve anne adaylarının eğitimi bu dönemde ayrı bir önem kazanmıştır (Gurbetoğlu, 2007:229). Bu görüşten yola çıkılarak aslında aile eğitimi çalışmalarında Osmanlı Ana Mekteplerinin önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

4.2.3.7.1. Osmanlı Ana Mektepleri

Bu okulların anaokullarıyla karıştırılmaması gerekmektedir. İstanbul'daki anneleri, ev kadınlarını yetiştirmek ve onların topluma katkılarını arttırmak için 1910'da kurulmuşlardır. Okulda gösterilen dersler arasında şunlar vardır; *sağlık, biçki-dikiş, tabahat, ev idaresi, çocuk büyütmeye, edebiyat, müzik, resim, beden*

eğitimi ve aile geçimi. Osmanlı ana mektebine benzer Konya’da da Valide Mektebi açılmıştır (Kurnaz, 1996:107-108). Bu açıdan aslında ilk “anne eğitim modeli” okul öncesi eğitim çalışmalarına örnek gösterilebilir.

1909 yılındaki bir ilanda bu okullardan bir tanesinin özel olarak açılacağı belirtilmektedir. Bu ilanda (Batır, 2007:25);

İstanbul Beyazıt’da “Ana Mektep” isminde 4 iptidai ve 3 rştdi sınıftan oluşan bir okulun kurulduğu belirtilmektedir. Bu okula kız çocuklarının 8- 15 yaşları arasında devam etmeleri gerektiğine değinilmiştir. Kurulan bu okulda ocuk terbiyesinin önemli derecede göz önünde bulundurulduğu ve ayrıca ahlak ve beden terbiyesi üzerinde de itinayla durulacağı ifade edilmiştir.

Resmi olarak 1910 yılının ortalarında Beyazıt’ta açılan bu kurumun yapısı, şu şekildeydi;

Anasınıfı, İbtidai kısım, geçiş sınıfı, yüksek kısım ve ibtidai kısmının da hazırlama sınıfı bulunmaktaydı. Geçiş sınıfı öğrencileri yüksek kısma hazırlayan rüşdiye derecesinde bir sınıftı. Okula bakanlık da ilgi göstermiş, başarılı ğrencilere 13 Temmuz 1911 günü yapılan görkemli bir törenle ödüller verilmiştir (Ergün, 1996:358).

Benzer okulların ilerleyen dönemlerde de açıldığı ve görevli öğretmenlerin benzer şekilde dllendirildiği İstanbul Maarif Müdürlüğü’ne ait bir belgede görülmektedir;

“şkdarda Açık Türbe Ana Mektebi muallimlerinden Mihrişah Hanımın meydana getirdiği Madam şeni tarafından beyan ve nezarete getirilerek irae olunan el işleri takdire şayan görülmüş olmakla muallime-i mumaileyhanın maaşına zam ile takdiri kabul olduğu halde icabının ifası ve olmadığı surette ilerde bu cihet nazar-ı dikkatte tutulmak zre şimdilik kendisine takdirname yazılması beyan olunur efendim” (DAGM Osmanlı Arşivi. MF. MKT, 1227. 82.1.1.1335/N/14)

II. Meşrutiyet döneminde okul öncesi eğitim çalışmaları savaş yıllarının felaket ve mahrumiyetlerine rağmen Maarif Nezareti’nin ve dönemin eğitimcilerinin çabası ile devam etmiştir. Türk eğitim tarihinde, okul öncesi

eğitimi ve bu eğitim basamağına ait kurumları topluma tanıştıırma açısından II. Meşrutiyet Dönemi'nin önemi büyüktür.

4.2.4. Cumhuriyet Döneminde Okul Öncesi Eğitim alışmaları

4.2.4.1. Türkiye'de 1923-1950 Yılları Arasında Okul Öncesi Eğitim

II. Meşrutiyet Dönemi'nden sonra yani Cumhuriyet Dönemi'nin başlangıcından 1953 V. Milli Eğitim Şurasına kadar okul öncesi eğitime yönelik resmi çalışmalara rastlanmamıştır. İlköğretime verilen öncelik nedeniyle okul öncesi eğitimin ikinci planda tutulduğu düşünülebilir. 1923-1953 yıllarında bu alana yönelik uygulamaların geneli özel kurumlar tarafından yürütülmüştür. Bu nedenle okul öncesi eğitimin tarihsel gelişiminde duraklama dönemi olarak adlandırılabilcek bu dönemin, ayrıca incelenmesi önemlidir.

Cumhuriyetin kuruluşu sırasında ülkenin içinde bulunduğu şartlar özellikle ilköğretime öncelik verilmesini gerektirdiğinden bu ilk yıllarda okul öncesi eğitim kurumlarının sayısında herhangi bir ilerleme görülmemektedir (Oktay, 1999:291). 1928 yılında “Harf İnkılabı”nın yapılması, her Türk vatandaşını okur-yazar duruma getirme çabası, devleti tüm gücüyle ilköğretime yüklenmek zorunda bırakmıştır. Bu nedenlerle anaokulu ve anasınıflarına ayrılan ödenekler ilköğretim hizmetlerine aktarılmıştır. Böylece çevresel olanaklarla anaokulları varlıklarını devam ettirmeye çalışmıştır (Aral, Kandır, Yaşar, 2002:25). Türkiye'de Milli Mücadele döneminde varlıklarını kısmen sürdüren anaokulları daha çok özel okullar olarak Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda mevcudiyetini devam ettirmiştir (Batır, 2007:35).

Buna karşılık özel anaokulları, Cumhuriyetin ilanı tarihinde, ülkenin 38 ilinde sekseni bulmakta idi (Akyüz, 1997:17; Tümay, ty:118) Aşağıda Tablo 3'de 1923-1924 yılları arasında Türkiye'deki mevcut ana mektepleri ve öğrenci sayıları verilmiştir.

Tablo: 3. 1923-1924 mevcut Ana Mektepleri ve öğrenci sayıları

Ana Mekteplerin Bulunduğu Vilayet	Mektep adedi	Sınıflara Taksimi				Yaşları					
		Filiz Sınıfı	Gonca Sınıfı	Gül Sınıfı	Toplam	3 yaşında	4 yaşında	5 yaşında	6 yaşında	7 yaşında	Toplam
Adana	1	30	30	0	60	0	17	19	24	0	60
Edirne	3	107	68	35	210	2	41	80	50	37	210
İstanbul	8	209	338	194	741	32	154	237	187	131	741
Eskişehir	4	181	0	0	181	9	27	49	43	53	181
Ordu	1	31	12	17	60	13	18	7	10	12	60
İçel	1	36	35	15	86	0	36	35	15	0	86
Ertuğrul	1	202	0	0	202	22	22	42	47	69	202
Burdur	1	26	16	18	60	0	26	16	18	0	60
Bolu	1	61	0	0	61	0	21	20	20	0	61
Tekfurdağı	4	206	53	0	259	0	81	99	54	25	259
Teke “Antalya”	2	64	71	50	185	10	46	54	59	16	185
Tokat	2	53	48	59	160	22	31	31	26	50	160
Canik	2	21	34	10	65	6	15	15	29	0	65
Çatalca	1	24	0	0	24	0	4	8	12	0	24
Çanakkale	6	136	143	83	362	0	92	150	112	8	362
Çorum	1	50	23	23	96	8	24	18	25	21	96
Hamit Abat	1	45	0	0	45	0	15	8	22	0	45
Hüdavendigâr	6	241	35	0	276	13	54	59	76	74	276
Denizli	1	60	66	0	126	16	40	20	50	0	126
Diyarbakır	1	40	0	0	40	1	4	15	12	8	40
Sinop	1	27	13	62	102	9	16	14	48	15	102
Saruhan	1	28	25	35	88	0	28	25	35	0	88
Gazi Ayıntap	4	129	103	77	309	0	56	80	71	102	309
Kars	1	22	54	0	76	3	19	36	15	3	76
Kırklareli	2	69	65	47	181	3	16	58	62	47	181
Karesi	2	176	90	69	335	68	96	75	79	17	335
KaraHisarSahip	2	91	111	0	202	0	0	0	69	133	202
Konya	4	133	83	60	276	21	77	90	50	38	276
Kocaeli	1	105	84	69	258	0	94	99	65	0	258
Kırşehir	1	20	0	0	20	0	3	7	10	0	20

Gelibolu	1	54	0	0	54	0	2	20	24	8	54
Kütahya	2	62	78	63	203	19	48	71	46	19	203
Giresun	1	3	35	37	75	0	3	35	37	0	75
Mersin	1	67	56	54	177	0	0	0	0	0	0
Maraş	1	39	0	0	39	18	15	6	0	0	39
Memüretülaziz	1	75	0	0	75	21	19	12	13	10	75
Menteşe	1	13	16	23	52	0	13	16	23	0	52
Malatya	1	59	0	0	59	0	0	20	10	29	59
Toplam	80	2995	1785	1100	5880	316	1273	1641	1548	925	5703

T.C. Maarif Vekâleti 1339–1340 (1923–1924) Ders senesi İhsâfiyat Mecmuası, Ankara :58–59 (Akt. Batır, 2007).

Tablo 3’de görüldüğü üzere 1923-24 yılları arasında ülkenin neredeyse bütün vilayetlerinde anaokulları bulunmaktadır. Yani toplamda 80 olan anaokullarında 5.880 öğrenci eğitim görmüştür. Okul öncesinde okullaşma oranının en fazla 5 yaşta olduğu, onu takip eden yaş gurubunun 6 yaş olduğu görülmektedir. Yine cumhuriyetin ilk yıllarında 7 yaşında çocukların da okul öncesi eğitim aldığı görülmektedir. Bütün sınıflar filiz, gonca ve gül olarak adlandırılmıştır. Aynı yılda ana mekteplerine giden çocukların ailelerinin sosyo kültürel düzeyleri konusunda da bilgiler mevcuttur.

Tablo: 4. 1923-24 yıllarında mevcut Ana Mektebi velilerinin mesleklere göre dağılımı

Ana Mekteplerin Bulunduğu Vilayet	ÖĞRENCİLER							
	Velilerin Mesleklere Göre Taksimi							
	Tüccar	Esnaf Sanatkar	Memur	Şeyh ve ruhani	Amele-i Rençber	Eşraf	Servet-i Sahip	Diğer sanatlardan
Adana	5	11	12	1	2	29	0	60
Edirne	18	48	50	1	37	7	49	210
İstanbul	27	243	298	14	92	7	60	741
Eskişehir	35	52	58	3	0	10	23	181

Ordu	20	6	19	1	0	3	11	60
İçel	17	20	25	0	20	4	0	86
Ertuğrul	3	81	28	1	75	12	2	202
Burdur	3	15	17	3	8	6	8	60
Bolu	10	8	20	1	1	11	10	61
Tekfurdağı	12	136	6	0	40	4	31	259
Teke “Antalya”	34	44	52	1	24	10	20	185
Tokat	18	45	65	4	11	17	0	160
Canik	26	0	17	0	3	6	13	65
Çatalca	0	4	10	0	6	1	3	24
Çanakkale	36	81	92	13	62	47	31	362
Çorum	18	30	25	0	8	10	5	96
Hamit Abat	17	6	21	1	0	0	0	45
Hüdavendigâr	18	113	99	3	9	8	26	276
Denizli	38	30	25	1	26	6	0	126
Diyarbakır	6	5	17	0	0	5	7	40
Sinop	2	12	31	6	9	15	27	102
Saruhan	30	0	20	0	15	10	13	88
Gazi Ayıntap	34	80	58	7	19	111	0	309
Kars	7	35	29	0	4	1	0	76
Kırklareli	13	10	30	0	44	0	60	157
Karesi	49	62	30	4	55	21	114	335
KaraHisarSahip	34	33	11	0	21	4	99	202
Konya	59	62	77	1	17	18	42	276
Kocaeli	21	74	41	8	59	22	33	258
Kırşehir	0	7	8	0	2	1	2	20
Gelibolu	4	16	23	0	7	4	0	54
Kütahya	34	42	35	2	21	14	55	203
Giresun	25	22	19	0	0	7	2	75
Mersin	52	68	55	2	0	0	0	177
Maraş	0	8	20	0	0	0	11	39
Memüretülaziz	17	10	27	0	0	8	13	75
Menteşe	11	10	15	3	4	5	4	52
Malatya	10	10	25	5	0	9	0	59
Toplam	763	1539	1540	86	701	453	774	5856

T.C. Maarif Vekâleti 1339–1340 (1923–1924) ders senesi İhsaîyat Mecmuası, Ankara, :58–59, (Akt. Batır, 2007).

Tablo 4 incelendiğinde öğrenci velilerinin mesleklerinden anlaşılacağı üzere en çok esnaf ve sanatkârların (1.539) ve memurların (1.540) çocuklarının ana mektebine gittiği görülmektedir. Aynı tablodan en az olarak da şeyh ve ruhani (86) adamlarının çocuklarını ana mekteplerine gönderdikleri anlaşılmaktadır.

25 Ekim 1925 ve 29 Ocak 1930 yıllarında çıkarılan iki tamimle ilköğretimin geliştirilmesi için bütçe imkanlarının anaokullarından ilköğretime kaydırılması yönünde bakanlığın görüşleri okullara bildirilmiştir. Bakanlığın bu tamimi üzerine vilayetlerde daha önce açılmış olan anaokulları kapatılmıştır (DPT, 2001:7). 1930 yılında söz konusu olan tamim name şöyledir:

“ Maarif Vekaleti Bütçesinden kaynak alan bağımsız ilkokullara bağlı anaokulların kapatılması yolundaki tamimde ana mekteplerinin istisnai olarak bütçesi müsait vilayetlerde, fabrikalarda ve ziraatte çalışan ve çocukların çalıştığı saatlerde tevdi edecek kimsesi bulunmayan bir çok anaların bulunduğu yerlerde ve yalnız bu esabı mücibeyle açılabilir. Vekalet, yapacağı teftişlerde bu gibi mekteplerde bulunana çocukların annelerinin çalışmayanlardan olduğunu görürse hiç mazeret ve müsamaha göstermeksizin kapatılacaktır (Ergin, 1977:252)

Bunun akabinde 29.1.1940 tarihinde bütçesi elverişli illerde, fabrikalarda çocuğunu evde bırakacak kimsesi olmayan çalışan annelere yardım amacıyla anaokulu yönetmeliği (Ana Mektepleri Nizamnamesi 1953 yılına kadar uygulanmıştır [Özgür, 1956:10].)nin uygulanması bir tamimle bildirilmişse de, özel idare bütçelerinin darlığı bu okulları yaşatmaya imkan vermemiştir. Bu yönetmelik 1953 yılına kadar uygulamasız “özel anaokulu” açmak isteyenlerin klavuzu olmuştur (Kantarcıoğlu, 1974 ve 1975:3-4). 1950 yılına kadar İstanbul Ankara ve birkaç diğer vilayette özel anaokullarının bulunduğunu fakat bu okulların yönetim ve öğretmen durumu bakımından iç açıcı olmadığı belirtilmektedir (Örs, 1950:25).

Bu arada anaokulu çağındaki çocukların bakım ve korunması hakkında diğer bakanlık ve idare örgütlerinde de bu iş ele alınmıştır (Kantarcıoğlu, 1974:3). 24.4.1930 tarihli 1593 numaralı “Hıfzıssıhha” yasası çıkartılmış ve bunun içine anne ve çocuğu koruyucu, sosyal düzeni sağlayan, maddeler de eklenmiştir. Buna

göre; kadın işçi çalıştıran özel sektör dışında, büyük şehir ve kasabaların belediyeleri, her 40.000 nüfus için bir çocuk bakımevi ve bir kreş açmak mecburiyetinde tutulmuştur. Bu yasa gereğince 1930-1935 yılları arasında İstanbul Belediyesi, önce Fatih-Atik Ali Paşa medresesinde “Edirnekapı Çocuk Bakımevi ve Kreşi”ni açmış, bunun arkasından, Üsküdar İskele Camii Medresesinde, “Üsküdar Çocuk Bakım Evi ve Kreşi”ni açmıştır (Tümay, ty:116). İşe giden kadınların çocuklarını sabah işe giderken bırakıp akşam döndüklerinde aldıkları bu kurumların yemekli ve anaokulu niteliğinde oldukları bildirilmektedir (Oktay, 1999:292). İzmir’de de kurtuluştan sonra Karşıyaka semtinde yine aynı amaca hizmet edecek bir çocuk yuvası kurulmuştur (Tümay, ty :116).

1917 ‘de kurulmuş olan Çocuk Esirgeme Kurumu (Himaye-i Eftal Cemiyeti) gündüz bakım evleri açmaya zorlanmıştır. Himaye- Eftal Cemiyeti 1934 ve 1935 seneleri Mesai Raporu’nda; “ *Geçen sene İstanbul ve Bursa’da üç kreş faaliyetlerine devam etmiş, Anakara’da Merkezi Umumimiz tarafından açılması takarrür eden Gündüz Bakım Evi (Kreş) tesisatına başlanmıştır. Büyük şehirlerimizde kreşler açılması ihtiyaç ve lüzumu her gün daha kuvvetle anlaşıldığından vesait müsait oldukça kreşlerin çoğalması hakkında ehemmiyetli bir cereyan görülmüştür. Kadınlarımızın sinai ve ticari mesaiye iştiraklerinin tevessüünü gösteren bu kreş ihtiyacı memleketimizin içtimai hayatında ehemmiyetle telakki edilebilecek bir hadise olduğundan cemiyetimiz kreşlerin çoğalmasını hararetle terbice çalışmaktadır* (www.shcek.gov.tr, 2010)”

Çocuk Esirgeme Kurumu’nun 1930 yılında üç gündüz bakım eviyle başlayan çalışması ileriki yıllarda artarak sürmüştür. Kurumun gündüz bakımevi sayısı 1935 yılında 8, 1937 yılında 10, 1940 yılında 24, 1945 yılında 25’e ulaşmıştır. 1960’lı yıllardan sonra birçok kamu kurum ve kuruluşunun kreşler açması ve özel kreşlerin çoğalmasıyla Çocuk Esirgeme Kurumu’nun bu hizmetleri yavaşlamaya başlamıştır (www.shcek.gov.tr, 2010).

Ayrıca;

1923 tarihli “Gebe Kadınların ve Emzikli Annelerin Çalıştırılması Nizamnamesi

1930 tarihli “Belediyeler Kanunu”

1936 tarihli “İş Kanunu”nun 61. Maddesi

1942 yılında çıkan “İşçilerin Sağlığını Koruma Nizamnamesi”nin 30. Maddesinde çocukların ve annelerin bakım ve korunması hakkında önemli noktalara temas edilmiştir (Kantarcıoğlu, 1975:3).

4.2.4.1.1. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında 1924-1950 Arası Uygulanan Programlar

1932-1933 öğretim yılında resmi anaokullarında sadece 12 anaokulu öğretmenin görev yaptığı bilinmektedir (Oğuzkan ve Oral, 2003:32). 1933 yılından sonra ise Türkiye’de resmi anaokullarının herhangi bir faaliyetine rastlamak mümkün olmamıştır. Mevcut olan anaokullarının tamamı özel Türk ve azınlık anaokullarıdır (Özgür, 1956:10). 1937-1938 yılı Maarif istatistiğinde resmi anaokulları hiç yer almazken, özel anaokullarının sayısı 47, öğretmen sayısı 59, öğrenci sayısı da 1555 olarak gösterilmektedir. Aynı kaynak bu okulların yalnızca Ankara (1), İçel (1), İstanbul (9 Türk özel, 25 azınlık, 3 yabancı toplam 37), İzmir (4 Türk özel, 2 azınlık, 2 yabancı toplam 8) illerinde bulunduğunu göstermektedir. Bu verilerde özellikle dikkati çeken husus, yalnızca 14 Türk anaokuluna karşılık 32 azınlık ve yabancı anaokulunun bulunmasıdır (Oktay, 1989:121).

1943-1944 yılları arasındaki bu özel anaokullarının sayısı 49 olup 1.604 öğrenci eğitim almıştır. Bu eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin sayısı ise 63’dür (MEB, 2005). Görüldüğü üzere hususi teşebbüslere bırakılan anaokullarının sayısında 1923 ile 1944 yılları arasında yarıya yakın (31) bir düşme görülmektedir.

Bu özel okulların diğer okullar gibi uyguladığı resmi bir ders programı olmayıp bu müesseselerde uygulanan derslerin şahsiyetlerini tamamen kaybettikleri belirtilmektedir (Özgür, 1956:38).

Bu anaokulların ve çocuk yuvalarının günlük çalışma programları bize dönemin uygulamaları hususunda ışık tutmaktadır. Örneğin 1949 yılında

Kurtuluş Çocuk Yuvasının üç günlük çalışma programı şöyledir (MEB, 1952:38-41);

14 Kasım 1949 Pazartesi;

1. Sabahleyin çocuklar velileriyle okula gelirler. Onlara çalışıp oynayacakları oda, oturacakları iskemleler, eşyalarını koyacakları dolaplar gösterilir, muhite alıştırılır.
2. Her çocuğa kendi işareti tanıtılır, bu işaretleri bir kağıda çizelim (Birkaç mendil, peçete yapımız bunların üzerine işaretleri çiziniz).
3. Bu esnada çocuklar birer birer doktor muayenesine alınırlar (Çocuk velileri bu muayenelerde bulunarak çocukları hakkında sorulacak sualleri cevaplandıracaklardır).
4. Küçük bir hikaye anlatılır (Mızımız tavşan, tahtaya renkli tebeşirle bu hikayeye ait resimler çizilir).
5. Kuşluk (Saat 10 da) tereyağlı ekmek, kırmızı turp
6. Serbest oyun (evcilik, misafirlik oyunu, bebek oyunu, serbest resim, kum masasında çalışma).
7. Öğle yemeği (saat 12'de) haşlanmış patates, pirzola, yeşil salata, elma.
8. Yemekten sonra temizlik, eşyaların toplanması
9. Öğle uykusu (13- 14.30).
10. Müzik (hangi şarkıları biliyorsunuz? Çocuklar bildikleri şarkıları söylerler. Çocuklara birkaç çocuk şarkısı çalınır.¹¹ Çocuklar bu şarkıları öğrenmeye çalışırlar.
11. Serbest oyunlar
12. İkinci kahvaltısı (saat 16'da) süt ve bisküvi
13. Kim masal biliyor?
14. Eve gitmek için hazırlık

15 Kasım 1949 Salı;

1. Çocuklarla konuşma (anne ve babalarınız ne iş yaparlar? Çocukların adlarını öğrenmek ve birbirleri ile tanıştırma).

---

¹¹ Önerilen şarkıların adları şunlardır: Annem, Babam; Altıntay, Ördek Şarkısı

2. Çocuklarla okul içinde bir gezinti. Nasıl sıra olacağız, merdivenlerden nasıl ineceğiz? Hava müsait ise bahçede dolaşma. Hareketli bir oyun
3. Kuşluk (saat 10'da) bayaz peynir ekmek ve ceviz
4. Herkes en çok sevdiği bir şeyin resmini yapsın
5. Serbest oyun zamanı
6. Öğle yemeği (saat 12'de) sulu köfte, peynirli makarna, kavun
7. Temizlik ve uykuya hazırlık
8. Öğle uykusu
9. Müzik saati (çocuklara birkaç müzik parçası dinletilir. Bir gün önce öğrenilen müzik parçalarının tekrarı).
10. Serbest zaman
11. İkinci kahvaltısı (saat 16'da)süt, ekmek, iç ceviz
12. Kim şiir okumasını biliyor? Bir küçük şiir veya tekerleme öğretmek.
13. Eve gitmeye hazırlık

16 Kasım 1949 Çarşamba;

1. Temizlik muayenesi, mendil yoklaması. Temizlik işlerimiz üzerinde konuşma
2. Kedi ve çocuklar ronu (ilkokul müzik kitabı no. 72)
3. Kuşluk (saat 10'da) çekirdeksiz kuru üzüm ve fındık
4. Sınıfın saka kuşu (çocuklarla konuşma. Bu kuş buraya nerden geldi? Acaba kardeşlerini, arkadaşlarını arıyor mu? Bir kuş nasıl beslenir?
5. Kuşumuzun resmini yapalım
6. Kuş gibi ötmek, uçma taklidi yapmak, kuşlar nasıl sıçrarlar
7. Serbest oyun
8. Öğle yemeği (saat 12'de) peynirli börek, mercimek çorbası, taze üzüm
9. Temizlik ve uykuya hazırlık
10. Öğle uykusu
11. Müzik saati. Çocuklara birkaç müzik parçası dinletmek. Müzik parçası ile birlikte el çırpma, bir gün evvel öğrenilen şarkıların tekrarı. Şarkı bilen çocuklar şarkılarını söylerler.
12. Serbest oyun
13. İkinci kahvaltısı (saat 16'da) tereyağlı ekmek, akide şekeri.
14. Şiir saati. Öğretmen birkaç şiir okur ve bir küçük şiir öğretir.

15. Eve gitmeye hazırlık

Ayrıca bu günlük programa ek olarak “bahçedeki faaliyetler” ve “bina içi faaliyetler” olmak üzere iki etkinlik ele alınmıştır. Bu etkinliklerden bahçedeki faaliyetler kısmında; bahçede hangi oyuncakların (tahterevalli, sallanan atlar, takoz, renk renk bloklar, kum vs..) bulunduğu bu oyuncaklarla hangi oyunların oynanabileceği hususunda bilgi verilmektedir.

Bina içi faaliyetler kısmında; bu kısım dört etkinlikle anlatılmıştır. Kum masası, kağıt, bebekler ve boncuklar çalışmaları adı altında ele alınmıştır. Kum etkinliğinde kumla nasıl oynanacağı ile Montessori materyalleriyle kum oyunlarına yönelik açıklamalarda bulunmaktadır. Kağıt etkinliğinde kağıt üzerine yapılacak boyama çalışmaları açıklanmaktadır. Bebekler çalışmasında, bebeklerin çocuklar üzerindeki etkileri v.s anlatılmaktadır. Boncuklar kısmında, boncuğun kullanma şartları, özellikleri beraberinde kullanılacak materyaller hususunda bilgi verilmektedir (MEB, 1952: 41-42).

Görüldüğü üzere Cumhuriyet’in ilk yıllarındaki anaokullarında uygulanan programların kesin bir çerçevesi olamamakla beraber II. Meşrutiyet dönemi 1914 ana mektep müfredatı’nın eğitim çalışmalarının ana başlıkları paralelinde günlük faaliyetlerin belirlendiği. Ayrıca M. Montessori yönteminin de kısmi olarak uygulanmaya çalışıldığı (özellikle seçilen eğitim materyalleri ile) görülmektedir.

4.2.4.1.2. Okul Öncesi Öğretmeni Yetiştirme Amacıyla 1923-1950 Yılları Arasında Yürütülen Çalışmaları

1919 yılında kapatılan İstanbul ana öğretmen okulundan sonra yaklaşık yedi sekiz yıl bu alana yönelik öğretmen yetiştirilmemiştir (Özgür, 1956:63).

Maarif Vakaleti 1926 yılında İzmir’de bir Ana Muallim Mektebi yapmayı kararlaştırmıştır. Açılacak okulun müdürlüğüne de, Avrupa’da anaokulları ve çocuk eğitimi konularında uzun süre araştırmalarda bulunan Matya Hanım’ı tayin etmiştir. Fakat okulun faaliyete geçtiğiyle ilgili bir bilgi bulunmamaktadır (Öztürk, 1996:62).

İkinci olarak 1927-1928 ders yılı içerisinde Ankara’da faaliyete geçen ve iki yıllık tahsil veren bir ana öğretmen okulu açılmıştır (Özgür, 1956:63). Müdürlüğüne de öğrenimini okul öncesi eğitimi alanında İsviçre’de tamamlayan Vicdan Hanım getirilmiştir. Yatılı olan bu okulda mesleki eğitim verilecekti. Parasız yatılı olarak okuyacak öğrencilerde aranan şartlar şunlardı (Öztürk, 1996:63):

- Türk olmak,
- Öğretmenliğe engel olacak özrü bulunmamak,
- Ortaokul mezunu olmak veya liselerin sekizinci, kız muallim mekteplerinin üçüncü sınıfını tamamlamış bulunmak,
- Yirmi beş yaşını geçmemiş olmak,

1927-1928 öğretim yılından itibaren, üç yıl Ankara’da faaliyet gösteren Ana Muallim Mektebi; 1930-31 öğretim yılında İstanbul Kız Muallim Mektebi’ne nakledilmiştir. 1933 yılına kadar devam eden bu okul kapatılmıştır (Aral, Kandır, Yaşar, 2002:25; Öztürk, 1996:63 ve Özgür, 1956:63).

Ana Muallim Mektebi’nin kapatılmasından iki yıl sonra, 1935’te Ankara’daki Kız Öğretmen Okulu’nda açılan “Çocuk Bakımı ve Biçki Dikiş Bölümü” programı çerçevesinde, okul öncesi eğitim öğretmeni yetiştirme uygulamalarına da başlanmıştır (Öztürk, 1956:63). 1948 yılında okul programında yapılan değişikliklerle üç yıllık kız öğretmen okulu, dört yıllık Kız Teknik Öğretmen Okulu’na dönüştürülmüştür (Aral, Kandır, Yaşar, 2002:25).

Ayrıca Maarif Vekaleti 1927 yılında anaokulu öğretmenliği eğitimi görmek üzere, kız muallim mektebi mezunu iki kişiyi Avrupa’ya gönderme kararı vermiştir. Keza 1933-36 yılları arasında çocuk bakımı alanında toplam onbir öğrenci Avrupa’da öğrenim yapma imkanına kavuşturulmuştur (Öztürk, 1996:64).

Fakat 1933 yılından itibaren yetiştirilen ana okul öğretmenlerinin tamamı yapılan harf inkılabıyla ihtiyaç üzerine Halk Mektepleri’nde görevlendirilmiştir (Poyraz, Dere, 2003:12). Bu nedenle Özel Türk anaokullarında ilkokul öğretmenleri çalıştırılmıştır (Özgür, 1956:63).

4.2.4.2. Türkiye’de 1950-2010 Yılları Arasında Okul Öncesi Eğitim

1952 yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığının okul öncesi eğitime yönelik planlı çalışmalara başladığı görülmektedir. 1952 yılında, 6972 sayılı "Korunmaya Muhtaç Çocukları Koruma Kanunu" gereğince, Milli Eğitim Bakanlığında kurulan bir komisyon, "Anaokulu Programı ve Yönetmeliği" ile "Anaokullarına Öğretmen Yetiştirme Kursu Geçici Programı" nı hazırlamıştır (Oğuzkan ve Oral, 2003 :32). Hazırlanan bu yönetmelik (MEB, 1952 :6-11);

1. Amaç ve Kuruluş:

Madde 1- Anaokulları, 2 yaşından ilkököl çağına kadar olan çocukların bakım ve korunmalarını ve her yönden gelişimlerini bağlayan eğitim kurumlarıdır.

Madde 2- anaokullarındaki çocuklar yaşları bakımından iki bölüme ayrılır.

1. 3 üncü yaş aşından 4 üncü yaş sonuna kadar (çocuk yuvası)
2. 5 inci yaş başından ilkökula başlayıncaya kadar (çocuk bahçesi) bölümü

Madde 3-Anaokulunun açıldığı binanın bahçesinin ebadı, oda sayısı oyun yerlerinin, öğretim araçlarının miktar ve çeşidi, çocuk sayısına, mahalli imkan şartlarına bağlıdır. Ancak bir anaokulunun açılabilmesi için en az bir çalışma odası, bir yemek ve eşya muhafaza odası, iki odadan ibaret bina ile bir kum havuzu, çeşitli açık hava oyun vasıtaları, oyun ve istirahatata elverişli asgari bir bahçe sağlanması zaruridir.

Madde 4-Anaokulu olarak kullanılacak bina ve bahçenin sağlık şartlarına, eğitim ve öğretim maksatlarına elverişli olup olmadığı, Sağlık, Milli Eğitim ve Bayındırlık Müdürlükleri elemanlarının verecekleri müşterek bir raporla tespit olunur.

Madde 5-Anaokullarında, çocuklar tarafından kullanılacak vasıtalarından sağlanması faydalı görülenlere, çalışma şekillerine ait asgari ve azami eşya listesi eğitim ve öğretim programına eklenmiştir. Anaokulları gerek açılırken ve gerekse başladıktan sonra, bu vasıtaların tamamını teminle mükellef değildirlir. Vasıta listesi, eşyaların sağlanmasında ancak rehber vazifesi görür. Hatta tespit olunan vasıta çeşitlerinin dışında, her çevrede çocukların seve seve kullandıkları, oynadıkları didaktik değer taşıyan oyun ve vasıtalarından da faydalanılır ve yuvada daha çok değerlendirilir. Bu suretle çevrelerin çocuk oyunlari ve oyuncakları da bir incelemeye tabi tutulmuş olur.

Bilhassa kuruluş yıllarında az para ile çevrenin imkan ve şartlarından faydalanabilen vasıtaların teminine yuva geliştikçe atölye ve fabrika mamulü çocuk oyuncakları çeşitlerinin ve miktarlarının arttırılmasını gayret edilir.

Madde 6- Anaokulunun açılma ve öğretime başlama izinleri, Özel Okullar Yönetmeliğinde tespit olunan müsbit vesikaların tamamlanması ve Milli Eğitim Müdürlüğünün mütalaası üzerine, Valiliklerce verilir.

Madde 7- Mahalli Belediye, Çocuk Esirgeme Kurumu veya Fabrika gibi müesseseler tarafından Anaokullarının açılma ve kapanmaları ile eğitim faaliyetleri de bu yönetmelik hükümlerine tabidir.

Madde 8-Anaokullarında çalıştırılacak öğretmenleri yetiştirme kurslarında, kız ortaokullarında, öğretmen okullarında, kız enstitülerinde veya resmi ilkokullara bağlı olarak kurulacak anaokulları, anaokulları eğitim ve öğretim programını uygulamakla beraber diğer hususlarda kendi iç yönetmelik hükümlerine bağlı olacaklardır.

II. Ana Okullarına Yazılma Şartları ve Şube Teşkili:

Madde 9- Anaokuluna üçüncü yaş başından ilkokul çağına kadarki kız ve erkek çocuklar alınır.

Madde 10- Anaokuluna alınacak çocuklardan şu belgeler istenir: Nüfus cüzdanı sureti, çiçek aşısı belgesi (Doktorun lüzum gösterdiği diğer aşılar da okul süresi içinde yapılır), bulaşıcı hastalığı olmadığına dair doktor raporu, mümkünse üç fotoğraf

Madde 11- Çocuk sayısı 30'u geçmeyen anaokullarında şube teşkili mecbur değildir. Ancak eğitim-öğretim faaliyetlerine müştereken katılmak suretiyle yıl üzerine (1,2,3. yıl) aynı şube içinde gruplaşma yapılabilir.

III. Anaokulu'nun Yönetimi

Madde 12- Anaokullarına, Ana Öğretmen Okulu mezunları, İlk öğretmen okulu mezunları ile diğer öğretim basamaklarında öğretmenlik yetkisini taşıyanlar, kız lisesi, kız enstitüsü ve hemşire okulu mezunlarından olup ta anaokullarına öğretmen yetiştiren kurslardan diploma alanlar müdür ve öğretmen olabilirler.

Madde 13- Çocuk sayısı 30'u aşmayan anaokullarının idare ve eğitim öğretim işleri tek öğretmenle yürütülebilir. Bu öğretmen aynı Zamanda anaokulunun sorumlu müdürü olabilir. Ancak çocuk sayısı 30'u aşan anaokullarında şubeler teşkil olunur. Bu şubelerin müstakil birer öğretmeni bulunur. Ayrıca anaokullarında eğitim ve öğretim çalışmalarının en kuvvetli faaliyet unsurunu teşkil eden müzikli çalışmalarda diğer okulların müzik öğretmenlerinden de faydalanılabilir.

Madde 14-Bir öğretmenli ve bir şubeli anaokullarında olduğu gibi çocuk sayısı yüzden az anaokullarından şube öğretmenlerinden biri aynı zamanda anaokulunun sorumlu müdürü de olabilir. Çocuk sayısı 100'den fazla olan anaokulları müstakil bir müdür tarafından idare olunur.

Madde 15- Anaokulunun kurucusu öğretmenlik yapma salahiyetine haiz ise anaokulunun müdürlüğünü de yapabilir.

Madde 16- Anaokulunun müstakil müdürü ve müdürlük vazifesin de ifa eden anaokulu öğretmeni, anaokulunun eğitim ve öğretim faaliyetlerinin, idari ve sağlık işlerinin yönetmelik ve program esaslarına göre yürütülüp yürütülmemesinden sorumludur. Müdür, anaokulun her sahada düzenli ve verimli işleyişi hususunda öğretmenlere yol gösterir; onların gayretlerini, çalışma heveslerini arttırır; yeni teşebbüslere, buluşlara teşvik eder. Gereklikçe

verilen direktif ve vazifelerinin başarılı sonuçlara ulaştırılmasını ister, takip ve kontrol eder.

Madde 17- Anaokulu öğretmenleri, anaokulu müdürünün tayin edeceği şubenin öğretmenliğini yapar; şubesinin bütün eğitim ve öğretim işlerini yönetmelik ve program esaslarına göre yürütür; müdürün vereceği değer vazifeleri yapar; öğretmen ve okul – aile birlikleri toplantılarında bulunur; verilen kararları uygular.

Madde 18- Anaokulunun her yıla ait bir öğretmen kadrosu ve yıllık bütçesi hazırlanır; valilikçe tasdik edilmek üzere; Milli Eğitim Müdürlüğüne verilir.

Madde 19- Anaokulunun temizlik ve yemek işlerinin sağlık şartlarına uygun bir surette yürütülmesini sağlayacak sayıda ve anaokulunun iş hacmine göre işçi ve memur kullanılır.

Madde 20- Çocuklarının sağlık sorunlarını, vücut gelişmelerini muayene, kontrol ve tespit etmek, anaokulunun diğer sağlık ve temizlik işleri ile ilgilenmek üzere bir doktorun yardımı sağlanır.

Madde 21- Anaokulunda öğretmenlerin, çocukların sicil, devam ayrılma durumlarına, bütçe ve hesap işlerine, öğrencilerin vücut ve ruh gelişmelerine ait fiş, defter, dosya ve gerekli istatistik cetvelleri tutulur. Defter dosya işleri, anaokulunun iç yönetmelik esaslarına göre tayin ve tanzim olunur.

IV. Anaokullarının Çalışma Zamanları ve Tatil Günleri:

Madde 22- Anaokulunun açılma ve kapanma zamanlarıyla, günlük ve haftalık çalışma programları, çalışma saatlerinin başlama ve bitirme zamanları, iş ve dinlenme müddetlerini mevsimlere, mahalli özelliklere, valilerin gösterecekleri lüzum ve ihtiyaca göre, anaokullarınca tespit edilir ve bu hususlara ait teklifler valiliklerce tasdik ve tatbik olunur.

Çocuk velilerinin gösterecekleri alaka ve ihtiyaca göre anaokulları her mevsimde faaliyetlerine devam edebilirler.

Kamp yeri hakkında Valiliğin muvafakati alınmak şartıyla Valilerin istekleri üzerine anaokulları kamp kurabilirler.

Madde 23- Anaokulu, hafta tatilleriyle, milli ve dini bayramlarda tatil yapar. Bu hal tatil günlerinde yapılması faydalı görülen müşahede inceleme ve öğrenci gezilerini teşkil etmez.

Madde 24- Resmi tatil günlerinin dışında bulaşıcı hastalık ve fazla soğuklar yüzünden hükümet doktorunun vereceği rapor üzerine Vali ve Kaymakamlıkça bir müddet için anaokulu tatil edilir.

V. Anaokullarının Geliri

Madde 25- Anaokulunun geliri çocuklardan alınacak aylık ücretlerden, bağış ve yardımlardan ibarettir.

Madde 26- Çocuklardan alınacak aylık ücret miktarının tayininde çocuğun anaokulunda öğle yemeğine ve kahvaltıya katılıp katılmayacağı,

mahallin ekonomik durumu, geçim şartlarında memleket ölçüsünde vuku bulan değişiklikler dikkate alınır.

Madde 27- Anaokulunca tespit olunan aylık ücretler, Valiliğin tasdiklerinden sonra ve bir yıl için muteberdir. Her yıla ait aylık ücret miktarları hakkında Valiliğe teklifte bulunulur. Valiliğin onayından geçmedikçe çocuk velilerinden ücrete ait para alınmaz.

Madde 28- Aylık ücretler aybaşlarında peşin alınır. Ay içinde ayrılan çocukların gelmediği ve bulaşıcı bir hastalık yüzünden anaokulunun kapalı bulunduğu günlere ait veya çocuk terk ettiği takdirde, ücretler iade edilmez.

Madde 29- Birden fazla çocuğu anaokuluna devam eden veyahut velilerin mali durumlarına göre çocukların ücretsiz veya indirimli ücrete tabi olarak anaokuluna alınmalarının tayin ve tespiti, anaokulunun bu hususta alacağı karara bağlıdır.

VI. Anaokulunun Kapanması:

Madde 30- Kurucunun gösterdiği lüzum üzerine anaokulun kapanması gerekiyorsa, bu durum mucip sebepler belirtilerek Valiliğe bildirilir ve muvafakat alınır.

Madde 31- Anaokulu, yapılan teftiş neticelerine göre, Milli Eğitim Müdürlüğü'nün göstereceği lüzum üzerine, Valiliğin kararıyla kapatılabilir.

Madde 32- Anaokulu, kurucu tarafından veya idari ve adli sebeple kapatıldığı takdirde, peşin alınan ücretlerden anaokulunun kapalı günlerine düşen payı velilere iade olunur.

VII. Müteferrik Maddeler

Madde 33- Anaokulunun işleyişi, yeniden ele alınacak işler, haftalık ve aylık çalışma planları, çocukların gelişmeleri hakkında iş birliği yapmak, gerekli tedbir ve kararları almak üzere öğretmenler, her ay sonunda müdürün veya müdürün vekil bırakacağı bir öğretmenin başkanlığında toplanır. Bu belli toplantıların dışında görülen lüzum üzerine olağanüstü daha sık toplantılar da yapılabilir. Bu kararlar bir deftere kaydolunur.

Madde 34- Anaokulları öğrenci velileri ile ayrı, ayrı veya toplu bir halde görüşme ve toplantılar yaparak eğitim çalışmalarının elbirliği ile yürütülmesine çalışırlar.

Madde 35- Bu yönetmelik esaslarına aykırı olmamak ve Valilikçe tasdik olunmak artıyla anaokulları birer iç yönetmelik yaparlar.

Madde 36- Bu yönetmelikte ve anaokulun iç yönetmeliğinde belirtilmeyen hususların yürütülmesinde merci, valilik yoluyla Milli Eğitim Müdürlüğüdür.

1952 yılında hazırlanmış olan bu yönetmelik imkanların yetersizliği nedeniyle güçlü bir uygulamaya fırsat vermemiştir. Bu nedenle 1962 yılında yayınlanan “Anasınıfları ve Anaokulları Yönetmeliği” 1984 yılına kadar

uygulama fırsatı bulduğu için ilk yönetmelik olarak kabul edilmektedir (Ural, 1986:12-15). Bu yönetmeliğin yayınlanmasından sonra, Türkiye’de resmi ve özel kuruluşlarca, yuva ve anaokulları yaygınlaşmış ve hizmet verilen çocuk sayılarında önemli bir artış görülmüştür (Aral ve diğ., 2002:26). 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanuna göre hazırlanan bu yönetmelik şöyledir (Kantarcıoğlu, 1974:86-90):

Anaokulları ve Sınıfları Yönetmeliği:

1- Amaç ve Kuruluş:

Madde 1. Anaokulları üçüncü (gelişmiş çocuklarda en erken 30 aydan) olmak üzere ilkokul çağına kadar olan çocukların bakım ve eğitimlerini ve her yönden gelişimlerini sağlayan resmi ve özel eğitim kurumlarıdır. Bu kurumlar çocukların en uygun şartlar altında ruhsal, bedensel ve toplumsal gelişmelerine yardım eder. Onlarda iyi alışkanlıkların yerleşmesine çalışır ve ilkokula uyumlarını sağlayacak yetenekleri kazandırır.

Madde 2. Anaokullarındaki çocuklar yaşları bakımından iki gruba ayrılırlar;

a.Üçüncü dördüncü yaş çocuklarını içine alan çocuk yuvası bölümü.

b.Beşinci yaş ve olgunluğuna erişmemiş olan altıncı yaş çocuklarını içine alan “çocuk bahçesi” veya “anasınıfı” bölümü.

Madde 3. Çocukları ilköğretime hazırlamak, Türkçelerini geliştirmek, anaokullarına öğretmen yetiştiren müesseselerin uygulama çalışmalarına imkan vermek ve özel eğitime muhtaç çocukları yetiştirmek gibi türlü ihtiyaçlara göre çeşitli okullara bağlı olarak anasınıfları açabilir.

Madde 4. Anaokullarının açıldığı binanın oda sayısı, oyun yerleri, bahçenin büyüklüğü; öğretim araçlarının miktar ve çeşidi; çocuk sayısına ve çevrenin imkan ve şartlarına bağlıdır. Ancak bir anaokulunun açılabilmesi için en az bir oyun odası bir yemek ve eşya muhafaza odası olmak üzere üç odadan ibaret bir bina ile, bir kum havuzu, çeşitli açık hava oyun yeri (teras) sağlanması zorunludur.

Madde 5. Ana olarak kullanılacak bina ve bahçenin sağlık şartlarını, eğitim ve öğretim maksatlarına elverişli olup olmadığı; Sağlık, Milli Eğitim ve Bayındırlık Müdürlükleri elemanlarının verecekleri müşterek bir raporla tespit olunur.

Madde 6. Anaokullarında, çocuklar tarafından kullanılacak araçlardan sağlanması faydalı görünenler ile çalışma şekillerine ait en lüzumlu eşya listesi, anaokulları kılavuzuna eklenmiştir. Anaokullarının kurucuları bu kılavuzlarda gösterilen en lüzumlu eşyaları sağlamakla yükümlüdür.

Madde 7. Özel anaokulları özel okullar yönetmeliğinde tespit olunan esaslara göre açılır.

Madde 8. Bütün anaokulları ile ana sınıfları ana hatları ile bu yönetmeliğe bağlı kalmak şartı ile diğer hususlarda (kendi özelliklerine göre) özel yönetmeliklerine uyarlar.

II. Anaokuluna Yazılma Şartları ve Şube Teşkili

Madde 9. Anaokuluna 3. yaştan (gelişmiş çocuklardan en fazla 30 aydan) ilkökul çağına kadar olan çocuklar alınır.

Madde 10. Anaokuluna alınacak çocuklardan şu belgeler istenir: Nüfus cüzdanı suret, çiçek aşısı belgesi (doktorun lüzumlu gösterdiği diğer aşılar da okul süresi içinde yaptırılır), bulaşıcı bir hastalığı olmadığına dair doktor raporu.

Madde 11. Çocuk sayısı otuzu geçmeyen anaokullarında şube teşkili mecburi değildir, aynı şube içinde grupta yapılabilir.

III. Anaokulunun Yönetimi

Madde 12. Anaokullarına: Öğretmen okullarından veya bu maksatla açılacak özel bölümlerden mezun olanlar veya yabancı memleketlerde buna denk öğrenim yapmış olanlar, lise veya kız enstitüsü mezunu olup özel okul veya kursları başarıyla bitireler atanırlar.

Madde 13. Çocuk sayısı otuz kadar olan anaokullarının idare, eğitim ve öğretim işleri bir yardımcı bulundurmak suretiyle tek öğretmenle yürütülebilir. Bu öğretmen aynı zamanda anaokulunun müdürü olabilir. Ancak çocuk sayısı otuz geçmeyen anaokullarında şubeler teşkil olunur. Çocuk sayısı çoğalmış anaokulları en çok 25 mevcutlu şubeler teşkil ederler. Bu şubelerin müstakil birer öğretmeni bulunur. Ayrıca müzikli çalışmalarda, diğer okulların müzik öğretmenlerinden de faydalanılabilir.

Madde 14. Bir öğretmenli ve bir şubeli anaokullarında olduğu gibi çocuk sayısı yüzden az olan anaokullarında da şube öğretmenlerinden biri aynı zamanda anaokulunu müdürü olabilir. Çocuk sayısı yüzden fazla olan anaokulları müstakil bir müdür tarafından idare edilir.

Madde 15. Anaokulunun müdürü anaokulunun eğitim ve öğretim faaliyetlerinin, idare ve sağlık işlerinin yönetmelik ve program esaslarına göre yürütülüp yürütülmemesinden sorumludur. Müdür anaokulunun her sahada düzenli ve verimli işleyişi hususunda öğretmenlere yol gösterir; onların gayretlerini çalışma heveslerini arttırır; yeni teşebbüslere, buluşlara teşvik eder, verilen ödevlerin başarılı sonuçlara ulaştırılmasını ister, takip ve kontrol eder.

Madde 16. Anaokulu öğretmeni anaokulu müdürünün tayin edeceği şubenin öğretmenliğini yapar, şubenin bütün öğretim ve eğitim işlerini yönetmelik ve program esaslarına göre yürütür. Müdürün vereceği görevleri, yapar; öğretmen ve okul-aile birlikleri toplantılarında bulunur; verilen kararları uygular.

Madde 17. Anaokullarında çalışacak olan öğretmenlere, öğrenim durumlarına göre, devletçe barem kanunda tanınan asgari maaş ve ücretlerden daha aza ücret verilemez.

Madde 18. Anaokulunun her yıla ait bir öğretmen kadrosu ve yıllık bütçesi hazırlanıp valiliğin onayına sunulur.

Madde 19. Anaokulunun temizlik ve yemek işlerinin sağlık şartlarına uygun bir surette yürütülmesini sağlayacak sayıda ve anaokulunun iş hacmine göre işçi ve memur kullanılır.

Madde 20. Çocukların sağlık durumlarını, vücut gelişimlerini muayene, kontrol ve tespit etmek, anaokulunun diğer sağlık ve temizlik işleriyle ilgilenmek üzere bir doktorun yardımı sağlanır.

Madde 21. Ana okulunda öğretmenlerin ve çocukların sicil, devam, ayrılma durumlarına, bütçe hesap işlerine, öğrencilerin vücut ve ruh gelişimlerine ait fiş, defter, dosya ve gerekli istatistik cetvelleri tutulur. Defter ve dosya işleri, anaokulunun yönetmelik esaslarına göre tayin ve tanzim olunur.

IV. Anaokulunun Çalışma Zamanları ve Tatil Günleri

Madde 22. Anaokulunu açılma ve kapanma zamanları ile çalışmaya zamanlarının başlama ve bitime zamanları, iş ve dinlenme müddetleri mevsimlere, çevre özelliklerine göre anaokullarınca tespit edilir. Bu hususlara ait teklifler valiliklerce tasdik olunduktan sonra uygulanır. İlgi ve ihtiyaca göre anaokulları yarım veya bütün günlük olmak üzere her mevsimde faaliyetlerine devam edebilirler.

Madde 23. Anaokulu, hafta tatilleri ile resmi tatil günlerinde tatil yapar.

Madde 24. Resmi tatil günlerinin dışında bulaşıcı hastalık ve fazla soğuk, sıcaklık dolayısıyla yapılacak tatillerde genel hükümlere göre işlem yapılır.

V. Anaokullarının Geliri

Madde 25. Anaokulunun geliri çocuklardan alınacak aylık ücretlerden ibarettir.

Madde 26. Çocuklardan alınacak aylık ücret miktarının tayininde çocuğun anaokulunda öğle yemeğine veya kahvaltıya katılıp katılmayacağı, çevrenin ekonomik durumu, geçim şartlarında memleket ölçüsündeki değişiklikler, müessesenin sağladığı türlü özel eğitim servisleri dikkate alınır. Özel eğitim anaokulları farklı şartlar tespit edilen anaokulları için ayrı ücretler tespit edilir.

Madde 27. Anaokulunca tespit olunan aylık ücretler, valiliğin onayı ile bir yıl için geçerlidir. Her yıla ait aylık ücret miktarları valiliğin onayından geçmedikçe çocuk velilerinden ücret alınmaz.

Madde 28. Aylık ücretler, aybaşında peşin alınır. Ay içinde ayrılan çocukların gelmediği ve bulaşıcı hastalık yüzünden anaokulunun kapalı bulunduğu günlere ait veya çocuk terk ettiği takdirde ücretler geri verilemez.

Madde 29. Birden fazla çocuğun anaokuluna devam veyahut velilerin mali durumlarına göre çocukları ücretsiz veya indirmeli ücrete tabi olarak

anaokuluna almalarına tayin ve tespiti, anaokulunun bu hususta alacağı karara bağlıdır.

VI. Anaokulunun Kapanması

Madde 30. Kurucunu göstereceği lüzum üzerine, ana okunun kapanması gerekiyorsa, bu durum mucip sebepleriyle valiliğe bildirilir ve valiliğin muvafakati ile kapanır.

Madde 31. Anaokulu teftiş sonuçlarına göre Milli Eğitim müdürlüğünün göstereceği lüzum üzerine, valiliğin kararı ile kapatabilir. Bu karara Milli Eğitim Bakanlığı nezdinde itiraz edilebilir.

Madde 32. Anaokulu, kurucu tarafından veya idari ve adli bir sebeple kapatıldığı takdirde, peşin alınan ücretten, anaokulunun kapalı günlerine düşen payı velilere iade olunur.

VII. Müteferrik Maddeler

Madde 33. Anaokulunun işleyişi, yeniden ele alınacak işler, günlük çalışama planları, çocukların gelişimleri hakkında işbirliği yapmak ile ilgili tedbir ve kararları almak üzere öğretmenler, her ay sonunda müdürün veya vekil bırakacağı bir öğretmenin başkanlığında toplanır. Bu belli toplantıların dışında görülen lüzum üzerine olağanüstü daha sık toplantılar da yapabilir, bu toplantılarda alınacak kararlar bir deftere kaydolunur ve toplantıya katılanlar tarafından imzalanır.

Madde 34. Anaokulları öğrenci velileriyle ayrı ayrı veya toplu bir halde ve toplantılar yaparak eğitim çalışmalarını işbirliği içinde yürütürler.

Madde 35. Bu yönetmelik esaslarına aykırı olmamak ve valilikçe tasdik olunmak şartıyla anaokulları birer özel yönetmelik hazırlarlar.

Madde 36. Anaokulları çocukları için imkan görülen yerlerde yaz kampları açılır; bu kampların da bir özel yönetmeliği bulunur.

Madde 37. Özel anaokullarında yapılacak çeşitli faaliyetler Milli Eğitim Bakanlığı'nca hazırlanan "Anaokulları Kılavuzu"nda belirtilen esaslara göre yürütülür. Bu maksatlar her özel anaokulunca hırlanacak esaslara göre yürütülür. Bu maksatla her özel anaokulunca hazırlanacak çalışma programları Milli Eğitim Bakanlığı'nın tasdikinden sonra uygulanır.

Madde 38. Bu yönetmelikte ve anaokulunun özel yönetmeliğinde belirtilmeyen hususların yürütülmesinde merci, valilik yolu ile Milli Eğitim Müdürlüğüdür.

Madde 39. Bu yönetmelik 16 Haziran 1962 tarihinde yürürlüğe girer.

Bunlar, Cumhuriyet Dönemi'nde yayınlanan ilk yönetmelikler olması hasebiyle olduğu gibi ele alınmıştır. Bu yönetmeliklerin dışında Cumhuriyet döneminde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi eğitim kurumlarının amaçları, kapsamı, dayanakları, ilkeleri, kayıt, kabul koşulları, personelin görev,

yetki ve sorumlulukları, mali hükümler, tutulacak defterler dosya ve formlar gibi konulardaki uygulamalar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ve yayınlanan yönetmelikler doğrultusunda yürütülmektedir. Bu konuda yayınlanan önemli yönetmelikler şunlardır (Gürkan, 1999:300);

M. E. Gençlik ve Spor Bakanlığına bağlı Anaokulları ve Anasınıfları Yönetmeliği (1984)

Anaokulu-Sınıfı ve Uygulama Yönetmeliği (1992)

MEB’lığı Okul Öncesi Eğitim Yönetmeliği (1996)

MEB Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği (2002)

Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliğidir (2004) . Bu yönetmelik 2006, 2007, 2008, 2009 ve 2010 yıllarında bazı maddelerinde uygulanan değişiklikleriyle halen yürürlükte dir.

5 Ocak 1961 gün ve 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile “okul öncesi eğitim kurumları, ilköğretim kurumları içinde isteğe bağlı eğitim kurumları” olarak kabul edilmiştir. Aynı kanunun 13’cü maddesinde de “Okul öncesi eğitimi kurumlarında zorunlu öğretim çağına gelmemiş çocukların eğitileceği, bu kurumların gerçek ve tüzel kişilerle, belediyeler, özel idareler ve devlet tarafından açılabilceği” belirtilmiştir (Ural ve Ramazan, 2007:20; Başal, 1998 :37).

14 Haziran 1973’te kabul edilen 1739 sayılı “Milli Eğitim Temel Kanunu” içinde Örgün Eğitim başlığı altında okul öncesi eğitimin kapsamı, amaç ve görevleri ve kuruluşu yer almaktadır (<http://ooegm.meb.gov.tr/>, 2010).

1977 yılında ilk defa İlköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde “Okul Öncesi Şubesi” kurulmuştur (Ural ve Ramazan, 2007:20). Okul öncesi eğitiminin önemi üzerinde durulması nedeniyle 1992 yılında yürürlüğe giren Milli Eğitim Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki 3797 sayılı Kanunla, Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü kurulmuştur (Aral, Kandır ve Yaşar, 2002:25).

25 Mayıs 1983’te çıkarılan 2828 sayılı kanunla Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı’na bağlı “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) kurulmuş ve sosyal hizmetlerin tek çatı altında toplanması yolunda önemli bir

adım atılmıştır. Özel ve tüzel kişilerce açılan özel kreş ve gündüz bakımevleri 29 Aralık 1983'te yürürlüğe giren "Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik" uyarınca açılmakta ve çalışmaktadır (Öktem, 1986:20-23).

1952 yılındaki V. Milli Eğitim Şurasında ve daha sonra düzenlenen Milli Eğitim Şuralarında, Devlet Kalkınma Planlarında ve çeşitli kanunlarda okul öncesi eğitime yönelik yapılacak çalışmalara değinildiği ve bu eğitim alanında önemli düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir.

4.2.4.2.1. Milli Eğitim Şuralarında Okul Öncesi Eğitim

Türkiye'de eğitim politikalarının oluşturulmasında en etkili organlardan birisi de Milli Eğitim Şuralarıdır. Milli Eğitim Şuraları, Milli Eğitim Bakanlığı'nın çağrısı ile toplanır. Bu şuralarda Milli Eğitim ile ilgili konular konuşulup, tartışılır, daha sonra önemli konular karara bağlanır (Yılmaz, 1999:14).

İlki 1939 yılında yapılan Milli Eğitim Şurasında ve daha sonra yapılan II. (1943) ve III (1949) Milli Eğitim Şuralarında okul öncesi eğitimin gündeme alınmadığı görülmektedir. Okul öncesi eğitim konusu 22-31 Ağustos 1949'da toplanan IV. Milli Eğitim Şurası'nda ilk kez ele alınmış ve demokratikleşme sürecinde ailelere düşen görevler ve yapılması gerekenlerle ilgili görüşler dile getirilmiştir (Ural ve Ramazan, 2007:21). Çok partili siyasal hayata geçişle birlikte IV. Milli Eğitim Şurası'nda gündeme gelen okul öncesi eğitime şurada şu şekilde değinilmiştir:

"Okuma çağına girmemiş küçüklerin eğitimi: Yeni nesli, memleketimizin içine girdiği demokrasi hayatının ruhuna ve isteklerine uygun olarak yetiştirebilmek için çocuğu ana kucağından itibaren ele almak lazım gelmektedir. Çünkü çocuğun doğduğu andan itibaren çevresinden aldığı her intiba, onun karakterinin muayyen bir şekil almasına tesir eder. İnsan karakterinin temeli bilhassa küçüklük çağlarında atılmaktadır.

Okuma çağına girmemiş çocuğun eğitimi ile daha çok aile meşgul olur. İşte bu sebeple, küçüğün eğitimi konusu tetkik edilirken, aile üzerinde de durmak icap etmektedir. Ailede demokratik eğitimi uygulamak için muhtelif usullerden faydalanmak mümkündür. Ailelere çocuklarının eğitiminde, öğretici ve aydınlatıcı ameli bilgiler veren yayınları teşvik etmek, okullarda, halkevlerinde

demokratik eğitim mevzuunda konferanslar tertipleme ve bu maksat için öğretmen derneklerinden, okul-aile birliklerinden faydalanmak ilk akla gelecek tedbirlerdir. Ancak memleketimiz şartları bakımından, doğrudan doğruya ailelerin içine girerek, onlara itimat telkin etmek, onları kendimize inandırmak ve onlarla dertleşerek çalışmak suretiyledir ki bu yöndeki muvaffakiyet ihtimallerimiz artırılmış olabilir. Demokratik eğitim hakkında öğretici filmler getirmek ve bunları yurdun her köşesinde ailelere parasız göstermek de maksada uygun tedbirler arasında gelir.

Çocuk eğitiminde ailenin yerini alarak, doğrudan doğruya küçüklerin bakımı ve yetiştirilmesi ile ilgili hususlarda kreşlerden, anaokulları ve çocuk yuvalarından, eğitsel danışma büroları ve kliniklerden ve üç ay önce çıkan Korumaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanun gereğince, Milli Eğitim Bakanlığı'nın açacağı yetiştirme yurtlarından istifade edilebilir.

Çocuk eğitimini temine yarayacak kurumların imkan nispetinde Milli Eğitim Bakanlığı'nca tespit edilecek bazı ana prensiplere uygun olarak açılacak hususi çocuk eğitim ve bakımevlerinin her türlü vergi ve resimden muaf tutulmasını temin edecek teşebbüslere geçilmesi komisyonumuzca temenniye şayan görülmüştür” (IV. MEŞ, 1991:60-62).

5-14 Şubat 1953'te toplanan V. Milli Eğitim Şurası'nda ise ilk defa okul öncesi eğitime geniş yer verilmiştir. Bu şurada toplanan Anaokulu Komisyonu;

- Anaokulu Komisyonu'nun raporunda belirtilen temennileri,
- Anaokulu yönetmeliğini,
- Anaokulu eğitim ve öğretim programını,
- Anaokullarına öğretmen yetiştirecek kursların program taslağını, incelemiş; yapılan bu incelemede lüzumlu gördüğü önemli değişikliklerle görüşülmüştür (V. MEŞ, 1991:62-63).

Komisyonunda yapılan konuşma ve tartışmalar neticesinde okul öncesi eğitim ve öğretimi konuları etrafında hazırlanan raporda (V. MEŞ, 1991:62-63);

- Anaokullarına öğretmen yetiştirmek maksadıyla yabancı memleketlere eleman gönderilmesi,
- Özel anaokullarını teşvik maksadıyla, bunların gelir ve kurumlar vergisinden, tamamen veya bir müddet için istisna edilmeleri,
- Milli Eğitim ve Sağlık Vekaletlerinin, bütçelerine koyacakları yardım ödenekleri ile özel ana okullarına yardımda bulunmaları,
- Özel anaokulları binalarına ait plan ve keşiflerin isteklilere Vekaletçe gönderilmesi,

- Erkek ve kız teknik öğretim müesseselerinde anaokulları için standart eşya ve oyuncakların hazırlanması ve maliyet fiyatı üzerinden bu okullara verilmesi,
- Devlet elinde bulunan uygun bina, arsa ve sair tesislerin bazı kayıt ve şartlar altında anaokullarına tahsisi,
- Anaokullarda çalışacak öğretmenlerin ileride resmi kadroya geçtikleri zaman tekaütlük haklarının tanınması ve teminat altına alınması vb. Burada alınan tavsiye nitelikli kararlar, o günün şartlarında okul öncesi eğitimin içinde bulunduğu koşulları iyileştirmeye, bu alana yatırım yapacak özel teşebbüs girişimlerini teşvik etmeye ve bu kurumlarda görev alacak öğretmenlerin özlük haklarını iyileştirmeye dönük önerilerdir.

Hususlarında öneriler olduğu kanaatine varılmıştır. Bu hususların dışında aşağıdaki maddeler de ele alınmıştır;

- İşletmeler Vekaletine veya özel fabrikalara bağlı okul öncesi çocuklarını barındıran yuvaların da bu yönetmelik hükümlerine göre idare edilmesini, bu hususta Milli Eğitim Vekaletinin gerekli teşebbüslere girişmesini,
- Türkiye’de şimdiye kadar basılmış olup da mevcudu kalmamış olan okul öncesi mevzuu ile ilgili kitap ve broşürlerin Milli Eğitim Vekaletince yeniden bastırılması ve modern eğitim esaslarına uygun yeni neşriyatın yaygınlaştırılması hususları da, bu dileklere ilave edilmiştir (V. ME Şurası, 1991:62-63).

Görüldüğü üzere V. Milli Eğitim Şurasında, okul öncesi eğitim kurumlarının açılması ile ilgili hükümlere yeniden yer verilmiştir. Yine bu şurada ele alınan en önemli hükümlerden bir tanesi de anaokulu yönetmeliği ve programının incelenmesidir (Oktay, 2005:84). 4 Ocak 1954 gün ve 780 sayılı Tebliğler Dergisinde, anaokulları yönetmeliğinin yayımlanmasına karşın, V. Milli Eğitim Şura kararları işlerlik kazanamamıştır (Oğuzkan, Oral, 2003:34). V. Milli Eğitim Şurası’nda okul öncesi eğitim ile ilgili konuşulan konular, ileri sürülen

fikirler ve alınan kararların büyük çoğunluğunun bu gün de geçerli olduğu görülmektedir (Ural, Ramazan, 2007:23).

VI. Milli Eğitim Şurası'nda (18-23 Mart 1957) okul öncesi eğitime yalnızca ilköğretim bünyesinde isteğe bağlı okullar olarak değinilmiştir (Ural, Ramazan, 2007:23). Beşinci Milli Şurasından sonra bu şurada okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasına yönelik herhangi bir çalışmanın ele alınmaması okul öncesi eğitim açısından önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

VII. Milli Eğitim Şurası'nda (5-15 Şubat 1962) okul öncesi eğitimin gerekliliği ve önemi üzerinde durulduğu görülmektedir. 5.1.1961 tarih ve 222 sayılı İlköğretim Kanununda 7 yaşından küçük çocuklar için okul öncesi eğitim kurumlarının açılmasının kolaylaştırılıp teşvik edileceği belirtilmektedir (VII. MEŞ, 1961).

VII. Milli Eğitim Şurası'nda okul öncesi eğitimin gerekliliği üzerinde şöyle durulmuştur:

“sosyal bakımdan anaokullarının ehemmiyeti büyüktür. Geniş işçi kitlelerinin toplandığı merkezlerde kadın işçiler sabahları çocuklarını bırakıp akşamları almak üzere bir yer aramaktadırlar. Bu yeri sağlam hususunda işveren kurumlarda hükümet birbirine yardımcı olmalı, annelerde çocuklarını sağlık şartları bulunan bir eğitim çevresine bırakabilmelidirler. – yetişmeleri hususi bir dikkat isteyen ve erken yaşta kendilerini idare etmeye alışmak mecburiyetinde bulunan arızalı çocuklar için de anaokulları büyük bir ihtiyaç olarak belirtilmektedir.- Milli dili küçük yaşlarda kazanmaları gereken öğrenciler için bazı vilayetlerimizde açtığımız ana sınıfları faydalı olacaktır. Bu hususta bir kısım öğretmenler merkeze çağırılarak ana sınıfı çalışmalarına alıştırmışlardır. Bunların dışında çocuklarını özel olarak ana sınıflarında yetiştirmek isteyenler için mümkün olan kolaylık da sağlanacaktır” (VII. MEŞ, 1961: 69-70).

VII. Milli Eğitim Şurası İlköğretim Komitesi Raporu'nda resmi anaokulları açılması bölümünde; Kız Teknik Öğretmen Okulu'na bağlı bir, Öğretmen Okulu Ana Şubesine bağlı bir olmak üzere, toplam iki uygulama anaokulu açılması önerilmiştir. Ayrıca İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Eskişehir, Sivas, Erzurum ve Diyarbakır illerinde 8 örnek anaokulu açılarak, on yılda on anaokuluna kavuşacağı belirtilmektedir. Artık somut adımlar atılmaya başlanmıştır. Anaokulu binalarının, eşya, araç ve gereçleri, ana-baba ve çevreyi

aydınlatıcı yayınları, on yıl içerisinde yetiştirilecek personelle ilgili ödenek miktarını gösteren bu raporun anaokullarına personel yetiştirme bölümünde; Ankara, İstanbul, İzmir, Adana illerinde 3-6 ay süreli yılda ortalama 100 olmak üzere 10 yılda 1000 anaokulu öğretmeni ve ayrıca 500 öğretmen yardımcısı yetiştirilmesi suretiyle anaokullarına kısa zamanda personel yetiştirilmesi hedeflenmiştir. Kız Öğretmen Okulu'nda üç yıllık bir programa dayalı "Anaokulu Öğretmenliği" şubesi açılması, anaokulu akşam kurslarına ve anaokulu öğretmenliği şubesine öğretmen yetiştirilmek üzere Kız Teknik Öğretmen Okulu'nda dört yıllık bir öğrenim uygulaması teklif edilmiştir (Kantarcıoğlu, 1974:5-6).

Şura'da ayrıca Türkiye'de anaokulu öğretmenliği yetiştirmeye büyük ihtiyaç olduğu, bu ihtiyacı karşılamak için kız enstitüsü mezunlarının bir yıllık pedagoji kursu ile yetiştirilmesi, uygun görülmüştür (Yılmaz, 1999:15).

VIII. Milli Eğitim Şurası'nda (28 Eylül – 3 Ekim 1970) okul öncesi eğitime yalnızca ilköğretim bünyesinde isteğe bağlı okullar olarak değinilmiştir (VIII. MEŞ, 1970). Bu şurada da bu ayrıntının dışında okul öncesi eğitim dönük bir açıklama ve çalışma ele alınmamıştır.

IX. Milli Eğitim Şurası'nda (24 Haziran-4 Temmuz 1974) okul öncesi eğitimin amaç ve görevleri yeniden belirlenmiştir (Ural ve Ramazan, 2007:23). Okul öncesi eğitimin amaç ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak şöyle sıralanmıştır:

1. Çocukların beden, zihin ve duyu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak;
2. Onları temel eğitime hazırlamak;
3. Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak;
4. Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır (IX MEŞ, 1975 :278).

Okul öncesi eğitim kurumları, bağımsız anaokulları olarak kurulabileceği gibi, gerekli görülen yerlerdeki temel eğitim kurumlarının birinci devresine bağlı anasınıfları halinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı olarak da açılabilir. Okul öncesi eğitim kurumlarının nerelerde ve hangi önceliklere göre açılacağı Milli Eğitim Bakanlığınca yönetmelikle düzenlenir. İş Kanununa tabi işyerlerinin hangi şartlarda okul öncesi eğitim kurumu kurmaları gerektiği Milli Eğitim ve Çalışma Bakanlıkları tarafından birlikte düzenlenecek bir tüzükle belirlenebileceği belirtilmiştir.

X. Milli Eğitim Şurası'nda (23-26 Haziran 1981) Türk Milli Eğitim Sistemi bütünlüğü olan bir program modeli şeklinde alt sistemler olarak ele alınmış; anasınıfı programları, anasınıfının amaçları, anasınıfında muhteva ve faaliyet kategorileri ve uygulamaya dönük öneriler başlıkları altında konu ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir (Ural ve Ramazan, 2007:23). X. M.E Şurası'nda bu esaslar şunlardır (X. MEŞ, 1981:74-76):

1- Anasınıfı Programlarının genel amaçları:

- a. Atatürkçülük çizgisinde politik bütünleşmeye katkıda bulunmak,
- b. Alt kültürdeki (gecekondu, kırsal yöre vb.) çocukların gelişimlerini destekleyecek, genel olarak herkesin eşit düzeyde temel eğitime gelmelerini sağlamak;
- c. Çocukların bir bütün olarak gelişmelerine ve bakımlarına yardımcı olmak;
- d. Türkçe'yi anlama ve konuşma düzeylerinde öğretmek;
- e. Çocukların temel eğitim okulunun birinci sınıfına hazır duruma getirmek;
- f. Düzenli çalışma ve iş yapma alışkanlığı kazandırmak.

2- Anasınıfının Amaçları:

Anasınıfını bitiren her çocuk:

- a. Türk olduğunu bilir ve Türk olmaktan kıvanç duyar;
- b. Bayrağımızı tanır ve ona saygı duyar;
- c. Atatürk'ü tanır ve sever;

- d. Atatürk'ün ülkemiz için yaptıklarını kendi düzeyinde bilir;
- e. Milli bayramlardaki faaliyetlere istekle ve coşku ile katılır;
- f. Türkçeyi doğru anlar ve düzgün konuşur;
- g. İçinde yaşadığı toplumun kurallarına uyar;
- h. İnsanlarla olumlu ilişkiler kurar ve iyi geçinir;
- i. Grup faaliyetlerine istekle uyar ve işbirliği yapar;
- j. İş yapma ve iş başarmadan hoşlanır;
- k. Kendisinin ve çevresindeki insanların duygularını anlar ve onlara saygı gösterir;
- l. Kendi kendine karşı olumlu tutum geliştirir;
- m. Kendi davranışlarını yöneltebilir ve kontrol eder;
- n. Yakın çevresini tanır;
- o. Temel eğitim okulu birinci sınıf için öğrenilmesi gerekli sosyal hayata, fen bilgilerine ve matematiğe ilişkin kavramları bilir;
- p. Büyük ve küçük kaslarına ilişkin becerileri yapabilir;
- q. Sağlık ve beslenme kurallarına uyar;
- r. Her türlü faaliyette girişkendir ve yaratıcılık gösterir;
- s. Kendine güven duyar;

Bu şurada belirlenen amaçlar doğrultusunda anasınıfında muhteva ve faaliyet kategorilerinin ne olması gerektiğine dönük olarak da gerekli bilgi ve açıklamalara yer verilmiştir.

Uygulamaya Dönük Öneriler:

- a. Anasınıfı programları, Türk eğitim sisteminde temel eğitimin ilk aşaması olarak kabul edilmelidir.
- b. Uygulama kırsal ve gecekondü yörelerine öncelik vermek kaydıyla birkaç aşamada planlanmalı ve gerçekleştirilmelidir.
- c. Anasınıfında çalışacak öğretmenlerin yetiştirilmeleri için özellikle bu yaş grubuna uygun olan Türkçe öğrenimini vurgulayan farklı eğitim programları geliştirilmelidir.
- d. Anasınıfı öğretmenleri için el kitapları hazırlanmalıdır.

- e. M.E.B. Ders Araçları Yapım Merkezi'nde anasınıfları için öğretim ve oyun materyalleri geliştirilmelidir.
- f. Anasınıfı çocukları için kaynak materyaller hazırlanmalıdır.
- g. Anasınıflarını teftiş edecek müfettişler bu yaş grubunun özellikleri ve ihtiyaçları konusunda eğitilmelidir.

Bu şurada ayrıca okul öncesi eğitime öğretmen yetiştirmeye yönelik kararlar da ele alınmıştır. Okul öncesinin, Temel eğitimin birinci kademesinin doğal bir tamamlayıcısı olduğu belirtilerek, her iki kurumun öğretmenlerinin aynı kaynaktan yetiştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca okul öncesi eğitimi öğretmenleri ile temel eğitim birinci kademe sınıf öğretmenlerinin yetiştirilmesi için, 2 yıllık öğretmen yetiştirme kurumu şeklinde bir öğretmen okulu öngörülmektedir. Anılan kurumun MEB.'na bağlı olması; ancak, eğitim hizmetlerinin planlanıp yürütülmesinde üniversite ve diğer yükseköğretim kurumları ve diğer iş alanlarıyla işbirliği sağlanması gerektiği belirtilmiştir (X. MEŞ, 1981:319).

XI. Milli Eğitim Şurası'nda (18-22 Temmuz 1988) ele alınan temel konu Milli Eğitim Hizmetinde Öğretmen ve Eğitim Uzmanı Yetiştirme'dir. Bu konu kapsamında okul öncesi öğretmeni yetiştirecek programların amaçları, işlevleri, ilkeleri, içerik ve etkinlik kategorileri belirlenmiştir (Ural ve Ramazan, 2007:23). Bu şurada üniversiteler içinde, laboratuvar ve uygulama görevi yapacak olan okul öncesi eğitim birimlerinin meydana gelmesi hususuna yer verilmiştir (XI. MEŞ, 1982:78-81).

XII. Milli Eğitim Şurası'nda (18-22 Temmuz 1988) okul öncesi eğitim için yaş tanımı yapılmış, anaokulunun 48-72 ay arası çocukların, anasınıfının 60-72 ay arası çocukların eğitimini kapsadığı belirtilmiştir. Bir yıllık anasınıfının ileride kırkılık alanlarda mecburi olması önerilmiştir. Anaokulu programlarının Türkiye'nin şartlarına, sosyal ve kültürel yapısına, değer sistemlerine uygun olarak hazırlanması ve birinci sınıf programlarının bu yaş grubuna kesinlikle uygulanmaması gerektiği üzerinde durulmuştur. Ayrıca okul öncesi eğitim

öğretmeni açığının kapatılabilmesi için önerilerde bulunulmuştur (XII. MEŞ, 1991; Ural ve Ramazan, 2007: 24).

Öğretmen yetiştirme önerisi olarak okul öncesi eğitim kademesine (anaokulu ve anasınıfı) öğretmen yetiştiren yüksek öğretim programlarının iki yıl olarak kalması ve programlara öğretmen lisesi mezunlarına belli kontenjan ve puan avantajı sağlanması, meslek lisesi mezunlarının ise mesleğe yatkınlık testiyle alınmaları; bu programların, Eğitim Yüksekokulları bünyesinde düşünülmesi kararlaştırılmıştır (XII ME Şurası, 1991:364). Lise mezunlarının ise okullarda kendilerine verilecek pedagojik formasyon sonrası öğretmen yardımcısı veya eğitici olarak görevlendirilmeleri öngörülmüştür (Oktay, 1999:85). Ayrıca bu şurada;

1. Okul öncesi eğitimde %4'lük bir okullaşma oranının %10'a çıkarılması,
2. Okul öncesi eğitim çalışmaları için gerekli fiziki ve sosyal ortam ve standartları için geliştirilmesi,
3. Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışacak, rehberlik ve deneme görevlerini yapacak yeterli sayıda personelin bulunması,
4. Okul öncesi eğitimi ile ilgili, eğitim araç ve gereçlerinin ihtiyacı karşılayacak seviyeye getirilmesi, kararlaştırılmıştır (Yılmaz, 1989 :9-14).

XIII. Milli Eğitim Şurası'nda (15-19 Ocak 1990) gündem "Yaygın Eğitim" olarak ele alınmış okul öncesi eğitime değinilmemiştir (XIII. MEŞ, 1991).

XIV. Milli Eğitim Şurası'nda (27-29 Eylül 1993) diğer şuralardan farklı olarak ilk kez gündem konularından biri okul öncesi eğitime ayırmıştır. Okul öncesi eğitim ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. Okul öncesi eğitimi komisyon raporunda aşağıdaki alt komisyonlar oluşturulmuş ve çalışmalar yapılmıştır (XIV. MEŞ, 1993:313-324):

1. Okul Öncesinin Önemi ve Yaygınlaştırılması,
2. Okul Öncesi Eğitiminin Kaynak Temini ve Kullanımı,
3. Okul Öncesi Eğitimi Eğitim Programları ve Eğitim Araçları,
4. Okul Öncesi Eğitimde Koordinasyon ve İşbirliği,

5. Okul Öncesi Eğitimi Mevzuatı,
6. Okul Öncesi Eğitim Alanına Öğretmen Yetiştirme ve İstihdam,
7. Okul Öncesi Eğitim Modelleri

XIV. Milli Eğitim Şurası'nda Okul Öncesi Eğitimin Önemi ve Yaygınlaştırılması ile İlgili Alınan Kararlar (XIV. MEŞ, 1993:313-324);

1. Aynı yaş gurubuna hizmet veren okulöncesi eğitimi kurumlarının tanımı ve kapsamı yeniden gözden geçirilerek; “Anaokulu, 36-72 aylık çocukların eğitimleri amacıyla açılan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı, özel ve resmi okulöncesi eğitim kurumudur”; “Anasınıfı, 60-72 aylık çocukların eğitimleri amacıyla resmi ve özel anaokullarının, ilkokulların ve ilköğretim okullarının bünyesinde açılan okulöncesi eğitim kurumudur.” Olarak tanımlanmalıdır.
2. Okul öncesi eğitiminin yaygınlaştırılmasında aşağıdaki ilkelere uyulmalıdır.
  - Okul öncesi eğitim kurumları özellikle Türkçenin doğru ve güzel konuşulmadığı yörelerde geliştirilerek yaygınlaştırılmalıdır.
  - Özel eğitim gerektiren çocuklarımızın eğitimi, okul öncesi çağdan başlanarak özenle ve eksiksiz olarak ele alınmalıdır. Bu yapılırken kaynaştırma ilkesine uyulmalıdır.
  - Kırsal alanlarda yazın tarım işlerinde çalışan annelerin çocuklarının eğitimini yürütecek gezici anaokulları açılması için gerekli mevzuat düzenlemesi yapılmalıdır.
3. Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 17. maddesinde; “Resmi ve özel gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetlerinin, Milli Eğitim amaçlarına uygunluğu bakımından Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetimine tabidir” denilmektedir. Bu maddeden hareketle her türlü okul öncesi eğitim hizmetleri, Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından mevzuat, uygulanacak program yaklaşımları, eğitim programları işleyiş, vb. yönlerden incelenerek yeniden düzenlenmeli ve okulöncesi eğitimi hizmeti sunan kamu ve özel kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlanmalıdır. Bu amaçla, “Okul öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü'nde sürekli ve geçici çalışma komisyonları oluşturulmalıdır.

4. Milli Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitiminde Çalışma Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı ile işbirliği içinde çalışmalıdır. Halen yürürlükte bulunan, çalıştırdığı işçi sayısına bağlı olarak işletmelere kreş açma hükmü, kapsamı genişletilerek her kurum için zorunlu hale getirilmelidir. Türkiye Sağlık Reformu kapsamında anne çocuk sağlığı, aileye rehberlik ve özellikle 0-72 ay çocuklarına, sağlık ve eğitim hizmetlerinin götürülmesiyle ilgili düzenlemelere de yer verilmelidir.
5. Okul öncesi eğitimini evlere kadar götürme konusunda TV imkanları kullanılmalı, TV yasasında çocuk programlarının ağırlığının %20 olması hükmü yer almalıdır.
6. Milli Eğitim Bakanlığı, Taşra Teşkilatında özellikle büyük şehirlerde, il teşkilatlarında okul öncesi eğitim merkezleri kurulmalıdır.
7. Okul öncesi eğitiminde hizmet verecek her çeşit kademe ve görevler için gerekli yeterlilikler, görev ve sorumluluklar belirlenmeli ve bunlar bir sertifika sistemine bağlanmalıdır.
8. Okul öncesi eğitiminde okullaşma oranı Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planının sonunda %30 olarak gerçekleştirilmelidir.
9. Toplu konut projelerinde okul öncesi eğitimi kurumunun açılması da yer almalıdır.
10. Milli Eğitim Bakanlığına 3418 sayılı kanun gereği Tekel'den ayrılmış olan fonun artırılması ve bu fonun öncelikle okul öncesi eğitime aktarılması sağlanmalıdır.
11. 0-72 ay çocuğuna, okul öncesi eğitimi hizmeti veren kreş, gündüz bakımevleri, çocuk yuvaları, özürllüer için rehabilitasyon merkezleri ve benzeri sosyal tesislerin; yapılarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için devlet kredisi ve teşvikler artırılmalı ve vergilendirme azaltılmalıdır.
12. Belediyeler, Kamu İktisadi Teşekkülleri, Vakıflar, Dini Kuruluşlar ve diğer özel müteşebbislerin okulöncesi eğitim kurumları açmaları desteklenmeli ve teşvik edilmelidir.
13. Okul öncesi eğitimi kurumlarında döner sermaye işletmeleri kurularak eğitime finansman sağlanmalıdır.

14. Anaokulu binası yapılması için hazine arazilerinin tahsisi belediyeler ve kooperatiflerden yararlanılması için yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
15. Okul öncesi eğitimi konusunda anne-babaları yetiştirmek amacıyla “ana-baba okulu” uygulamaları yaygınlaştırılmalıdır. Çocuk yuvaları nicelik ve nitelik yönünden geliştirici tedbirler alınmalıdır.
16. Türkiye genelinde okul öncesi eğitimi hizmetlerine ilişkin sayısal verilerin kesin ve sağlıklı bir şekilde elde edilmesi için bir araştırma projesi hazırlanıp gerçekleştirilmelidir.

Okul öncesi Eğitimi İçin Kaynak Temini ve Kullanımı İle İlgili Kararlar:

1. Okul öncesi eğitiminin geliştirilip, yaygınlaştırılması için aşağıdaki özendirici tedbirler alınmalıdır: Eğitim yatırımlarına verilen teşviklere ilave olarak, okul öncesine verilecek teşviklerde ek artı puan verilmelidir. Okul öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü'nün koordinatörlüğünde “Okul öncesi Eğitim Vakfı” kurulmalıdır. “Ev Yuvaları” projesi yaygınlaştırılmalıdır. İl özel İdareleri bütçelerinden ilköğretim hizmeti için ayrılan %20'lik payın belli bir kısmı okul öncesi eğitimi hizmetine ayrılmalıdır. Gümrüklerdeki malların satışından elde edilen gelirlerle, yurda giriş ve çıkışlarda kesilen konut fonundan sağlanan gelirlerin belli bir yüzdesi okul öncesi eğitimi fonuna aktarılmalıdır.
2. Okul öncesi eğitiminin geliştirilip yaygınlaştırılması, gelişme ve yaygınlaşmanın kurumsallaşması için bir fon kurulmalı; belediye gelirlerinden, mevduat gelirlerinden, eğitim sektöründe kazanç elde eden özel kuruluşlardan alınacak paylar ve eğitim vakıflarından sağlanacak katkılar bu fonun kaynaklarını oluşturmaktadır.
3. Küçük il ve ilçe merkezleriyle gecekondu semtlerinde yaşayan gelir düzeyi düşük ailelerin yoğun olduğu merkezlerde ikili eğitim yapacak anaokulları projesi geliştirilmelidir.
4. Milli Eğitim Bakanlığı ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait boş binalarda gerekli tadilat yapılarak okul öncesi eğitimine kazandırılması, mevcut bina ve kaynakların rasyonel ve verimli şekilde kullanılması sağlanmalıdır.

5. Eldeki kaynakların en verimli şekilde kullanılması ve kaynak teminin sağlanması için, okul öncesi eğitimiyle doğrudan yada dolaylı olarak ilgilenen birimler arasında mali koordinasyon sağlanmalıdır.
6. Bağımsız anaokullarının süratle yaygınlaştırılması için şehir planlarında gerekli düzenlemeler yapılarak, özellikle büyük kentlerimizde park ve bahçelerin yanında okul öncesi eğitimi kurumları için okul arsaları ayrılmalı, bu arsaların mümkün olduğu kadar hazineye ve belediyeye ait arsalarından temin edilmesine çalışılmalıdır.
7. Eğitim yatırım ve işletme finansının sağlanmasında bir kamu bankası görevlendirilmesi, okul öncesi ile ilgili yatırımları, 1994 yılı yatırımlar teşvik kararnamesinde öncelikle ele alınmalıdır.
8. Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasında Yap-İşlet-Devret modelinden yararlanılmalıdır.
9. Okul öncesi eğitimi yatırımlarında tasarruf sağlamak maksadıyla bölgesel şartlara uygun tip projeler geliştirilmelidir.
10. Yurt dışındaki Türk çocuklarının okul öncesi eğitimlerini sağlamak maksadıyla ilgili ülkeler ile işbirliğine gidilmelidir.
11. “1994 yılı okul öncesi eğitim yılı” olarak ilan edilmelidir.

Programları ve Eğitim Araçları İle İlgili Kararlar:

1. Okul öncesi eğitimi programlarında eğitim bilimlerinin, bu konuda öngördüğü esaslar ve program geliştirme süreçlerinin dayandığı ilkeler temel alınmalıdır.
2. Okul öncesi eğitiminde program geliştirme süreçleri Türk Milli Eğitimi'nin temel felsefesi, ana politikaları ve genel amaçlarıyla tutarlı bir biçimde oluşturulmalıdır.
3. Okul öncesi eğitim kademesi, eğitim sistemimizin eğitim kademelerine sağlam bir temel oluşturmalı ve zorunlu bir eğitim kademesi olarak ele alınmalı ve diğer kademelerde uyumlu ve tutarlı biçimde düzenlenmelidir.
4. Eğitim programları hedef kitlenin bütününe yönelik olarak ele alınmalı, ancak sınırlı imkanlar, kaynaklar ve koşullar dikkate alınarak öncelikler belirlenmelidir.

5. Programlar, çağdaş okul öncesi eğitim standartları ile tutarlı ve toplumsal koşullarda uyumlu bir yapı ve içeriğe sahip olmalıdır.
6. Programlar, Çocuk Hakları Evrensel Beyannameinde yer alan temel ilkelerle tutarlı olmalıdır.
7. Okul öncesi eğitim seferberliği toplumun tüm ögelerinin katılımıyla bir an önce harekete geçirilmeli ve bu seferberliğin bir devlet politikası haline getirilmesi gerçekleştirilmelidir.
8. Okul öncesi eğitim kurumlarında her yaştaki çocuk gurubu için uygulanan programlar yeniden ele alınmalı, çocuğun ihtiyacını karşılayacak şekilde ve bilimsel çerçevede geliştirilmelidir. Bu çalışmalarda özel eğitim gerektiren çocuklar da göz önünde bulundurulmalıdır.
9. Tüm kamu, özel kurum ve kuruluşlardaki okul öncesi eğitimi kurumlarında uygulanacak eğitim programları esneklik ilkesine bağlı kalınmakla birlikte aynı temel felsefede birleşmelidir.
10. Milli Eğitim Bakanlığı, üniversitelerle işbirliği yaparak paket programlar hazırlamalı, pilot okullarda uygulanmalı ve alınan sonuçlara göre programlar geliştirilmelidir.
11. Ülke çapında çocuğun gelişim özelliklerini değerlendirmeye yönelik ölçekler geliştirilmeli ve kullanılmalıdır.
12. Okul öncesi eğitiminde program konusunda hizmet için eğitimi seminerleri düzenlenmelidir.
13. Program geliştirme ve materyal hazırlama konusunda Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde sürekli bir alt komisyon oluşturulmalıdır.
14. Okul öncesi çocuk kitapları ve oyuncakları gibi materyal üreten, ithal eden işletmelere vergi ve gümrük indirimi sağlanmalı ve gerektiğinde kredi verilerek teşvik edilmelidir. Ancak, üretilen bu materyallerin niteliği ve etkinliği, oluşturulacak bir komisyon tarafından denetlenmelidir.
15. Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocuklar için sağlıklı gelişim raporları düzenlenmeli, ilkokul öğretmenleri ve ailelerin çocuklarını tanınmasında ve onlara rehber olmalarında bu raporlardan faydalanmaları sağlanmalıdır.

16. Okul öncesi eğitim kurumlarında, çocuk gelişimi ve eğitim programı çeşitli kaynaklar ve çocuklarla ilgili problemleri tartışmak ve incelemek amacıyla zümre toplantıları yapılmalıdır.
17. Kurulması önerilen “Okul öncesi Eğitim Merkezi” bünyesinde öğretmenlere program, materyal, danışma ve rehberlik hizmeti verecek “Öğretmen Kaynak Merkezleri” kurulmalıdır.

Okul Öncesi Eğitiminde Koordinasyon ve İşbirliği İle İlgili Kararlar:

1. Türk insanının 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda ifadesi bulunan vasıflarda yetişmesini sağlamak amacıyla resmi ve özel kurumlarda yapılan okul öncesi eğitiminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için etkin bir koordinasyon sağlanmalıdır.
2. Okul öncesi hizmetleri veren kurum ve kuruluşlar arasında sağlanacak koordinasyonun temel amacı; insan gücü, para ve malzemenin verimli ve etkin bir şekilde kullanımını sağlamak; mevzuat program, personel yetiştirme ve istihdam alanlarında kaynak kullanımındaki dağınıklığı önlemek olmalıdır.
3. Koordinasyon, Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü'nün önderliğinde sağlanmalıdır.

Okul Öncesi Eğitim Mevzuatı İle İlgili Kararlar:

1. “Okul Öncesi Eğitimi” kavramı, T.C. Anayasası'nın eğitim öğretimle ilgili maddelerinde yer almalıdır.
2. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda, Okul öncesi eğitimiyle ilgili gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
3. Okul öncesi eğitimi alanıyla ilgili bütün mevzuatı kapsayacak şekilde bir “Okul Öncesi Eğitimi Kanunu” çıkarılmalıdır.
4. 1475 Sayılı İş kanunu kapsamında yer alan okul öncesi eğitimiyle ilgili hususlara işlerlik kazandırılmalıdır.

Okul Öncesi Eğitimi Alanına Öğretmen Yetiştirme ve İstihdamı İle İlgili Kararlar:

1. Ortaöğretim kurumlarında mesleki rehberlik hizmetlerine ağırlık verilerek okulöncesi eğitimi öğretmenliğine istekli ve nitelikli öğrencilerin yönlendirilmesi sağlanmalıdır.
2. Okul öncesi eğitime öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarına alınacak öğrencilere, ÖSYM sınavına ek olarak mesleğe yatkınlığını ölçen ek bir sınav daha uygulanmalıdır.
3. Milli Eğitim Bakanlığı ile üniversiteler işbirliği yaparak okul öncesi eğitime öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarının programlarında bütünlük sağlayıcı program geliştirme çalışmaları yapılmalıdır.
4. Öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarındaki çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmenliği programı ile anaokulu öğretmenliği programı birbirinden ayrılmalıdır.
5. Okul öncesi eğitime öğretmen yetiştiren fakültelerin bünyelerinde uygulama anaokulları açılmalıdır.
6. Yeterli öğretim elamanı, personel ve gerekli diğer imkanlara sahip olan yüksek öğretim kurumlarına anaokulu öğretmenliği programları açma izni verilmelidir.
7. Kız Meslek Liseleri, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü mezunları, hizmet içi eğitimi kurslarından geçirilerek, kalkınmada öncelikli bölgelerdeki okul öncesi eğitimi kurumlarında kadrolu usta öğretici olarak görevlendirilmelidir.
8. Okul öncesi eğitimi kurumlarında görev alacak personelin görev analizleri yapılmalıdır.
9. Sınıf öğretmeni yetiştiren eğitim fakültelerinin programlarına okul öncesi eğitimiyle ilgili, okulöncesi öğretmeni yetiştiren fakültelerin programlarına da sınıf öğretmenliği ile ilgili dersler konmalıdır.
10. Okul öncesi eğitimi kurumlarında görev yapacak diğer personeli(sosyal hizmet uzmanı, psikolog, beslenme uzmanı vb.) yetiştiren yüksek öğretim kurumlarının programlarına da okul öncesi eğitimiyle ilgili dersler konulmalıdır.
11. Okul öncesi eğitimi alanını seçmiş öğrencilere verilecek 3580 sayılı kanun kapsamındaki öğrenci kontenjanları artırılmalıdır.

12. Okul öncesi öğretmenlerinin özlük haklarının iyileştirilmesi yönünde gerekli tedbirler alınmalıdır.
13. Yurtdışına görevlendirilecek okul öncesi eğitimi öğretmenleri başarılı öğretmenler arasından seçilmelidir. Bu öğretmenler dili de içine alan bir hazırlık eğitiminden geçirilmelidir.
14. Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin lisans üstü eğitim yapmalarına imkan sağlanmalıdır.
15. En az lise mezunu özürlü bireylerin kendi özür gurubunda olmak şartıyla özürlü okulöncesi çocukları için açılmış eğitim kurumlarında öğretmen olarak görev alabilmeleri için gerekli mevzuat düzenlemesi yapılmalıdır.

Okul Öncesi Eğitimi Modelleri İle İlgili Kararlar:

1. Okul öncesi eğitimi modelleri kurum, aile ve toplum merkezli olarak düşünülmelidir.
2. Okul öncesi modelleri kapsamında yer alan kurum merkezli birimler arasına

Görüldüğü üzere ilk defa okul öncesi eğitim kapsamlı olarak ele alınıp önemli kararlar alınmıştır.

XV. Milli Eğitim Şurası'nda (13-17 Mayıs 1996) okul öncesi eğitim ile ilgili şu görüşlere yer verilmiştir: “Yakın bir gelecekte 5-6 yaş okul öncesi eğitim ilköğretim bünyesine alınmalı, ilköğretim kesintisiz 8 yıllık zorunlu eğitim olarak uygulanmalı, 8 yıl sonunda tek tip diploma verilmeli, 9. sınıf liseye ya da mesleki eğitime yönlendirme yılı olmalı, böylece ilköğretimde zorunlu '2+8+1=11' sitemi oluşturulmalıdır. Okul binalarının yapımında özel eğitim ve okul öncesi çocukların ihtiyaçları doğrultusunda gerekli fiziki düzenlemeler yapılmalıdır. Yoğun göç alan illerde eğitim yatırımlarına öncelik verilerek derslik ihtiyacı karşılanmalıdır. Okul öncesinden itibaren ailenin eğitimi, önemli bir boyut olarak ele alınmalıdır. “Aile Katılım Programları” ve “Ana-Baba Okulları” yaygınlaştırılmalıdır. Öğretmen yetiştiren kurumlardaki öğretim elemanları, uygulama ve mesleki deneyimle donatılmış olmalı, öğretmen yetiştiren kurum öğretim elemanları tercihen o kurumun öğretmeni yetiştirdiği Temel Eğitim

Devresi (okulöncesi, sınıf öğretmeni ve dal) öğretmenlerinden seçilmeli ve bunlara kariyer kazandırılmalıdır” (XV. MEŞ, 1996:197-200).

1999’da toplanan XVI. Milli Eğitim Şurası’nda “Mesleki ve Teknik Eğitim” konusu ele alınmış olup okul öncesi eğitime değinilmemiştir.

XVII. Milli Eğitim Şurası (13-17 Kasım 2006) yedi yıl aradan sonra toplanarak eğitim sistemi, kademeler arası geçişler, yönlendirme ve sınav sistemi ile küreselleşme ve AB sürecinde Türk eğitim sisteminin boyutları değerlendirilmiştir. Ayrıca bu şurada okul öncesi eğitime yönelik olarak da önemli kararlar alınmıştır. Bu kararlar (XVII. MEŞ, 2007:172):

1. 60-72 aylık çocukluk çağını kapsayan okul öncesi eğitim döneminin zorunlu hale getirilmesi için çalışmalara başlanmalıdır.
2. Bağımsız anaokullarına rehber öğretmen atanması zorunlu hale getirilmelidir.
3. Okul öncesi eğitim kurumlarının açılmasında özel sektör teşvik edilmelidir.
4. Kaynak aktarımı, arsa ve bina temini konusunda yerel yönetimlere yasal sorumluluk verilmelidir.
5. Okul öncesi eğitim hizmeti veren kreş, gündüz bakımevi, çocuk yuvaları, özürülüler için rehabilitasyon merkezleri ve benzeri sosyal tesislerin yapılarının geliştirilmesi amacıyla devlet desteği ve teşvikleri artırılmalı ve bu kurumlara vergi muafiyeti getirilmelidir.
6. Belediyeler, il özel idareleri, kamu iktisadi teşekkülleri, vakıflar ve diğer müteşebbislerin okul öncesi eğitim kurumları açmaları teşvik edilmeli ve bu kurumlar desteklenmelidir.
7. 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda, gerekli düzenlemeler yapılarak, “Okul Öncesi Eğitimi Kanunu” çıkarılmalıdır.
8. Ülkemizde okul öncesi eğitim alacak çocuk sayısı ve nüfus bilgileri hakkında Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), sağlık, nüfus müdürlükleri, muhtarlıklar ile millî eğitim müdürlükleri arasında koordinasyon ve bilgi akışı sağlanmalıdır.

9. Rehberlik hizmetlerine okul öncesi eğitimden başlanmalıdır.
10. Cumhuriyetin 100. yılını kutlayacağımız 2023 yılında okul öncesi eğitimdeki 36-60 aylık çocuklar için okullaşma oranı % 80'e ulaşmalıdır.
11. Genel bütçeden okul öncesi eğitime ayrılan pay artırılmalıdır.

XVIII. Milli Eğitim Şurası (01 Kasım 2010) eğitimde 2023 Vizyonu başlığı altında aşağıdaki gündem maddeleri belirlenmiştir. Belirlenen gündem maddelerinde okul öncesi eğitime yönelik olarak da çeşitli kararlar alınmıştır. Bu kararlardan bazıları şunlardır:

- **Öğretmenin Yetiştirilmesi, İstihdamı ve Mesleki Gelişimi:**

Alınan Kararlar: Özel eğitim, psikolojik danışma ve rehberlik ile okul öncesi öğretmenliği alanlarında öğretmen açığının kapatılamaması nedeniyle üniversitelerin öğretim elemanı yetiştirme çalışmalarına ağırlık verilmeli ve bu bağlamda 1416 sayılı Kanun kapsamında bu alanlardan yurt dışına öğrenci gönderilmesine özen gösterilmelidir.

Beden eğitimi, müzik ve görsel sanatlar derslerine, okul öncesi eğitimden itibaren branş öğretmenleri gelecek şekilde düzenlemeler yapılmalı, öğretmen istihdamına yönelik tedbirler alınmalıdır.

- **Eğitim Ortamları, Kurum Kültürü ve Okul Liderliği:**

Alınan Kararlar: Bağımsız anaokullarının sayısı artırılarak anasınıfları kaldırılmalı veya ilköğretim okullarında anasınıfının kullanım alanları ve diğer bölümler bu yaş grubu özelliklerine göre düzenlenmelidir.

- **İlköğretim ve Ortaöğretimi Güçlendirilmesi, Ortaöğretime Erişimin Sağlanması:**

Alınan Kararlar: Zorunlu eğitim öğrencilerin yaş grupları ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak; 1 yıl okul öncesi eğitim, 4 yıl temel eğitim, 4 yıl yönlendirme ve ortaöğretime hazırlık eğitimi ve 4 yıl ortaöğretim olmak üzere

öğrencilere farklı ortamlarda eğitim almaya fırsat verecek şekilde 13 yıl olarak düzenlenmelidir.

- **Spor, Sanat, Beceri ve Değerler Eğitimi:**

Alınan Kararlar: 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 76. maddesinin (b) fıkrası, özel idare bütçesinden ilköğretime ayrılan % 20'lik ödeneğin % 40 ve bu ödeneğin % 40'ının da okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim okullarının spor faaliyetlerindeki ihtiyaçlarında kullanılmasına izin verecek şekilde düzenlenmelidir

- **Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Yönlendirme:**

Alınan Kararlar: Eğitim sistemimizde yönlendirme hizmetleri, okul öncesinden yüksek öğretime kadar tüm eğitim kademelerinde etkin olarak yaygınlaştırılmalı, mevcut Yönelme Yönergesi revize edilmelidir (.http://ttkb.meb.gov.tr/surular.aspx).

Görüldüğü üzere okul öncesi eğitim ayrı bir gündem maddesi olarak ele alınmamıştır fakat belirlenen bütün gündem maddelerinde genel olarak yapılacak çalışmalarda okul öncesi eğitime değinilmiştir. Ayrıca bu şurada okul öncesi eğitimin zorunlu eğitim basamağı içine alınacağı belirtilmesi bu alan için kayda değer bir gelişmedir.

4.2.4.2.2. Kalkınma Planlarında Okul Öncesi Eğitim

I. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967): Bu planda okul öncesi eğitime yer verilmemiştir. Daha çok ilköğretim sorunları üzerinde odaklanılmıştır (Konaklı, 1992:35).

II. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972): İkinci kalkınma planında okul öncesi eğitime ilk defa yer verilmiş ve bir çerçeve çizilmiş, okul öncesi eğitim; 3-6 yaşındaki çocukların eğitimidir. Bu eğitim ancak "anne eğitiminden yoksun çocukların" eğitimi için ele alınacaktır. Şeklinde ifade edilmiştir. 1968-1972 döneminde okul öncesi eğitim hizmetlerinin, bağımsız anaokulları ve ilkokullara bağlı anasınıfları kurularak geliştirilmesi öngörülmüştür. Bütün kız enstitülerinde

öğretim programlarının ve okul öncesi eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi amacıyla çocuk yuvalarının açılması da planda yer alan hedeflerdendir (Nişancı, 1977:45; Konaklı, 1992:36). 1968 yılı programında tedbir olarak, “Anne eğitiminden yoksun çocukları içine alacak anasınıfları, 1968 yılında şehir ilkokullarının % 10’unda kurulması hedeflenmiştir. Bu sınıflara annesi çalışan çocukların alınması öngörülmesine rağmen, bu hedefe tam olarak ulaşılmamış, 1972 yılı programında okul öncesi eğitim konusunda yeterli bir gelişme sağlanmadığı belirtilmiştir (Konaklı, 1992:36).

III. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977) okul öncesi eğitim çok genel ifadelerle yer almıştır. “Kaynakların sınırlılığı nedeniyle okul öncesi eğitimde 1975 yılına kadar Milli Eğitim Bakanlığı ile ilgili diğer kuruluşların çabaları bir model geliştirme ölçeğinde olması ve bu model çerçevesinde özel sektörün teşvik edilmesi hedeflenmiştir (Konaklı, 1992:37). Anne yoksunu 3-6 yaşındaki çocukların eğitimi olarak ele alınan okul öncesi eğitimle ilgili çalışmaların planlı dönemde sınırlı kaldığı belirtilmiştir. Bununla beraber özel kesime örnek olması amacı ile Ankara, Adana (iki okul), Bolu, Gaziantep ve Zonguldak’ta olmak üzere 6 anaokulu açılmıştır. 1970-1971 öğretim yılında anasınıflarının sayısı 118 olmuştur (DPT, 1972:730). Bu 6 anaokulunda 1970- 1971 öğretim yılında 29 öğretmen ve 569 öğrenci, 118 anasınıfında da 118 öğretmen ve 2114 öğrenci bulunmaktadır. Bu dönemde anaokulu açılması konusunda özel kesimde gelişmeler yaşanmış, 1970 -1971 öğretim yılında yabancı ve azınlık özel anaokulları hariç özel kesime ait anaokullarının sayısı 70’e ulaşmıştır (DPT, 1972:730). Okul öncesi eğitim sorununun önemi belirtilmesine rağmen 3-6 yaş grubunu kapsayacak şekilde bu eğitimin sağlanması, büyük mali kaynak gerektirdiğinden konu ile ilgili araştırmaların yapılacağı ve soruna uzun dönem içinde kapsamlı bir şekilde yaklaşılması için gerekli hazırlıkların yapılacağı ifade edilmiştir (DPT, 1972:741).

1974 yılı icra planında; okulöncesi eğitim kurumlarının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacı ile gerekli dağılım ve öncelik saptama çalışmaları yapılacağı ve bu kurumların iş kanununa tabi, yoğun iş yerlerinde açılabilme durumu araştırılıp gerekli tüzük taslağının 1974 yılı içinde tamamlanacağı

belirtilmiştir. Ayrıca, anasınıflarının temel eğitimin yayılmasına paralel olarak öncelikle ihtiyaç duyulan yerlerde mevcut imkanlar içinde açılmasına hız verileceği belirtilmiştir. Aynı icra planında, Milli Eğitim Bakanlığı içinde, okul öncesi eğitim kurumlarının tek elden yönetimini sağlamak üzere, bakanlık örgütünün yeniden düzenlenmesi çalışmaları çerçevesinde gerekli tedbirlerin alınması için bir araştırma yapılması öngörülmüştür (Nişancı, 1977:48).

1978 Yılı Programında ise; “üçüncü plan ve yıllık programlarda yer alan okul öncesi eğitime ilişkin araştırma ve çalışmaların yapılmaması sonucu bu kademedeki kamu sektöründe yalnızca çok sınırlı bir biçimde anasınıfları uygulaması sürdürülmüştür” denildikten sonra tedbir olarak da; “Kentleşme hızının yüksek olduğu yörelerden başlanarak, geliştirilecek olan anaokulu ve anasınıfları pilot uygulamaları, merkezi ve yerel yönetimlerin işbirliği ile gerçekleştirilecek ve giderek yaygınlaştırılacaktır.” şeklinde hedefler belirtilmiştir (Konaklı, 1992:37).

IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983): Okul öncesi eğitimin gelişmesi, üç plan döneminde, gerek kaynakların sınırlılığı, gerek bu eğitim alanına yeterince önem verilmemesi nedeniyle yeterli düzeyde sağlanmamıştır. İlkokulların bünyesinde açılan anasınıfların sayısı 1973 - 1974 öğretim yılında 245'den, 1977 - 1978 öğretim yılında 984'e çıkmış olmasına karşın, bağımsız anaokulu sayısı, aynı dönemde 8'den 11'e yükselmiştir. 11 anaokulunda 1977 - 1978 öğretim yılında 60 öğretmen ve 1 135 öğrenci, ilkokullara bağlı 984 anasınıfında ise 1 087 öğretmen ve 17 986 öğrenci ve kız meslek liselerine bağlı 275 uygulama anaokulunda ise 575 öğretmen ve 5 782 öğrenci bulunmaktaydı. Kreş ve çocuk yuvaları ise yeterli düzeyde gelişmemiş özel anaokulları sayısı 1976 - 1977 öğretim yılında 137'ye çıkmıştır. 3 - 6 yaş grubundaki çocukların ancak yüzde 1,1'i okul öncesi eğitimden yararlanabilmiştir (DPT, 1979:434).

IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda okul öncesi eğitiminin daha çok kentsel yörelerden başlamak üzere gecekondu ve işçi çocukları hedef alınarak geliştirilip pilot uygulamaların ele alınacağı belirtilmiştir. Okul öncesi eğitimi, pilot uygulama sonuçlarına göre ve yapılacak yeni düzenlemelerle eğitim

sisteminin rasyonel bir yapıya kavuşturulmasından sonra, sistemin bütünlüğü dikkate alınarak yaygınlaştırılması hedeflenmiştir. Sistemin geliştirilmesinde mevcut kapasitelerden yararlanılmasının da esas olacağı ifade edilmiştir (DPT, 1979:456).

Bu kalkınma planı döneminde “Türkiye’de Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitim Projesi” adı altında bir çalışma başlatılmıştır. Bu çalışma MEB ve İstanbul Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Araştırma ve Uygulama Enstitüsünden bazı uzmanlar tarafından yürütülmüştür. Proje ileride geliştirilmesi düşünülen okul öncesi öğretmen kılavuzu ve ana-baba kılavuzlarına bir ön hazırlık olarak çeşitli materyalleri içine almaktadır. Bunun yanı sıra görev yapan okul öncesi öğretmenlerin hizmet içi eğitimden geçirten eğitimcilerin yetiştirilmesi amacıyla kısa süreli kurslar düzenlemiştir. Proje Türkiye şartları için en uygun okul öncesi eğitim modelini ve eğitim programını ortaya çıkarmaya çalışan önemli bir çalışmadır (Barkçin, 1991:20).

V. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989): Bu planda, okul öncesi eğitimin önemine binaen döneminin sonunda okul öncesi (5-6 yaş nüfusunun) okullaşma oranının %10’a çıkarılması hedefi belirtilmiştir. Bu hedefin gerçekleştirilmesi ve anaokullarıyla anasınıflarının yaygınlaştırılması için kamu ve özel kuruluş imkanlarından azami derecede yararlanılacağı üzerinde durulmuştur (DPT, 1985:141).

VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994) bu plan dönemi sonunda anaokulları ve anasınıflarının yaygınlaştırılması ve okul öncesi eğitimde okullaşma oranının % 11.5’e çıkarılması hedef alınmıştır (DPT, 1989:291).

VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000): Bu planda okul öncesi eğitim konusuna ilköğretim başlığı altında yer verilmiş ve okula başlama yaşı olarak 72 ay sınırı konusunda görüş birliğine varılmıştır. Programda okul öncesine ilişkin alınması gerekli tedbirler üç maddede toplanmıştır (Oktay, 1999:87) :

1. Okul öncesi eğitim kurumlarının geliştirilmesi hususunda şehirleşme ve sanayileşmenin yoğun olduğu yöreler ile gece kondu bölgelerinde başlatılan çalışmalara devam edilecektir.

2. İş kanununda belirtilen sayının üzerinde işçi çalıştıran kamu kuruluşları ve özel kuruluşların, çalışanların çocukları için kreş ve anaokulu açmaları sağlanacaktır.

3. Fiziki kapasite sağlandığı oranda 6 yaş için anasınıfı açılması uygulamasına devam edilecek ve bu sınıflarda eğitimin kalitesinin artırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülecektir.

VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005): Okullaşma oranının 1999-2000 öğretim yılında %9,8'e ulaşılabilen okul öncesinde, bu oranın %25'e çıkarılması hedeflenmiştir (Ural ve Ramazan, 2007 :26; DPT, 2000:74). Programda okul öncesi eğitim hizmeti veren kurumlar arasındaki farklılıkların giderilmesi için standartlar oluşturulacağı belirtilmiştir. Okul öncesi eğitim döneminde toplum tabanlı milli, ahlaki ve manevi değerlere bağlı eğitim verilebilmesi için, yazılı, sözlü ve görüntülü eğitim programlarının yapımının özendirileceği ifade edilmiştir (DPT, 2000:74). Sosyal, psikolojik ve zihinsel gelişimin, erken yaşlarda şekillenmesi nedeniyle okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması ve uzun vadede zorunlu temel eğitimin 12 yıla çıkarılması kararı alınmıştır (Ural ve Ramazan, 2007:26).

IX Beş Yıllık Kalkınma Planı (2006- 2013): 2005-2006 eğitim öğretim yılında okul öncesi eğitimde okullaşma oranının %19,9 iken bu oranının %50'ye yükseltilmesi hedeflenmiştir. Bu planda okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla öğretmen ve fiziki altyapı ihtiyacının karşılanacağı, eğitim hizmetlerinin çeşitlendirileceği, toplumsal farkındalık düzeyinin yükseltilerek, erken çocukluk ve ebeveyn eğitimlerinin arttırılacağı belirtilmiştir (DPT, 2005:86).

Tablo:5. 1940-2010 yılları arasında okul öncesindeki sayısal gelişmeler

Öğretim Yılı	Kurum	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Okullaşma Oranı
1940-1941	51	1.690	60	
1943-1944	49	1.604	63	
1950-1951	52	1.760	71	
1960-1961	64	2.730	104	
1963-1964	146	4.767	180	
1970-1971	413	10.714	743	

1978-1979	1.371	26.559	1.572	
1980-1981	2.007	43.545	2.874	
1990-1991	3.625	113.388	6.624	5.1
1994-1995	5.169	148.088	9.098	7.3
1995-1996	5.600	158.354	9.771	7.7
1996-1997	6.082	174.710	9.971	8.9
1997-1998	6.563	182.533	10.376	9.3
1998-1999	6.868	204.461	10.979	10
1999-2000	7.660	212.603	11.591	9.8
2000-2001	8.996	228.503	12.265	10.3
2001-2002	10.554	256.392	14.520	11
2002-2003	11.314	320.038	18.921	11.7
2003-2004	13.692	358.499	19.122	13.2
2004-2005	16.016	434.771	22.030	16.1
2005-2006	18.539	550.146	20.910	19.9
2006-2007	20.67z	640.849	24.775	22.4
2007-2008	22.506	701.762	25.901	28.5
2008-2009	23.653	804.765	29.342	29.1
2009-2010	26.681	980.654	42.716	37.91

Kaynak: Sakaoğlu, 2003, Taner ve Meral, 2007; <http://www.meb.gov.tr/istatistik>

Tablo 5’de görüldüğü üzere 1940-1941 yılında kurum sayısı 51, öğrenci sayısının 1.690 öğretmen sayısının ise 60 olduğu görülmektedir. 2009-2010 yılına gelindiğinde bu oranların kurum sayısında 26.681’e, öğrenci sayısının 980.654’e ve öğretmen sayısının ise 42.716’ya yükseldiği görülmektedir.

Yukarıda verilen sayısal verilerden anlaşıldığı üzere okul öncesi eğitimde yıllara göre bir artışın olduğu görülmektedir. Fakat 2005 yılından itibaren anlamlı bir artışın olduğu 2009-2010 yılında ise % 40’a yakın bir okullaşmaya yaklaşıldığı görülmektedir. Okul öncesi eğitim 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 22. maddesi ile zorunlu eğitim kapsamında tutulmamıştır. Bu nedenle okul öncesi eğitimde okullaşma oranı diğer eğitim kademelerinde olduğu gibi istenilen seviyeye ulaşamamıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı yetkilileri tarafından yapılan açıklamalarda eğitim açısından önemli bir yaş dönemi olan okul öncesi eğitim çağında mevcut olan

okullaşma oranının yeterli olmadığı 2012-2013 yılından itibaren okul öncesi eğitimin bütün illerde zorunlu olacağını hedeflendiği belirtilmektedir (Anadolu Ajansı, 2010).

Yine 60. Hükümet Programı ve Eylem Planı Faaliyetlerinde de okul öncesine yönelik hedeflerin belirlendiği görülmektedir. Bu hedefler aşağıda belirtilmiştir.

- Okul öncesinde yüzde 50 okullaşma oranı hedefine ulaşılması için her yıl yaklaşık 155.000 öğrencinin okulöncesi eğitime katılması gerekmektedir. Söz konusu talebin karşılanması için 31.000 derslik ihtiyacı karşılanacaktır.
- Okul öncesi eğitimde ikili eğitim ile gezici ve yaz anaokulu gibi uygulamalar yaygınlaştırılacak, yaygın eğitim imkanlarından faydalanılacaktır.
- Toplumsal farkındalığın artırılması için yazılı ve görsel iletişim araçları kullanılacaktır (http://www.byegm.gov.tr/docs/60_Hukümet_prog.pdf).

Hükümet programında hedeflerin kesin çizgilerle belirtilmesi ve ayrıntılı olarak bu alana yönelik yapılacak çalışmaların belirlenmesi okul öncesi eğitimin önemli bir eğitim basamağı olarak geliştirilme çabalarında bulunduğu ortaya koymaktadır.

4.2.4.2.3 1950'den Günümüze Uygulanan Okul Öncesi Eğitim Programları

Türkiye'de okul öncesi eğitim alanındaki gelişmelerin, uzun bir durgunluk döneminden sonra 1950 yılından itibaren yeniden canlandığı görülmektedir. Yukarıda değinildiği üzere, bu tarihten itibaren Milli Eğitim Şuralarında, kalkınma planlarında, hükümet programlarında ve MEB okul öncesi eğitim programlarında çok önemli gelişmeler olmuştur. Burada 1950'den günümüze, çeşitli yıllarda düzenlenen okul öncesi eğitim programlarına değinilmiştir.

4.2.4.2.3.1. 1952 Anaokulları Eğitim Öğretim Programı

Bu programda anaokullarının amacı:

“3-6 yaş arasındaki çocukların, en uygun şartlar altında, tinsel ve tinsel gelişmelerine yardımcı olmak, onlarda iyi alışkanların yerleşmesini sağlamak ve ilkokul çalışmaları için lüzumlu okul öncesi hazırlıkları yapmaktır. Anaokulları bu çalışmaları ile sıhhatli, neşeli ve başarılı insanların çoğalmalarının temellerini de hazırlamış olurlar” şeklinde belirtilmiştir (MEB, 1952:12). Program çeşitli başlıklar altında sunulmuştur.

Anaokullarının Lüzumu: Programın bu bölümünde 1-6 yaş arasındaki çocukların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimi üzerindeki olumlu etkiler ve anaokullarının çalışan ebeveynlere sağlayacağı faydalar maddeler şeklinde açıklanmıştır (MEB, 1952:12).

Anaokullarının Bölümleri: Bu bölümde anaokuluna gelen çocukların yaş bakımından (2-4 yaş grubu ve 5-6 yaş grubu) gruplara ayrılması gerektiği ve nasıl ayrılacağı konusunda kısaca bilgi verilmektedir.

Çocuk Yuvalarının ve Bahçelerinin Özellikleri: Bu bölümde çocuk yuvasına (2-4yaş) ve çocuk bahçesine gidecek çocukların (1-5 yaş) özellikleri üzerinde ayrıntılı olarak durulmuştur.

Anaokullarında Bir Günlük Faaliyet Şeması: “Anaokullarında program tanziminde göz önünde tutulacak esas, çocuğun ne zihnen ne de bedenen yorulmadan günün her saatinden istifade ettirilmesidir. Böyle bir programda her yorucu programı bir dinlendirici faaliyetin takip etmesine ve yemek, istirahat, uyku, tuvalet ve su içmek gibi işlerin her gün aynı saatte yaptırılmasına bilhassa dikkat etmek lazımdır. Bu esaslara göre anaokullarının günlük bir programında faaliyetleri şöyle gösterilmiştir (MEB, 1952:15-16);

1. Okula geliş, muayene,
2. Serbest oyun (mevsime göre içerde veya dışarıda),

3. Sabah toplantısı,
4. Kuşluk,
5. Tuvalet,
6. Serbest oyun,
7. Masa başı,
8. Toplanma, yıkanma, yemek hazırlığı, istirahat,
9. Yemek,
10. Toplanma, yıkanma, tuvalet, yatma hazırlığı,
11. Uyku,
12. Giyinme, kahvaltı hazırlığı, kahvaltı,
13. Serbest oyun,
14. Eve gidiş,

Bu akış şemasının sıra prensibine bağlı kalınması şartıyla çalışma ve oyun sürelerinin uzatılıp kısaltılabileceği gibi, anaokullarının öğretim yılı başındaki ilk günlerde, milli ve dini bayramlar, gezilerde programın tamamen dışına çıkılabileceği belirtilmiştir.

Ayrıca “anaokullarında açılış günleri” ve “anaokuluna yeni bir çocuğun girmesi” başlıkları altında çocuğun anaokuluna uyumu konusunda yapılması gereken çalışmalar ve karşılaşılabilecek durumlara kısaca değinilmiştir.

Anaokullarında Çeşitli Faaliyetler: Bu bölümde anaokulunda yapılması gereken faaliyetler ve nasıl yapılacağına dair bilgi verilmiştir. Bu faaliyetler şöyle sıralanmıştır (MEB, 1952:17-22);

Oyun: Çocuğun zekasının gelişmesinde hayat tecrübesi kadar önemli olan şey, oyundur ve oyun okul öncesi çocuğunun en önemli faaliyetini teşkil eder. Çocuğun düşünmesi, hüküm vermesi, mantığını kullanması, münasebetleri görmesi ve anlaması ancak çevresindeki müşhas nesnelere kullanması ile mümkündür. Ancak çeşitli oyun vasıtalarını kullanmaktadır ki, okul öncesi çocuğu, büyüklük, küçüklük, miktar, muvazene, tenasüp, sebep ve netice, ağırlık v.b. gibi mücerret mefhumlar hakkında fikir edinebilir. Anaokul çocuğu ne öğrenmek gayesiyle oyun oynar, ne de ortaya bir şey yapıp çıkarmak gayesiyle. O

sadece o anda duyularını ve melekelerini kullanmaktan duyduğu zevk için oynar. O halde, anaokullarında çocukların bütün duyularını bol bol kullandıracak neviden oyun malzemesi bulundurup, bunları en zengin muhitte serbest oyuna bırakmak lazımdır.

Çocuk bu muhitte bu malzeme ile duyularını maharetlerini geliştirirken, anlayışlı bir öğretmenin rehberliği ile basit bilgiler ve önemli alışkanlıklar da edinir (MEB, 1952:17-18). Ayrıca “öğretmenin vazifeleri” başlığı altında yuva çocukları ile çocuk bahçesi çocuklarına yönelik oyun etkinliğine yönelik yapılması gereken çalışmalara değinilmiştir.

Müzik: Bu bölümde her gün 10- 15 dakikalık bir zaman dilimin ayrılması gerektiği belirtilmektedir. Başlıca müzik faaliyetleri şöyle sıralanmıştır;

- Şarkı: Muayyen bir zaman konmaz. Oyun veya masalla ilgili bir münasebetle ileri sürülürse, iştirak daha fazla olur. Gurupla şarkı söylemek için ısrar yersizdir. Şarkılar basit ritimli ve kısa asıllar üzerine bestelenmiş olmalıdır.
- Şarkı dinlemek: Çocuklar, öğretmenin onlara söyleyeceği bir şarkıdan da büyük zevk alırlar.
- Ritim: El ile veya yürüyerek veya yerinede ayakları yere vurarak söylenen şarkını ritmi buldurulur.
- Davul, zil gibi basit aletlerle tempo tutturulur.
- Radyo, gramofon, piyano ilh.ile müzik dinletilir.
- Şarkılı ve hareketli oyunlar oynatılır.

Resim: Her yaş grubunda büyük yer verilecek faaliyetlerden biri, resim faaliyetidir. Başlıca şekilleri; kurşun kalemle resim, kalem boya ile resim, sulu boya ile resim ve renkli tebeşir ile resimdir.

Resim yaptırırken model vermemek ve çocuğun muhayellesini işletmesinde yardım etmek lazımdır. Hayali resimler, masalların resimleri, gördükleri şeylerin resimleri yaptırılabilir. En küçükler muayyen bir şey çizmek için değil, boya ve kalem kullanmış olmak için resim yaparlar. Fazlasını beklememek lazımdır.

Kil işleri: Her yaştaki çocuk, kil ve çamur işinden hoşlanır ve onu kendi yaş seviyesine göre kullanır. Büyükler, kilden yaptıklarını muhafaza ederler, küçükler ise yoğurur, yuvarlar yassıdır ve bırakırlar. Kilin çok sert olmamasına, tükürükle ıslatılan veya yere dökülen kilin tekrar kullanılmamasına dikkat edilmelidir.

El işleri ve kum işleri: Tel, pamuk, türlü çeşitte ve renkte kağıt, tutkal, makara, iplik, sicim, mukavva vb.. gibi iptidai malzeme, makas, iğne yardımı ve öğretmenin rehberliği ile çocukların elinde onları zihnen çalıştıran beden dinlendiren yaratıcı bir faaliyet sonunda, çocuğa, türlü şeyler öğreten oyuncaklar haline gelir. El işleri, bilhassa 5-6 yaşlarındaki çocukları meşgul eder; küçükler, daha basit kesme, oyun ve yapıştırma işleri ile yetinirler.

Çocuk bahçesi çağını bilhassa ilgilendiren ve programlarını mühim bir kısmını esas teşkil eden hayvan bakımı ve çalışmaları, küçüklerin sevdiği bir meşgaledir. Ancak, bu gibi işlerde küçüklerin daha sıkı bir kontrole tabii tutulmaları mecburiyeti vardır.

5-6 Yaş Grubuna Mahsus Faaliyetler:

Okuma hazırlığı: Çocuklar, kartlarla yazılan isimlerini okumaya alışır. Yavaş, yavaş arkadaşlarının isimlerini de okumaya başlarlar. Muayyen bir masada sık sık tekrar edilen bir kelime tahtaya yazılıp okutulabilir. Sınıftaki eşyaların isimleri kartlara yazılıp ait olduğu eşyaya ilişik olarak bırakılır. Sonra bütün bu kelimelerle kısa okuma oyunları yapılabilir. Takvim, günlerle ayların isimlerinin okunmasının öğrenilmesinde faydalıdır.

Yazma hazırlığı: Çocuklar, yazı hazırlığı çizgilerini çizer, kendi isimlerini arkadaşlarının isimlerini yazar, kalem kullanmaya alışır.

Sayı bilgisi. Öğretmen sayı saydırmak için her fırsattan istifade eder. Çocukların sayılması, tabakların, çatalların sayılması, oyuncakların sayılması vb...gibi. Paralar tanıtılır. Sayılar yazdırılır. Saatin rakamları okunur. Ağırlık ölçüleri, hacim ölçüleri, dramatize oyunlar da sırası geldikçe elle alınır.

Sözlü ifade: Çocuk, lügatçesi genişledikçe, fikirlerini de açık ve seçik anlatabilmelidir. Çocuk bahçesi çağındaki çocuklara masallar, konuşmalar, şiirler, tekerlemeler yoluyla öğrendiklerini anlatmak veya tenkit etmek fırsatları verilir ve ilkokula gitmeden önce ana dilini rahat ve muntazam konuşmasına yardım edilir.

Gün boyunca çocuğa kazandırılacak alışkanlıklar: Selamlaşma (okula geldiği zaman ve yeni gelen çocukla), eşyalarını yerli yerine koyma.

Serbest oyunda: Oyuncak paylaşmak, aldığı yerine koymak, başkasının oyununu bozmamak, sıra hakkını tanımak oyuncağı kırmadan kullanmak, arkadaşıyla iyi geçinmek, lüzumsuz gürültü yapmamak, düşen arkadaşına yardım etmek, yara ve çizikleri derhal öğretmene haber verip ilaçlatmak (kendinde ve başkasında) tehlikeli durumları sezme (kendinde ve başkasında), üstünü ve etrafını kirletmeden oynamak, terliyken su içmemek.

Sabah toplantısında: Çağırılınca cevap vermek, ekseriyetin arzusunu kabul etmek, başkasının sözünü kesmemek, açık ve seçik konuşmak.

Kabineye giriş: İhtiyaç duyunca gitmek, düğmelerini çözmek, iş bittikten sonra ellerini yıkama, kabinede şifonu çekmek.

Masa başında: Dik oturmak, yanındakini rahatsız etmemek.

Yıkanma: Sabun kullanmak etrafını ve üstünü ıslatmamak, musluğu açık bırakmamak (diş fırçalamak), iyi kurulanmak ve yalnız kendi havlusunu kullanmak.

Yemek: Yemek seçmemek, çatalı ve kaşığı iyi kullanarak dökmeden kendi kendine yemek, yemeğini bitirmeye çalışmak, ağzı kapalı çiğnemek, şapırdatmamak, kendi işini kendi görmek, sofrada bazı mesuliyetli işleri üzerine almak.

Uyku: Kendi kendine soyunmak ve giyinmek, eşyaları bir araya devşirip koymak, uyuyanları rahatsız etmemek, vücudunu gevşetebilmek.

Mendili kullanma ihtiyatını kazandırmak, parmak emmek, burun karıştırmak, tırnak yemek, saçıyla oynamak ihtiyatlarından vazgeçirmek.

Kapanış: Gideceğini öğretmene bildirip veda etmek, mevsimine göre tam olarak giyinmek.

Anaokulunda Sağlık işleri: Bu bölümde çocuğun sağlık işlemleri hakkında bilgi verilmiştir. Sağlık fişi örneği (bkz. ek:7).

Velilerle Münasebetler: Okul-aile çalışmalarının nasıl olması gerektiğine dair geniş bilgi verilmiştir.

Bu programın 1981 yılına kadar okul öncesi eğitim kurumlarında uygulandığı görülmektedir.

4.2.4.2.3.2. 1981 Okul Öncesi Eğitim Programları

1981 yılında toplanan X. Milli Eğitim Şurasında, gelişen ve değişen sosyoekonomik şartlar karşısında, okul öncesi eğitimin normal eğitim sisteminin bir uzantısı durumuna getirilmesi, amaçların ve sistemin en alt kesimine bir anasınıfı programı eklenmesi kararlaştırılarak (var olan okul öncesi okul ve kurumlarını korumak ve geliştirmek kaydıyla) anasınıfı programlarının esasları belirlenmiştir (Meydan, 1984:9).

Okul öncesi eğitimin amacı, Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak şöyle sıralanmıştır (Uysal, Dirik, Kaya, Çinkılıç, Parlakyiğit ve Akyürek, 1984:2);

1. Çocukların beden, zihin ve duygu gelişimlerini ve iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamak, onları temel eğitime hazırlamak.
2. Koşulları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak.
3. .Çocuklara Türkçe'yi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak.

4. Çocuğun sağlıklı bir yaşam sürdürmesi için, gerekli davranış biçimlerini kazandırmaya çalışarak, geleceğin yetişkinlerinin topluma verimli ve üretken bir şekilde katılmalarını güvence altına almak,
5. Çocuğun kendini anlatabileceği, mutlu ve coşku dolu bir çocukluk yaşamasını sağlamak,
6. Çocukların birbirlerine karşı sevgi, saygı, birlikte çalışma ve sorumluluk duygusunu kazandırmak,
7. Çocukların kendilerini özgürce anlatmalarına olanak hazırlamak,
8. El becerilerini ve zihin güçlerini çalıştırarak, taklit etme, soru sorma, dinleme, yanıt verme, yeteneklerini ve dikkatlerini geliştirerek oyun yoluyla sağlıklı bir kişilik kazanmalarına yardımcı olmak.

1982 yılında MEB tarafından Türkiye’de Okul öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Projesi kapsamında basılan “Okul öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurumlarında Yıllık Program” adlı öğretmen kılavuz kitabında okul öncesi eğitim programları yıllık, ünite ve günlük planlar şeklinde ayrıntılı olarak açıklanmıştır (Ulçay, 1983:95-127);

Bir yıl içinde birçok değişik konunun işlenebileceği belirtilmektedir. Programda işlenebilecek iki tür konunun var olduğu; işlenmesi gerekli konular ve bu konulara ek olarak aralarında seçim yapılabilen ancak çocukların ilgisini çeken konular şeklinde ayrılmıştır. Yıllık planın içeriğindeki haftalık konular seçilirken okulun yıl içindeki çalışma süresine bağlı olarak eğitim yapılacak haftalara göre saptanması gerektiği belirtilmektedir. Görüldüğü üzere konu temelli bir programın uygulandığı görülmektedir.

Haftalık Program;

Ünite Planı

Öğretmenin, öğretilmesi gereken konular içinden grubunda bulunan çocukların gereksinimlerine ve ilgilerine bağlı olarak işleyeceği ünite konusunu seçmesi gerektiği belirtilmiştir. Ünite planları bir haftalık süreyi kapsamaktadır.

Ünite planının çocuklara yararlı olabilmesi için ünite konusunun önceden seçilip bu konuyla ilgili ön hazırlıkların yapılması gerektiği belirtilmektedir.

Örnek Bir Ünite Planı

Konu: Yağmur

Yaş seviyesi: 4-5

Zaman: Eylül ve Nisan aylarında uygulanması daha uygundur.

Amaçlar:

1. Çocuklara yağmurun oluşumunu anlatma. Buharlaşma, yoğunlaşma, bulut oluşumu kavramlarını sunma. Yağmurun inişini anlatma.
2. Çocuklara yağmurun bir doğa olayı olduğu kavramını verme.
3. Çocuklara yağmurun mevsimlere göre dağıldığı kavramını verme.
4. Çocuklara, yağmurla birlikte oluşan, diğer doğa olaylarını, şimşek, gök gürültüsü, gökkuşağını tanıtmak. Yağmurun mevsimlere göre dağılışını açıklarken, bu doğa olaylarının da mevsimlere göre değiştiğini belirtme.
5. Çocuklara yağmurun yeryüzünde yaptığı değişiklikleri gösterme. Değişiklikler: bitkiler üzerindeki etkisi, göl ve ırmakların oluşumuna katkısı. Çamur, yolların aşınması, sis, sel, heyelan, bitkilerin fazla su nedeniyle çürümesi, zamansız yağmurların çiftçinin verimini azaltması, v.b. gibi.
6. Islaklık, kuruluk kavramlarını sunma karanlık - aydınlık kavramlarını sunma.
7. Yağmurla beraber ısının düşmesi kavramını sunma. Soğuk-sıcak kavramlarını sunma
8. Çocuklara yağmurdan korunmasını öğretme. Yağmurda nasıl giyinileceğini belirtmek. Kalın – ince kavramlarını sunma.
9. Yağmurun estetik yönlerini gösterme. Çocuklara yağmurun yol açtığı güzellikleri anlatma ve onları bu güzelliklere duyarlı hale getirme.
10. Su ve temizlik kavramlarını sunma. Temiz – kirli kavramlarını sunma

Hazırlık Çalışmaları ve Yan Faaliyetler

Parmak oyunu: Piti- pata (yağmur, kar, dolu, fırtına) yağmur derken ellerle yağmurun yağışı, kar derken yine ellerle karın yağışı, dolu derken eller göğse vurulur. Fırtına derken çocuklar iki yana sallanma hareketi yaparlar.

Tekerleme: Yağ yağ yağmur,
Teknede hamur
Ver Allahım ver
Sicim gibi yağmur

Şarkı: yağmur minik damlacık,
Cama vurur şıp şıp
Sonra seller akacak
Küçük dere taşacak,
Tıp tıp şıp şıp
Sonra yine yağacak,
Güneş doğup gülecek,
Damlacıklar uçacak,
Bulutlara koşacak,
Yıldızları aşacak,
Tıp tıp tıp, şıp şıp.

Bu şarkının dışında iki adet “ yağmur” şarkısı daha ünite planında yer almaktadır.

Şarkılı Oyun ve Ritmik: Minik küçük yıldızlarız,
Minik küçük yıldızlarız,
Gökte biz oynarız
Hola la la, hola la la

(Çocuklar karşılıklı iki sıra olurlar, “Minik küçük yıldızlarız” derken hep birlikte dizerini kıvrarak küçülürler. “Gökte biz oynarız” derken ellerini yukarı açarlar. “hola la la” derken sekerek dönerler ve el çırparlar).

Öykü

Şıp şıp ile tıp tıp (Kitap)

Göz damlacığı (Anlatım)

İhtiyar ağaçcik (Anlatım)

Elma ağacı (Anlatım)

Yağmur Meleği (Kitap)

Öğrenme Alanları

Evcilik Köşesi: çizme, pardösü, şemsiye bulunmasını temin etmek.

Fen ve doğa Köşesi: Stetoskop, (üstünde gökkuşağını gösteren bir resim). Gökkuşağını görebilmeleri için bir prizma. Yağmur damlalarına bakmaları için bir büyüteç, buharlaşma deneyleri için çeşitli büyüklükte su kapları.

Kitap Köşesi: Yağmurun öyküsü (içinde büyük resimler), şıp şıp ile tıp tıp, Haylaz çatana, İlkbahar, Güneş ve Yağmur, Yağmur Meleği adlı kitaplar.

Blok Köşesi: Bloklarla ve kayıklarla ırmak, göl, deniz, liman v.b. oluşturmak için kayıklar, gemi maddeleri, iskele v.b. gibi oyuncaklar.

Diğer Etkinlikler:

Ritmik: Yaratıcı, serbest ritmik. Piyano ile yağmur damlaları adlı şarkıyı çalıp, çocuklardan yağmur damlaları olmalarını istemek. Aynı şekilde olmalarını istemek.

Film: 35 mm. veya 16 mm yağmurdan göllerin nasıl oluştuğunu gösteren film

Slayt: Devlet Malzeme Ofisinden: Yağmur nedir?

Fen ve Doğa Deneyleri:

- Buharlaşıma deneyi
- Yağmur deneyi
- Gök gürültüsü deneyi
- Gök kuşağı deneyi
- Islak-kuru deneyi
- Şimşek deneyi

Araç ve Gereçler

Etkinlik için: Kil, çamur, kola, boya, makas, kağıt, tuz, su, yapıştırıcı, on kağıdı ve elişi kağıdı küvet Parmak boyası: Gazete kağıtları (kurutma için)

Su oyunu: Kova, su oyunu kabı, su oyunu değirmeni, çeşitli naylon kaplar

Deney için: Ocak, su kabı, birkaç kap, tabak, iki uzun şişirilmiş balon, boş kese kağıtları, bahçe hortumu, ayna, bir bardak

Beş Duyu Tecrübesi:

- Suyun el üzerinde akışını gözlemlene,
- Suyun soğukluğunu duyurma,
- Islanma,
- Yağmur sesi dinleme
- Musluk akışını dinlettirme

Bilişsel Etkinlikler:

Sıcak –soğuk kutu alıştırması, örüntüler, mevsimler

Yukarıda ayrıntılı olarak verilen ünite programı Tablo 6’da çizelge şeklinde bir hafta içerisinde hangi günlerde hangi çalışmaların yapılacağını göstermektedir.

Tablo 6: Bir ünite planı (Yaş: 4-5 – Konu: Yağmur)

GÜNLER	KONU	ŞARKI	ÖYKÜ	PARMAK OYUNU	RİTMİK ŞARKILI OYUN	BEŞ DUYU GELİŞİMİ	YARATICI ETKİNLİKLER
PAZARTESİ	Yağmur nedir? Nasıl oluşur	Yağmur Minik Damlacık	Şıpsıp ile Tıptıp (Kitap)		Yağmur	Yağmur deneyi	Tuz seramiği, su oyunu, ıslak kum
SALI	Buharlaştırma ve bulutların meydana	“ “	Göz Damlacığı		Minik küçük yıldızlarız	Su havaya nasıl karışır (deney)	Kağıt kutulardan şemsiye yapmak
ÇARŞAMBA	Gök gürlemesi Şimşek ve Gökkuşağı	“ “	İhtiyar Ağaççık	Yağmur, kar, dolu, fırtına	Tekerleme	Yaş- kuru deneyi	Mobil yapmak, Talas kola
PERŞEMBE	Yağmur sularından meydana gelen göl,	“ “	Elma Ağacı	“ “	“ “	Şimşek ve gök gürültüsü deneyi	Püskürtme Boya
CUMA	Yağmurun yararları	“ “	Yağmur Meleği (Kitap)	“ “	“ “		İp baskısı Su oyunu

Günlük Plan

Her okul öncesi kurumda öğretmenin, kısa ve uzun süreli genel planların yanı sıra, çocukların güncel gereksinimlerini düzenli bir biçimde karşılayabilmek için günlük program yapması gerektiği belirtilmiştir. Bu programlar yarım günlük ve bütün günlük olarak hazırlanmıştır (Ulçay, 1983 :95).

1. Yarım Günlük Program

Saatler: 8.30 – 12.00

Çocuğa anaokulunun sağladığı hizmetler: Kahvaltı

8.30 – 8.45 Çocukların okula gelişi

8.45 – 9.00 Günün programının beraberce üzerinden geçmek

9.00 – 9.45 Küçük grup etkinlikleri (her etkinlik için 15 dakika, gruplar değişerek

Öğretmen: Dil ve anlatım becerileri

Yardımcı: Duyusal – algılama becerileri

Serbest etkinlikler: Seçmeli

10.45 Tuvalet, kahvaltı, dışarıda oyun.

11.30 Öykü (2 grup değişerek), yaratıcı etkinlikler

12.0 Eve dağılışı

2. *Bütün Günlük Program*

Saatler: 07.30 – 17.30

Çocuğa kurumun yapacağı hizmet: Sabah kahvaltısı, öğle yemeği, ikinci kahvaltısı

07.30 – 08.45 Çocukların anaokuluna gelişi

08.45 – 09.00 Tuvalet ve kahvaltıya hazırlık

09.00 – 09.30 Kahvaltı

09.30 – 0.45 Diş fırçalama

09.45 – 10.00 Şarkılı oyunlar

10.00 – 10.30 Günün programının üzerinden geçilmesi ve beraber saat

10.30 – 11.15 Küçük grup etkinlikleri – Bilişsel etkinlikler – Yaratıcı etkinlikler – Serbest oyun

11.15-11.45 Bahçede oyun- serbest oyun

11.45 – 12.00 Tuvalet, öğle yemeği hazırlığı

12.00 – 12.30 Öğle yemeği

12. 30 – 13.00 El yıkama ve dinlenmeye hazırlık

13.00 – 13.15 Kitap bakma

13.15 – 13.30 Kitap okuma

13.30 – 15.00 Dinlenme

15.00 – 15.15 İkinci kahvaltısına hazırlık

15.15 – 15.30 İkinci kahvaltısı

15.30 – 17.00 Küçük grup etkinlikleri – Serbest oyun

17.00 – 17.30 Kitap bakma ve okuma

17.30 – 18.00 Eve dağılışı

Bu günlük programların katı bir şekilde uygulanmaması gerektiği, çocukların-gereksinimlerine göre değiştirilebileceği belirtilmektedir. Örneğin bir etkinlik 20 dakika olarak belirlenmiş olsa bile çocuklar konu ile çok ilgili oldukları zaman 45 dakikaya da çıkartılabilir (Ulcay, 1983:101).

Günlük Plan Düzenleme Örneği

Ünite : Orman ve bitkiler

Kavram: Yaş – kuru

Alışkanlık: Çevredeki bitkilerin korunması ve bakımı

Amaçlar:

1. Orman ve bitki sevgisini aşlamaya çalışmak
2. Saksıda yetiştirilebilecek çiçek ve bitkileri öğrenmek.

Konu Ayırıştırması:

1. Saksıda yetiştirilen bitkiler
  - Süs bitkileri
  - Kokularından yararlandığımız bitkiler
  - İlaç olarak kullandığımız bitkiler

Amaç – Davranış Eşgüdümü

- 1- Doğayı tanır.
- 2- Orman ve bitkilerin ne olduğunu bilir.
- 3- Bitkilerin yaşaması için gerekli olan koşulları bilir ve yerine getirir.
(sulama, koparmama, güneş, ısı gibi...)
- 4- Yaş ve kuruyu ayırabilir.

Etkinlikler

A- Serbest etkinlikler

1. Sanat etkinlikleri.
  - a) Yoğurma maddeleri: Renksiz nişasta hamuru
  - b) Boya çalışması: Saksıda yetiştirilen bitki yapraklarından baskı
  - c) Kağıt işleri: Grapon ve elışı kağıdı ile çiçek yapımı
  - d) Artık araç – gereçle çalışma: Yoğurt kutularıyla saksı yapımı
2. Masa oyuncakları: Orman ve doğa resimli boz – yap, farklı olanı bul

3. İlgi Köşeleri: Fen ve doğa köşesinde, çimlendirme ve bitki yetiştirme çalışmaları ile kuru – yaş kavramı için; toprak, yaprak, ağaç, çiçek, meyve ve sebze örnekleri.

B- Ana dili çalışmaları

- a) Öykü öncesi: Bilmeceler, şiirler
- b) Öykü devresi: Ormandaki ağaçlar
- c) Öykü sonrası: Dramatize

C- Müzik çalışmaları

Ağacı kıskanırım şarkısı

D- Oyun Çalışmaları

- a) Isındırıcı devre: Köşe kapmaca
- b) Hareketli devre: Orman ronu
- c) Dinlendirici devre: Kuru ve yaş yaprak örneklerinden sakla bul.

E. Özel çalışma

Serbest etkinliklerde süslenen kutulara bitki ekilmesi

F. Süreli etkinlik

Yaprak ve çiçek koleksiyonu için, örnek toplama, kurutma, ve sınıflandırma çalışmaları yaptırılacaktır.

Kullanılacak Araç – Gereçler

- a) Fırça ve guaj boya
- b) Sulu boya, sulu boya fırçası, kağıt
- c) Değişik türde yapraklar
- d) Grapon, elışı, beyaz resim kağıtları, tel, makas, dal parçaları
- e) Un, su, tutkal, zambak ve resimli kartlar

Değerlendirme Çalışmaları

Öğretmen bu kısma etkinliklerin genel dökümünde, aktif ve pasif öğrencileri saptayıp, pasif olanları aktifliğe yönlendirici önlemleri belirleyip, ünitenin kavranmasına ait yapılacak işler yazar. Bunlar gelecek olan yeni ünitenin işlenmesine ışık tutmuş olur (Uysal ve diğ., 1984 :80-81). Bu günlük plan 1983-1984 yılında İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından okul öncesi eğitim öğretmenleri için hazırlanan eğitim rehberinde yayınlanmıştır.

1989 yılında yayımlanan okul öncesi eğitim programı; program geliştirme ve eğitim programı anlayışı doğrultusunda hazırlanmış bir program olarak ele alınabilir.

4.2.4.2.3.3.1989 Okulöncesi Eğitim Programı

1989 Okulöncesi Eğitim Programı, 4 ve 5 yaş çocuklarının devam ettiği anaokulları, anasınıfları ve uygulama sınıfları için hazırlanmıştır. Bu programda, okul öncesi eğitimin amaçları, eğitim ilkeleri, 4 ve 5 yaş grubu çocuklarının eğitim amaçları, günlük faaliyet çizelgeleri ve her iki yaş grubu için birlikte ele alınacak üniteler ile belirli gün ve haftalar yer almıştır. Okul öncesi eğitim programında yer alan 4 ve 5 yaş grubu için örnek üniteler listesi hazırlanmıştır. Bu örnek ünitelerden ilk 19 ünitenin amaçları, davranışları ve konu başlıkları hazırlanmıştır. Bunun yanısıra programda yer alan ünitelere ek olarak, başka yeni üniteler ve konular alınabilir veya mevcut ünite ve konulardan çevre ile ilgili olmayanlar çıkarılabilir. Program, hem uygulanması hem de geliştirilmesi bakımından esnek bir program özelliği taşımaktadır (MEB, 1989:558).

Bu programda okul öncesi eğitimi; “Türk Milli Eğitim sistemi içinde, onu düzenleyen, temel ilkeler çerçevesinde ve Türk Milli Eğitimin amaçları doğrultusunda her çocuğa kendi özellik ve yeteneklerine uygun olarak, her yönden gelişmesini sağlayan ve ilköğretime hazırlayan düzenli bir eğitimidir” şeklinde tanımlanmıştır. Okul öncesi programı ise eğitim kurumlarının duvarları içine sığdırılmış bir dizi faaliyet olmanın ötesinde, kurum içi ve kurum dışı

planlanmış eğitim tecrübeleri için gerekli bir sosyal ağ olarak tanımlanmıştır (MEB, 1990:23).

Program Geliştirme Basamakları: Programın bu bölümünde okul öncesi eğitim programı hazırlanırken amaç ve davranışların nasıl belirleneceği, eğitim durumu; belirlenmiş gelişim ve eğitim amaçları doğrultusunda bilgi, beceri ve kavramların çocuğa kazandırılmasını sağlayacak eğitim faaliyetlerini hazırlama şeklinin nasıl olması gerektiği ve okul öncesi eğitim programının önemli bir aşaması olan değerlendirme kısmının program, öğretmen ve öğrenci açısından nasıl değerlendirileceği hususunda ayrıntılı bilgi verilmiştir.

Programda 4-5 yaş grubu çocuklarının eğitim amaçları 4 grupta ele alınmaktadır. Bunlar (MEB, 1989:559):

1. Beden ve hareket gelişimi ile ilgili amaçlar:

- a) Büyük kaslarını kullanabilme,
- b) Küçük kaslarını kullanabilme.

2. Sosyal ve duygusal gelişim ile ilgili amaçlar:

- d) Toplum kurallarına uyabilme,
- e) Kendine güvenebilme,
- g) Duygularını toplum kurallarına uygun şekilde ifade edebilme,
- h) Farklı olay ve durumlara uygun, farklı duygular gösterebilme.

3. Zihin gelişimi, ile ilgili amaçlar:

- a. Belirli bir obje ve uyarıcı üzerinde dikkatini toplayabilme,
- b. Kendisini ve çevresindekileri algılayabilme,
- c. Olaylar ve nesnelere arasında ilişki kurabilme,

d. Akıl yürütebilme,

e. Problem çözebilme.

4. Dil gelişimi ile ilgili amaçlar:

b) Kelimelerle hareketler arasında ilişki kurabilme,

c) Akıcı konuşabilme,

f) Tartışmalara katılabılme,

g) Aynı anlama gelen cümleleri değişik kelimelerle kullanabilme.

Genel olarak plan, belli süreler içinde çocukta geliştirilecek davranışlarla ilgili amaç, faaliyet ve değerlendirme esaslarını belirleyen ayrıntılı bir çizelgedir. Okul öncesi eğitim kurumlarında planlamanın, yıllık plan hazırlama ile başladığı belirtilmektedir (MEB, 1990:23).

1- Yıllık Plan

Öğretmenin bir eğitim öğretim yılında varmak istediği amaçları, çocuğa kazandırmak istediği davranışları, ele alacağı ve uygulayacağı program faaliyetlerini kapsar. Ayrıca eğitim yılı boyunca ele alacağı üniteler ile bunların işlenmesine ne kadar sürenin ayrılacağı belirlenir. Ayrıca bu bölümde yıllık planı çocukların bilgi, beceri ve gelişim düzeylerine uygun olarak onların çevresini tanımalarına fırsat verecek şekilde düzenlenmesi gerektiği belirtilmektedir. Ünite planlarının da yıllık planlara göre hazırlanması gerektiği ifade edilmiştir. Yıllık planda genel olarak yer verilemesi gereken hususlar;

- O yıl varılması istenilen amaçlar,
- Bu amaçların gerçekleşmesi için çocuğa kazandırılması gerekli davranışlar, beceriler ve geliştirilecek kavramlar,
- Amaçları gerçekleştirebilmek için işlenecek üniteler, konular ve faaliyetler,
- Yıl içindeki önemli özel günler, belirli gün ve haftalar,

- Eğitim yılı süresince yapılacak gezi, gözlem, inceleme ve deneyler,

2. Ünite Planı

Ünite planı, bir ünitenin veya konunun amaçlara uygun olarak işlenişini gösterir. Bu planda tespit edilen amaçlar çocukların ilgilerine, gelişim seviyelerine ve ihtiyaçlarına uygun olmalıdır. Ünite planının başına okulun adı, sınıf ve yaş grubu, ünite adı ve süresi yazılır. Ünite bölüm veya konularının başlıkları ve ayrıntıları belirtilir.

Ünite planında, ünitenin amaçları, amaçlarla ilgili davranışlar, düzenlenecek program faaliyetlerin ayrıntılı olarak yer alması gerektiği belirtilmektedir.

3. Günlük Plan

Ünite planı öğretmenin hazırlayacağı günlük plana ışık tutar. Günlük plan o gün için amaçların davranışların çocuklara hangi faaliyetlerle kazandırılacağı, oyun odasının nasıl düzenleneceğinin hangi araç ve gereçlerin kullanılacağı belirlendiği ayrıntılı bir plandır. Günlük planda ayrıca bir değerlendirme bölümünün olması gerektiği açıklanmaktadır. Bu bölümde, o gün için amaçlanan davranışların çocuklara kazandırılıp kazandırılmadığının veya ne derece kazandırılabilceğinin muhakemesi yapılmalıdır.

Program Faaliyetleri :

Bu bölümde günlük okul öncesi eğitim programlarında bulunması gereken faaliyetlerin neler olduğu açıklanmaktadır.

1- Serbest Zaman Faaliyetleri;

Okul öncesi eğitimde en önemli faaliyet grubudur. Serbest zaman faaliyetleri çocukların oyun odasında birçok seçeneğin sunulduğu bir ortamda ilgi duydukları bir veya birkaç faaliyette, kendilerinin seçerek tek, tek ya da gruplar halinde katıldıkları çalışmalar veya oyunlardır.

a. Köşe Faaliyetleri: Çocuklar oyun odasında, evcilik blok, kukla, kitap, masa oyuncakları, müzik, fen ve tabiat ve arada yeri geldikçe düzenlenen mesleklerle ilgili köşelerde oyun veya çalışmaların serbest zaman faaliyetleri içinde sürdürürler. Planlanan amaçlara ulaşabilmesi için köşelerin gerekli ve yeterli araç gereçle donatılması ve oyun odasındaki yerlerine dikkat edilmesi gerekir.

b. Masa Faaliyetleri: Her gün ünite konusuna uygun masalarda yapılan boya, kağıt işleri, birçok malzemenin birlikte kullanıldığı kolaj (artık malzeme) çalışmalarıdır. Masada ve sehpa da yapılan resim çalışmaları da bu faaliyetler içindedir. Serbest zaman faaliyetlerinde ana ilkelere birisi, köşelerde veya masa çalışmalarında çocukların kendi ilgi ve ihtiyaçlarına göre seçim yapmalarına fırsat tanımak ve gelişmeleri için gerekli olan bu faaliyetlere katılmalarını sağlamaktır.

2- Türkçe Dil Faaliyetleri;

Okul öncesi kurumlarda çocukların dil gelişimlerini sağlamak, bu yolla kendilerini ifade etmelerine imkan tanımak ve çevre ile etkileşimlerini kolaylaştırmak için günlük programda Türkçe dil faaliyetlerine mutlaka yer verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Dil faaliyetleri üç grupta toplanmıştır; hikaye öncesi faaliyetler, hikaye anlatma ve hikaye sonrası faaliyetler.

3- Oyun Faaliyetleri:

Çocukların kendi kendilerine oynadıkları oyunların yanı sıra öğretmen konuyla ilgili veya çocukların sevdikleri kurallı oyunları da her gün programda belirlenen saatte oynatmalıdır. Bu hava şartlarına göre oyun odasında veya açık havada olabilir.

4- Müzik Faaliyetleri:

Müzik ve müzikli faaliyetler çocukların çok hoşuna gider. Okul öncesi eğitim kurumlarında müzik çalışmaları için belli bir sürenin ayrılmasının yanı sıra diğer faaliyetler sırasında da müziğe yer verilebilir. Yapılabilecek müzikli faaliyetler;

müzik dinleme, şarkı söyleme, ritim çalışmaları, müzikli dramatizasyon, yaratıcı dansdır.

5-Fen ve Tabiat Çalışmaları:

Bu çağdaki çocukların çevrelerini tanıma, etrafta olup bitenleri anlama istek ve ihtiyaçları çok fazladır. İyi planlanmış fen ve tabiat faaliyetleri ile çocukların bu ihtiyaçlarını karşılamaya yardımcı olunabilir. Okul öncesi eğitim kurumlarının günlük programında bu faaliyetlere sürekli bir süre ayrılmaz. Çünkü her ünite fen ve tabiat çalışmasını yapmaya uygun olmayabilir. Öğretmen uygun ünitelerde, yapılabilecek fen ve tabiat faaliyetlerinin ne olduğuna ve ne zaman yapılacağına karar vermelidir. Okul öncesi eğitim kurumlarında yapılabilecek fen ve tabiat çalışmaları; deneyler, inceleme gezileri, hayvan besleme, bitki yetiştirme, eğitici masa oyuncakları, pazen tahta çalışmalarıdır.

6- Okumaya Yazmaya Hazırlık Alıştırmaları

Okul öncesi faaliyetlerin çocukların gelişim amaçlarına ulaşmalarındaki etkileri, her etkinlik grubu açıklanırken ayrı ayrı belirlenmiştir. Bu amaçlara ulaşılması çocukların ilkokula hazır hale gelmeleri açısından önemli ve gereklidir. Daha önce sözü edilen faaliyetlerin yanı sıra çocukların zihin gelişim amaçlarının hepsine ve psikomotor yönden; küçük kaslarını kullanabilme, dengeli hareket edebilme, beden koordinasyonunu sağlayabilme ve duyu organlarını kullanabilme etkinlikleri okuma – yazmaya hazırlık alıştırmaları kapsamında ele alınmıştır.

Amaçlarına ulaşabilmeleri için genellikle 60 aydan itibaren okuma – yazma hazırlık alıştırmaları yapmaları gerekmektedir. Bu alıştırmalar çocukların istenilen davranışları kazanmalarına yardımcı olmanın yanı sıra, onların okuma-yazmaya hazır olup olmadıkları hakkında fikir verebilir. Alıştırmalardaki resim ve şekillerin düzgün ve anlaşılır olmasına dikkat edilmelidir. Alıştırmalar belli aralıklarla tekrarlanmak suretiyle çocukların gösterdikleri gelişmeler tespit edilmelidir.

4.2.4.2.3.4. 1994 Okul Öncesi Eğitim Programı

Okul Öncesi Eğitim Programları 21.09.1994 tarih ve 590 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararıyla uygulamaya konulmuştur. Böylece 1989 yılından beri uygulanmakta olan ve sadece 4-5 yaş çocuğunun eğitimine yönelik ve gelişim özellikleri ile konuların sıralamasından oluşan program yürürlükten kaldırılmıştır. 1994-1995 öğretim yılından itibaren uygulanan bu programlar eskisine göre daha kapsamlı olarak hazırlanmış ve konu merkezli değil, çocuk merkezli bir yaklaşım benimsenmiştir. Programlarda yaparak-yaşayarak öğrenme ilkesi esas alınmış ve çocukların çok yönlü gelişimleri hedeflenmiştir. Ayrıca, programlar farklı gelişim gösteren çocuklar ve farklı olanaklara sahip bölgeler için, değişik uygulamalara imkan verebilecek bir esnekliğe sahip olacak biçimde hazırlanmıştır (Güler, 2001:8-9).

Türkiye'de ulusal okul öncesi eğitim programı olarak, 1994 yılında uygulamaya konulan "Okul Öncesi Eğitim Programları" adı altında, 0-72 aylık çocukların ev ve kurum ortamlarında bilişsel, sosyal-duygusal ve psikomotor yönden sağlıklı gelişmelerini desteklemek üzere hazırlanmıştır. Bu programda üç farklı gelişim grubu esas alınmıştır (MEB, 1994:13).

1- 0-36 ay (0-3 yaş) Kreş

2- 37-60 ay (4-5 yaş) Anaokulu

3- 61-72 ay (6 yaş) Ana Sınıfı.

Kreş Programı (0-36 Aylık Çocukların Eğitimi):

Bu program, 0-36 aylık çocukların bilişsel, dil, sosyal-duygusal, öz bakım ve fiziksel gelişim alanlarına ait özellikler dikkate alınarak; 0-12 ay, 13-24 ay ve 25-36 ay şeklinde üç ayrı gelişim evresine göre düzenlenmiştir (MEB, 1994:31).

Gelişim özellikleri çizelge halinde verilmiş, hedefler ve hedef davranışlar ve bunlara ilişkin yapılacak etkinlikler ayrıca gösterilmiştir. Program, çocukla yetişkinin evde veya kurumda sevgi ve güven ortamı içinde mutlu bir beraberliği

hedeflemektedir. Özellikle ilk iki yılda yetişkinle çocuğun bire bir ilişkisi, üçüncü yılda da yetişkin ve çocuğun zaman zaman bire bir, zaman zaman küçük gruplar halinde etkinlikleri sürdürmeleri uygun olacaktır.

0-36 aylık çocuklar için hazırlanan bu programın genel amacı, bu yaş grubundaki çocukların sağlıklı bakım, beslenme, bedensel ve ruhsal gelişimlerine katkıda bulunmaktır.

Ayrıca bu programda erken çocukluk gelişimini desteklemek açısından ilgilenecek yetişkinin, hangi konulara dikkat etmesi ve nasıl hareket etmesi gerektiği hususunda geniş açıklamalarda bulunulmuştur. Bu konular şunlardır (MEB, 1994:31);

- Çocuk ile doğru iletişim kurma,
- Çevre düzenlemesi,
- Sağlık güvenlik ve beslenme,
- Duyu eğitimi,
- Beden gelişimi (bebek jimnastiği),
- Tuvalet ve temizlik eğitimi.

37-60 aylık çocukların eğitimini kapsayan anaokulu programında hedef ve hedef davranışlar 37-60 aylık çocukların gelişimsel özellikleri dikkate alınarak belirlenmiştir. Programda yer alan hedef ve hedef davranışları kazandırmada araç olarak kullanılabilen bazı konular ve konu analizleri verilmiştir. Bu programda konuların öğretimi değil, konular aracılığıyla çocukların belirlenen hedef ve hedef davranışlara ulaştırılması amaçlanmıştır.

1994 yılında hazırlanan ve 2001-2002 eğitim – öğretim yılında son kez kullanılan Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı'nda hedefler, sağlıklı bir kişilik gelişimi olan bireyin yeterliliklerinden hareket edilerek belirlenen sekiz yeterlilik alanı dikkate alınarak saptanmıştır. Hedefler, yeterlilik alanlarına göre şu şekilde sıralanmıştır (MEB, 1994:134-144):

A- Kendisinin farkında olmanın gelişimi ile ilgili hedefler

B- Psiko-motor becerilerin gelişimi ile ilgili hedefler

C- Özbakım becerilerinin gelişimi ile ilgili hedefler

D- Duygusal özelliklerin gelişimi ile ilgili hedefler

E- Sosyal becerilerin gelişimi ile ilgili hedefler

F- Bilişsel becerilerin gelişimi ile ilgili hedefler

G- Dil becerilerinin gelişimi ile ilgili hedefler

H- Estetik ve yaratıcılığın gelişimi ile ilgili hedefler

Anasınıfı programında belirlenen hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için dersin öğretiminde uyulması gereken prensipler şu şekilde özetlenebilir (MEB, 1994:130-131):

1. 61-72 aylık çocukların gelişim özelliklerine göre belirlenmiş hedef ve hedef davranışları, öğrencilere kazandıracak konular, programda yer aldığı halde, programda yer almayan fakat çocukların ihtiyaç duyduğu, yakın çevreyle ilişkili farklı konular aracılığıyla da kazandırılabilir. Önemli olan, konunun bu bilgileri kazandıracak nitelikte araç olarak kullanılmasıdır.
2. Öğretmen, çocukların değişik gelişim alanlarına ilişkin hedef ve davranışları yıl boyunca değişik konuları kullanarak da kazandırmaya çalışılabilir.
3. Programda yer alan konular, analizler ve eğitim durumları öğretmene sadece yardım etmek aracılığıyla verilmiştir.
4. Günlük plan hazırlanırken değişik gelişim alanlarına ilişkin hedef ve hedef davranışları dengeli bir şekilde kazandıracak şekilde eğitim durumları düzenlenmelidir.
5. Günlük plan hazırlanırken çocuklar arasında bireysel farklılıklara dikkat edilmelidir.
6. Çocukların yaparak-yaşayarak öğrenmelerine imkan veren eğitim durumları düzenlenmelidir(drama, çevre gezileri, deneyler).

7. Günlük planların uygulanmasında esneklik ilkesi göz önünde bulundurulmalıdır.
8. Çocukların başarı duygusunu tatmaları sağlanarak, olumlu davranışlar pekiştirilmelidir.
9. Programlar uygulanırken anasınıfı bilgi aktaran yer olmaktan çıkıp, çocuğu araştırmaya ve yaratıcılığa yönelten, zevkli ve eğlenceli bir ortam haline getirilmelidir.
10. Okul-aile işbirliği kurularak; anne-babaların eğitim ortamına katılımı ve katkıda bulunmaları sağlanmalıdır.

Programda çocukların, yaparak yaşayarak öğrenmelerine imkan veren eğitim durumları (drama, deneyler, çevre gezileri vb) düzenlenmesinin ve program uygulanırken okul öncesi eğitim kurumlarının sadece bilgi aktaran bir yer olmaktan çıkarılıp, çocuğu araştırmaya ve yaratıcılığa yönelten, zevkli ve eğlenceli bir ortam haline getirilmesinin gerekliliği belirtilmiştir (Yazar, 2007:90).

4.2.4.2.3.5. 2002 Okul Öncesi Eğitim Programı

1994 yılında hazırlanan ve 2001-2002 eğitim yılında son kez kullanılan Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı ile yapılan araştırmalarda, öğretmenlerin programlarında hedefleri ve kazanılması beklenen davranışları ön planda tutarak konuları araç olarak kullanmak yerine, çoğunlukla programın özüne ters düşecek şekilde konuları amaç edinerek konu öğretimine yönelik programları hazırlayıp uyguladıkları tespit edilmiştir. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun, ilgili birimlerinden katılımcıların oluşturduğu bir komisyon tarafından, öğretmenlerin bu programı gereği gibi kullanmama nedenlerini dikkate alarak 36-72 aylık çocukların gelişimlerine ve okul öncesi eğitim kalitesinin artırılmasına katkıda bulunmak üzere 2002 Okul Öncesi Eğitim Programı hazırlanmıştır (Aral ve diğ., 2002:71-72, MEB, 2003:12-13).

Yapılan incelemeler ve belirlenen gereksinimler doğrultusunda kreş programının aynen uygulanmasına karar verilmiş, anaokulu ve anasınıfı programı ise "36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı" adı altında

birleştirilmiştir. 2002 eğitim programında konular ya da diğer deyişle üniteler, programdan çıkarılarak, hedeflerin merkeze alınması, böylece esnek program anlayışının öne çıkarılması en önemli değişiklik olmuştur (Gürkan, 2006:33).

Bu programda okul öncesi eğitim programı; “okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 36-72 aylar arasındaki normal gelişim gösteren çocukların bilişsel, dil, psikomotor, sosyal-duygusal gelişimlerinin desteklenmesi ve öz bakım becerilerinin kazandırılması esas almaktadır” şeklinde tanımlanmıştır (MEB, 2003:13). Ayrıca bu program; “ 0-72 aylık çocukların kurumlarda okul öncesi eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere, belirlenen hedefler doğrultusunda kazanılması beklenen davranışlara uygun, planlı ve sistemli eğitim yaşantıları düzenleyerek, sonuçta hedeflere ne ölçüde ulaşıldığını gösteren değerlendirmeyi de içine alan çalışmalar bütünüdür” diye açıklanmıştır (Aral ve diğ., 2002:60). Bu programın özellikleri şöyle sıralanmıştır (MEB, 2003:13-14);

1. Program, gelişimsel gereksinimleri karşılayıp gelişim alanlarının birbiri ile dinamik etkileşimini destekleyerek çocuğun bütün gelişim alanlarındaki davranışlarını daha üst düzeye çıkarmayı hedeflemektedir.
2. Programda psikomotor, bilişsel, dil, sosyal ve duygusal gelişim alanlarına ilişkin hedeflere ayrı başlıklar altında yer verilmiştir. Ancak, öz bakıma yönelik davranışlar bir gelişim alanı olmamakta birlikte bu dönemdeki çocukların mutlaka kazanması gereken temel becerileri kapsadığından ayrı bir başlık altında (öz bakım becerileri) yer almıştır.
3. Program, çocukların kendi ilgi alanlarının farkına varmasına, beceriler geliştirmesine olanak tanınmalıdır. Bunun yanı sıra ilgi ve motivasyonları birbirinden farklı olan çocukların bireysel özelliklerinin göz önüne alınmasına da olanak sağlanmalıdır.
4. Program, özel eğitime gereksinim duyan çocuklar için de öğretmen tarafından gerekli düzenlemeler yapılarak kullanılır.
5. Öğretmen, eğitimi planlarken ve uygularken bu programda yer alan hedeflerden uygun olanlarını seçmeli ya da gelişim gereksinimlerine göre ek hedefler oluşturulmalıdır.

6. Programda verilen örnek “Eğitim Durumları” birkaç etkinliğin birleşmesinden oluşmaktadır. Öğretmen, programı hazırlarken birden fazla etkinliği bir araya getirerek seçtiği hedeflerin ışığında kendi içinde bütünlüğü olan “Eğitim Durumları” hazırlamalıdır.
7. Etkinlikler, çocuğa yalnızca bilgi kazandırmamalı, onu araştırmaya, incelemeye, denemeye yönlendiren özelliklere sahip olmalıdır. Etkinlikler uygulanırken öğretmen, çocukta ilgi ve merak uyandırmalı, sezdirerek öğrenme ön plana çıkarılmalıdır.
8. Hedeflerin ve kazanılması beklenen davranışların geliştirilmesinde, hiçbir zaman konu merkezli öğretim benimsenmemelidir.
9. Her hedefin kısa sürede ve bir hedefin çocuk tarafından aynı sürede kazanılmayacağı dikkate alınarak, hedefler yıl içerisinde tekrarlanmalıdır.
10. Öğretmen, eğitim süresi içinde hedef ve davranışların kazanılıp kazanılmadığını sürekli gözlemlemelidir.
11. Öğretmen, her çocuk için gözlemlediği davranışlar hakkında özel notlar tutmalı, daha sonra da bu notları “davranış değerlendirme formları” na kaydetmeli, böylece çocukların gelişim özelliklerini de izlemiş ve değerlendirmiş olmalıdır.

2002 okul öncesi eğitim programında “programın uygulanmasıyla ilgili ilkeler” kapsamında; çocuğun tanınması, eğitim etkinliklerinin planlanması, eğitim ortamlarının düzenlenmesi, eğitim materyallerinin sağlanması, eğitim etkinliklerinin uygulanması, eğitimin değerlendirilmesi, ailenin çocuğun eğitimine katılmasının sağlanması hususlarında geniş açıklamalarda bulunulmuştur.

Hedefler; çocukları bedensel, psikomotor, sosyal-duygusal bilişsel ve dil gelişimleri yönünden istenilen düzeye getirmek için saptanmakta ve programın ilk basamağını oluşturmaktadır. Programda yer alan her bir basamağın eğitim açısından önemi büyük olmakla birlikte, diğer tüm basamaklar hedefler üzerine inşa edildiği için, hedefler eğitim programında ayrıca önem taşımaktadır (Demirel, 2007:105). Okul öncesi eğitim programı, gelişimsel hedefler üzerine kurulmuştur. Çocukların gelişim alanlarına göre göstermesi gereken yeterlilikleri içeren hedeflere “ gelişimsel hedefler” denir (Aral ve diğ, 2002:71):

Öğretmene kolaylık sağlayacağı düşünüldüğünden 2002 Okul Öncesi Eğitim Programında hedeflerin dağılımı, yeterlilik alanlarına göre değil üç gelişim alanı ve bir beceri alanı dikkate alınarak yapılmıştır. Bu programda hedefler şu alanlara göre belirlenmiştir (Aral ve diğ, 2002:72).

- Psikomotor Alan
- Sosyal- Duygusal Alan
- Bilişsel Alan ve Dil Alanı
- Özbakım Becerileri

Eğitim programında yukarıdaki gelişim alanları ve beceri alanına yönelik olarak belirlenen gelişimsel hedeflere yer verilmiş yıllık ve günlük planlara ilişkin ölçüler sunulmuştur (MEB, 2003:19).

Yıllık ve Günlük Planlar:

1. Yıllık Plan: 2002 okul öncesi eğitim programında yıllık plan; bir yıl içerisinde kazandırılması düşünülen hedefler ve davranışları, ele alınacak kavramları, gezi –gözlem etkinliklerini, özel gün ve haftalara ilişkin etkinlikleri ve etkinliklere ailenin katılımının nasıl olacağını içerir. Ayrıca yıllık planda belirlenen etkinliklerin nasıl uygulanacağı ile ilgili eğitim durumları ve değerlendirmenin farklı boyutlarda nasıl yapılacağına ana hatları da yer almaktadır (MEB, 2003:39):

- Bir hedefin yıllık plana alınma sıklığına, çocukların gelişim özellikleri, ilgileri ve eğitim gereksinimleri göz önünde tutularak karar verilmelidir.
- Hedef ve hedef davranışların kazanılmasında araç olarak kullanılan konular belirlenirken, çocuğun düşünmeye ve araştırmaya yöneltilmesine, çevresel ve bireysel gereksinimlerini karşılayabilmesine ve kullanılacak materyalin kolay erişebilir olmasına dikkat etmelidir.
- Yıllık planda aile katılım çalışmalarına, materyal hazırlamadan, etkinlik hazırlamaya kadar her aşamada yer verilmelidir.

2. *Günlük Plan:* Bir gün içinde kazandırılması beklenen hedef ve hedef davranışları, eğitim durumlarını ve değerlendirme bölümlerini içermektedir (MEB, 2003:39).

Hedefler:

- Hedefler seçilirken, seçilen hedefin birden fazla gelişim alanına hizmet etmesine dikkat edilmelidir.
- Belli bir hedefin bir günde gerçekleştirilmesi beklenmemelidir.

Kazanılması Beklenen Davranışlar:

- Günlük plan için programdan hedef seçilirken yeni davranışlar eklenmek istendiğinde bu davranışların hedeflere uygun olmasına dikkat edilmelidir.
- Günlük plan için eğitim programından hedef ve hedef davranışlar seçilirken bir hedefin davranışlarının tümünün bir gün içinde alınması zorunlu değildir.

Eğitim Durumu:

Planlanan eğitim durumları, seçilen hedef ve hedef davranışları kazandıracak nitelikte olmalıdır.

- Eğitim durumlarında farklı yöntem, teknik ve materyallere yer verilmelidir.
- Etkinlikler; çocukların gelişim düzeylerine uygun, onları araştırmaya yöneltici, ilgi çekici, yaratıcılığı destekleyici ve eğlendirici olmalıdır.
- Eğitim durumları düzenlenirken etkinliklerin bütünleştirilmesine ve birden fazla etkinliğin bir arada ele alınmasına özen gösterilmelidir. Bir etkinlikten diğerine geçerken etkinlikler arasında bağlantılar kurulmasına da dikkat edilmelidir.
- Etkinlikler açıklanırken, kullanılacak araç-gereç ve materyallerin ayrıca belirlenmesi gerekmektedir. Bunlar yeri geldikçe etkinlikler içinde belirtilmelidir.

Değerlendirme:

Bu bölümde o gün uygulanan eğitim durumu ile belirlenen hedeflere ne ölçüde ulaşıldığı belirtilmeli ve sonraki planlamalar için gerekli ipuçları kaydedilerek kullanılmalıdır. Öğretmen bu saptamayı yaparken;

- Sınıftaki çocukların bireysel ve grup olarak etkinliklere katılma durumunu,
- Etkinliklerin düzeyinin gruptaki çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygunluğu,
- Materyallerin hedeflenen davranışları kazandırmadaki uygunluk ve yeterliliğini,
- Etkinlikler için belirlenen sürenin yeterliliğini,
- Günlük planı aksatan özel durumların neler olduğunu, tek tek belirtmelidir. Değerlendirmenin sonuçları kısa notlar şeklinde açıklanmalıdır.

Günlük Plan Örneği:

Hedefler ve Bu hedeflere Ulaşmak İçin Kazanılması Beklenen Davranışlar

Psikomotor Alan

Hedef 1.

Bedensel koordinasyon gerektiren hareketleri yapabilme

Kazanılması Beklenen Davranışlar

1. Değişik yönlere yuvarlanma

Hedef 3.

El ve göz koordinasyonu gerektiren hareketleri yapabilme

Kazanılması Beklenen Davranışlar

3. Çeşitli malzemeleri kaptan kaba boşaltma

6. Değişik araçlar kullanarak şekiller çizme

8. Nesneleri yeni şekiller oluşturacak biçimde bir araya getirme.

Bilişsel Alan ve Dil Alanı

Hedef 1.

Gözlem yapabilme

Kazanılması Beklenen Davranışlar

1. Değişik durumlarda gözlemlediklerini söyleme (boyut, şekil, işlev, koku, ses, tat)

2. Gözlenen durumlarla ilgili sonuçları söyleme (benzerlikler, farklılıklar, farklı gruplamalar vb.)

Hedef 3.

Verilen nesne, olay ya da varlıkları çeşitli özelliklerine göre eşleştirebilme

Kazanılması Beklenen Davranışlar

1. Verilen nesnelere renklerine göre eşleştirme
2. Verilen nesnelere şekillerine göre eşleştirme
3. Verilen nesnelere boyutlarına göre eşleştirme
6. Verilen nesnelere dokunsal duyumlarına göre eşleştirme

Hedef 4.

Verilen nesne olay ya da varlıkları çeşitli özelliklerine göre gruplayabilme

Kazanılması Beklenen Davranışlar

1. Verilen nesnelere renklerine göre gruplama
2. Verilen nesnelere şekillerine göre gruplama
3. Verilen nesnelere boyutlarına göre gruplama
5. Verilen nesnelere dokunsal duyumlarına göre gruplama

Hedef 9.

Mekanda konum kavramı ile ilgili verilen yönergeleri uygulayabilme

Kazanılması Beklenen Davranışlar

2. Verilen yönergeye uygun olarak kendisini doğru yere yerleştirme

Hedef 11.

Belli durumlarla ve olaylarla ilgili neden- sonuç ilişkisi kurabilme

Kazanılması Beklenen Davranışlar

1. Verilen bir olayın olası nedenleri söyleme
2. Verilen bir olayın olası sonuçlarını söyleme

Hedef 15.

Belli bir nesne, varlık ya da olayı tanımlayabilme

Kazanılması Beklenen Davranışlar

1. Nesne, varlık ya da olayı adlandırma
2. Nesne, varlık ya da olaya ait belli başlı özellikleri söyleme

Hedef 17.

Sesleri ayır edebilme

Kazanılması Beklenen Davranışlar

1. Verilen sesin kaynağını söyleme (sesin ait olduğu nesne, varlık, olay vb.)

Sosyal- Duygusal Alan

Hedef 6.

Başkalarıyla ilişkilerini yönetebilme

Kazanılması Beklenen Davranışlar

1. Grup etkinliklerine kendi isteği ile katılama

Hedef 10.

Çevresini estetik bakımdan düzenleye bileme

Kazanılması Beklenen Davranışlar

1.Çevresinde gördüğü rahatsız edici durumları (kirlilik, düzensizlik, dağınıklık) fark etme

Hedef 11.

Estetik özellikler taşıyan özgün ürünler oluşturabilme

Kazanılması Beklenen Davranışlar

1. Müziğe uygun şarkı söyleme
2. Estetik bedensel hareketlerle dans etme, yürüme
3. Resim, el işi vb. sanat etkinliklerinde özgün ürünler yapabilme

Eğitim Durumu

Etkinlik : Serbest Zaman

Çocuklar öğretmen tarafından okula geldiklerinde karşılanır ve bahçeye götürülür. Bütün çocuklar tamamlandığında öğretmen bütün çocukların her birinin eline, içinde farklı özellikte yapraklar bulunan birer küçük poşet verir. Onlardan poşetlerin içine bakmalarını ister. Sonra bahçede dolaşarak poşetin içindeki yapraklara benzemeyen farklı yapraklar bulup poşetlerine koymalarını ister. Yaprak toplama bittikten sonra çocuklara, poşetlerini öğretmenlerinin elinde tuttuğu çuvallara koyabilecekleri ve bahçedeki yapraklarla istedikleri şekilde oynayabileceklerini söyler. Daha sonra, çocuklardan yaprakların üzerinde yürümelerini, onlara dokunmalarını, koklamalarını ve çıkardıkları sesleri dikkatlice dinlemelerini ister. Çocuklara yaprakların yuvarlanan bir top olduklarını düşünmelerini ve top gibi yuvarlanmalarını söyler. Ardından çocuklar çuvalları alarak sınıfa giderler.

Öğretmen, sınıfın uygun bir yerine önceden, çocukların içine girip oynayabilecekleri büyüklükte bir kulübe ve sınırları belli, büyük bir bahçe

hazırlamıştır. Bu bahçeye büyük boyutlarda mukavva ve köpüklerden yapılmış farklı ağaç maketleri sabit bir biçimde yerleştirilmiştir. Dışarıdan getirilen çuvallar, birlikte bu bahçeye yerleştirilir.

Bahçede yer alabileceği gerçek ölçülere yakın, büyük boyutlarda mukavva ve köpükten hazırlanmış farklı özellikteki ağaç maketleri sabit olarak önceden yerleştirilmiştir. Dışardan getirdikleri çuvallar çocuklarla birlikte bahçeye yerleştirilir. Çocuklara çuvallardaki yaprakları çalışmalarında istedikleri gibi kullanabilecekleri söylenir.

Öğretmen burası bizim bahçemiz, ne yapmayı düşünüyorsunuz? Nasıl bir bahçemiz olsun istersiniz? Size hangi malzemeler gerekli olabilir? Bu malzemeleri nereden bulabiliriz? Başka bir şeye ihtiyacınız var mı? gibi sorularla çocukların gözlem yapmalarını ve proje üzerinde düşünmelerini sağlar. Öğretmen, farklı özellikte yaprakların kağıt ya da kartonlara önceden çizip hazırlamıştır. Çocuklar bu yaprakları istedikleri gibi tamamlar ve bahçedeki istedikleri ağacın üzerine yaprakları yerleştirmek için, tutkalla yapıştırma, üzerine delik açılmış yapraklara ip geçirerek tuz seramiği ile tutturma, Amerikan fermuarlarıyla yapıştırma gibi yöntemler kullanılabilir. Ağaç maketlerinin yanına çeşitli şekillerde hazırlanmış sulu boya kutuları ile değişik büyüklükte ve kalınlıkta fırçalar konulmuştur. Çocuklar, bunlarla ağaçları, bahçenin çitlerini, kulübeyi ve yaprakları istedikleri gibi boyarlar. Bunların yanı sıra çocuklar yağurma maddeleriyle istedikleri gibi çalışarak projeyi tamamlayabilir ya da projeye bir süre daha devam edebilirler. Serbest zamanın sonunda öğretmen, çocuklardan oldukları yere oturmalarını ister. Onlara neler yaptıklarını, çalışmaların ne kadarını bitirdiklerini ve başka neler yapmak istediklerini sorarak projeyi çocuklarla değerlendirir.

Etkinlik: Drama ve Toplanma

Öğretmen Vivaldi'nin "Dört Mevsim" kasetini koyar ve çocukların müziği dinlemelerini isteyerek şöyle devam eder. "ağaçtan rüzgarlarla savrulmuş, yolda uçan birer yaprak olduğunuzu düşünün. Bu sırada çocuklar çok sıkıldınız kendinize bir arkadaş buldunuz. Hemen onun elini tutun, eş olun" denir daha sonra her eşe poşet, çuval ya da kutu dağıtılır. Çocuklardan, oluşturdukları bahçe için gerekli olmayan malzemeleri ellerindeki çuval, kutu ya da poşetle toplayarak kendisine getirmelerini ister.

Etkinlik: Türkçe Dil-Müzik-Oyun

Öğretmen, çocukları sınıfta önceden düzenlemiş olduğu bahçenin çevresine uygun bir şekilde oturtur. Daha sonra onlara şu soruları sorar; "bahçemizde hangi ağaçları görüyorsunuz?" ağaçlar ne renk?, " yaprakların şekilleri nasıl?", " rüzgarda nasıl sallanıyorlar?" v.b. sorulara çocukların verdikleri cevapları dinler. Öğretmen, gerektiğinde çocukların kendi yanlışlarını bulmalarına rehberlik eder.

Daha sonra Vivaldi'nin klasik müzik kaseti tekrar çalınır. Öğretmen "çocuklar, bahçemizdeki ağaçlar hakkında konuşmalarımızı hatırlayın, siz bu ağaçların yerinde olsanız nasıl hareket ederdingiz?" der. Sorunun yanıtı alındıktan ve açıklaması yapıldıktan sonara çocuklar müzik eşliğinde istedikleri şekilde hareket ederler. Müzik bitiminde öğretmen çocuklara kendilerini nasıl hissettiklerini, neler düşündüklerini sorar ve çocukların görüşlerini alır. Ardından öğretmen çocuklara; birlikte bir öykü oluşturacaklarını, ancak bunun için kasetten dinleteceği seslere dikkat etmeleri gerektiğini söyler. Sonra öyküyü anlatmaya başlar.

Etkinlik: Fen ve Doğa

Öğretmen, önceden mikroskop, büyüteç, içerisinde değişik özelliklerde yaprakların (tüylü-tüysüz, ince-kalın, büyük-küçük, kalın damarlı-ince damarlı v.b) bulunduğu kutular ve bu yaprakların yer aldığı albüm, vantilatör, ağaç kabukları, canlı bitkiler, çeşitli ağaç resimlerinin bulunduğu kartlar hazırlarlar. Bunlarla birlikte kestane, kozalak gibi çeşitli ağaç ürünleri değişik mevsimlerde ağaçların nasıl görüldüğünü içeren albümü ve içinde su bulunan geniş bir kaba da bir köşeye koyar. Fen ve doğa çalışmalarına geçeceği zaman, öğretmen çocukları bu köşeye çağırır.

Çocuklara vantilatörün, mikroskobun ve büyütecin nasıl kullanılacağını anlatır. Buradaki eşyaların ne için kullanılabileceğini, bunlarla neler yapılabileceğini sorar ve çocuklara köşeyi istedikleri şekilde inceleyebileceklerini söyler. Öğretmen, çocuklara yaprakların renklerini, damarlarının nasıl oluştuğuna, şekillerinin, suda neden batıp- batmadıklarına, mikroskop ve büyüteç altında nasıl göründüklerine ilişkin çeşitli sorular sorar. Öğretmen, ortamı çocukların öğrenmek istedikleri konularla ilgili cevapları yine kendilerinin bulabileceği şekilde düzenler. Öğretmen, önceden yere serdiği büyük kağıdı göstererek çocukların bunun çevresinde toplamalarını ister.

Etkinlik: Okuma- Yazmaya Hazırlık

Öğretmen, önceden yere serdiği büyük boyuttaki paket kağıdına büyük bir ağaç ve bu ağacın dallarının üzeri nede kalemle çizilmiş çeşitli özelliklerdeki yaprak taslakları (sınırları noktalarla belirlenmiş ya da hatları tamamen çizilmiş değişik yaprak figürleri) hazırlar. Yanına kutularda bulunan değişik özelliklerdeki yaprakları, boya kalemlerini ve yapıştırıcılarını koyar.

Öğretmen, çocuklara ağacın üzerindeki şekillerin neler olduğunu sorar. Çocuklardan “yaprak” cevabını aldıktan sonra, onlara kutularda karışık olarak buluna yapraklardan renk ve şekilleri aynı olanları bir araya getirmelerini ister. Gerektiğinde çocuklara “bunlar aynı renk mi, şekilleri nasıl?” gibi sorular sorarak rehberlik eder. Çocuklardan ağaç resminin üzerindeki yaprak taslaklarına bakarak kutulardaki aynı renk ve şekilde olan gerçek yaprakları bulmalarını ister. Bunları taslağın üzerine yapıştırabileceklerini ve boya kalemleri ile eksik kalan yerleri tamamlayabileceklerini söyler.

Değerlendirme

Öğretmen, programın özellikleri bölümünün “Eğitimin Değerlendirilmesi” kısmında belirtilen değerlendirme ölçütlerinin ışığında o gün uygulanan eğitim durumları ile belirlenen hedeflere ne ölçüde ulaşıldığını bu bölümde belirtmeli ve bir sonraki planlama için gerekli ip uçlarını buraya kaydetmelidir (MEB, 2003 :39-45).

4.2.4.2.3.6. 2006 Okul Öncesi Eğitim Programı

2002 okul öncesi eğitim programı uzmanlardan ve uygulamacılardan alınan geri bildirimlerin, çağdaş program geliştirme, gelişim-öğrenme kuramlarının, toplumun değişen eğitim gereksinimlerinin ve yeni ilköğretim

programlarında benimsenen ilke, yaklaşım ve özelliklerin doğrultusunda gözden geçirilerek gerekli düzeltmeler yapılarak geliştirilmiştir (MEB, 2006 :12).

Geliştirme çalışmaları sırasında farklı ülkelerdeki okul öncesi eğitim uygulamaları incelenerek, çeşitli program yaklaşım ve modelleri incelenmiş, bunlardan elde edilen veriler, çocukların özellikleri, toplumun yapısı ve kültürel değerleri ile 21. yüzyılda eğitilmiş bireylerde olması gereken niteliklerle bütünleştirilmiştir (MEB, 2006:12).

Bu program, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 36-72 aylık çocukların psikomotor, sosyal-duygusal, dil ve bilişsel gelişimlerinin desteklenmesini, özbakım becerilerinin kazandırılmasını ve ilköğretime hazır bulunuşluklarının sağlanmasını amaçlamaktadır (MEB, 2006:12).

Programın Temel Özellikleri

Bu bölümde programın genel özellikleri maddeler halinde açıklanmıştır. Bu maddeler şunlardır (MEB, 2006 :12-18);

- 36 – 72 aylık çocuklara yöneliktir ve çocuk merkezlidir
- Amaç ve kazanımlar esastır
- Gelişim özellikleri her yaş grubu için ayrı olarak düzenlenmiştir.
- Konular amaç değil araçtır, üniteler yer almamaktadır.
- Esnek, öğretmene özgürlük tanır.
- Yaratıcılık ön plandadır, öğretmenin planlı çalışmasını gerektirir.
- Çocukların özgürce deneyimler kazanabilmesine olanak tanıyan ortamlar önemlidir.
- Problem çözme ve oyun temel etkinliklerdir.
- Günlük yaşam deneyimlerinin en yakın çevre olanaklarının eğitim amaçlı kullanılması teşvik edilmektedir.
- Öğrenme yaşantılarının çeşitlendirilmesi önemsenmektedir.
- Aile katılımı önemlidir.
- Değerlendirme süreci çok yönlüdür.
- Belirli gün ve haftalar yaş grubunun özellikleri dikkate alınarak belirlenmiştir.

- Eklerde yer alan çizelgeler/formlar yalnızca birer örnektir.
- Program geliştirilmeye açıktır.

Programda, amaçlar ve kazanımlar; psikomotor alan, sosyal-duygusal alan, dil alanı, bilişsel alan ve özbakım becerileri başlıkları altında sıralanmıştır. Özellikle kazanımlarla ilgili olarak, öğretmenlerin aklında soru işareti uyandırabilecek kimi noktalara açıklık kazandırmak amacıyla bazı açıklamalara yer verilmiştir.

Programda amaç ve kazanımlar gelişim alanlarına göre gruplandırılmıştır. Dil becerileri ile özbakım becerileri ayrı gelişim alanları olmamalarına rağmen bu yaş grubu için taşıdıkları kritik önem nedeniyle ayrı gruplar olarak ele alınmıştır. Programda kazanımların seçilmesi sırasında özellikle o gruptaki çocukların gelişim özelliklerine uygunluk ve mümkün olduğunca tüm gelişim alanları arasındaki dengenin bozulmamasına özen gösterilmelidir.

Gelişim alanlarından amaç ve kazanımlar seçilirken, bir amacın tüm kazanımların birlikte ele alınması gerekmemektedir. Önce basit ve temel kazanımlar ele alınmalı, daha sonra aynı amacın daha üst ya da karmaşık kazanımlar seçilerek, etkinlikler düzenlenmelidir. Etkinlikler düzenlenirken çocuğun yapabildiklerinden başlanmalıdır. Amaç ve kazanımların tek bir etkinlikle ya da bir gün içinde kazanılamayacağı dikkate alınarak tercihen farklı etkinlik ve konularla aynı amaç ve kazanımlara tekrar yer verilemelidir.

Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Eğitim Etkinlikleri: Rutin etkinlikler olarak adlandırılan temizlik, kahvaltı, öğle yemeği, uyku v.b işlerin günlük planda belirtilmesi gerekmemektedir. Diğer etkinlikler ise serbest zaman, Türkçe, oyun ve hareket, fen – matematik, okuma yazmaya hazırlık, drama, alan gezileri, sanat, müzik gibi etkinliklerdir (MEB, 2006:43).

Serbest Zaman: Serbest zaman etkinlikleri programın ilk etkinlikleridir. Bu etkinliklerin çocukları diğer etkinliklere ve güne hazırlama özelliği vardır. Ancak her gün etkinlikle başlama zorunluluğu da yoktur (MEB, 2006 :43).

Bu etkinliğe ayrılan süre içinde çocuklar tek başlarına ya da grup halinde istedikleri etkinlikte bulunabilirler. Planda belirlenen amaçlar doğrultusunda gerekli araç gereç öğretmen tarafından hazırlanır. Ancak çocuklar istedikleri araç gereci seçmede özgürdürler. İyi planlanmış bir serbest zaman etkinliği çocukların amaçlanan kazanımlara ulaşmalarında sayısız yarar sağlar. Serbest zaman etkinlikleri, ilgi köşelerinde oyun ve sanat etkinliklerinden oluşmaktadır.

Okul öncesi eğitim kurumlarındaki ilgi köşeleri;

- Evcilik,
- Fen ve matematik,
- Sanat,
- Resimli kitap,
- Blok,
- Müzik,
- Kukla,
- Eğitici oyuncak,
- Geçici ilgi köşelerini içermektedir.

Serbest zaman içinde sanat etkinlikleri de yapılabilir. Bu etkinlikler:

- Yoğurma maddeleri,
- Kağıt çalışmaları,
- Boya çalışmaları ve kolaj gibi çalışmalardan oluşmaktadır (MEGEP, 2007).

Türkçe: Türkçe etkinlikleri öncelikle çocuğun dil gelişimi alanını destekleyen etkinliklerden biridir. Eğitim programlarında çocukların tüm gelişimleri açısından çok önemli olan ve her gün tekrar edilmesi gereken, öğretmen rehberliğinde yapılan grup etkinliklerindedir. Okul öncesi eğitim kurumlarında ana dilin kazanılması için bireysel etkinlikler yanında, grup etkinliklerinin de yapılması gereklidir. 3-6 yaş gurubunda bulunan çocukların grup içinde ve doğal ortamda bulunmaları ve etkinliklere katılmaları dili kolaylıkla öğrenmelerini sağlar (MEGEP, 2007:3-4 ve MEB, 2006:43).

Türkçe dil etkinlikleri oldukça zengin etkinliklerden oluşur. Bunlar şöyle sıralanabilir; Tekerleme, bilmece, şiir, parmak oyunu, grup konuşması, çeşitli hikaye anlatma teknikleri ile hikaye anlatma, hikâye oluşturma, pandomim, taklit oyunları, dramatizasyon v.b (MEB, 2006:43).

Oyun ve Hareket: Öğretmen ya da çocuklar tarafından yapılandırılmış, kuralları olan grupça oynanan etkinliklerdir. Sınıf içinde ya da bahçede oynanabilir (MEB, 2006 :43). Çocuk oyunları, çocukların ve daha az ölçüde büyüklerin günlük geçim didinmelerinden ayırabildikleri boş zamanlarında herhangi bir üretim çabasını ya da başka çeşitten bir hizmeti zorunlu kılmadan, sadece eğlenme yolu ile dinlenmelerini sağlayan eylemlerdir (Bakırcı, 2007 :202-208). Oyun öncesinde yapılacak oyunun kurallarının açıklandığı, ayrılacak toplam süre araç gerecin öğretmen tarafından belirlendiği, süreçte öğretmen ve öğrencinin aktif olduğu oyunlara “yapılandırılmış oyunlar” denir (MEB, 2006:43-44; Seyrek ve Sun, 1999:86-87). Öğretmenin belli bir amaca ulaşmak için başlattığı; ancak sürecin tamamen çocuk tarafından yönlendirildiği oyunlar “yarı yapılandırılmış oyunlar” dır (MEB, 2006:44).

Müzik: Müzik etkinlikleri günlük planda yer alan diğer etkinlikler sırasında da kullanılabilen etkinliklerdir. Ses dinleme ve ayırt etme çalışmaları, şarkı söyleme, ritim çalışmaları, yaratıcı hareket ve dans, müzik eşliğinde hareket, müzikli öykü oluşturma ve çeşitli işitsel algı etkinliklerini içermektedir (MEB, 2006:44).

Fen ve Matematik: Okul öncesi dönemde çevreye karşı güçlü merakları olan çocukların olaylara bilimsel bakış açısı geliştirmesi ancak sistemli fen ve matematik çalışmalarıyla sağlanabilir (Akgül, 2003:9-10). Erken yaşlarda çocuklara sunulan fen eğitimiyle; bireyin çevresinde ve doğada gelişen olayları tanıması, ilişkileri algılaması, gözlem yapması, bilgileri yorumlaması ve bilimsel süreç becerilerini kazanması sağlanmaktadır.

Çocukları gözlem yapmaya, araştırma, inceleme ve keşfetmeye yönelten bu etkinlikler şunlardır (MEB, 2006:44);

- Deneyle,

- Araçları tanıma ve kullanma,
- Çeşitli çalışma yöntem ve tekniklerini kullanma,
- Keşifler ve icatlar,
- Mutfak çalışmaları,
- Doğa gezileri ve yürüyüşleri, piknikler, kamplar,
- Koleksiyonlar,
- İlgili bilim alanlarındaki kaynak kişileri konuk olarak çağırma,
- Başvuru kitaplarını, diğer kitapları ve derileri inceleme,
- Fotoğraf çekme ve fotoğraf inceleme,
- Belgesel v.b izleme gibi çalışmalardan oluşmaktadır.

Okuma Yazmaya Hazırlık: İlköğretim döneminde kazanılması gereken temel becerilerden biri okuma yazma öğrenimidir. Okul öncesi dönemde günlük yaşantı içerisinde karşılaşılan olaylar ve çevredeki uyaranlar çocukların okuma yazma ile ilgili ilk bilgileri kazanmalarını sağlar. Bu şekilde çocuk okul öncesi dönemde okuma yazma ile ilgili pek çok deneyim kazanır (Deretarla Gül ve Bal, 2006:34).

Okuma, çocuğun semboller ile ses arasında ilişki kurmasını ve yazdığından anlam çıkarmasını gerektirmektedir. Yazma ise sembolün yazıya dönüşmesi için temelinde el göz koordinasyonu olan bir hareket becerisi gerektirir (Oktay ve Unutkan, 2003:145-155). Okuma ve yazmaya hazırlık becerisi çocukların ilkokula başlamadan önce doğal olarak katıldıkları bir süreçtir (Morrison, 1998; Akt.Bay, 2008:15).

Okuma yazmaya hazırlık çalışmalarının, okul öncesi dönemdeki çocukların eğitiminde, diğer etkinliklerin yanı sıra onların algılayabilmelerini, dikkatlerini toplayabilmelerini, hatırlayabilmelerini, akıl yürütme, problem çözme, el-göz koordinasyonu ve kalem tutma becerilerini geliştirebilmelerini, eşleştirme, ilişki kurma, sıralama, gruplama gibi bilişsel fonksiyonlarını kullanabilmelerini kolaylaştırmayı sağlamaktadır (Demiral ve diğ, 1989:38).

Eğitim sistemimizde ilköğretimin birinci basamağının başlangıcı olan erken çocukluk eğitiminde okuma-yazmaya hazırlık çalışmaları, öğrencileri bireyselleşmesinin sağlanmasını hedefler, bireyselleşme; çocuğun kalıtımla

getirdiği özelliklerinin, elverişli bir çevre düzenlenmesiyle, karmaşık ancak dengeli bir etkileşimle oluşturduğu gelişimsel özelliktir. Okul öncesi çocukta okumaya ve yazmaya hazırlık çalışmalarında edinilen bilgi veya beceriler yoluyla zihinsel faaliyetler artar. Böylelikle çalışmalarda edinilen bilgi ve beceriler, çocukta kabul görerek davranışlarında gözlenir ve böylece alışkanlık oluşur (MEGEP, 2009:3).

Drama: Bu çalışmalar çeşitli kaynaşma-ısınma çalışmaları. Pantomim, doğaçlama, öykü oluşturma, dramatizasyon gibi etkinliklerden oluşur (MEB, 2006:45).

Alan Gezileri: Çocukların ilgisini çekecek, yöresel, kültürel, mesleki ve güncel önem taşıyan her mekanda çocuk için doğaçlama öğrenme alanıdır. Bu alanlar; bulunan yörenin tarihi bir binası, müzesi, bir ressamın sanat atölyesi, matbaa, fabrika vb. olabilir. Alan gezileri yalnızca fen çalışmaları kapsamında düşünülmemelidir. Çocukların araştırma yapma, problem çözme ve olay yerinde gözleme yolu ile doğrudan öğrenme gereksinimlerini karşılamak amacıyla da çeşitli çevre gezileri yapılmaktadır (MEB, 2006:45).

Sanat: Sanat çalışmaları gün içinde çeşitli formlarda çocuklar için etkili bir öğrenme fırsatı olarak da kullanılabilir. Sanat çalışmalarından eğitim programındaki amaç ve kazanımlara ulaştırmada teknik olarak da yararlanılabilir. Sanat çalışmaları sadece serbest zamanda yapılan etkinlikler değildir. Bazen tek başına sanat çalışması şeklinde bazen de diğer etkinliklerin tamamlayıcısı olarak yapılabilir (MEB, 2006:45).

Öğrenme Süreci: Programın bu bölümünde öğrenme sürecinin amaçları, çocukların nasıl daha kolay öğreneceği ve çocukların öğrenmesini kolaylaştıracak öğretmen davranışlarının neler olması gerektiği üzerinde durulmuştur. Öğrenme sürecinin amacı olarak (MEB, 2006:69).

- Olumlu benlik algısı gelişmiş, özgüvenli, problem çözücü, yaratıcı bireyler yetiştirilmesini sağlamak

- Yaşam kalitesini yükseltecek, bilgi, beceri ve alışkanlıklar geliştirilmesini desteklemek
- Bağımsız düşünme ve davranabilme becerisi kazandırmak
- Öğrenmeye, bilime, bilgiye karşı güdülenmiş bir merak ve olumlu tutum geliştirilmesini sağlamak
- İlgili alanlarını geliştirmek
- Bir birey olarak kendini ifade etme ve iletişim becerilerini geliştirmek.

Değerlendirme: Okul öncesi eğitimde sonuç değil süreç önemli olduğu için sürecin çok yönlü olarak değerlendirilmesi yaklaşımı öne çıkmaktadır (MEB, 2006:17-18).

Okul Öncesi Eğitim Programında değerlendirme süreci;

1. Çocuğun gelişiminin değerlendirilmesi
2. Programın değerlendirilmesi
3. Öğretmenin kendini değerlendirmesi, olarak üç farklı boyutta ele alınmaktadır.

Çocuğun gelişiminin değerlendirilmesi için öğretmenin çocukları sürekli gözlemlemesi, günlük notlar tutması ve daha sonra bunları gözlem kayıt formlarına geçirmesi, ailelere her yarıyılıda en az bir gelişim raporu sunması gerekmektedir. Öğretmenlerin çocukların gelişimini de değerlendirirken onları birbirleriyle kıyaslamaması, her çocuğu önceki ve sonraki davranışlarına bakarak kendi içinde değerlendirmesi gerekmektedir. Bu noktada çocuktan beklenenlerin onların gelişimi ve bireysel özellikleriyle tutarlı olmasına, yani beklentilerin gerçekçi olmasına özen gösterilmelidir.

Programın değerlendirmesi için öğretmenlerin hazırladıkları ve uyguladıkları planları tüm boyutları ile ele almaları, yıllık, günlük planlar ve etkinlikler arasındaki tutarlılıkları, planlanan ile uygulanan arasındaki durumu tespit etmeleri ve ortaya çıkan yeni gereksinimlerin neler olduğunu belirlemeleri gerekmektedir.

Öğretmenlerin kendi kendilerini de değerlendirmeleri için programın ve çocukları değerlendirilmesinden elde edilen verileri dikkatle analiz etmeleri, kendi

yetenek ve yönelimlerini belirlemeleri ve özelliklerini gözden geçirmeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin yapılan değerlendirmeleri bir sonraki uygulamalarda dikkate alması ve tüm değerlendirmelerde objektif olmasının önemi vurgulanmaktadır.

Öğrenme Sürecinde Planlı Çalışmanın Önemi: Eğitim etkinliklerinin sistemli ve düzenli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için önceden gerekli hazırlıkların ve planların özenle yapılması gerekir. Belirlenen amaçlara ulaşılabilmesi, bir ölçüde yapılan bu planlamanın başarısına bağlıdır. Planlama belirli eğitim hedeflerine ve programın amaçlarına ulaşması için etkinliklerden hangisinin seçileceğini ve bunların çocuklara niçin ve nasıl yaptırılacağını, ne gibi yardımcı ve tamamlayıcı kaynak, araç-gereç ve materyallerin kullanılacağını ve çocukların gelişiminin nasıl değerlendirileceğini önceden ayrıntılı olarak tasarlama işidir. Okul öncesi eğitimde öğrenme sürecinin belli bir düzen içinde sistemli bir biçimde yürütülebilmesi için genel olarak iki tür plan hazırlanmaktadır. Bunlar yıllık ve günlük planlardır (MEB, 2006:76).

Yıllık Plan: yıllık plan; bir öğretim yılı içinde yapılacak tüm öğrenme etkinliklerinin planlamasını içerir. Genel anlamıyla çocuklara bir yılda kazandıracakımız davranışlarla etkinliklerin bir çizelge üzerinde gösterilmesidir. Öğretmen Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi'nde yönergeye ve eğitim programına uygun olarak planı kendi başına ya da diğer öğretmenlerle hazırlayabilir. Hazırlanan plan okul müdürü tarafından onaylandıktan sonra uygulamaya konulur (MEB, 2006:76).

Günlük Plan: O gün için belirlenen amaçları ve kazanımları, etkinliklerin hangi ortamda ve hangi yöntemle gerçekleştirileceğini, etkinliklerdeki öğrenme süreçlerini kullanılacak materyal, araç ve gereçleri, etkinlikler arası geçişleri, beslenme, tuvalet, temizlik gibi gün içindeki rutin etkinlikleri, varsa planlanan aile katılım çalışmalarını ve değerlendirme boyutunu içeren ve her gün öğretmen tarafından hazırlanan plandır. Günlük plan hazırlanırken fazla ayrıntılardan sakınmalı; ancak çok kısa ya da dağınık bir plan yapmamaya özen gösterilmesi gerektiği belirtilmektedir (MEB, 2006:76).

Günlük Plan Örneği (MEB, 2006b:120):

Günlük Plan (Yarım Gün)

Amaç ve Kazanımlar

Psikomor Alan

Amaç 1. Bedensel koordinasyon gerektiren belirli hareketleri yapabilme

Kazanımlar

1. Sözel yönergelere uygun olarak ısınma hareketleri yapar
4. Sözel yönergelere uygun olarak yürür
5. Sözel yönergelere uygun olarak koşar
6. Belirli bir mesafeyi sürünerek gider

Sosyal Duygusal Alan

Amaç 6. Başkalarıyla ilişkilerini yönetebilme

Kazanımlar

7. Gerektiğinde lideri izler
10. Grup etkinliklerinin kurallarına uyar

Amaç 8. Farklılıklara saygı gösterebilme

Kazanımlar

1. Başkalarının farklı özelliklerini kabul eder

Dil Alanı

Amaç 4. Kendini sözel olarak ifade edebilme

Kazanımlar

1. Sohbeta katılır
2. Belli bir konuda konuşmayı başlatır

Amaç 5. Dinlediklerini çeşitli yollarla ifade edebilme

Kazanımlar

3. Dinlediklerini, resim, müzik, drama, şiir, öykü vb. yollarla sergiler

Amaç 8. Görsel materyalleri okuyabilme

Kazanımlar

1. Görsel materyalleri inceler
2. Görsel materyallerle ilgili sorulara cevap verir
3. Görsel materyalleri açıklar

Bilişsel Alan

Amaç 1. Kendisi ve ailesi ile ilgili bilgileri kavrayabilme

Kazanımlar

1. Kendisi ile ilgili bilgileri açıklar
2. Aile bireyleri ile ilgili bilgileri açıklar

Amaç 2. Olay ya da varlıkların çeşitli özelliklerini gözlemleyebilme

Kazanımlar

1. Olay ya da varlıkların özelliklerini söyler
2. Olay ya da varlıkların özelliklerin karşılaştırır

Amaç 18. Problem çözebilme

Kazanımlar

1. Problemi söyler
2. Probleme çeşitli çözüm yolları önerir
3. Çözüm yolları içinden en uygun olanı seçer
5. En uygun çözüm yoluna karar verir
6. Karar verdiği çözüm yolunun gerekçelerini açıklar

Öğrenme Süreci

Serbest Zaman Etkinliği:

- Öğretmen çocuklarla ayrı ayrı selamlaşarak sohbet eder
- Çocukları, ilgi köşelerine yönlendirir ve gözlemler
- Serbest zaman etkinliği sonunda çocuklar sınıfı toplarlar. Tuvalet ve tizlik ihtiyaçlarını giderdikten sonra kahvaltuya geçerler

Fen ve Matematik: DA 4 : K 2,4 ; DA A 8 : K 1,3,4; BA A2 : K 1,2; BA A18 : K 1,2,3,5,6

- Kahvaltudan sonra öğretmen, bir haftadır sınıfta bekletilen ve günden güne suyunu kaybettiği için rengi ve şekli değişen taze üzüm ile bir tabak kuru üzümü masanın üzerine koyar. Çocukların bir hafta boyunca bekleyen üzümde meydana gelen değişikliklere dikkat etmelerini ister. Üzümleri tatmalarına izin verilir.
- Öğretmen üzümdeki değişiklikleri çocukların anlatmalarını ister.
- Bu değişikliklerin nedenleri tahmin edilir.
- İnsanların ciltlerinde su-nem ve yağ kaybı nedeniyle oluşan değişikliğin de buna benzediğine dikkat çekilir.
- Çocuklardan, insanların bu durumu geciktirmek için almaları gereken önlemleri ve kendi çözüm önerilerini söylemeleri istenir.

- *Sağlıklı ve bakımlı insanların fotoğrafları incelenir. Bu fotoğraflar sağlıklı ve bakımlı olamayan insan fotoğraflarıyla karşılaştırılır.*
- *İnsanların sağlıklı bir cilde sahip olabilmeleri için yapılması gereken (sağlık, beslenme, spor, krem, kullanma vb.) hakkında konuşulur. Çocuklar, yakın çevrelerindeki insanların yaptıklarından örnekler verebilmeleri için yönlendirilir. Verilen örnekler sınıfça değerlendirilir.*

Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmaları: –SDA A8 :K2; BA A1 : K1,2; BA A2 :K 1,2; DA A4 : K 2,4

- *Bu etkinlikten sonra çocuklar, daha önceden ailelere bildirilerek okula getirilmesi istenen aile albümlerini incelerler.*
- *Çocuklardan, albümlerde bulunan aile üyelerinin bebeklik, çocukluk, gençlik, yetişkinlik, ve yaşlılık durumlarını incelemeleri istenir.*
- *Kişilerin, genç – yaşlı olma durumlarına, farklı yaşlardaki insanların ihtiyaçlarındaki farklılıklara, yapmaktan/dinlemekten hoşlandıkları ve hoşlanmadıkları durumlara dikkat çekilir.*

Oyun ve Hareket: PMA A1 :K 1,4,5,6 SDA A6 :K 7,10; DA A4 : K2; DA A5 : K5

- *Gruptaki çocukların ebeveynleri ve / veya büyükanneleri – büyükbabaları, etkinlik için önceden okula davet edilir ve onlardan kendi çocuklarına ait bir oyunu çocuklara öğretmeleri istenir.*
- *Bu etkinlik için okula gelen ebeveynlerle paylaşmak istedikleri oyunlar oynanır. Ebeveynleri gelmeyen çocukların da etkinliğe katılımına özen gösterilir.*
- *Çocuklar bahçede veya sınıfta serbest oyun oynamak üzere yönlendirilir. İsteyen ebeveynler de bu süreçte çocuklarıyla beraber olabilir.*
- *Ertesi gün için yapılacak olan çalışmalar için hatırlatmalar yapılır ve çocuklar evlerine gönderilir.*

Değerlendirme:

- *Materyaller çocukların ilgisini çekti ve amaca uygundu, özellikle fen etkinliğinde kullanılan yöntem ve fotoğraflar çocukların etkinliğe katılımlarında çok etkileyici oldu.*
- *Uygulamada bir zorluk yaşanmadı. Aile katılımı çalışması ebeveynler tarafından ilginç bulundu. Çocukların etkinliklere katıldığı gözlemlendi.*
- *Bireysel konuşmalarda çocukların hepsinin kendilerini ifade etmelerine yeterince fırsat verilemedi.*

Plan ve programların hazırlanıp uygulanmasında, hata ve tereddütlerin en aza indirilmesi için okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan okul öncesi öğretmenlerine yönelik kaynakların yayımlandığı görülmektedir.

4.2.4.2.4. 1950'den Günümüze Okul Öncesi Öğretmen Kılavuz Kitapları

1953 yılından günümüze MEB tarafından okul öncesi öğretmenleri için resmi olarak üç okul öncesi öğretmen kılavuz kitabı yayınladığı görülmektedir. Bunlar aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

4.2.4.2.4.1. Anaokulları Kılavuzu (1969)

İlk olarak Cumhuriyet döneminde 1963 yılında Anaokulları Kılavuzu yayınlanmıştır. Bu kılavuz kitabı Bakanlıkça uygulanan anketler sonucunda ihtiyaca cevap verecek şekilde geliştirilerek 1969 yılında tekrar yayınlanmıştır (MEB, 1971:1). Bu nedenle “Anaokulları Kılavuzu”nun ilk formu olan 1963 olanı değil, geliştirilmiş olan 1969 tarihli olanı tercihen incelenmiştir. Kitap on iki bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler;

1- Anaokullarının Amaçları:

Bu bölümde anaokulları, “okul öncesi çağında olan çocukların bakım, eğitim ve gelişimlerini sağlayan kurumlardır. Onun için bu çağdaki çocukların temel ihtiyaçları, anaokulu amaçlarının kaynağı olmaktadır” şeklinde tanımlanmıştır. Kılavuz kitapta temel ihtiyaçlar şöyle sıralanmıştır (MEB, 1971:1-2):

- Bu yaşlardaki çocukların her şeyden çok sevgi, şefkat, ilgiye ihtiyaçları vardır.
- İyi beslenme, uygun iyim, temiz hava; hastalık ve tehlikelerden korunma maddi ihtiyaçlarıdır.
- Önemli ihtiyaçlarından biri de arkadaşına sahip olmaktır.
- Çocuk, gelişimini gerçekleştirmek için oyun araç ve gereçleriyle oyun yerlerine muhtaçtır.
- Çocuğun, hareketlerinde serbestliğe ihtiyacı büyüktür.
- Çocuk; duygu, düşünce ve isteklerini çeşitli yollarla ifade etmek ihtiyacıdır.

Bu ihtiyaçları karşılayabilmek için anaokulu, çocuğunun:

- Ruhsal, bedensel ve toplumsal gelişimine,
- İyi alışkanlıklar kazandırılmasına

- Duyu organlarını ve zihin yeteneklerini geliştirmesine
- Sorumluluk ve özgürlük duygularının belirip gelişmesine
- İlkokula rahatça uymasını sağlayacak tecrübeler kazanmasını amaç edinir. Bu maddeler kılavuz kitabında ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

2- Anaokulunun Bölümleri:

Anaokuluna gelen çocuklar yaşları bakımından iki gruba ayrıldığı belirtilmiştir (MEB, 1971:3-4).

- 3 ve 4 yaş çocukları (çocuklar yuvası) grubunu
- 5 yaş ve okul olgunluğuna erişmemiş 6 yaş çocuklarında çocuk bahçesi veya ana sınıfı bölümünü meydana getirirler.

Bu gruplara ayrılan çocuklar birbirlerinden farklı özellikler gösterdiklerinde özel ihtiyaçları dikkate alınabilmek için ayrı odalarda ayrı öğretmenlerin idaresine verilirler. Üç ve dört yaş çocuklarının anaokuluna kabulünde zaruret esas olduğundan annenin çalışması tercih sebebi olabilir. Ancak 5-6 yaş çocuklarının anaokuluna devamı, onlar için eğitsel bir ihtiyaç olduğundan, okula kabullerinde böyle bir tercih söz konusu olmadığı açıklanmıştır.

3- Günlük Faaliyet Programı:

Bu bölümde anaokullarında günlük program “çocuğu ruh ve bedence yormayacak gibi düzenlenmelidir böyle bir programda her yorucu çalışmayı dinlendirici bir çalışmanın izlemesi gerektiği belirtilmektedir. Çocukların düzenli bir hayata alıştırılması için dinlenme, uyku, yemek gibi günlük ihtiyaçların belirli zamanlarda giderilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu bölümde öğretmenlere örnek olması için birkaç anaokulu programı örneği sunulmuştur. Bu örneklerden bir tanesi şöyledir:

Günlük Plan:

08.30 – 9.00 Okula geliş

9.00- 9.15 Sabah sohbeti (faaliyet programının hazırlanması)

9.15'den kuşluğa kadar: Bir grup çocuk serbest faaliyet yaparken diğer bir grup masa faaliyetleriyle uğraşır. Böylece küçük grup faaliyetine imkan hazırlanmış olur.

Serbest faaliyet:

- Çocukların gruplaşarak istedikleri faaliyeti seçmeleri²
- Faaliyet sırasında toplum kurallarına uygun hareket etmeleri
- Faaliyet sonunda sınıfı toplanıp düzenlenmesi

Masa başı faaliyet (su kağıdının hazırlanması):

- Kağıtların ıslatılarak çocuklara dağıtılması
- Çocukların serbest bırakılarak istedikleri şekilde çalışmalarının sağlanması
- Bu arada bazı renklerin tanıtılması

Kuşluk için yarım saat.

Kuşluktan sonra değişik gruplarla aynı çalışma yapılabilir.

Yemekten önce kısa bir zaman artacak olursa, bu sırada dinlendirici faaliyetler olarak şarkı, kısa bir masal, şiir ve tekerleme uygundur.

Masa başı faaliyetlerin bitiminde, kuşlukla yemekten önce ve sonra el yıkama ve tuvalet zamanlarıdır. Ayrıca çalışma sırasında ihtiyaç duyan çocuklar tuvalete gönderilir.

12.00 – 12.30 Yemek

12.30 – 13.00 Yıkanma ve yatıp dinlenme hazırlığı

13.00 – 14.30 Yatıp dinlenme

14.30 – 15.30 Sabah masal anlatılmadıysa masal anlatılır. Şarkı şiir, ritmik hareketler, ritim oyunları, bilmece ve bulmaca gibi faaliyetlerle gidişe kadar olan zaman doldurulabilir.

2. Anaokulunda Faaliyetler:

Bu bölümde çocukların kesin olarak bir faaliyete katılıp bu faaliyetin belli bir zamanda bitirme zorunluluğunun olamadığı belirtilmektedir. Fakat bunun başıboşluk anlamına gelmediği, öğretmenin bu yaştaki çocukların uygun

rehberlikle ihtiyaçları olan, ilgi duydukları faaliyetlere yöneltilmesi gerektiğine işaret edilmiştir. İyi bir programın aynı zamanda, çocuğun beden ve ruh bakımından gelişimi ile sosyal olgunluğuna imkan verecek bir dengeye sahip olması gerektiği belirtilmektedir. Adı geçen denge elemanları şöyle özetlenmiştir. Anaokulu programı ocukların:

- Büyük ve küçük kas hareketleri yapmalarını, organlar ve kaslar arasında koordinasyonu sağlayacak faaliyetlere katılmalarını,
- İyi sıhhi alışkanlıklar kazanmaları için fırsat bulmalarını,
- Düşüncelerini arkadaşlarına ve öğretmenlerine sözle anlatmalarını,
- Bu düşünceleri resim, elişi, v.b yollarla ifade etmelerini,
- Hikaye dinlemelerini,
- Müzikten faydalanmalarını,
- Fizik çevrelerini tanımalarını,
- Öbür ocuklarla iyi geçinmelerini,
- Toplum düzenini tanımalarını sağlayacak faaliyetleri içine almalıdır.

Sabah okula gelen çocukların serbest faaliyete başlaması için anaokulu öğretmeninin bir gün önceden oyuncakları, çocukların birbirine zarar vermeyecek şekilde düzeltmesi gerektiği belirtilmiştir. Çocukların bunlardan istedikleriyle yalnız başına veya bir iki arkadaşıyla beraber oynarken serbest olduklarını hissetmeleri gerektiği vurgulanmaktadır.

Çocuklar tamamen toplandıktan sonra ğretmen herkesin bildiği bir parçayı piyanoda alıp söyleyerek (piyano yoksa farklı müzik enstrümanları veya sesiyle) ocukların gevşeceklerini ve grup oyunlarına çocukların dahil edilmesi için ön hazırlık olabileceği belirtilmiştir. Bunların dışında öğretmenin bir gün içerisinde uygulayabileceği oyun, müzik çalışmaları, fen ve hayvan etkinlikleri, sanat ve resim çalışmaları ve hikaye anlatma teknikleri üzerinde geniş örneklere yer verilmiştir. Etkinliklerin yanı sıra öğretmenin bu faaliyetleri uygularken öğrenciyle iletişimi ve dikkat etmesi gereken hususlar üzerinde de geniş ölçüde durulmuştur.

Örnek verilen çalışmaların “bir ilkokul müfredatının kapsadığı genel konuların tamamı oyunlar ve tecrübelerle ele alınmıştır; Jimnastik, müzik resim,- eliş gibi etkinliklerin yanında eşyaları ancak bir- iki tane saydırarak aritmetik, konuşma, hikaye anlatma ve dramatizasyonla anadili, eşya, hayvan ve bitkileri müşahede ile tabiat bilgisi çalışmaları da yapılmıştır. Fakat bütün bunlar birbirinin içinde, ayrılmaz bir şekilde kaynaşmışlardır ve çocuklar için fiili bir çalışmadan başka bir şey değildir. Bununla beraber ilerdeki öğrenmeleri için gereken temel, çocukların tabiatına uygun ve verimli olur” (MEB, 1971:13) şeklinde açıklanmıştır. Anaokullarında uygulanan faaliyetler, resim – iş eğitimi, müzik eğitimi, hikaye ve masal, kukla, okumaya hazırlık gibi etkinlikleri içerir.

Anaokullarında Resim – İş Eğitimi:

Okul öncesi eğitimin temel amaçları ile resim –iş eğitimi amaçlarının ayrılmaz bir bütün olduğu belirtilmektedir. Sanat eğitiminin amaçlarının okul öncesi eğitim çocuklarının bedensel ve ruhsal yapılarına, biçimsel ve estetik gelişimlerine ve çocukların sanat eğitimi yönünden ilgi ve ihtiyaçlarına göre çizildiği belirtilerek 2-6 yaş arasındaki çocukların biçimsel gelişimleri “karalama devresi, fantezi devri ve şematik devir” başlıkları altında ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Okul öncesi çocukların gelişiminde ilk basamak olduğu ve yapılacak çalışmaların onların geleceklerinin şekillenmesinde temel teşkil edeceği belirtilmiştir. Bu amaçlar şunlardır;

- Çocukların çevre ve madde ile ilişkilerini kurarak onların duygu, bilgi ve heyecanlarını serbestçe ifade edebilmelerini sağlamak,
- Her türlü malzeme ve çalışma ile onların yaratıcılıklarını geliştirmek,
- Resim – iş çalışmaları yolu ile biçim ve estetik bakımından değil, çocukların tüm gelişimlerine yardım etmek,
- Çocuklara medde ve alet kullanmada iyi alışkanlıklar kazandırmak.

Çocuğun konuşması gibi, çizgileri de en verimli bir serbest ifadedir. Okul öncesi çağının bu anlatımları geleceğin yapıcı ve yaratıcı kişilerinin yetişmesine

yardımcı olur. Onun için bu kendi kendini ifadeler, her türlü dış etkilerden uzak, çocuğun doğrudan doğruya kendi ifadesi olmalıdır.

Çocukların bu devrede resim-iş çalışmaları esnasında tamamen serbest ve sorumsuz olmamalıdır. Maddeyi ve aleti kullanırken her şeyi gereği gibi yerli yerinde kullanma alışkanlığı kazanmalıdırlar. Mesela çekicinin tutulması, fırça ve boya kullanmak, tahtaların birbirine yapıştırılması yollarının basit bir dille anlatılması gerektiği belirtilmektedir.

Okul öncesi eğitimde resim- iş eğitim metodunun nasıl olması gerektiği ince ayrıntılarla açıklanmıştır. Okul öncesi eğitim sanat çalışmalarında kullanılan malzemeler (boyalar, kağıtlar, inşa malzemeleri)'in nasıl elde edileceği hangilerinin uygun olacağı ve nasıl yapılacağı açıklanmıştır. Örneğin ;

Boyalar: kapaticı ve çabuk kuruyucu boyalar kullanılmalıdır. Sulu boya kapaticı olmadığı gibi akıcı olması nedeniyle anaokulları için elverişli değildir. Çocuk, bu malzemeyle çalışırken resmini kolaylıkla karalamaya ve oyuna dönüştürebilir. Hazır boylardan çok yapma boyaların uygun olacağı belirtilmektedir. Birçok yapma boya tarifi verilmiştir. Bunlardan bir tanesini ele alırsak;

Formika tutkallı boya: suda eriyen toprak boyalar, formika tutkalı ile karıştırılır ve bir-iki damla su ilave edilerek kullanılır. Çabuk kurduğu için saklanmaz. Günlük kullanılır (MEB, 1971:18-19).

Ayrıca sanat çalışmalarının nasıl değerlendirileceği ve okul öncesi dönemde resim-iş çalışmalarında çocukların yaratıcılıklarını kısıtlayan faktörler üzerinde de durulmuştur.

Anaokullarında Müzik Eğitimi:

Bu bölümde anaokulları çocuğun kulak eğitimini yalnız müzik bakımından değil, kulağı bir duyu organı olması bakımından da ele alındığı belirtilmektedir. Müzik eğitimi için ne tür malzemelerin kullanılacağı, hayatın içinden seslerden

nasıl faydalanılacağı açıklanmıştır. Bu açıklamalarda evlerde radyo, pikap gibi araçların yaygın olarak kullanılması, müzikle ilginin pasif şekli olan dinlemeye, sistemsiz de olsa katkıda bulunuyor. Anaokulu bu dinlemeyi ve dinleyerek değerlendirmeyi bilgiye ayarlar. Büyük müzisyenlerin basit melodiler üzerinde çalışması yalnız dinlemek için değil, ritmik hareketler için de anaokullarının güvenerek dayanacakları kaynaklardır. Genel olarak okul öncesindeki çocukların müzik eğitiminde kullanılacak eserlerde basit ve hoş bir melodi, oynak bir ritim ve çok seslilik aranmalıdır.

Şarkılarda ise sözlerin, çocuğun günlük konuşma dilinden alınmış, basit fakat ahenkli kelimelerden meydana gelmiş olmasına ve konunun kuvvetli ve dramatik yönünün bulunmasına önem verilmelidir. Şarkı söylerken çocuğun konu ile ilgili hareketleri yapması, ona yalnız zevk vermekle kalmaz, kelimelerin kavranışında da kolaylık sağlar. Şarkının sesleri arasındaki aralıklar yakın olmalıdır. Bu yaştaki çocuklar ikili ve üçlü aralıkları rahtça söyleyebilirler. Sözlerin şarkıya uygulanmasında her sese bir hece düşmesine, müzikteki zayıf zamana kelimenin vurgulu hecesinin rastlamamasına dikkat edilmelidir (MEB, 1971:22-24).

Okul öncesi eğitiminde müziği sadece dinleme, hareket yapma ve şarkı söyleme şekillerinde düşünmek yeterli değildir. Çocukta çalgıları denemek, onları çalmak için kuvvetli bir istek vardır. Davul, üçgen gibi sade ritim tutan vurmali çalgılardan bile çocuklar büyük zevk alırlar.

Bir müzik aletiyle ilk defa karşılaşan çocuk, önce ondan sadece ses çıkarmaya uğraşır, sonra ritmi keşfeder. Fakat gerçek müzik aletleri ne kadar basit olurlarsa olsunlar, çalmaları, bir dereceye kadar maharet ister. Halbuki öğretmenlerin kolayca yapabilecekleri aletler, sadece sallama, vurma, teline dokunma yolu ile ses çıkarıp okul öncesi çocukları için zevkli ve doyurucu bir tecrübeye fırsat verirler. Öğretmen piyanoda basit bir şarkıyı çalarken çocuklar da bu aletlerle ritme uyarak ona katılırlar. Böyle bir çalışmanın, işbirliği bakımından da eğitici değeri vardır.

Anaokulu çocukları masal veya hikaye dinlemeyi sevdiği, bunların çocukları hem eğlendirdiği hem de çeşitli alanlarda bilgi edinmelerine yardım ettiği belirtilmektedir. Bu sayede çocuk anadili bakımından gelişir, kelime hazinesi zenginleşir, hayal gücü artar. Hikaye anlatılacak ortamların özenle seçilmesi gerekmektedir. seçilecek masal ve hikayenin çocuğun ruh sağlığını bozmayacak, ona iyimserlik aşılacak, neşe verecek, tabiat güzellikleriyle iyi huylara dikkatlerini çekecek, insan ve hayvan sevgisini onlara öğretecek özellikte olması gerekmektedir.

Masal ve hikayenin konusu kadar okunuşu da çocuklar üzerinde önemli etki yapar. Öğretmen bu kabiliyetini her gün daha fazla geliştirmelidir. Masal ve hikayeyi daha zengin ve canlı hale getirmekte ilgili –varsa- plak veya bantları çalmanın faydalı olacağı açıklanmıştır. Masalla ilgili resimlerin çocuklar üzerindeki önemine de değinilmiştir. Çocukların sevdiği hikayeleri dramatize etmelerine de imkan tanınması gerektiği belirtilmiştir.

Dikkatlice seçilen masal ve hikayelerin çocukların anadilini geliştirmesinin yanı sıra onları okumaya hazırlar. Çocukların zevk aldıkları hikayelerin kitaplarda yazılı olduğunu görerek de okumaya değer verecekleri, kitaba ve öğrenmeye ilgi duyacakları ifade edilmiştir (MEB, 1971:25-26).

Kukla:

Okul öncesi çocuklarının yetişmesinde önemli bir yere sahip olan temsili oyunlardan olan kuklanın önemli bir yere sahip olduğu belirtilmiştir. Çocuklar bu yaşlarda kendilerini temsili oyunlarla tatmine çalışırlar. Eşyaları canlandırır, hayvanları konuştururlar.çocuğun bu ilgilerinden faydalanabilen öğretmen, istenilen eğitsel sonuçlara daha kolay varabileceği ifade edilmiştir. Yapılışlarına göre çeşitli kuklalar (el kuklaları, parmak kuklaları, ipli kuklalar)'a değinilmiştir (MEB, 1971 27).

Okul Öncesi Okuma Hazırlığı:

Okul öncesi çocuğunu ilkokula hazırlamayı da amaç edinen bir kurum olarak anaokulu, bu bakımdan da çocuğu olgunlaştırmaya çalışır. Okuma hazırlığı doğrudan doğruya yazı üzerine de yapılamaz. İlkokulda bile doğrudan doğruya yazı ile okumaya başlanmamalıdır. Okumadan önce çocuğun konuşma dili, kelime hazinesi yaşına göre geliştirilmelidir. Anaokulu bunu, başlıca, serbest konuşmalar, masal ve hikaye anlatma, dramatizasyon; resimler üzerinde planlı konuşmalar ile sağlar. Okumadan önce çocuğun görme, işitme duyuları da keskinleştirilir, bu duyular vasıtasıyla çocuk, benzerlik ve farkları kolayca ayırt edecek duruma getirilir. Büyüklük, şekil, durum, sıra, aralık v.b. nitelikleri gözle ayırt etmekte resimler ve oyunlardan faydalanılır. Birbirine benzer sesleri ayırt etmekte ve her sesi doğru telaffuz etmekte, grup oyunları, tekerleme ve basit manzumeler, şarkılar çocuğa yardım eder. Yine okuma öğrenmeden önce kaslar arasında rahat bir koordinasyonun geliştirilmiş olması lazımdır.

Anaokulunun bütün faaliyetleri bu temel hazırlıkları sağlamaya yönelmiştir. Ancak altı yaş grubunu, yılın ikinci yarısında özellikle bu amaçla düzenlenmiş resimler üzerinde çalıştırmak, onların okuma hazırlıklarını tamamlaması bakımından olduğu kadar önceki oyunlara bir değişiklik ve ilerleme getirmesi bakımından da verimli olur. Bu faaliyetlerde en iyi sonuç, küçük gruplarda çalışılınca alınır. Dikkat süresi kısa olan bu çocuklar, küçük bir grupta dikkatleri dağılmadan faaliyete katılma fırsatı bulurlar.

Bu devrede çocukların kelime hazinelerini ve konuşma yeteneklerini geliştirmek için, onların kolayca anlayabilecekleri büyük resimler üzerinde konuşmalar yapılır. “Niçin?”, “Sonra ne olabilir?” “Sen olsaydın ne yapardın?”, gibi sorularla çocuk düşünmeye yöneltilir.

İlkokula geçtikten sonra okumada zorluğa uğrayan çocuklardan bir kısmının soldan sağa göz hareketini kavrayamadıkları için zor duruma düştükleri görülmektedir. Özel şekilde hazırlanmış sıra resimler, çocuğun soldan sağa göz hareketine alışmasını sağlar. Ayrıca onun daha önce grup oyunlarında yaptığı üç boyutlu materyal ile şekil, büyüklük, renk, yön, cins farklarını ayırt etme alıştırmaları, bu defa iki boyutlu resimler üzerinde devam ettirilir. Böylece soyuta

doğru bir adım daha atılmış olur. Çocuklar yazıya, başladıkları zaman hem harflerin şekillerini doğru çizmek, hem de satırları korumak gerektiğini düşünmezler. Bu sıra resimler çocukta satır, istif ve düzen kavramlarının uyarandırılmasında da etkin bir rol oynar. Bu durum koordinasyon eksikliğinden de olabilir. El- göz koordinasyonu için noktalarla çizilmiş resimler kullanılır. Çocuklar kurşun kalem veya kalem boya ile bu noktalar üzerinden giderek ellerini kontrole alışır (bkz: ek.8.).

Bu çağ sayıların da öğrenilmeye başladığı bir dönemdir. Çocuk sayıların sırasında değişiklik yaparsa bu yanlış düzeltmek için ısrar etmemeli. Çocuk için sayı saymak başlangıçta bir tekerlemeden farksız değildir. Ancak eşyalar üzerinde sayma tecrübeleriyle sayılar, onun için, yavaş, yavaş bir anlam kazanır. Yalnız bu sırada ilerlemeyi ayarlamak için çocukların sayılarla ilişkisini gösteren Piaget'in gözlem sonuçlarını dikkate almak faydalı olur.

1 yaşındaki çocuk; önüne koyulan küpleri birer birer eller; bu saymanın başlangıcıdır.

2 yaşındaki çocuk; bir ile birçoğu ayırt eder.

3 yaşındaki çocuk; iki'yi iyice anlar.

4 yaşındaki çocuk; üç cismi doğru sayabilir.

5 yaşındaki çocuk; on'a kadar doğru sayabilir; fakat anlamını kavramadan sıra ile daha fazla sayı sayanlar çoktur.

Sayıların sırasını hatırlamaları için basit manzumeler veya kafiyeli tekerlemeler çocukları eğlendirerek onlara yardım eder.

Yılın son ayında basit kelimeler kartlara yazılarak oyuncak veya eşyaların üzerine iliştirilebilir: Top, ev, kuş v.b. tabii bunları hatırlamaları çocuktan istenmez. İlgilenen çocuklar bunların ne olduğunu sorar. O zaman söylenmekle yetinilir.

Anaokullarında çocukların şekillere anlam ve görev vermelerine bir başlangıç olmak üzere her çocuğa, onu ve eşyasını tanıtan bir resim vermek çok faydalıdır. Çocuklar farkına varmadan kendilerininkinden başka arkadaşlarının resimlerini de öğrenir, onu görünce arkadaşlarını hatırlayarak şekillerden anlamalara geçerler. İşte son ayda altı yaş çocuklarının resimleri altına bir de isimlerinin yazılması, onların dikkatlerini, yazı üzerine olumlu bir şekilde çekmeye yarar. Saat ve takvimde çocukların sayıları öğrenmeleri hususunda yardımcı olur. Bu çalışmalarda hiç acele etmeden ilerlemek, çocuğun ilkokula başarılı bir başlangıç yapması için imkan vereceği belirtilmiştir (MEB, 1971 :33-35).

3. *Anaokulunda Çocuklara Kazandırılacak İyi Alışkanlıklar:*

Bu bölümde toplumsal yaşamdaki görgü kuraları, öğretmenin sergileyeceği davranışlar, öğrencinin kullanması gereken nezaket sözcükleri, anaokulunun çocukta geliştirmesi gereken iyi alışkanlıklar v.b. konular hususunda ayrıntılı bilgi verilmiştir (MEB,1971:35-37).

4. *Ana Okullarında Sağlık İşleri:*

Bu bölümde anaokullarında sağlık kontrolünün nasıl olması gerektiği, çocukların aşılarının nasıl takip edileceği, hangi aralıklarla hangi aşıların yapılması gerektiği ve çocuk hastalıklarının (kızamık, boğmaca, kabakulak, kızıl) profilaksi devri konusunda bilgi verilmiştir (MEB, 1971:38).

5. *Anaokullarındaki Sağlık Problemleri:*

3-6 yaşındaki çocukların bakımı ve gerekli bedensel ve ruhsal gelişimleri, topluma intibakları; her yönden iyi hazırlanmış, iyi yönetilmekte olan anaokullarında en iyi şekilde sağlanır. Anaokullarının ilk planda hijyenik olması ve gerekli sağlık kurallarının uygulanmasının gerektiği belirtilmektedir. Anaokullarının sahip olması gereken fiziksel şartları, bina durumu, odaları, mutfağı ve tuvaletleri konularında da bilgi verilmiştir.

6. *Anaokullarında Beslenme:*

Anaokullarında verilen yemekler, iyi yemek yeme ve beslenme alışkanlıklarının kazandırılması için en uygun fırsatlardır. Okul, çocukların sağlığından ve yetiştirilmesinden sorumlu olduğu için burada verilen besinlerin de itinayla seçilmesi gerekmektedir. Bu bölümde çocuğa beslenme alışkanlıklarının nasıl kazandırılacağı, yemek yeme programının nasıl hazırlanacağı konularında bilgi verilmiştir (MEB, 1971:39-40).

7. *İyi Bir Öğle Yemeğinde Neler Yer Almalıdır:*

Bir öğle yemeği menüsünde olması gereken sebze, ekmek yemek, tatlı çeşitlerine yönelik bilgi verilmiştir. Ayrıca bu yiyeceklerin nasıl sunulması gerektiği, ne kadar miktarda verilmesi gerektiği konularına da değinilmiştir (MEB 1971:40-43).

8. *Anaokullarında Velilerle İşbirliği:*

Anaokullarında velilerle işbirliği yapmanın başlıca eğitim faaliyetlerinin içinde yer aldığı belirtilmektedir. Çocukların istenilen gelişmeyi gösterip çeşitli çevrelere uymasında bu işbirliğinin verimli sonuçları olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca çocuk eğitiminin toplumda istenilen önemle, yeni ele alınması bakımından, okulun aile eğitimi konusunda dikkat etmesi gerektiği noktalara da değinilmiştir (MEB, 1971:43-45).

9. *Anaokullarında Milli Bayramlar ve Özel Değeri Olan Günlerin Anılması:*

Bu bölümde anaokullarında üzerinde durulması gereken Milli Günler ve bu günlerde ne tür çalışmalar yapılması gerektiği konusunda öğretmenlere bilgi sunulmuştur (MEB, 1971:45-47).

10. *Anaokulundaki Çalışmaların Bazı Önemli Yönleri:*

Bu bölümde anaokulunda çalışan personelin sorumlulukları, iş bölümleri herkesin hangi görevi ne şekilde icra edeceğine dair bilgiye yer verilmiştir (MEB, 1971:47-50).

11. *Açılış Günleri ve Anaokuluna Bir Çocuğun İlk Defa Gelmesi:*

Anaokulunun ilk açıldığı gün, bütün çocuklar için önemli olduğu, ilk günlerde belli bir programın uygulanmaması gerektiği belirtilmiştir. Çocuğu okula alıştırmak için öğretmene çeşitli konularda bilgi verildiği görülmektedir (MEB, 1971:50-51).

Bu temel on üç başlığın dışında öğretmen kılavuz kitabının ekinde “okul öncesi çağındaki çocukların psikolojik özellik ve ihtiyaçları”, “anaokullarındaki faaliyetlerde kullanılan araç ve gereç listesi”, “bazı oyun araçlarının şekilleri”, “kayıt ve sağlık fişi” ve “öğretmen yıllık raporu ” yer almıştır (bkz. ek: 9).

Bu öğretmen kılavuz kitabının dışında Milli Eğitim Bakanlığı'nın okul öncesi öğretmenlerine yönelik olarak 1989 yılına kadar kılavuz kitabı yayınlamadığı görülmüştür. Fakat belli illerin kendi İl Milli Eğitim Müdürlüklerince ihtiyaca binaen öğretmen kılavuz kitabı yayınladıkları görülmektedir. Örneğin dönemin İzmir Milli Eğitim Müdürü olan İsmail Bakış, “Okul Öncesi Eğitim Rehberi” kitabının önsözünde “ *Kişiliğin temelinin çocukluk yıllarında atıldığı ve insan zekasının yüzde altmış gibi büyük bir kısmını, 0-6 yaş arasında tamamlandığı dikkate alınır; okul öncesi eğitimin önemi kendiliğinden ortaya çıkar. Fakat eğitimin bu alanında kaynakların yetersizliği ve sağlıklı bir müfredat programının da olamayışı, bu sahada görev yapan öğretmenleri güç duruma düşürdüğü gibi, çocuğu ulusal amaçlara doğru yönlendirip, onu kendi bütünlüğü içinde işleyerek, bir sonraki eğitime de hazırlayamamaktadır.* (Uysal ve diğ., 1984 :II.) şeklindeki açıklamasıyla aslında öğretmen kılavuz kitaplarının önemine vurgu yapmıştır. Hazırlanan bu kılavuz kitabında 1981 programına bağlı olarak ünite planları örnekleri, kavramlar, alışkanlıklar, sayısal kavrama örneklerine yer verilmiştir. Ayrıca okulöncesi eğitimin amaçları, okulöncesi eğitimin eğitim-öğretim ilkeleri, okul öncesi eğitim kurumlarının nitelikleri, 3-6 yaş çocuklarının psikolojik

özellikleri, öğrenme alanları ve köşeleri, metot ve tekniklere dair olarak da öğretmene ışık tutacak önemli bilgilere değinildiği görülmektedir

4.2.4.2.4.2.Okulöncesi Öğretmen Klavuz Kitabı(1989)

Bu klavuz 1989 okulöncesi eğitim programının uygulanmasında öğretmenlere yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır. Klavuz üç bölümden oluşmaktadır;

2. Çocuk Gelişimi:

Bu bölümde programların hazırlanmasında ve uygulanmasında öğretmenlerin üzerinde önemle durmaları ve dikkate almaları gereken gelişimin temel ilkeleri, gelişime etki eden faktörler, bu yaş çocuklarının gelişim amaçları ve onlara kazandırılması gereken davranışlara ayrıntılı olarak değinilmiştir. Gelişim amaçları ve davranışlar, gelişim alanlarına göre ayrı ayrı belirtke tabloları halinde verilmiştir. Tablolarda hangi davranışların hangi amacı gerçekleştirmede etkili olacağı da işaretlerle belirtilmiştir (bkz: ek.10) (MEB, 1990:3-8).

3. Okul Öncesi Eğitimde Program:

Bu bölümde okulöncesi kurumlarında programın tanımı, önemi ve gereği üzerinde durulmuş, program geliştirme basamakları ele alınarak bu kurumlarda uygulanacak olan program çeşitleri ve faaliyetleri açıklanmıştır (MEB, 1990:3). Bu çalışmalara 1989 Okulöncesi Eğitim Programı açıklanırken değinildiği için bu bölümde değinilmeyecektir.

4. Ünite Plan Örnekleri:

Bu bölümde öğretmenlerin uygulamalarına rehber olması amacıyla program doğrultusunda hazırlanan ünite plan örnekleri kılavuza eklenmiştir. Örnek olarak “Kümes Havanları”, “Sağlığımız”, “23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” üniteleri işlenmiştir. Bu ünitelerden “Kümes Hayvanları” örnek olarak incelenmiştir.

ÜNİTE 17: KÜMES HAYVANLARI

Yaş Grubu: 4-5

Konular

1. KÜMES HAYVANLARI
2. KÜMES HAYVANLARININ ÖZELLİKLERİ
3. KÜMES HAYVANLARININ BAKIMI

Amaç 1. KÜMES HAYVANLARINI TANIYABİLME

Davranışlar

1. KÜMES HAYVANLARININ İSİMLERİNİ SÖYLEME
2. KÜMES HAYVANLARINDAN ELDE EDİLEN BESİNLERİ SÖYLEME
3. KÜMES HAYVANLARININ NE İLE BESLENDİĞİNİ SÖYLEME
4. KÜMES HAYVANLARININ YAVRULARINA NE İSİM VERİLDİĞİNİ SÖYLEME

Konu Analizi

1. KÜMES HAYVANLARINI TANIMA
- A. KÜMES HAYVANLARININ İSİMLERİ NELERDİR?
  1. TAVUK 2. HORUZ 3. KAZ 4. HİNDİ 5. ÖRDEK
- B. KÜMES HAYVANLARINDAN ELDE EDİLEN BESİNLER NELERDİR?
  1. ET 2. YUMURTA
- C. KÜMES HAYVANLARI NE İLE BESLENİR?
  1. ARPA 2. BUĞDAY 3. DARI 4. YEMEK ARTIKLARIYLA 5. EKMEK ARTIKLARIYLA 6. BÖCEK VE SOLUCANLARLA 7. BİTKİLERLE
- D. KÜMES HAYVANLARININ YAVRULARINA NE İSİM VERİLİR?

TAVUK-CİVCİV HİNDİ- CULUK ÖRDEK- BADİK KAZ-PALAZ

Faaliyetler

1. Serbest Zaman Faaliyetleri

A. Masa faaliyetleri

1. Yoğurma maddeleri çalışması; tuz seramiği, kil çalışması, talaş hamuru, kağıt hamuru
2. Boya çalışmaları; sünger baskısı, ip baskısı, tüy baskısı, pastel ve sulu boya ile serbest resim çalışması
3. Kolaj çalışması; artık malzemeleri değerlendirme

Eğitim Durumu

Masalar, çocuklar gelmeden önce öğretmen tarafından hazırlanmalıdır. Öğretmen, faaliyetleri çocuklara tanıtarak masalarla ilgilemelerini sağlamalıdır. Tercihini yapan çocuk, öğretmen rehberliğinde çalışmaya yönlendirilmelidir. Öğretmen çalışmalarında çocukları serbest bırakmalıdır. Yapılan çalışmaları sergileyerek çocukları teşvik etmeli ve ödüllendirmelidir

Boya çalışmalarına başlamadan önce masaya muşamba örtülür. Varsa, çocukların rahat çalışabilecekleri önlükler giydirilir. Mümkünse, çeşitli renklerde boyalar öğretmen tarafından hazırlanır. Boya kaplarının geniş ağızlı ve çukur olmasına özen gösterilmelidir. Fırçaların tüylerinin yumuşak ve dökülmeyen cinsten olmasına dikkat edilmelidir.

Öğretmen boya çalışması yapmak isteyen çocukların oturmasını sağlamalıdır. Eğer tekniği bilmiyorlarsa açıklama yapmalıdır.

Öğretmen konu ile ilgili olarak (tavuk tüyleri, boncuk, kumaş parçaları, ip atıkları, el-iş i kağıdı, fon kağıdı, zamb v.b.) malzemeleri masaya koymalıdır.

Değerlendirme: Öğretmen çalışmaların değerlendirmesini yapar.

Amaç 2. Kúmes Hayvanlarının Özelliklerini Kavrayabilme

Davranışlar

1. Kúmes hayvanlarının seslerini ayırt etme,
2. Kúmes ayvanlarının yürüyüşlerini ayırt etme,
3. Kúmes hayvanlarının görünüşlerini birbirinden ayırt etme,
4. Kúmes hayvanlarının yavrularını birbirinden ayırt etme,
5. Kúmes hayvanlarının nasıl çoğaldıklarını açıklama,

Amaç 3. Kúmes Hayvanlarına Bakabilme

Davranışlar

1. Kúmes hayvanlarını sevmek,
2. Yem verme,
3. Su verme,
4. Kúmes hayvanlarını tehlikelerden koruma,

Konu Analizi

II. Kúmes hayvanlarının özellikleri nelerdir?

- A. Ses özellikleri
- B. Yürüyüş özellikleri,
- C. Görünüş özellikleri,
- D. Yavrularının birbirinden ayrı özellikleri,
- E. Kúmes hayvanları nasıl çoğalırlar

III. Kúmes havanlarının bakımı nasıl olmalıdır?

- A. Kúmes hayvanlarını sevmeli ve onlara kötü davranmamalı

- B. K mesleri; temiz olmalı, yazlık ve kışık bölümleri olmalı, t neme yerleri olmalı, ışık olmalı, f llukları sessiz, yumuşak olmalı.
- C. Suları temiz, ısı derecesi normal olmalı.
- D. Yemleri zamanında ve yeterli verilmeli

Faaliyetleri

- E. Köşe Etkinlikleri
  - Fen ve doğa köşesi
  - Kitaplık köşesi
  - Kukla köşesi
  - Masa oyuncakları köşesi
  - Kümes hayvanları ve yavruları
  - Cıvcıv nasıl oluşur
  - Müzik köşesi
  - Blok köşesi

II. Türkçe Dil alışmaları

- A. Hikaye  ncesi faaliyetler

1. Tekerlemeler

DOKTOR

Saçları l leli

Etekleri pileli

Doktor sana ne dedi

  yumurta ye dedi

Yemedim imedim

Ah sancım vah sancım

Ölüyorum doktorcum

TİLKİ

Bir-iki çayırdaki tilki

Çukur mukur oniki

Bir uval fıstık

Yiye yiye bıktık

Vallahi yenge

Ben yemedim horoz yedi

Horozun selamı var alda ık

Bu tekerlemelerin dışında Kara Tavuk, Kazlar ve Ördek tekerlemeleri de yer almaktadır.

2. *Parmak oyunları*

ÖRDEK AİLESİ

Bu baba ördek (baş parmak gösterilir)

Bu anne ördek (diğer eldeki baş parmak gösterilir)

Bunlarda yavrular (elin diğer parmakları gösterilir)

Vak vak diyorlar (iki el üst üste konur gag yapılıır)

Derede yüzüyorlar (yüzme hareketi yapılıır)

Bir balık görünce

Yakalayıp yiyorlar (yeme hareketi yapılıır)

Bu parmak oyununun dışında Ali Hayvanat Bahçesinde, Horoz, Şap Şap Şap parmak oyunları da gösterilir.

3. *Bilmeceler*

Horoz, ördek ve yumurta bilmeceleri sorulur.

4. *Şiir*

KÜMESTEN SESLER

Tavuk seslenir: Gıd gıdak

Gel bak yumurtam çok sıcak

Kuku riku, diye öter

Horoz da kanat çırparak

Ördekler diyorlar: Vak vak,

Yürüyüşleri pek paytak

Çiti aşar kaz sürüsü

Bağırıyor vırak vırak

Baba hindi pek kabarmış

Yüzü ibiği kızarmış

Yine bilmem kızmış niye

Haykırıyor: Glu glu diye

A. Hikaye Anlatma

“ Yavru ördek”, “Sarı Cıvcıv”, İbibik Horoz” ve “Kabarmazsın Kel Fatma” hikayeleri kılavuz kitabın ekinde yer almaktadır.

B. Hikaye Sonrası Faaliyetler

Dramatizasyon konu hakkında sohbet

III. Müzik Faaliyetleri

PAZARA GİDELİM

Pazara gidelim

Bir tavuk alalım

Pazara gidip bir tavuk alıp

Napalım

Gıt gıdak gıt gıt gıdak

Diyelim

Happuru huppuru happuru huppuru

Yiyelim

Bu şarkının her söylenişinde, bir yenilen ya da bir yenilemeyen hayvan adı öğretmen tarafından verilir. Öğrenciler şarkıyı o hayvan adına uydurarak söyler. Kedi,köpek, ördek vb.

Bu parçanın dışında “Ali Babanın Çiftliği”, “Yumurta”, “Evimizdeki Hayvanlar”, “Kümeşteki Tilki” müzik parçaları da öğrenilir.

IV. Oyun Faaliyetleri

“Kıskanç Tavuk”, “Horoz Dövuşü”, Çürük Yumurta” ve “Hayvan Taklitleri” oyunlarının oynama şekilleri kılavuz kitabın ekinde yer almaktadır.

V. Okuma Yazmaya Hazırlık Alıştırmaları.

VI. Fen ve Doğa Çalışmaları

Eğitim Durumu

Çocukların kağıtları yuvarlayıp katlayıp, keserek istedikleri çalışmalarını yapmalarına fırsat vermelidir. Kesinlikle örnek göstererek onları sınırlamamalıdır.

Kümes hayvanları ile ilgili dolgu oyuncaklarla evcilik köşesi zenginleştirilebilir. Öğretmen çocukların kümesten yumurtanın toplanmasına, nasıl olduğunu anlamaları için de pişmiş yumurtalar olan sepet bulundurabilir.

Mümkün olduğu kadar kümes hayvanlarının resimleri, tüyler, çocukların yaptığı kon ile ilgili çalışmalar fen köşesinde sergilenebilir.

Kümes hayvanları ile ilgili hikaye kitapları, mecmualar, dergiler ve ansiklopediler kitap köşesinde bulundurulmalıdır.

Öğretmen konu ile ilgili olarak tüylü ve yumuşak kumaşlardan yapılmış tavuk, ördek, kaz, horoz başlıkları yapıp kukla köşesinde bulundurulmalıdır. Ayrıca; maskeler, ayakkabılar da hazırlanabilir.

Masa oyuncakları köşesine çocukları düşünmeye sevk edebilecek bu konuda çeşitli eğitici oyuncaklar bu köşeye konulmalıdır. Öğretmen yeni oyuncakları çocuklara tanıtarak dikkatlerini çekmelidir.

Müzik köşesinde basit ritim aletleri bulundurulmalıdır. Blok köşesinde ise çeşitli boyuttaki ve renkteki bloklar bulundurulmalıdır.

Hikaye öncesi faaliyetlerde konu ile ilgili sohbet edilebilir. Parmak oyunu, şiir, bilmece, tekerleme söylenebilir. Yalnız bir gün için bir veya ikisi seçilmelidir. Burada amaç hikaye anlatmaya geçişi sağlamaktır.

Konu ile ilgili sohbet yapılacaksa öğretmenin yapacağı açıklamalar ve sorulacak sorular önceden belirlenmelidir. Soruların çocukların konu üzerinde konuşmalarını sağlamasına dikkat edilmelidir. Şiir ve tekerlemenin bütünü önceden öğretmen tarafından söylenmeli, sonra parça parça çocuklara tekrar ettirilmelidir. Bilmecelelerin, gerektiğinde ipuçları verilerek çocuklar tarafından cevaplandırılması sağlanmalıdır. Parmak oyunu yapılamaz isteniyorsa öğretmen tarafından gösterilir, çocuklar da ona bakarak tekrar etmelidir.

Öğretmen seçtiği hikayeleri istediği bir teknikle hazırlar. Hikaye anlatmaya geçmeden önce öğretmen, çocukların kendisini görebileceği rahat bir oturma şekline getirir. Hikayenin resimlerini göstererek yumuşak bir ses tonu ve mimiklerle hikayeyi çekici ve etkili olarak anlatmalıdır.

Öğretmen, anlatılan hikayedeki hikaye kahramanlarının rollerini çocuklara dağıtarak hikayeye kendilerinden de bir şeyler katarak canlandırmalarına fırsat tanır. Eğer sohbet yapılacaksa, öğretmen sorularını önceden belirlemelidir. Sorular çocukları düşünmeye ve konu hakkında konuşmaya sevkedecek şekilde hazırlanmalıdır. Çocukların sorduğu sorulara, onların seviyelerine uygun cevaplar verilmelidir.

Müzik saatinde öğretilmek istenen şarkının tamamı öğretmen tarafından söylendikten sonra kısım kısım çocuklara söylenmeye çalışılır. Şarkıyı etkili hale getirebilmek için öğretmen enstrüman ve müzik aletlerini kullanmalıdır. Çocukların da ritim aletlerini kullanmalarına fırsat tanınmalıdır. Müzik saatinde önceden öğrendikleri şarkılar da tekrar edilmelidir.

Oyun faaliyetlerinde oyunun tamamı çocuklara anlatılmalıdır. Gerekirse öğretmen çocuklardan birini veya birkaçını yanına alarak oyunu uygulamalı olarak gösterebilir. Daha sonra oyuna geçilir. Öğretilmek istenen oyunda rol dağıtımı gerekirse her çocuğa fırsat tanınır. Mevcut sayısı fazla olan sınıflarda çocuklar iki gruba ayrılarak sırasıyla oynatılabilir. Önceden öğrenilen oyunlar da tekrar edilmelidir.

Okuma- yazmaya hazırlık alıştırmalarına geçmeden önce öğretmen sınıftaki sessizliği sağlar. Çocuklar rahat otururlar. Öğretmen kağıtlara çocukların isimlerini yazıp dağıtır. Gerekli açıklamayı yaptıktan sonra çocuklara belli bir süre tanıyıp uygulamaya geçer. Uygulama sırasında çocuklara karışmamalıdır. Alıştırmalar bittikten sonra dosyalarında muhafaza edilmelidir.

Okul ortamı müsaitse fen doğa çalışması olarak kümes hayvanlarından herhangi birisi beslenebilir. Böylece çocuklara inceleme fırsatı tanınmış olur. Eğer uygun ortam yoksa çevrede bulunan yakın bir çiftlik kümes veya bir hayvanat bahçesine gezi düzenlenebilir.

GÜNLÜK PLAN ÖRNEĞİ

Konu : Kümes Hayvanları

Amaç 1. Kümes Hayvanlarını Tanıyabilme

Davranışlar

5. Kümes hayvanlarının isimlerini söyleme
6. Kümes hayvanlarından elde edilen besinleri söyleme
7. Kümes hayvanlarının ne ile beslendiğini söyleme
8. Kümes hayvanlarının yavrularına ne isim verildiğini söyleme

Konu Analizi

2. Kümes hayvanlarını tanıma

C. Kümes hayvanlarının isimleri nelerdir?

1. Tavuk 2. Horuz 3. Kaz 4. Hindi 5. Ördek

D. Kümes havanlarından elde edilen besinler nelerdir?

1. Et 2. Yumurta

C. Kümes hayvanları ne ile beslenir?

1. Arpa 2. Buğday 3. Darı 4. Yemek artıklarıyla 5. Ekmek artıklarıyla 6. Böcek ve solucanlarla 7. Bitkilerle

D. Kümes hayvanlarının yavrularına ne isim verilir?

Tavuk-Civciv Hindi- Culuk Ördek- Badik Kaz-Palaz

Faaliyetler

I. Serbest Zaman Etkinliği

A. Masa etkinlikleri

1. Yoğurma maddeleri

- Talaş hamuru

2. Boya çalışmaları

- Tüy baskısı

- Serbest resim çalışması

3. Kolaj çalışmaları

4. Kağıt işleri (kesme yapıştırma)

B. Köşe Etkinlikleri: Evcilik köşesi, fen ve doğa köşesi, kitaplık köşesi, kukla köşesi, masa oyuncakları

II. Türkçe Dil Çalışmaları

A. Hikaye öncesi etkinlikler

- Tekerleme (Kara tavuk)

- Parmak oyunu (Horoz)

B. Hikaye Anlatma (Yavru Ördek)

C. Hikaye sonrası etkinlikler

III. Müzik Çalışmaları

“Kümeşteki Tilki” şarkısı ve bilinen şarkıların tekrarı.

IV. Oyun

A. Sınıf-salon oyunları (Hayvan taklitleri)

B. Açık hava oyunları (Horuz Dövüşü)

Eğitim Durumu

- Tuz sulandırılmış un, tutkal, toz boya.
- Tavuk tüyleri, çeşitli renkte boya, sulu boya, pastel boya, teksir kağıtları.
- Tavuk tüyleri, kozalak, boncuk, eliş kağıdı, zamk, ip artıkları
- Çeşitli renkteki eliş kağıtları, makas, yapıştırıcı, kümes hayvanlarını tanıtan mecmua.
- Kümes hayvanları ile ilgili dolgu oyuncaklar ilave edilir.
- Kümes havanlarının resimleri, yumurta sepeti, pişmiş yumurta, içerisinde canlı tavuk civcivleri, kümes hayvanları tüyleri, yem kutusu.
- Kümes hayvanları ile ilgili hikaye, mecmua, ansiklopedi.
- Kümes hayvanları ile ilgili başlıklar, maskeler, ayaklıklar.
- Çeşitli eğitici oyuncaklara kümes hayvanları ile ilgili oyuncaklar da ilave edilir.

Öğretmen ünite planını bölüm bölüm günlük plana yukarıda görüldüğü şekilde aktarılır. Bunu yaparken çocukların bilgi, ihtiyaç ve gelişim düzeylerini göz önünde bulundurmalıdır. Buna göre günlük plana hangi amaçları veya bir amacın hangi davranışlarını aktaracağına kendisi karar vermelidir. Böyle olunca da bir

ünitenin kaç gün ve hangi kapsamda ele alınacağı, gruptan gruba farklılıklar göstereceği belirtilmektedir.

1989 yılından 2006 yılına kadar iki okul öncesi eğitim programı (1994 ve 2002) geliştirilmesine rağmen bu programlara yönelik Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmen kılavuz kitabı yayınlanmadığı görülmektedir.

4.2.4.2.4.3.Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin) Öğretmen Kılavuz Kitabı (2006)

MEB tarafından Gürkan tarafından bir heyete hazırlatılan program kitabının, sunuş kısmında 2002 yılından bu yana uygulanmakta olan “32-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı” ile ilgili olarak yapılan değerlendirme çalışmalarında, çeşitli hizmet içi eğitim toplantıları, seminer ve bilimsel toplantılarda sıklıkla “Öğretmen Kılavuz Kitabı”na olan gereksinimin dile getirilmesi nedeniyle bu kitabın geliştirildiğini ifade etmiştir. Öğretmen kılavuz kitabında öğretmenlere yol gösterecek, yaratıcılıklarını destekleyecek çeşitli örneklere yer verildiği belirtilmektedir (MEB, 2006b:10)

Kılavuz kitabında Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları, Okul Öncesi Eğitimin Amaçları ve Okul Öncesi Eğitimin Temel İlkeleri’nden sonra yıllık plan örneklerine yer verilmiştir. Yıllık plan örnekleri 36-48 aylık çocuklar için, 48-60 aylık çocuklar için yıllık plan ve 60-72 aylık çocuklar için yıllık plan örneği olmak üzere üç plan örneği sunulmuştur. Yıllık plan örneklerinde her yaş grubu için amaç ve kazanımlara ulaşma temel alınmıştır. Yıllık planlardan sadece örnek teşkil etmesi için 36-48 ay yaş grubunun Eylül ayı planı incelenecektir.

OKULUN ADI: YILLIK PLAN YAŞ GRUBU: 36- 48 AY

AYLAR	AMAÇLAR VE KAZANIMLAR	
E	PSİKOMOTOR ALAN Amaç 1. Bedensel koordinasyon gerektiren belirli hareketleri yapabilme Kazanımlar 1.Sözel yönergelere uygun olarak ısınma hareketleri yapar	DİL ALANI Amaç 1. Sesleri ayırt edebilme Kazanımlar 1. Sesin kaynağını söyler 2.Sesin geldiği yönü belirler
Y	2.Değişik yönlere yuvarlanır	Amaç 2. Konuşurken sesini doğru kullanabilme Kazanımlar 1.Nefesini doğru kullanır.
L	3.Değişik yönlere doğru uzanır Amaç 2. El ve göz koordinasyonu	2.Kelimeleri doğru telaffuz eder

Ü	<p>gerektiren belirli hareketleri yapabilme Kazanımlar 1.Küçük nesnelere toplar 2.Nesneleri kaptan kaba boşaltır 3. Nesnelere üst üste / yan yana /iç içe dizebilir Amaç 4. Küçük kaslarını kullanarak belirli bir güç gerektiren hareketleri yapabilme Kazanımlar 1. Nesnelere kopartır / yırtar</p> <p>SOSYAL DUYGUSAL ALAN Amaç 1. Kendini tanıyabilme Kazanımlar 1. Duygularını söyler Amaç 2. Duygularını fark edebilme 1. Duygularını söyler Amaç 6. Başkalarıyla ilişkilerini yönetebilme Kazanımlar 1. Kendiliğinden iletişimi başlatır 2. Grup etkinliklerine kendiliğinden katılır Amaç 10. Toplumsal yaşamın nasıl sürdüğünü kavrayabilme. Kazanımlar 1.Toplumda farklı rollere sahip kişiler olduğunu söyler</p>	<p>Amaç 4. Kendini sözel olarak ifade edebilme Kazanımlar 1.Dinlerken / konuşurken göz teması kurar. 2.Sohbete katılır.</p> <p>BİLİŞSEL ALAN Amaç 1. Kendisi ve ailesi ile ilgili bilgileri kavrayabilme Kazanımlar 1.Kendisi ile ilgili bilgileri açıklar Amaç 2. Olay ya da varlıkların çeşitli özelliklerini gözlemleyebilme Kazanımlar 1.Olay ya da varlıkların özelliklerini söyler 2.Olay ya da varlıkların özelliklerini karşılaştırır. Amaç 4. Algıladıklarını hatırlayabilme Kazanımlar 2.Varlıkların rengini söyler. 4. Varlıkların şeklini söyler.</p> <p>ÖZBAKIM BECERİLERİ Amaç 1. Temizlik kurallarını uygulayabilme Kazanımlar 1. Temizlikle ilgili malzemeleri doğru kullanır. 2.El, yüz ve vücudun diğer kısımlarını uygun biçimde yıkar 3.Tuvalet gereksinimine yönelik işleri yardımsız yapar. Amaç 2. Giysilerini giyme ve çıkarabilme Kazanımlar 1.Duruma ve hava koşullarına uygun giyeceği seçer. 2.Giysilerini yardımsız çıkarır. 3.Giysilerini yardımsız giyer. Amaç 3. Doğru beslenmenin önemini fark edebilme Kazanımlar 1.Yiyecek ve içecekleri ayırım yapmadan yer / içer. Amaç 4. Dinlenmeyle ilgili kurallara uyabilme Kazanımlar 1.Yorulduğu durumlarda dinlendirici bir etkinliğe katılır. 2. Dinlenme ya da uyku için gerekli hazırlığı yapar 3. Dinlenme ya da uyku için belirlenen saatte yatağına gider</p>
L		
E		
Y		
L		
Ü		
L		

AYLAR	KAVRAMLAR	ALAN GEZİLERİ	BELİRLİ GÜN VE HAFTALAR	AİLE KATILIMI	DEĞERLEN DİRME
	Renk kavramı (kırmızı) Büyük – küçük Mutlu Üzgün	Okul gezilir, tanıtılır ve okulda görevli kişilerle tanışılır.	İlköğretim Haftası	Ailelerle veli toplantısı yapılır. Ebeveynlerin eğitim gereksinimlerini belirlemeye yönelik "Aile Eğitimi İhtiyaç Belirlenme Formu" uygulanır	Çocukların gelişim özellikleri "gelişim kontrol listesi dikkate alınarak değerlendirilir .

Kaynak MEB, 2006b :16-17

Yukarıdaki yıllık plan çizelgesi örnek olarak alınmış, benzer şekilde her yaş grubu için Eylül-Haziran arasındaki aylar için yıllık plan örnekleri kılavuz

kitapta yer almaktadır. Günlük plan örneklerine de yer verilmiştir. Fakat yukarıda 2006 okul öncesi eğitim programında ele alındığı için bu kısımda tekrar incelenmeyecektir. Ayrıca bu kılavuz kitabında yer alan diğer önemli bir bölüm ise etkinlik örnekleridir. Amaç ve kazanımlara ulaşmak için etkinliklerin araç olduğu 2006 Okul Öncesi Eğitim Programının uygulanmasına yardımcı olmak için gelişim alanlarının yanı sıra yaş gruplarına yönelik olarak da etkinlik örnekleri hazırlanmıştır. Bu örneklerden her gelişim alanına yönelik bir örnek ele alınacaktır.

Etkinlik Örnekleri:

Gelişim Alanı: Psikomotor Alan Yaş Gubu: 36- 48 ay

Amaçlar ve Kazanımlar

Psikomotor Alan

Amaç 2. El ve göz koordinasyonu gerektiren belirli hareketleri yapabilme

Kazanımlar

1. Küçük nesnelere toplar

Amaç 3. Büyük kaslarını kullanarak belirli bir güç gerektiren hareketleri yapabilme

Kazanımlar

5. Farklı ağırlıktaki nesnelere taşıyarak belirli bir mesafeye gider.

Sosyal – Duygusal Alan

Amaç 4. Kendi kendini güdüleyebilme

Kazanımlar

2. Başladığı işi bitirme çabası gösterir.

Bilişsel Alan

Amaç 6. Varlıkları çeşitli özelliklerine göre gruplayabilme

Kazanımlar

1. Varlıkları renklerine göre gruplar

Amaç 9. Nesnelere sayabilme

Kazanımlar

5. Nesnelere sayarak miktarlarını az ya da çok olarak söyler

Yöntem Teknikler: Gözlem, eğitsel oyun

Materyaller: Renkli kartonların bulunduğu kutu, sınıfta bulunan materyaller, üç adet sepet vb.

Sözcükler ve Kavramlar: Kırmızı, sarı, mavi, hızlı, yavaş, az, çok

Öğrenme Süreci

- Kırmızı, sarı ve mavi kartların bulunduğu kutuyu getirin.
- Çocuklardan bu kutulardan birer kart seçmelerini isteyin.
- Aynı renkte kartları olan çocuklardan bir grup oluşturmalarını isteyin.
- Oluşan grupların renklerini çocukların söylemesini isteyin ve her gruba bir sepet verin.
- Oyunun kurallarını açıklayın. Çocukların bir dakikalık süre içinde kendi gruplarına ait renkteki nesnelere toplayarak sepetlerine doldurmaları gerektiğini söyleyin.
- “Başla” yönergesi ile oyunu başlatın. Süre bittiğinde, her grubun sepetindeki nesnelere saymalarını isteyin.
- Hangi grubun en çok nesneyi toplayabildiğini söyleyin.

Etkinliklerle İlgili İpuçları

- Gruptaki çocuk sayısının eşit olmasına dikkat edin
- Ana renklere, sayılara ve az-çok kavramına dikkatlerini çekin.

Etkinliğin Değerlendirilmesi

- Etkinlik çocukların seviyesine uygun muydu?
- Çocuklar, istenilen renkteki nesnelere gruplayabildiler mi?
- Nesnelere sayarak az ya da çok olduklarını ifade edebildiler mi?

Aile Katılımı

- Ailelere etkinliğinizi anlatan bir not gönderin ve bu oyunu evde hep birlikte oynamalarını isteyin.
- Evde, en kısa sürede yatağını toplama, pijamalarını katlama, giysilerini giyme gibi oyunlar oynamalarını isteyin

Önerilen Diğer Etkinlikler

- Bu oyunu, yine çocukları üç gruba ayırarak, eşit sayıdaki nesnelere (sarı, kırmızı ve mavi renkteki legolar gibi) en hızlı sürede toplayabilme oyunu oynayabilirsiniz.
- Gruplara ayırdığımız çocuklarla, nesnelere hedefe atma (renklerine göre üç ayrı sepet) oyunu oynayabilirsiniz.

Gelişim Alanı: Sosyal – Duygusal Alan Yaş Grubu: 48 – 60 ay

Amaçlar ve Kazanımlar

Sosyal – Duygusal Alan

Amaç 2. Duygularını fark edebilme

Kazanımlar

1. Duygularını söyler
2. Duygularının nedenlerini söyler
3. Duygularının sonuçlarını söyler
4. Duygularını müzik, dans, drama vb. yollarla ifade eder.

Amaç 3. Duygularını kontrol edebilme

Kazanımlar

1.Olumlu / olumsuz duygu ve düşüncelerini uygun şekilde ortaya koyar

Psikomotor Alan

Amaç 2. El ve göz koordinasyonu gerektiren belirli hareketleri yaabilme

Kazanımlar

7.El becerilerini gerektiren bazı araçları kullanır.

9.Değişik malzemeler kullanarak resim yapar

Yöntem ve Teknikler: Model olma, grup tartışması, soru – yanıt

Materyaller: Kraft kağıdı, artık materyaller, çeşitli boyalar

Sözcükler ve Kavramlar: Arkadaşlık, paylaşmak, işbirliği yapmak

Öğrenme Süreci

- Çocuklara bir arkadaşınızın resmini gösterin ve arkadaşınız hakkında onlara bilgi verin. Onunla neler konuştuğunuzu, neler yaptığınızı çocuklarla paylaşın.
- Arkadaşlık hakkında çocuklarla sohbet edin. Çocuklara;
  - Nerelerde arkadaş ediniz?
  - Arkadaşlarımızla neler yaparız?
  - Kimler arkadaşımız olabilir?
  - Arkadaşlarımız bize kendimizi nasıl hissettirirler? Bu soruları sorun
- Çocuklardan sınıftan bir duvarını müzik eşliğinde dans ederek kraft kağıtlarıyla kaplamalarını isteyin.
- Çocukların bu alanda “Arkadaşlık Duvarı” oluşturmaları için alanı artık materyallerle ve sanat materyalleri ile süslemelerini ve boyamalarını isteyin.
- Arkadaşlık duvarına çocukların arkadaşlık hakkında söylediği sözleri yazın ve sınıftaki tüm çocukların duvardaki kağıda parmak izi bırakmalarını isteyin

Etkinliklerle İlgili İpuçları

- Çocuklara sınıf duvarını kraft kağıdıyla boyalarına uygun yerde kaplamaları konusunda fırsat verin.
- Duvarda aynı anda tüm çocuklar çalışacağı için duvarın genişliğine, malzemelerin yeterliliğine dikkate edin.

Etkinliklerin Değerlendirilmesi

- Çocuklar duygularını resimle nasıl ifade ettiler?
- Arkadaşları hakkında duygularını nasıl ifade ettiler?
- Arkadaşlıkla ilgili sohbette neler söylediler?

Aile Katılımı

- Ailelere aile üyelerinin de birbirlerinin arkadaşı olabileceğini anlatan bir yazı yazın. Bu yazı ile birlikte her aileye birbirleriyle neler paylaştıklarını anlatan bir mektubu çocuklarıyla yazma görevini verin. Okula gönderilen mektupları her gün belli zamanlarda çocuklara okuyun.

Önerilen Diğer Etkinlikler

- Çocuklardan arkadaşları için bir şiir oluşturulur mu?
- Çocukların arkadaşları için söyledikleri sözleri yazabilir ve duvara asabilirsiniz.

- Çocuklara arkadaşlarının parmak izlerini inceleme, kalp atışlarını dinleme, gözlerine bakma, boyunu ve kilosunu ölçme görevlerini verebilirsiniz.

Gelişim Alanı : Dil Yaş: 60 – 72 ay

Amaç ve Kazanımlar

Dil Alanı

Amaç 5. Dinlediklerini çeşitli yollarla ifade edebilme.

Kazanımlar

5. Dinlediklerini resim, şiir, müzik, drama, öykü vb. yollarla sergiler.

Amaç 8. Görsel materyalleri okuyabilme.

Kazanımlar

1. Görsel materyalleri inceler.
6. Görsel materyalleri özenle kullanır.

Bilişsel Alan

Amaç 16. Belli durum ve olaylarla ilgili neden – sonuç ilişkisi kurabilme.

Kazanımlar

3.Yarım bırakılan olayı, durumu, şiiri, öyküyü, şarkıyı vb. özgün bir şekilde tamamlar.

Yöntem ve Teknikler: Anlatım, grup tartışması

Materyaller: Öykü kitabı

Öğrenme Süreci

- Çocuklarla birlikte Nasrettin Hoca öykülerini anlatan bir öykü kitabı seçin.
- Çocuklardan kitabı elden ele dolaştırarak incelemelerini isteyin.
- Görsel okuma materyallerini özenle kullanmanın önemine dikkat çekin.,
- Çocuklardan resimlere bakarak öykünün konusunu tahmin etmelerini isteyin.
- Her çocuğun tahminini dinleyin.
- Öyküyü belli bir yere kadar okuyun ve okumanızı yarım bırakın.
- Çocuklara öyküyü evde aileleriyle beraber tamamlamalarını ve resmini yaparak okula getirmelerini isteyin.
- Her çocuğun öyküyü nasıl tamamladığını anlatması ve yaptığı resmi arkadaşlarına göstermesi için fırsat verin
- Öyküyü yarım bıraktığımız yerden başlayarak tamamını okuyun.
- Nasrettin Hoca'nın kişiliği ve Türk Kültürü için önemi hakkında çocuklarla sohbet edin.

Etkinliklerle İlgili İpuçları

- Her öykü kitabının adı, yazarı ve ressamı olduğunu belirtin.
- Öykünün konusu ile ilgili tahminleri için her çocuğa söz vermeye özen gösterin.
- Her bir çocuğun resimlerini anlatması için yeterli zaman tanıyın.

Etkinliğin Değerlendirilmesi

- Çocuklar öykü kitabını özenli bir şekilde incelediler mi?
- Öykünün resimlerine bakarak konusu hakkında nasıl tahminler yürüttüler?

- Öyküyü nasıl tamamladılar?

Aile Katılımı

- Ailelerden çocuklarıyla bir öykü kitabı oluşturmalarını isteyin. Çocukların evde oluşturdukları kitapları arkadaşlarına tanıtmaları ve anlatmalarını isteyin. Bu kitaplar için sınıfta bir köşe oluşturun.

Önerilen Diğer Etkinlikler

- Çocuklara bir öykü okuyabilir; bu öyküyü drama yoluyla canlandırmalarını isteyebilirsiniz.
- Çocuklardan okulda okunan öykü ile ilgili evde kitapları varsa bu kitaplarını okula getirmelerini isteyebilirsiniz.
- Tüm hafta okunan kitaplar içinde bir kitabı oy birliği ile “Haftanın Kitabı” seçerek sınıf duvarına sergileyebilirsiniz.
- Öyküde geçen yeni bir sözcüğün resmini tüm çocuklar için çoğaltarak çocuklardan resmin geri kalan kısmını özgün bir biçimde tamamlamalarını isteyebilirsiniz.

Gelişim Alanı: Bilişsel Yaş Grubu: 60 – 72 ay

Amaçlar Kazanımlar

Amaç 2. Olay ya da varlıkların çeşitli özelliklerini gözlemleyebilme

Kazanımlar

1. Olay ya da varlıkların özelliklerini söyler
2. Olay ya da varlıkların özelliklerini karşılaştırır.

Amaç 8. Nesnelere ölçebilme

Kazanımlar

1. Ölçme sonucunu tahmin eder
2. Standart olmayan birimlerle ölçer.
3. Ölçme sonuçlarını tahmin ettiği sonuçlarla karşılaştırır.

Yöntem ve Teknikler: Gözlem, araştırma – inceleme, soru – yanıt, grup tartışması

Materyaller: Farklı ağırlıktaki nesnelere, elbise askısı, ip, iki adet plastik ya da kağıt tabak

Sözcükler ve Kavramlar: Büyük, küçük, ağır, hafif, eşit

Öğrenme Süreci

- Sınıfta, çocuklarla birlikte farklı ağırlıklarda nesnelere oluşan bir köşe oluşturun.
- Çocukların dikkatlerini nesnelere farklı özelliklerine çekerek incelemelerini sağlayın ve hangilerinin hafif, hangilerinin ağır olabileceğini tahmin etmelerini isteyin.
- İki nesneyi ellerine alarak (kuş tüyü, ve top gibi) taşımalarını ve nesnelere arasındaki ağırlık farkını, duyularını kullanarak gözlemlemelerini sağlayın.
- Daha sonra bir hacim olarak büyük ama hafif (deniz topu), diğeri hacim olarak küçük ama ağır (portakal) nesnelere aynı deneyi tekrarlayın. Hangisinin ağır, hangisinin hafif olduğunu tartışın.

- Nesnelerin hacim ve boyutları ile ağırlıkları arasında her zaman doğrusal bir ilişki olmadığını vurgulayın.
- Elbise askısından yaptığınız basit bir terazi yardımı ile nesnelerin ağırlıklarını ölçmelerine ve karşılaştırma yapmalarına rehberlik edin.

Etkinlikle İlgili İpuçları

- Çocukların, nesnelerin hacmi ve ağırlıkları ile ilgili farklılıkları tam olarak kavrayabilmeleri ve hepsini deneme yapabilmelerine fırsat vermek için çok çeşitli nesnelere kullanın.

Etkinliğin Değerlendirilmesi

- Çocuklar tahminde bulunurken ve ölçüm yaparken hangi yolları izlediler?
- Çocukların tahminleri ile ölçme sonuçları benzerlik gösterdi mi?
- Nesnelerin farklı özellikleri ile ağırlıkları arasındaki ilişki anlaşıldı mı?

Önerilen Diğer Etkinlikler

- Etkinlikte kullanılan nesnelere ağır, hafif kavramlarına yönelik olarak grafik oluşturma çalışması yapabilirsiniz.
- Etkinlik sonrasında uygulanmak üzere, ağır – hafif kavramını pekiştirici bir çalışma sayfası hazırlayabilirsiniz.

Gelişim Alanı: Özbakım Becerileri Yaş: 36 – 48 ay

Amaçlar ve Kazanımlar

Amaç 2. Giysilerini giyme ve çıkarabilme

Kazanımlar

2. Giysilerini yardımsız çıkarır.
3. Giysilerini yardımsız giyer

Bilişsel Alan

Amaç 5. Varlıkları çeşitli özelliklerine göre eşleştirebilme

Kazanımlar

9. Eş nesnelere örnek verir.

Amaç 6. Varlıkları çeşitli özelliklerine göre gruplayabilme.

Kazanımlar

1. Varlıkları renklerine göre gruplar.
6. Varlıkları kullanım amaçlarına göre gruplar.

Yöntem ve Teknikler: Eğitsel oyun, uygulamalı çalışma

Materyaller: Çok çeşitli çoraplar, kaset çalar, sepet

Sözcükler ve Kavramlar: Kadın çorabı, erkek çorabı, çocuk çorabı, külotlu çorap, ince naylon çorap, sepet, eşi, teki.

Öğrenme Süreci

- Her yaş insana uygun ve farklı yörelerde giyilen (kadın, erkek, ince naylon kilotlu çorap gibi) bol miktarda çeşitli çorabı ortaya koyun ve çocukların dikkatini çoraplara çekin.
- Çocuklara çorap giyme oyununun oynanacağını söyleyerek müzik bitene kadar giyebilecekleri kadar çok çorabı üst üste giymelerini isteyin.
- Müzik bittiğinde her çocuğun giydiği çorabı tek tek çıkarmasını, çıkarırken çorapların özelliklerini söylemesini isteyin.
- Çorapların birer tekini ayırarak diğerlerini bir sepete toplayın.
- Sırasıyla çocuklardan gösterdiği çorabın eşini bulmasını isteyin.
- Etkinlik sonunda çocuklardan çorapları, kadın, erkek, çocuk ve renklerine göre gruplamalarını isteyin.

Etkinlikle İlgili İpuçları

- Çocuklara çorapları giyebilmeleri için yeterli süreyi vermeye dikkat edin.

Etkinliğin Değerlendirilmesi

- Her çocuk çorabın eşini buldu mu?
- Çorapları gruplamayı başarabildiler mi?

Aile Katılımı

- Ailelere bir notla etkinlik hakkında bilgi vererek evde çocukları ile birlikte kazak ya da tişörtlerle bu etkinliği uygulamalarını isteyin.

Önerilen Diğer Etkinlikler

- Çocukların giysileri ile hızlı giyme çıkarma yarışması yapabilirsiniz.

1950-2010 Yılları Arasında Okul Öncesi Öğretmeni Yetiştirme Çalışmaları

1960'lı yıllardan sonra kadının çalışma yaşamına daha çok girmesi ve şehirleşme gibi nedenler sonucu, ailelerin okul öncesi dönemdeki çocuklarının eğitimi için taleplerinin artmasıyla okul öncesi eğitim kurumlarına öğretmen yetiştirme konusu yeniden gündeme gelmiştir. 1961 yılında çıkarılan 222 sayılı İlköğretim Eğitim Temel Kanunu'nun 17. maddesi ile okul öncesi eğitim kurumlarına öğretmen yetiştirme işi belli esaslara bağlanmıştır. Bu maddeye göre "Öğretmen okullarından veya bu amaçla alacak olan özel bölümlerden mezun olanlar ile yabancı memleketlerde buna denk öğrenim görmüş olanlar, lise ve kız enstitüsü mezunu olup özel okul veya kursları başarı ile bitirenler anaokullarına öğretmen olarak atanırlar". Bu yasal düzenleme çerçevesinde 1963- 64 öğretim yılında kız meslek liselerinin bünyesinde "Çocuk Gelişimi ve Bakımı" bölümleri açılmış ve bu bölümler öğretmenlik formasyonu ile desteklenerek Talim Terbiye Kurulu'nun 1967 tarih ve 120 sayılı kararıyla okul öncesi öğretmeni yetiştiren okullar haline getirilmiştir (Oktay, 1999:38; Oktay, 2005:13).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu 43. maddesi uyarınca, okul öncesi öğretmeni yetiştirme görevi yükseköğretim kurumlarına devredilmiştir. 1979 yılında hazırlanan 2 yıllık “Anaokulu Öğretmenliği Ön Lisans Programı” 1980-81 öğretim yılında uygulamaya başlanmıştır (Oktay, 1999:38). Yüksek Öğretim Yasası ile Kız Sanat Yüksek Öğretmen Okulları, Mesleki Teknik Eğitim Fakültesi adını almışlardır. 1978-1979 Öğretim yılında Ankara Gazi Üniversitesi Mesleki Teknik Eğitim Fakültesinde, 1980-1981 öğretim yılında da Konya Selçuk Üniversitesi Mesleki Teknik Eğitim Fakültesinde iki yıllık ön lisans düzeyinde Anaokulu Öğretmenliği Bölümleri açılmıştır (Oğuzkan ve Oral, 1983; Akt. Derman ve Başal, 2009:567).

1987 yılından itibaren İstanbul Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesine bağlı Eğitim Yüksek Okulunda, Anaokulu Öğretmenliği Anabilim Dalı açılarak, okulöncesi eğitim kurumlarına öğretmen yetiştirilmeye çalışılmış (Oktay, 1991) ve böylece ilk defa okul öncesi eğitimi öğretmeni yetiştirme işi Eğitim Fakültelerince gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. 1991-1992 Öğretim yılından itibaren Türkiye’de eğitim ve öğretimin her kademesi için öğretmen yetiştiren kurumlar dört yıllık lisans eğitimi veren kurumlara dönüşmüştür (Derman ve Başal, 2009:567). Daha sonra bu programın adı “Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenliği” olarak değiştirilmiştir. YÖK’ün eğitim fakültelerini yeniden yapılandırma çalışmaları sonucunda 1998 yılından itibaren Okul Öncesi Eğitim Öğretmenliği, eğitim fakültelerinin İlköğretim Bölümü içinde bir anabilim dalı olarak yer almaktadır. Okul öncesi eğitim alanı için akademisyenlerin yetiştirilmesini sağlamak ve alandaki öğretmenlerin akademik becerilerini arttırmak için halen çeşitli üniversitelerimizde tezli yüksek lisans ve doktora programları açılmış bulunmaktadır (Ural ve Ramazan, 2007 :38).

Ayrıca 4 yıllık “çocuk gelişimi ve eğitimi” son yıllarda açılan 2 yıllık çocuk gelişimi, kız meslek liselerinin “çocuk gelişimi ve eğitimi”, “sınıf öğretmeni”, sağlık meslek liselerinin “hemşirelik” programlarından mezun olanların da okul öncesi eğitim kurumlarında çalıştıkları bilinmektedir (Ural ve Ramazan, 2007:38).

222 numaralı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 1983 tarihli 2917/ 18. maddesinde, Anaokulları ve anasınıfları için yeterli miktarda yükseköğrenim görmüş öğretmen bulunamaması halinde, kız meslek lisesi çocuk gelişimi eğitimi ve bakımı mezunlarından, devlet memuru olma niteliklerini taşıyan ve Milli Eğitim Bakanlığınca açılacak kurslarda başarı gösterenler, anaokulu veya anasınıflarına 1984 yılından itibaren geçici öğretmen olarak atanabilecekleri hükmü getirilmiştir. 1993 yılı sonuna kadar, Yükseköğretim Kurulu ile işbirliği yapılarak bunların önlisans düzeyinde yükseköğrenim görmeleri sağlanır. Bu süre içinde önlisans düzeyinde yükseköğrenim yapmayanların görevlerine son verilir (İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 1983). Yukarıda belirtilen şartlara rağmen, kız meslek lisesi mezunları 2008-2009 yılına kadar öğretmen olarak okul öncesi eğitim kurumlarında çalışmaya devam etmişlerdir. Bu durum aslında, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin aynı standartlarda yetişmediğini göstermektedir.

Günümüzdeki öğretmen yetiştirme programlarının şekillenmesinden önce, pek çok şurada okul öncesi eğitimde öğretmen yetiştirime üzerine durduğu görülmektedir. Okul öncesi öğretmen yetiştirmeyle ilgili X., XI., ve XIV. Milli Eğitim Şuraları dikkat çekicidir (Ural ve Ramazan, 2007:38).

2006-2007 Eğitim-öğretim yılından itibaren, 34 üniversitenin 40 Eğitim Fakültesi ve Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesiyle birlikte toplam 41 Okul Öncesi Öğretmenliği Eğitimi Anabilim Dalı, ayrıca, Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Anaokulu Öğretmenliği Eğitimi Anabilim Dalı ile beraber biri Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi diğeri ise Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesinde olmak üzere toplam iki Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı bulunmaktadır (Derman ve Başal, 2009:567).

BÖLÜM V

5.1 II. MEŞRUTİYET DÖNEMİ OKUL ÖNCESİ EĞİTİM ÇALIŞMALARININ CUMHURİYET DÖNEMİ UYGULAMALARINA ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye’de kurumsal okul öncesi eğitim çalışmalarının ilk örnekleri II. Meşrutiyet Döneminde ortaya çıkmıştır. Bu çalışmaların özelliklerinin incelenmesi ve daha sonra yapılan çalışmalara ne düzeyde etki ettiğinin değerlendirilmesi günümüz okul öncesi eğitim, program ve uygulamalarının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır. II. Meşrutiyet Döneminde Maarif Nazırlığı yapan Emrullah Efendi, anaokullarını ilköğretimin ilk basamağı olarak kabul eder. Böylece bu yaş grubuna yönelik sistemli bir eğitimle, toplumu tanıştırap, günümüze kadar devam eden okul öncesi eğitimi yaygınlaştırma çalışmalarının da ilk adımını atmıştır. Yine II. Meşrutiyet döneminde okul öncesine yönelik önemli yayınlar yaparak, okul öncesi eğitimin tanınıp yaygınlaşmasına aracılık eden eğitimcilerden; Kazım Nami Duru, Sabri Cemil, Satı Bey, Ethem Nejat ve Feridun Vechi’nin yayınladıkları kitaplar ve sundukları görüşler günümüz eğitim anlayış ve çalışmalarıyla paralellik göstermektedir. II. Meşrutiyet Döneminde çocuklara yönelik çalışmalar yapan Ali Ulvi (Elöve) ve Tevfik Fikret’in şiir ve çalışmaları Cumhuriyet Döneminin başından günümüze kadar okul öncesi dönemdeki çocuklar tarafından hevesle öğrenilmektedir.

II. Meşrutiyet Döneminde anaokulları dışında kısmen okul öncesi eğitim kurumu görevini gören ve kimsesiz bakımsız çocukların sosyal ihtiyacı olarak ortaya çıkan Darüleytamlar günümüze kadar farklı isimler altında eğitim kurumu

olarak varlıklarını devam ettirmektedirler. Yine bu kurumlarda o dönem ana sınıfı muallimelerinin görevlendirilmesi aslında bu çocukların da yaş dönemine uygun eğitilmesi gerektiğinin dikkate alındığını ortaya koymaktadır. Benzer şekilde günümüz çocuk yuvası, kreş ve bakım evlerinde okul öncesi öğretmenleri ve çocuk gelişimi uzmanları görevlendirilmektedir.

II. Meşrutiyet Döneminde okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlar (Ana mektep müfredatı), öğretmenin ortaya koyması gereken uygulamalar ve yasal düzenlemeler Cumhuriyet dönemindeki benzer çalışmalarla ayrıntılı bir şekilde karşılaştırılarak, etkileri değerlendirilmiştir.

5.1. II. Meşrutiyet Dönemindeki Ana Mektepleri Müfredatının Cumhuriyet Dönemindeki Okul Öncesi Eğitim Programlarıyla Karşılaştırılması

Geçmiş deneyim ve anlayışlar, yeni ve geleceğe dönük çalışmalar için önemli olduğu gibi, tarihsel gelişim süreci içinde program geliştirmenin geçirdiği evreleri tanımak, gelecekte yapılacak özgün çalışmalara temel oluşturur (Demirel, 2007:9). Bu açıdan bakılarak okul öncesi eğitim programlarının tarihi temelleri, Türkiye'de gösterdiği gelişmeler doğrultusunda geçmişten günümüze kadar incelenmiştir.

Programlar arasında karşılaştırma programın temel öğeleri olan amaç, eğitim durumları (öğrenme yaşantıları) ve değerlendirme basamakları üzerinden yapılmıştır. Ayrıca kullanılan eğitim – öğretim araçları ve öğretim ortamları da karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmalar daha önceki bölümlerde ele alınan bilgiler doğrultusunda yapılmıştır.

5.1.1. II. Meşrutiyet Dönemi Ana Mektep Müfredatındaki Amaçların Cumhuriyet Dönemi Okul Öncesi Eğitim Programlarındaki Amaçlarla Karşılaştırılması

1914 yılında yayınlanan ana mektep müfredat programı II. Meşrutiyet Dönemi'nden birkaç yıl önce açılan anaokullarının, programlar ve çalışmalarını düzenlemek üzere yayınlanmıştır. Bu programın dışında 1952 yılına kadar eğitim

yetkilileri tarafından okul öncesi eğitime yönelik programların uygulanmadığı görülmektedir.

II. Meşrutiyet Döneminde yayınlanmış olan 1914 programı Cumhuriyet döneminde uygulanan okul öncesi eğitim programlarıyla karşılaştırılmıştır. Bu programlar 1949 (özel bir anaokulu programı), 1952, 1981, 1989, 1994, 2002 ve 2006 programlarıdır.

1914 programında amaçların ayrı bir başlık altında ele alınmadığı görülmektedir. Fakat etkinlikler sonucunda ulaşılabilecek hedeflere değinilmiştir. Bu hedefler:

- Ahlaki konuşmalarla duyuları eğitme
- Hayat ve hareket dersleriyle çocukların bedeni zihni yetilerini eğitmek. Bu amaçlar;
  - Çocukları, ellerini, kollarını, başlarını hareket ettirmeye kullanmaya alıştırmak,
  - Yaradılıştan hareketsiz ve sarsak çocuklardan eli ayağı düzgün, becerikli, çevik ve düzgün adam çıkarmak,
  - Çocukların eşyayla temasını başarıyla sağlama (mandalı çevirme, kapıyı vurma, iskemleye oturma, sürahiye su doldurma...vb.)
- Eşya dersleriyle çocukların merakını çekme, çocukları dikkat ve düşünmeye sevk etme, çocukların dilini kullanmaya ve konuşmaya fırsat vermek
- El işleri ile çocukların ellerinin, boylarının ve zihinlerinin terbiyesini sağlama
- Resim dersiyile çocukların hayal güçlerini tahrik etme.

Bilgiyi aktarmadan çocukların bilgiyi kendilerince yapılandırmalarını sağlamak gibi amaçlar belirlenmiştir

1949 Özel Kurtuluş Anaokulu Programı: 1924 ile 1953 yılları arasında Türkiye’de resmi anaokullarının neredeyse hiç olmadığı, anaokullarının hususi teşebbüslere bırakıldığı için programların özel okullar tarafından uygulandığı, bu programların da şahsiyetlerini kaybettiklerine dair bilgiler daha önce belirtilmişti.

O nedenle bu dönemde özel bir çocuk yuvasına ait olan bir programla karşılaştırma yapılacaktır.

Benzer Yönler:

- Her iki programda da amaçlar ayrı başlık altında ele alınmamıştır.
- Eğitim çalışmalarının paralelinde günlük faaliyetlerin düzenlendiği bu etkinliklerle aslında kısmi olarak 1914 programındaki amaçlara ulaşılmaya çalışıldığı söylenebilir.

Farklı Yönler: Bu programda eğitim çalışmaları genel olarak zaman çizelgesi şeklinde ele alınmış olup amaç çıkarımı 1914 programına göre daha sınırlıdır.

1952 Programı: Bu programın genel amacı olarak 3 – 6 yaş arasındaki çocukların uygun şartlar altında, tinsel ve tinsel gelişimlerine yardımcı olmak, onlarda iyi alışkanlıkların yerleşmesini sağlamak ve ilköğretim çalışmaları için lüzumlu okul öncesi hazırlıklarının yapılacağı belirtilmektedir.

Benzer Yönler:

- Amaçlar ayrı bir başlık altında yer almamaktadır.
- 1914 müfredatına benzer olarak amaçlar etkinliklerin içinde belirtilmiştir. Bu etkinliklerde çocuğun ifade etmesi, uygulayabilmesi, fikir edinebilmesi ve kullanması gibi ifadelerle üstü kapalı amaçlar belirtilmiştir.
- Ulaşılmaya çalışılan amaçlar açısından her iki programın birbiriyle benzerlik gösterdiği görülmektedir.

1981 Programı: Bu programda amaçlar ayrı bir kategoride ele alınmamasına rağmen X. Milli Eğitim şurasında anasınıfı programlarının genel amaçlarının belirlendiği görülmektedir. Bu amaçlar:

- Atatürkçülük çizgisinde politik bütünleşmeye katkıda bulunmak,
- Alt kültürdeki (gecekondu, kırsal yöre vb.) çocukların gelişimlerini destekleyecek, genel olarak herkesin eşit düzeyde temel eğitime gelmesini sağlamak,

- Çocukların bir bütün olarak gelişmelerine ve bakımlarına yardımcı olmak,
- Türkçe'yi anlama ve konuşma düzeyinde öğretmek,
- Çocukları temel eğitim okulunun birinci sınıfına hazır duruma getirmek,
- Düzenli çalışma ve iş yapma alışkanlığı kazandırmak.

Benzer Yönler:

- 1981 Programı'nın genel amaçlarının (Atatürkçülük dışında) 1914 programının amaçlarıyla paralellik gösterdiği görülmektedir.

Farklı Yönleri:

- *1981 programı* 1981'de proje kapsamında hazırlanan programlar da dahil olmak üzere yıllık programda ele alınan konuların öğretilmesine yönelik amaçlar ele alınmıştır. 1981 yılında incelenen ünite planındaki "yağmur" konusuna yönelik ele alınan amaçlardan biri olan "çocuklara yağmurun bir doğa oluşumu olduğu kavramını verme" gibi.
- 1914 programında gelişimsel amaçların, 1981 programlarında ise konu merkezli amaçların ele alındığı görülmektedir.

1989 Programı: Bu program, program geliştirme ve eğitim programları anlayışı doğrultusunda hazırlanmıştır. Programın amaç bölümü dört grupta ele alınmıştır.

Benzer Yönleri: Dört bölümde hazırlanan amaçların 1914 programının amaçlarıyla benzerlik göstermektedir. Bu amaçlar;

- Beden ve hareket gelişimi ile ilgili amaçlar;
  - a. Büyük kaslarını kullanabilme
  - b. Küçük kaslarını kullanabilme

Bu bölümde ele alınan amaçlar 1914 yılında ele alınan hayat ve hareket dersleriyle çocuklara verilmesi istenen amaçların sistemli olarak hazırlanmasından ibarettir.

- Sosyal ve duygusal gelişim ile ilgili amaçlar.

- a. Toplum kurallarına uyabilme
- b. Kendine güvenebilme
- c. Duygularını toplum kurallarına uygun şekilde ifade edebilme
- d. Farklı olay ve durumlara uygun farklı duygular gösterebilme

Bu bölümdeki amaçların 1914'te ahlaki konuşmalarla duyguları eğitme amacıyla benzerlik göstermektedir.

- Zihin gelişimi ile ilgili amaçlar.

- a. Belirli bir obje ve uyarıcıya dikkatini toplayabilme,
- b. Kendisini ve çevresindekileri algılayabilme,
- c. Olaylar ve nesnelere arasında ilişki kurabilme,
- d. Problem çözebilme

Bu amaçların 1914 programının el işleri ve eşya derslerinde ulaşılması gereken amaçlarla paralellik gösterdiği görülmektedir.

- Dil gelişimi ilgili amaçlar.

- a. Kelimelerle hareketler arasında ilişki kurabilme,
- b. Akıcı konuşabilme,
- c. Tartışmalara katılabilme
- d. Aynı anlama gelen cümleleri değişik kelimelerle kullanabilme

Bu amaçların 1914 yılındaki programda yer alan dili etkili kullanabilme ve konuşmaya fırsat verme amaçlarını kapsadığı söylenebilir..

Farklı Yönler:

- Programın amaç bölümü ayrı olarak ele alınmıştır.

- Programda 4 ve 5 yaş grubu için örnek üniteler listesi hazırlanmıştır. Bu örnek ünitelerden ilk 19 ünitenin amaçları, davranışları ve konu başlıkları yer almaktadır.
- Üniteler için hazırlanan amaçlar ve kazanımlar konu merkezli olarak hazırlanmış olup 1914 etkinliklerinde ele alınan amaçlarla benzerlik göstermemektedir.

1994 Programı: Konu merkezli programların yerine çocuk merkezli bir yaklaşım benimsenerek çocukların çok yönlü gelişmesi hedeflenmiştir. Bu programda kreş (0 – 36 ay), ana okulu (37 – 60 ay) ve anasınıfı (61 – 72) için üç farklı gelişim grubu ayrı ayrı ele alınmıştır. Amaçlar da hedefler başlığı altında çocukların gelişim alanlarına göre düzenlenmiştir.

A- Kendisinin farkında olmanın gelişimi ile ilgili hedefler

B- Psiko-motor becerilerin gelişimi ile ilgili hedefler

C- Özbakım becerilerinin gelişimi ile ilgili hedefler

D- Duygusal özelliklerin gelişimi ile ilgili hedefler

E- Sosyal becerilerin gelişimi ile ilgili hedefler

F- Bilişsel becerilerin gelişimi ile ilgili hedefler

G- Dil becerilerinin gelişimi ile ilgili hedefler

H- Estetik ve yaratıcılığın gelişimi ile ilgili hedefler şeklinde belirlenmiştir.

Benzer Yönleri:

- 1914 programında etkinliklerde ele alınan amaçların 1994 programında da ele alınan hedefler arasında yer almasına rağmen bütün gelişim alanlarını kapsayacak şekilde ayrıntılı olarak ele alındığı söylenemez.

Farklı Yönler:

- Amaçlar bütün gelişim alanlarını kapsayacak şekilde ayrıntı olarak hazırlanmıştır.
- Anasınıfı programında belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesi için dikkat edilmesi gereken hususlara da yer verilmiştir.
- Programda yer alan hedef ve hedef davranışları kazandırmada araç olarak kullanılabilecek bazı konular ve konu analizleri verilmiştir.
- Bu programda konuların öğretimi değil, konular aracılığıyla çocukların belirlenen hedef ve hedef davranışlara ulaştırılması amaçlanmıştır.

2002 Programı:1994 Okul Öncesi Eğitim Programı'nda konuların amaç olarak değil daha ziyade araç olarak kullanılması nedeniyle geliştirilmiştir. Fakat uygulamalarda belirlenen hedeften uzaklaşarak konular amaç olmuştur. Bu nedenle 2002 programında konular yani üniteler programdan çıkartılarak hedeflerin merkeze alındığı esnek bir program hazırlandığı görülmektedir. Bu program 36 – 72 aylar arasındaki normal gelişim gösteren çocukların bilişsel, dil, psikomotor, sosyal – duygusal gelişimlerinin desteklenmesi ve öz bakım becerilerinin kazandırılmasını esas almıştır.

Benzer Yönler:

- 1914 programında belirlenen etkinliklerle hangi amaçlara ulaşılabileceğinin belirtilmesi aslında ele alınan etkinlerin araç olarak kullanıldığını ortaya koymaktadır. Bu bakımdan ilk, okul öncesi eğitim programının konu merkezli olmaması açısından 2002 okul öncesi eğitim programıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Farklı Yönler:

- 1914 ana mektep müfredatı gelişim alanları ayrıntılı olarak ele alınıp incelenmemiştir. 2002 programında gelişim alanlarına ilişkin olarak belirlenen hedeflere ve ulaşılabilecek kazanımlara ayrı başlıklar altında yer verilmiştir.

- 2002 programının diğer tüm basamakları hedefler üzerine inşa edilmiştir. Hedefler çocukların bütün gelişim alanları göz önünde bulundurularak belirlenmiştir.

2006 Programı: 2006 okul öncesi eğitim programında 2002 okul öncesi eğitim programından farklı olarak “hedef” ve “kazanılması beklenen davranışlar” terimleri “amaç” ve “kazanımlar” olarak değiştirilmiştir. Özellikle kazanımlarla ilgili olarak, öğretmenlerin aklında soru işareti uyandırabilecek kimi noktalara da açıklık getirmek amacıyla bazı açıklamalara yer verilmiştir. 2006 eğitim programında amaçlar ve kazanımlar, psikomotor alan, sosyal – duygusal alan, dil alanı, bilişsel alan ve öz bakım becerileri başlıkları altında sıralanmıştır.

Benzer Yönleri:

- Etkinliklerle amaç ve kazanımlara ulaşmak programın temelini oluşturmaktadır. Bu açıdan 1914 eğitim programıyla benzer olduğu söylenebilir.

Farklı Yönler:

- Bu programda amaç ve kazanımlar ayrı başlık altında ele alınmıştır.
- Bu programda amaç ve kazanımlara ulaşılması esas olduğu için amaç ve kazanımların plan ve programda nasıl yer alması gerektiği üzerinde de ayrıntılı olarak durulmuştur.
- Belirlenen amaç ve kazanımlar çocuğun gelişim alanları göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

5.1.2. II. Meşrutiyet Dönemi Ana Mektep Müfredatındaki Eğitim Durumlarının (Öğrenme yaşantıları) Cumhuriyet Dönemi Okul Öncesi Eğitim Programlarındaki Eğitim Durumlarıyla Karşılaştırılması

Eğitim programının önemli unsurlarından biri, öğretmen ve öğrencinin, öğretme-öğrenme sürecinde gerçekleştirdikleri tüm etkinliklerdir ki, buna program hazırlama literatüründe “eğitim durumları” veya “öğretim süreçleri”

denir. Kısaca, bilginin öğrenciye öğretildiği veya öğrencinin bilgiyi öğrendiği tüm ortamlardır da denilebilir. “*Öğrenme yaşantıları, eğitim durumlarının öğrenci açısından düzenlenmesi, kazandırılması planlanan öğrenme yaşantılarının bir düzeneğe göre sıralanmasıdır*” (Demirel, 2004). Burada 1914’den günümüze Okul öncesi eğitim programlarındaki eğitim durumlarının düzenlenişi ve geçirdiği değişimler incelenmiştir.

1914 Ana Mekteplerine Mahsus Müfredat’ta kesin bir ders programının olmadığı belirtilmiştir. Program öğretmene çocuk eğitiminin usullerini göz önünde bulundurmak şartıyla, eğitim durumlarını düzenleme konusunda tam serbestlik sağlamıştır. Bu programda eğitim durumlarının ders sistemi içerisinde yürütüldüğü görülmektedir. Her dersten sonraki yirmi dakikalık teneffüsler çocukların serbest oyunlarına önem verildiğini ve dikkat sürelerinin göz önünde bulundurulduğunu ortaya koymaktadır. Bu planda ele alınan eğitim etkinliklerinin; ahlaki konuşmalar, hayat ve hareket dersleri, eşya (tabiat bilgisi) ve bahçe dersleri, resim, lisan, musiki, jimnastik, başlıkları altında ele alındığı görülmektedir. 1915 yılında yayınlanan Ana Mektepleri ve Sınıfları Hakkında Nizamname’nin 8. maddesi olan Tedris kısmında, sadece eğitim etkinliklerinin isimleri belirtilerek uygulanışına değinilmemiştir. Bu programda yer alan etkinlikler Sıhhi ve Ahlaki Oyunlar, Yürüyüşler, Beden-i Terbiye, Resm-i Levhalarının Tekik ve Mütala’sı, Musahabeler, El İşleri, Hesab – 1 Zihini ve Elifba etkinlikleri şeklinde sıralanmıştır. Bu etkinliklerin uygulanışına dair “Çocuk Bahçesi Rehberi” kitabında ayrıntılı bilgi verildiği görülmektedir.

Cumhuriyet Döneminin ilk yıllarından 1952 yılına kadar devlet tarafından okul öncesi eğitime yönelik resmi bir program yayınlanmadığı için mevcut anaokullarında II. Meşrutiyet dönemi uygulamalarının devam etmesi kaçınılmaz olmuştur.

1949 Özel Kurtuluş Anaokulu Programı: Eğitim durumlarının karşılaştırılmasına örnek olarak yine 1949 yılında uygulanan Özel Kurtuluş Çocuk Yuvasının çalışma programı değerlendirilmiştir. Bu programda yapılacak etkinliklere isim

verilmediği, sadece hangi çalışmaların yapılacağı ve birbirini nasıl takip edeceği belirtilmiştir.

Benzer Yönleri:

- Bu anaokulunun programında ele alınan konuşma, şiir ve tekerleme, hikaye çalışmalarının 1914 programında ele alınan musahabat – 1 ahlakiye (ahlaki konuşmalar) ve lisan derslerinde verilmek istenen çalışmalara denk düştüğü söylenebilir.
- 1914 programındaki etkinliklerden hayat ve hareket dersleri, jimnastik ve tabiat bilgisi ve bahçe derslerindeki bazı etkinliklerin Kurtuluş Ana Okulu'nun günlük çalışma programlarının etkinlikleri arasına serpiştirildiği görülmektedir. Örneğin; hareketli oyun, bahçede dolaşma, merdivenden inme çalışmaları vb.
- Bu anaokulunda ele alınan müzik saatinde müzik parçaları ve ritim çalışmalarının 1914'deki programda musiki dersinde yer aldığı görülmektedir.
- Bu anaokulundaki faaliyetler bina içi ve bahçedeki faaliyetler olarak ikiye ayrılmıştır. Bu faaliyetlerde kullanılan takoz, kum, blok boncuk vb. materyallerin tamamının 1914 programındaki Eşya (Tabiat Bilgisi) ve Bahçe etkinliği kısmında ayrıntılı olarak yer aldığı görülmektedir.

Farklı Yönleri:

- Programda rutin etkinlikler (beslenme, geliş- gidiş, uyku) üzerinde önemle durulduğu görülmektedir. Ayrıca gelen çocukların hemen doktor muayenesine de alınması, programda çocuk sağlığının ne kadar önemsendiğini ortaya koymaktadır. 1914 programında rutin etkinliklere yer verilmemiştir.
- Bu özel okulun programından anlaşıldığı üzere Cumhuriyet Döneminin ilk anaokullarında eğitim-öğretim faaliyetlerinden ziyade çocuk bakımı ve beslenmesi üzerinde durulduğu, eğitim etkinliklerinin 1914 programında yer aldığı gibi ayrıntılı olarak açıklanmadığı görülmektedir.

1952 yılına kadar II. Meşrutiyet Döneminde uygulanan okul öncesi eğitim etkinliklerinin şahsiyetlerini kaybetmesine rağmen anaokullarında uygulamaya devam edildiği söylenebilir.

1952 Programı: 1952 yılı okul öncesi programı eğitim durumlarında çocukların seveceği konularla ilgili etkinlikler düzenlenerek mutlu ve neşeli çocukların yetiştirilmesi öngörülmektedir.

1952 programındaki etkinliklerin; oyun, müzik, iş faaliyetleri (resim, el işleri, kil işleri ve kum işleri), okuma hazırlığı, yazma hazırlığı, serbest oyun faaliyetlerinden oluştuğu görülmektedir.

Benzer Yönler:

- 1952 programındaki eğitim etkinlikleriyle çocuğun düşünmesi, araştırması hüküm vermesi, mantığını kullanması, münasebetleri görmesi ve anlaması esas alınmıştır. 1914 ana mektep müfredatında ise ana sınıflarının doğrudan terbiye ve tedris mektebi olmadığı, hayat ve hareket mektebi olduğu belirtilmiştir. Genel olarak her iki programda da katı öğretim tekniklerinden ziyade çocuk merkezli, çocuğu mutlu eden çalışmaların ele alınması gerektiği üzerinde durulduğu söylenebilir.
- 1952 programında anaokullarında program tanziminde göz önünde tutulacak esas, “çocuğun ne zihnen ne de bedenen yorulmadan gününün her saatinden istifade ettirilmesi” şeklinde belirlenmiştir. Böyle bir programda her yorucu faaliyeti dinlendirici bir faaliyetin takip etmesi gerektiği vurgulanmaktadır. 1914 eğitim programının ise dört ile altı yaş arasındaki çocuklara göre düzenlendiği, bu programda derslerin yirmi dakikadan oluştuğu, her yirmi dakikalık etkinliği yirmi dakikalık teneffüslerin takip etmesi gerektiği belirtilmektedir. Görüldüğü üzere her iki programda da çocuğun dikkat süresi ve gelişim özelliklerine uygun olarak zamandan yararlanılmıştır.
- 1952 yılında müzik etkinliği 1914 programında musiki başlığı adı altında ele alınmıştır. Her iki programda da müzik parçaları çocuklara öğretilirken bu parçaların çocukların seveceği konulardan seçilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Yine her iki programda da çocukların ritim ve beden hareketleriyle bu

etkinliklere teşvikinin sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Her iki program da müzik eğitimi konusunda ortak yöntemler ele alınmıştır.

- 1952 programında oyun etkinliği ele alınmasına rağmen 1914 programında oyunlar jimnastik etkinliği başlığı altında yer almıştır. Her iki programda da oyunun çocuk gelişimindeki önemi üzerinde durulmuştur. Ayrıca çocuğun oyuna olan ilgisinin zengin materyallerle desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.
- Her iki programda da iş faaliyetlerine geniş ölçüde değinildiği ve yapılacak resim ve çalışmaların hemen hemen aynı olduğu görülmektedir.
- 1952 programındaki serbest oyun faaliyetlerine 1914 programında ayrı bir başlık altında yer verilmemiştir fakat bu etkinlikte yer alan çalışmaların 1914 programının çeşitli etkinliklerindeki çalışmalarda yer aldığı görülmektedir.
- Gün içinde kazandırılacak çalışmalar başlığı altında uyku, temizlik, giyinme vb. öz bakım çalışmalarına yönelik faaliyetlere 1914'teki Eşya ve Bahçe dersleri, Hayat ve Hareket derslerinde değilmıştır.
- Ayrıca sayı bilgisi, yazma hazırlığı ve sözlü ifade gibi etkinliklerin 1914 programında ahlaki konuşmalar ve lisan derslerinde daha ayrıntılı olarak ele alındığı söylenebilir.

Farklı Yönler: Görüldüğü üzere 1952 programında yer alan etkinliklerin tamamına yakını 1914 programındaki etkinlikler doğrultusunda düzenlenmiştir, ancak etkinliklerin adlandırılmasında zaman zaman farklılıklar olduğu dikkat çekmektedir.

1989 Programı: 1989 programından itibaren okul öncesi eğitim programlarının program geliştirme ilkelerine uygun olarak oluşturulduğu söylenebilir. 1989 okul öncesi eğitim programında amaç ve kazanımların nasıl belirleneceği, eğitim durumlarının nasıl düzenleneceği ve değerlendirme aşamalarının nasıl olması gerektiği üzerinde durulduğu görülmektedir. Bu programda belli süreler içinde çocukta geliştirilecek davranışlarla ilgili amaç, faaliyet ve değerlendirme esaslarını belirleyen ayrıntılı planların hazırlanması gerektiği belirtilmiştir. Bu planların yıllık plan, ünite planları ve günlük planlar olarak uygulanması gerektiğine işaret edilmiştir.

Benzer Yönleri:

- 1989 yılındaki okul öncesi eğitim programındaki faaliyetler serbest faaliyetler ve köşe faaliyetleri dışında diğer faaliyetler olan masa faaliyetleri, Türkçe dil faaliyetleri, oyun faaliyetleri, müzik faaliyetleri, fen ve tabiat çalışmaları, okuma yazmaya hazırlık alıştırmaları II. Meşrutiyet dönemindeki faaliyetlerle paralellik göstermektedir. Genel olarak sadece etkinlik isimlerinde farklılıklar görülmektedir.
- Serbest faaliyetler II. Meşrutiyet döneminde teneffüsler olarak programa alınmıştır.

Farklı Yönleri:

- *1989 programında* yıllık, ünite ve günlük planlar yer almasına karşın, II. Meşrutiyet dönemindeki okul öncesi eğitim programlarında sadece eğitim etkinliklerinin nasıl yapılacağına değinilmiştir.
- 1989 programında yer alan ünite planları konulardan oluşmaktadır. Bu da bu programın 1914 programından farklı olarak etkinlik merkezli değil konu merkezli bir program olduğunu ortaya koymaktadır.
- Bu programda değerlendirme bölümünün olması çocukların ulaşması gereken amaçlara ne derecede ulaşabildiğinin muhakemesinin yapılması açısından önemlidir.

1994 Programı: *1994 okul öncesi eğitim programları* 0-72 aylık çocukların gelişimlerini esas alacak şekilde ev kurum merkezli olarak hazırlanmıştır. Konu merkezli değil çocuk merkezli bir program olarak hazırlanmıştır. Bu açıdan II. Meşrutiyet dönemi programlarıyla paralellik gösterdiği söylenebilir. Fakat bu program 0 yaştan 6 yaşa kadar olan çocuklar için hazırlandığından daha kapsamlı bir programdır. Yine bu programlarda yıllık, ünite ve günlük planların mevcut olduğu görülmektedir.

Benzer Yönleri:

- 1994 programında çocukların yaparak, yaşayarak öğrenmelerine imkan veren eğitim durumları (drama, deneyler, çevre gezileri vb) düzenlenmesinin ve program uygulanırken okul öncesi eğitim kurumlarının sadece bilgi aktaran bir yer olmaktan çıkarılıp, çocuğu araştırmaya ve yaratıcılığa yönelten, zevkli ve eğlenceli bir ortam haline getirilmesinin gerekliliği belirtilmiştir. Aynı şekilde 1914 Ana Mektep Müfredatında da anaokullarının “talim ve tedris mektebi değil, terbiye ve hayat hareket mektebidir” şeklindeki tanımlamasıyla aslında eğitim durumlarında çocuklara bilgiden ziyade eğlendirerek eğitmeye yönelik çalışmaların verilmesi gerektiğinin önemle üzerinde durulduğu söylenebilir.
- Eğitim etkinliklerinin başlıkları dışında uygulama açısından benzerlik gösterdiği görölmektedir.

Farklı Yönler:

- 1994 programında yıllık, ünite ve günlük planlar yer almaktadır.
- Konuların etkinliklerle amaçlara ulaşmak için araç olarak ele alınması gerektiği belirtilmesine rağmen bu programın daha çok konu merkezli olarak uygulandığı görölmektedir.
- 1994 programları 0 -6 yaş arasındaki çocukların yaş gruplarına göre ayrı ayrı hazırlanmıştır.

2002 Programı: 2002 okul öncesi eğitim programında üniteler plandan çıkartılarak, hedeflerin merkeze alınması böylece esnek program anlayışının öne çıkarılması en önemli değışiklik olmuştur. Aslında ünitelerin çıkartılması bir bakıma konuların da programdan çıkartılmasını sağlamıştır. Programda verilen eğitim durumları birkaç etkinliğin birleşmesinden oluşmaktadır.

Benzer Yönler:

- Öğretmenin; programı, seçtiği hedefler doğrultusunda uygun etkinliklerle hazırlaması esas alınmıştır. 1914 Ana Mektep programında da eğitim etkinlikleriyle aslında belli amaçlara ulaşmaya çalışılmıştır.

- 1914 programının ders planlarından ziyade çocuk merkezli olduğu, öğretmene özgürlük tanındığı belirtilmektedir. Bu bakımdan 2002 eğitim programının esneklik açısından ilk müfredatla ortak yanları bulunmaktadır.
- 2002 programında, etkinliklerle yalnızca bilgi kazandırılması ve çocuğu araştırmaya, incelemeye, denemeye yönlendiren özelliklere sahip olması hedeflenmiştir. Etkinliklerin uygulanmasında, öğretmenin, çocukta ilgi ve merak uyandırması, sezdirerek öğretmenin ön plana çıkarılması istenmektedir. Etkinliklerin uygulanışı açısından da 1914 programıyla aynı amaçların güdüldüğü söylenebilir.

Farklı Yönler:

- 2002 programında yıllık ve günlük planların hazırlanması esastır.

2006 Programı: 2006 okul öncesi eğitim programı 36-72 aylık çocuklar için hazırlanmıştır. Konular amaç değil araçtır. Esnek bir programdır. Öğretmene özgürlük tanıyıp oyun ve problem çözmeyi temel alan bir programdır. Bu programda planlı çalışma önemli bir özelliktir. Yıllık plan ve günlük planların hazırlanması programın uygun şekilde uygulanması açısından önemlidir.

Benzer Yönler:

- Bu programın yaratıcılığı geliştirmesi, bilgiyi çocuğun yapılandırması ve esnek olması bakımından 1914 Ana mektep müfredatıyla tutarlılık gösterdiği görülmektedir.
- Serbest zaman etkinliği; bu etkinlik ilgi köşelerinde oyun ve sanat etkinliklerinden oluşmaktadır. Bu etkinliğin 1914 Ana Mektep Müfredatındaki eşya ve bahçe derslerindeki çalışmalarla ortak uygulamalar içerdiği görülmektedir. Çünkü bu programda bu dersle öğretmenin bilgiyi aktarmaması çocuğun eşyayla bilhassa muhatap olarak bilgiyi kendisinin bulması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Bahçe işleri ve canlı hayvanların önemi belirtilerek aslında fen – matematik köşesinin işlevi az da olsa çocuklara kazandırılmaktadır. Yine bu derslerde verilen takozlar, kumluk,

çamur işleri, kağıt işleri v.b çalışmalarla sanat çalışmaları da desteklenmektedir.

- Türkçe; Bu etkinlik çocukların dil gelişim alanını destekleyen etkinliklerden oluşmaktadır. Bu açıdan 1914 Ana Mektep Müfredatındaki Ahlaki Konuşmalar ve Lisan derslerindeki çalışmaların da aynı amacı güttüğü söylenebilir. Çünkü her iki programda da bu etkinliklerde hikaye, sohbet, dramatisasyon, tekerleme v.b çalışmalar yaptırılmaktadır. Böylece çocukların dil gelişimi ve kendilerini ifade etme becerileri desteklenmektedir.
- Oyun ve Hareket; öğretmen ya da çocuklar tarafından yapılandırılmış, kuralları olan grupça oynanan etkinliklerdir. Bu süreçte öğretmen ve çocuğun aktif olduğu oyunlar yer alır. 1914 Ana Mektep Müfredatındaki Jimnastik etkinliğiyle oyun ve hareket etkinliğindeki çalışmaların paralel olduğu görülmektedir. Çünkü jimnastik etkinliğinde çocuklar için en faydalı jimnastiğin terbiyevi oyunlar olduğu belirtilmiştir.
- Fen – Matematik; çocukları gözlem yapmaya, araştırma, inceleme ve keşfetmeye yönelten bu etkinlik 1914 Ana Mektep Müfredatında hayat ve hareket dersleri ile eşya (tabiat bilgisi) ve bahçe derslerinde yapılan uygulamalarla benzerlik gösterdiği görülmektedir.
- Drama çalışmaları da ayrı bir başlık altında 1914 programında yer almamasına rağmen ele alınan etkinliklerin çoğunda eğitim yöntemi olarak dramanın kullanıldığı görülmektedir. Örneğin lisan dersinde kukla oyunlarının önemi ve olayların canlandırılması gerekliliği drama etkinlikleri olarak değerlendirilebilir.
- Sanat ve müzik etkinlikleri de II. Meşrutiyet döneminde uygulanan ilk programlarda resim, el işleri ve musiki derslerinde verilen çalışmalarla, aynı amaçlara hizmet ettiği görülmektedir.

Farklı Yönler:

- Yıllık ve günlük planların hazırlanması programın uygulanmasında en önemli esas olarak belirtilmiştir. Planlı çalışma hususunda II Meşrutiyet dönemindeki uygulamalarda bu ayrıntılara değinilmemiştir.

- Okuma yazmaya hazırlık; bu etkinlik çocukların ilköğretime başlamadan önce doğal olarak katıldıkları bir süreçtir. Bu etkinliğe 1914 programında yer verilmediği görülmektedir. Fakat 1915 yılında yayınlanan Ma'arifi-i Umumiye Nezareti Ana Mektepleri Hakkında Nizamnamenin tedrisat bölümünde hesab-ı zihin ve elifba dersleri ile okuma yazmaya hazırlık çalışmalarının ele alındığı, böylece programdaki ilgili konuların eksikliğinin giderildiği görülmektedir.

Yukarıda görüldüğü üzere ilk müfredatların son okul öncesi eğitim programlarına oranla, program geliştirme ilkelerine bağlılığı açısından ayrıntılı bir şekilde düzenlendiği söylenemez. Fakat uygulanan okul öncesi eğitim etkinliklerinin, yüzyıla yakın bir süre geçmesine rağmen uygulama teknikleri açısından devamlılıklarını korudukları görülmektedir.

5.1.3. II. Meşrutiyet Dönemi Ana Mektep Müfredatları ile Cumhuriyet Dönemi Okul Öncesi Eğitim Programlarının Değerlendirme Aşamalarının İncelenmesi

II. Meşrutiyet Dönemi Ana Mektep Müfredat ve uygulamalarında değerlendirmeye yönelik bilgi bulunmamaktadır. Sadece teneffüs ve eğitim etkinlikleri esnasında çocukları gözlemlemeye dönük ifadeler yer almıştır. Cumhuriyet Dönemi okul öncesi eğitim programlarının değerlendirme aşamaları aşağıda incelenmiştir;

1952 okul öncesi eğitim programında programın değerlendirilmesinden ziyade okul öncesi eğitime yönelik bütün unsurlar değerlendirilmiştir. Değerlendirme; “anaokulunda bulunması gereken ölçütler” adı altında yer almıştır. Bu ölçütler ise meslek bilgisi, bina özellikleri, öğretmen yeterlilikleri halinde ele alınmıştır.

1981 okul öncesi eğitim programında, değerlendirme aşaması ile ilgili bilgi bulunmamasına rağmen, önceki bölümlerde ele alınan, proje kapsamında hazırlanan 1981 programında değerlendirme çalışmalarının yer aldığı görülmektedir. Özellikle ünite sonunda aktif ve pasif öğrencilerin belirlenip,

üniteye alınan kavramların daha iyi nasıl algılanacağına dair noktaların belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir.

1989 okul öncesi eğitim programında değerlendirmenin nasıl yapılacağına dair bilgi verilmemesine karşın “eğitim faaliyetlerinin değerlendirilmesi yapılarak, belirlenen amaçların ne kadarına ulaşıldığı tespit edilmeli, faaliyetler ona göre düzenlenmeli” ifadesi yer almıştır. Bu durumda eğitim etkinliklerinin değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

1994 okul öncesi eğitim programında değerlendirmeye yönelik bilgi verilmiştir. Öğretmenlerin gözlem yaparak, gözlem sonuçlarını gözlem kayıt formlarına işlenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

2002 okul öncesi eğitim programında değerlendirme aşamasının programın en önemli aşaması olduğu vurgulanmıştır. Değerlendirme süreci üç aşamada ele alınmıştır. Değerlendirme sürecinin;

- Çocuğun değerlendirilmesi,
- Programın değerlendirilmesi,
- Öğretmenin kendisini değerlendirmesi, olarak üç açıdan incelenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Davranış değerlendirme formu örneği programda yer almaktadır. Her çocuğun davranışı hakkında gözlenen notların bu formlara kaydedilmesi gerekmektedir.

2006 okul öncesi eğitim programında da değerlendirme aşaması üç basamakta yer almaktadır;

- Çocuğun değerlendirilmesi,
- Programın değerlendirilmesi,
- Öğretmenin kendisini değerlendirmesi

Bu programda çocukların gözlemlenerek, gözlem sonuçlarının gözlem kayıt formlarına işlenmesi gerektiği belirtilmektedir. Gözlem sonuçlarına göre kazanım

değerlendirme formlarının doldurulup gelişim raporlarının hazırlanması da, değerlendirme için önemli noktalaradır.

Görüldüğü üzere programların değerlendirme süreçleri geliştirilen her programda daha kapsamlı olarak ele alınmıştır.

5.1.4. II. Meşrutiyet Döneminde Okul Öncesi Eğitim Ortamları ile Eğitim Araç – Gereçlerinin Cumhuriyet Dönemi Uygulamalarıyla Karşılaştırılması

II. Meşrutiyet Döneminde, ana mektep öğrencileri için kendilerini ifade edebilecekleri özgür ortamların önemine dikkat çekilmektedir. Benzer şekilde 1952'den günümüze incelenen programlarda eğitim ortamına yönelik açıklamalarda çocukların kendilerini özgürce ifade edebilecekleri eğitim alanlarının önemine vurgu yapılmıştır.

II. Meşrutiyet Döneminde eşya derslerinde canlı hayvanların bulundurulmasının önemsenmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu bakımdan, sınıfta bir kuş, balık, kaplumbağa v.s. beslenmesi önemli görülmüştür. Bu çalışmalar, Cumhuriyetin anaokullarında da fen-doğa çalışmaları kapsamında ele alınmıştır.

“Takozlar: Beş santimetre bir kenarı 5 cm. küp ve tabanı beş, yüksekliği on santim uzunluğunda paralel kenarlar, dikdörtgenler şeklinde tahta parçaları yaptırılacak, çocuklar bunlardan türlü türlü inşaat yapmakta hür bırakılacaktır. Çocuklar bu tahta parçalarıyla evler, bahçeler, trenler, köprüler ... yapacaklar ve eğleneceklerdir”. Yukarıda II. Meşrutiyet Dönemi programında ele alınan takozlar Cumhuriyetin başından günümüze kadar blok köşelerinde kullanılan yap –boz ve bloklarla aynı işlevleri gördüğü söylenebilir.

II. Meşrutiyet Döneminde önemli bir eğitim aracı olan kumluk, Cumhuriyet'in başından günümüze okul öncesi eğitim kurumları için de önemini korumuştur. Kumluklar günümüz anaokulları içinde aynı şekilde önemli bir eğitim ve oyun aracı görevini üstelenmektedir.

II. Meşrutiyet döneminde plastin, düğme – çubuk, kağıt işlerinde kullanılan materyallerin benzer şekilde 2006 eğitim programında sanat materyalleri olarak belirtilmesi programlar arasında paralelliğin bir ifadesi olarak değerlendirilebilir.

Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında II. Meşrutiyet Döneminde kullanılan eğitim araç – gereç ve ortamlarının çağın şartlarına göre güncellenerek devamlılıklarını korudukları anlaşılmaktadır.

5.2. II. Meşrutiyet Dönemindeki Ana Mektepleri ve Sınıfları Hakkındaki Nizamnameyle Cumhuriyet Dönemindeki Okul Öncesi Eğitim Yönetmeliklerinin Karşılaştırılması

II. Meşrutiyet Dönemi Ana Mektepleri ve Sınıfları Hakkındaki Nizamnamenin birinci maddesinde ana mektepleri, dört yaşından ilköğretim yaşına kadar olan kız ve erkek öğrencilere yönelik eğitim veren eğitim kurumları olarak belirtilmiştir. Bu durumun benzer şekilde 1952 ve 1962 yıllarında yayınlanan yönetmeliklerde de ilk madde olarak yer aldığı görülmektedir.

Nizamnamenin ikinci maddesinde, ana mekteplerinin müstakil veya bir ilköğretime bağlı sınıfta açılacağı belirtilmiştir. Cumhuriyet'in ilk yönetmeliklerin de aynı şekilde bu sınıflar çocuk bahçesi ve anasınıfı olarak adlandırılmıştır.

Benzer şekilde nizamnamede yer alan maddelerin tamamı 1984 yılına kadar uygulanan anaokulu ve anasınıfı yönetmeliklerinde uygulamaya konulmuştur. Görüldüğü üzere II. Meşrutiyet Döneminde okul öncesi eğitim için yapılan yasal düzenlemeler, Cumhuriyet Dönemi'nin okul öncesi eğitim kademesinin yasal düzenlemelerinde geliştirilerek kullanılmıştır.

5.3. II. Meşrutiyet Dönemindeki Çocuk Bahçesi Rehberi'nin Cumhuriyet Dönemindeki Okul Öncesi Öğretmen Klavuz Kitaplarıyla Karşılaştırılması

II. Meşrutiyet Döneminde Maarif Nazırı Şükrü Bey tarafından anaokulu uygulamaları ve ana sınıflarında kullanılmak amacıyla “Çocuk Bahçesi Rehberi”

adlı kitap hazırlanmıştır. Kitapta “iyi bir şekilde ele alınan uygulamaların sadece anaokulu muallimeliği usulünü bilenlerin işini kolaylaştırıcaktır, diğer öğretmenlere ise çocuk bahçesinde amacın ne olduğunu gösterip bunlara uygulanan usulü kullanma isteği verecektir” şeklinde kitabın rehberlik hedefi belirtilmiştir. Görüldüğü üzere bu kitap aslında okul öncesi ilk öğretmen kılavuz kitabı vazifesini üstlenmiştir. Bu açıdan kitap Cumhuriyet döneminde yayınlanan öğretmen kılavuz kitaplarıyla karşılaştırılmaya değerdir.

Cumhuriyet döneminde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından resmi olarak üç adet okul öncesi öğretmen kılavuz kitabı yayınlanmıştır. Bunlar, Anaokulları Kılavuzu (1969), Okulöncesi Öğretmen Kılavuz Kitabı (1989), 2006 Okul Öncesi Eğitim Programı (36 – 72 Aylık Çocuklar İçin) Öğretmen Kılavuz Kitabıdır. Karşılaştırma bu üç kitap üzerinden yapılmıştır.

5.3.1. Çocuk Bahçesi Rehberi Kitabının Anaokulları Kılavuzu (1969) ile

Karşılaştırılması

Benzer Yönler:

- Her iki kitabın giriş kısmında okul öncesi eğitim kurumlarının (anaokulu, çocuk bahçesi) işlevleri, çocuk gelişimi üzerindeki etkileri ve bu kurumların genel özelliklerinin ne olması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu okullarda uygulanması gereken genel kurallar ve çocuk eğitimi için benzer amaçlar ele alınmıştır. Fakat Çocuk Bahçesi Rehberi kitabında daha çok Frobel’in bu okullarda nasıl eğitim yapılması gerektiğine dair görüşleri belirtilmiştir.
- Her iki kitapta günlük faaliyet çizelgeleri belirtilmiştir. Çocuk Bahçesi Rehberi kitabında yaş gruplarına göre faaliyet çizelgeleri verilmiştir.
- Her iki kitapta yapılacak faaliyetler, alt başlıklar altında ayrıntılı olarak incelenmiştir.
- Anaokullarında yaptırılacak faaliyetler her iki kılavuz kitabında da benzer başlıklar altında ele alınmıştır.

Farklı Yönleri:

- Çocuk Bahçesi Rehberi kitabında yaptırılacak faaliyetlerin nasıl yapılması gerektiğine dair açık ve ayrıntılı çalışma ve uygulama örneklerine yer verilmiştir. 1969 kılavuzunda bu durum söz konusu değildir.
- Çocuk Bahçesi Rehberi Kitabında uygulanan çalışmaların geniş ölçüde öğrenci merkezli ve yaparak yaşayarak öğrenme ilkesine bağlı olarak bilginin tamamen çocuk tarafından yapılandırıldığı dikkat çekmektedir. Çocuklara yaptırılması için ele alınan uygulamalarda yaratıcılığı ve bilimi destekleyen çalışmaların ele alınması dikkate değer önemli bir diğer husustur.
- Çocuk Bahçesi Rehberinde Musahabeler en önemli farklı etkinliklerdir. Benzer bir çalışmaya 1969 kılavuz kitabında rastlanmamıştır. Bu etkinlik çocuğun bilgiyi yapılandırması açısından çok önemlidir. Cumhuriyet döneminin anaokullarında bu etkinliğin ele alınmaması okul öncesi eğitim adına olumsuz yönde bir gelişme olarak değerlendirilebilir.
- Çocuk Bahçesi Rehberi daha çok eğitim etkinliklerinin uygulamaları üzerinde yoğunlaşırken, 1969 Anaokulu Kılavuz Kitabında davranışlar, beslenme alışkanlıkları, sağlık, okul- veli çalışmalarına yönelik bilgiler de ele alınmıştır.

Çocuk Bahçesi Rehberinde ele alınan etkinliklerin, benzer şekilde 1969 Anaokulu Kılavuzunda da ele alınması ilk çalışmaların eğitim açısından devamlılığını koruduğunun göstergesi sayılabilir. Çocuk Bahçesi Rehberi daha çok çocukların eğitim çalışmaları üzerinde yoğunlaşırken, Cumhuriyet Döneminin ilk kılavuz kitabının çocuk bakım ve beslenmesi üzerine yoğunlaşması aslında Cumhuriyet Döneminde bu kurumların eğitimin yanı sıra çocuk bakım yerleri olarak da değerlendirildiği anlamındadır. Okul öncesi eğitim uygulamalarına rehberlik etme açısından Çocuk Bahçesi Rehberi'nin daha aydınlatıcı olduğu söylenebilir.

5.3.2. Çocuk Bahçesi Rehberi Kitabının 1989 Okulöncesi Öğretmen Kılavuz Kitabı ile Karşılaştırılması

1989 Okulöncesi Kılavuz Kitabı'nın 1989 yılında uygulamaya konulan okul öncesi eğitim programının nasıl uygulanacağına dair öğretmenlere rehberlik etmesi amacıyla hazırlandığı görülmektedir. Bu nedenle kitabın bir bölümü

tamamen 1989 programına ayrılmıştır. Çocuk Bahçesi Rehberi'nde ele alınan etkinlik başlıkları, 1915'de yayınlanan ana mektep dersleriyle örtüşmesine rağmen kitapta, bu müfredata yönelik hazırlandığına dair herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Önceki kılavuz kitaplarının giriş bölümlerinde anaokullarının işlevleri, özellikleri, çocuk gelişimine katkılarına yönelik bilgi verilmesine rağmen 1989 kılavuz kitabında sadece çocuk gelişimine ve çocuğun gelişim özelliklerine uygun olarak hangi amaçlara ulaşılabileceği üzerinde durulmuştur. Bu durumda 1989 kılavuz kitabıyla, okul öncesi eğitim kurumlarının işlevleri ve çocuk gelişimi üzerindeki etkilerinden ziyade, eğitim programlarının uygulaması noktasında öğretmenlere rehberlik etmeyi amaçladığı anlaşılmaktadır.

Benzer Yönleri:

- 1989 okul öncesi eğitim programında ünite planlarının uygulanması ve buna binaen günlük planların hazırlanması önemli görüldüğü için bu kılavuz kitabında daha önceki bölümlerde belirtildiği üzere beş ünite konusunun nasıl uygulanacağına dair geniş örneklere yer verilmiştir. Çocuk Bahçesi Rehberi'nde yer alan “merkezi fikir” ünite planlarına benzemekle beraber konu merkezli olmayıp bir fikir üzerinden bilgiyi yapılandırma söz konusudur. Çalışmaları örneklendirme açısından benzerlik göstermektedir.
- Her iki kılavuz kitabında da ünite ve merkezi fikre yönelik şiir, tekerleme, hikaye örneklerine yer verildiği bu yönüyle programlar arasında bir paralellik bulunduğu görülmektedir.

Farklı Yönleri:

- Konu amaç değil araç olarak çocuk bahçesi rehberinde ele alınırken 1989 kılavuz kitabında ele alınan ünite planlarında, tamamen konunun amaçlarına ulaşmanın hedef alındığı görülmektedir.
- Çocuk Bahçesi Rehberinde merkezi fikir kapsamında uygulanacak etkinlikler bulunduğu ortamda incelenerek bunun paralelinde diğer etkinlikler

düzenlendiği görülmektedir. 1989 kılavuzunda ünitelerde yer alan konu sadece sınıf ortamında ele alınan etkinliklerle uygulanmıştır.

- Çocuk Bahçesi Rehberi okul öncesi eğitim kurumlarında verilecek eğitim etkinliklerini ayrıntılı olarak incelemiştir. 1989 kılavuz kitabı ise daha çok 1989 programına ışık tutmak için hazırlanmış gibi görünmektedir.

5.3.3. Çocuk Bahçesi Rehberi Kitabının Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin) Öğretmen Kılavuz Kitabı (2006) ile Karşılaştırılması

1989 Kılavuzundan sonra 2006 yılına kadar MEB tarafından öğretmen kılavuz kitapları hazırlanmamıştır. 2006 kılavuz kitabı da öğretmenlerin isteği üzerine hazırlanmıştır. Görülüşü üzere 1914'den günümüze öğretmenler yeni uygulamalar için bir kılavuzun gerekliliğine inanmışlardır. 2006 kılavuzu da 2006 yılında geliştirilen okul öncesi eğitim programının öğretmenler tarafından doğru olarak uygulanması için hazırlanmıştır.

Bu kılavuz kitabında çocuğun gelişim alanlarına göre eğitim etkinlikleri öngörülmüştür. Etkinliklerde ele alınan konular, amaçlara ulaşmak için araç olarak yer almıştır. Çocuk Bahçesi Rehberi kitabında çocuğun gelişim alanları ve buna yönelik amaç ve kazanımlardan ziyade, o yaş grubunun yapabileceği etkinliklerle bilgiyi yapılandırma söz konusudur. Amaçlar belirtilemese de üstü kapalı olarak etkinliklerle belirli amaçlara ulaşma hedeflenmektedir. Çocuk Bahçesi Rehberinde ele alınan etkinliklerin konu merkezli olmadığı görülmektedir. Yapıtırılan çalışmaların 2006 okul öncesi eğitim programında ele alınan amaç ve kazanımlara, çocukları götürecek etkinlikler olduğu görülmektedir. Her iki kılavuz kitabında da çocuk aktif olarak etkinliklerde yer almaktadır. Sonuç olarak II. Meşrutiyet Döneminde okul öncesine yönelik yapılan ilk girişimler uzun soluklu olmasa da, o dönem kılavuz kitabında yer alan uygulamaların günümüz eğitim programının eğitim etkinlikleri kapsamında uygulanabilecek düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum kuşkusuz günümüz okul öncesi eğitim programlarının çağın gerisinde olduğu şeklinde anlaşılmamalıdır. Aksine 1914 programının ne kadar önemli ve çağın yaklaşık

yüz yıl ilerisinde bir program olduğu, günümüz okul öncesi programlarıyla karşılaştırılınca daha iyi anlaşılmalıdır.

BÖLÜM VI

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Her medeniyetin çocuk eğitime yönelik bakış ve uygulamaları, dönemin kültürel yapısı, inançları, yaşam felsefesi ve doğa şartları kapsamında şekillenir. Örneğin ilk çağlarda Avrupa’da çocuk eğitimi ile ilgili görüşler sunan Platon ve Aristo dikkati çekerken, Ortaçağda ise çocuk eğitimi tamamen dinin etkisi altında kalmıştır. Çocuklar çok sıkı bir disiplin altına alınarak çocukların bütün arzu ve isteklerine set çekilmiştir. Sadece din alanında bazı bilgiler verilmiştir. Eğlence ve oyun gibi vaziyetlerle çocukların meşgul olmaları günah sayılmıştır. Bu durumun doğal sonucu olarak aile – çocuk kavramları da bu fikirlerin paralelinde şekillenmiştir. Orta çağın sonlarına doğru Rönesans ve Reform hareketleriyle kilisenin gücünün azalmasıyla çocuk – aile kavramı değer kazanmaya başlamıştır. Yakın çağa geldiğimizde Pastelozzi, Frobel, Montessori, Piaget gibi düşünürler çocuk eğitimi üzerine önemli görüşler ortaya koyarak günümüz çocuk eğitime yönelik çalışmaların da çerçevesini çizmişlerdir. Bu düşünürler elbette görüşlerini o dönem toplumunda meydana gelen değişmeler, ihtiyaçlar ve araştırmalar sonucunda şekillendirmişlerdir. Bu düşünür ve eğitimcilerin çocuk konusu üzerinde çalışmaları, batıda çocuk olgusu ve çocukluk kavramlarının doğuşunu hazırlamıştır.

18. yüzyılda Fransa’da ebeveynlerin yokluğunda çocukların ihmali çocuk bakımına yönelik özel kuruluşların açılmasına kaynaklık etmiştir. Diğer Avrupa ülkelerinde de benzer durumlar yaşanmıştır. Bu durum doğal olarak çocuk

eğitiminde kurum kavramını ortaya çıkarmıştır. Okul öncesi eğitimde kurum kavramının ortaya çıkmasıyla Pastelozzi, Frobel ve Montessori gibi çocuk eğitimine yönelik çalışmalar ortaya koyan düşünürlerin, en uygun eğitim sistemini bu okullarda oluşturmaları için eğitim yöntem ve müfredatlarını geliştirmelerini sağlamıştır. Bu düşünce ve sistemlerin ışığında kurumsal okul öncesi eğitim modelleri oluşmuştur. Bu kuram ve modeller gelişerek günümüz eğitiminin en temel kurumlarına hayat vermişlerdir.

Orta çağda Avrupa’da çocukluk algısı, çocuk eğitimi ve eğitim yöntemleri konusunda çok önemli yanlışlıklar uygulanırken, İslam dünyasında yaşanan sıkıntılar aynı boyutta olmamıştır. İslam’ın çocuğa verdiği önem, Hz. Peygamberin çocuklar konusundaki öğütleri ve çocuklara karşı olan davranışları ile erken dönem İslam dünyası eğitimcilerinin çocuğa yönelik bakışları, İslam dünyasında çocuk eğitimi konusundaki uygulamaları önemli ölçüde şekillendirmiştir. Karahanlı, Selçuklu, Osmanlı çizgisinde Farabi, İbni Sina, Gazali vb. eğitimcilerin çocuk eğitimi konusundaki düşünce ve önerileri, toplumun çocuğa bakışında ve çocuk eğitimini şekillendirmede önemli yer tutmuştur. Bir İslam imparatorluğu olan Osmanlı’da çocuk eğitimine yönelik dönemin düşünürleri tarafından önemli görüşler ortaya konmuştur. Osmanlı’da okul öncesi dönemdeki çocuklar için genel olarak II. Meşrutiyet Dönemine kadar en temel eğitim kurumu aile olmuştur. Sıbyan mekteplerinden -günümüz okul öncesi eğitiminden çok farklı olsa da- ülkenin eğitim standartları doğrultusunda yararlanılmıştır.

II. Meşrutiyet yıllarında toplumsal ve siyasal alanda yaşanan sorunlardan ancak eğitim ve öğretmenler yoluyla kurtulmanın mümkün olabileceği düşüncesi egemen olmuştur. Bu düşünce, çocukların eğitiminin, okul öncesi kademesinden başlayarak her kademe de önemsenmesi sonucunu doğurmuştur. İlköğretimin yaygınlaştırılması çalışmalarının yanında, okul öncesinin de geliştirilmesi ve halkın bu eğitim kurumlarıyla tanışmalarını hedeflemişlerdir. Görüldüğü üzere Osmanlı’da bu kurumların ortaya çıkması Avrupa’dan farklı olarak bakım ihtiyacından değildir. II. Meşrutiyet Dönemi aydınlarının bu eğitim kurumlarının topluma katkı sağlayacağı düşüncesinden yola çıkarak belli girişimlerde

bulunmalardır. Bu durum II. Meşrutiyet Dönemindeki okul öncesi eğitim çalışmalarını eğitsel değer açısından önemli kılmaktadır.

1913 ve öncesinde ana mekteplerinin ilköğretim içerisinde anasınıfı olarak yerlerini alması önemli bir gelişmedir. Azınlıklar tarafından ilköğretimlerin bünyelerinde açılan ana mekteplerin kendi kurumlarına kaynak sağlaması bakımından kullanılması da diğer önemli bir husustur. Ülke genelinde 1915’lerde resmi anaokullarının sayısı çok azken kısa bir süre içinde 1923 – 1924 ders yılında 80 anaokulu ile beraber öğrenci sayısının ise beşbini aşması o dönemin şartlarında çok olumlu bir gelişmedir.

II. Meşrutiyet Döneminde okul öncesi eğitim kurumlarında yapılacak eğitim çalışmaları için önemli girişimlerde bulunulmuştur. Bu okullardaki öğretmen ihtiyacını karşılamak için Darülmualimat ana şubesinin açılması bu alana yönelik eğitim çalışmalarının önemsendiğini ortaya koymaktadır. Bu öğretmenlerin yetiştirilmesi için Avrupa’dan kitapların çevrilmesi, yurtdışına öğrenci gönderilmesi, okul öncesi eğitimde doğru uygulamaların gerçekleştirildiğini göstermektedir. Çocuk bahçelerinde okul öncesi öğretmeni olabilecek şahısların okul öncesi eğitimi alanlardan seçilmesi, branşta uzmanlığın da bu dönemde önemsendiğini ortaya koymaktadır. Cumhuriyet Dönemi’nin ilk yıllarında anaokul öğretmenlerini yetiştirmeye yönelik eğitim kurumlarının kapatılması ve yaklaşık otuz yılı aşkın bir süre boyunca bu kurumların ihmal edilmesi okul öncesi eğitim adına olumsuz bir gelişme olmuştur. II. Meşrutiyet dönemindeki okul öncesi çalışmaları sadece açılan kurumlarla sınırlı kalmamıştır. Aynı zamanda bu kurumlarda yapılabilecek uygun eğitim öğretim faaliyetleri için çeşitli kaynaklar edinilmiş ve yurtdışından okul öncesi eğitime yönelik kitap vb. eserler Türkçeye çevrilmiştir.

Çevrilen bu kitaplardan Çocuk Bahçesi Rehberi kitabı incelenmiştir. Çocuk Bahçesi Rehberi’nde, en son 2006 yılında değiştirilen okul öncesi eğitim programının temel özellikleri olan esneklik, yaratıcılık, çocuğun özgürce deneyimler kazanmasına olanak sağlayan ortamlar, günlük yaşam deneyimleri ve çevre olanaklarının eğitim amaçlı kullanılması gibi özelliklere ulaştıracak zengin

etkinlik örneklerini içerdiği görülmüştür. Ayrıca kitabın ana temasını oluşturan “Merkezi Fikir” günümüz aktif öğrenme çalışmalarını hemen tüm boyutlarıyla kapsamaktadır. Ayrıca bu kitapta yaratıcı drama etkinlikleri Türk eğitim tarihinde dramanın eğitimde kullanımına dönük ilk örnekleri arasında gösterilebilir.

II. Meşrutiyet Dönemi Ana Mektep ve Sınıfı Nizamnamesinde yer alan yasal düzenlemeler Cumhuriyet Döneminde de devamlılıklarını sürdürmüşlerdir. II. Meşrutiyet Döneminde açılan darüleytamlar ve bu kurumlarda okul öncesi eğitime yönelik eğitimcilerin istihdam edilmesi gibi uygulamalar Cumhuriyet Döneminde de sürdürülmüştür.

II. Meşrutiyet Döneminde yayınlanan Ana Mektep müfredatı Cumhuriyet Döneminde yayınlanan okul öncesi eğitim programlarıyla; programın üç aşaması olan amaçlar, eğitim durumları ve değerlendirme boyutlarında karşılaştırılmıştı. Bu karşılaştırma sonucunda aşağıda belirtildiği üzere çeşitli çıkarımlarda bulunulmuştur.

Cumhuriyet Döneminde 1952 yılına kadar okul öncesi eğitime yönelik çalışmaların yapılmaması, II. Meşrutiyet Döneminde yapılan uygulamaların niteliklerini kaybetse de devam etmesini zorunlu kılmıştır. 1952 yılında geliştirilen okul öncesi programının eğitim etkinlikleri ve amaçlar açısından II. Meşrutiyet ana mektep uygulamaların etkisinde geliştirildiği görülmektedir. Fakat Cumhuriyetin ilk programı olan 1952 programında sağlık, beslenme konularına geniş ölçüde değinilmiştir. Bu durum 1923 – 1952 yılları arasında çocuk yuvalarının çocuk bakımı yönünde çalışmalarını sürdürmesinden kaynaklanmış olabilir.

1923 yılından 1953 yılına kadar okul öncesi eğitim kurumlarının kapatılması okul öncesi eğitimin gerek önemini anlaşılmasını gerekse yaygınlaştırma çalışmalarını olumsuz yönde etkilemiştir. Çünkü II. Meşrutiyet Döneminde yetiştirilen öğretmenler ilköğretime kaydırılıp, belli bir kesim dışında hiçbir resmi kurumda bu eğitim kademesindeki çocukların alınmamasına yönelik kesin yasal düzenlemeler çıkartılmıştır. Bu yasal düzenlemelerle okul öncesi eğitim kurumsal olarak yasaklar içine girmiştir. Bu durum okul öncesi eğitim

kademesinin öneminin günümüze kadar topluma yeterli boyutta benimsetilmeyişinin önemli nedenlerinden biri olarak değerlendirilebilir.

Sadece özel teşebbüslere bırakılan okul öncesi eğitim kurumlarında sınıf öğretmenlerinin çalıştırılması, resmi çocuk yuvalarına sadece çalışan anne babaların çocuklarının alınması, bu kurumlarda eğitimden ziyade bakım yapıldığına dair günümüze kadar devam eden bakış açısının yerleşmesine neden olmuştur

1989 yılından 2006 ya kadar program geliştirme ilkelerine uygun olarak geliştirilen okul öncesi eğitim programlarının hedef, eğitim durumları ve değerlendirme aşamalarından oluştuğu görülmektedir. Bu nedenle II. Meşrutiyet Dönemindeki müfredatın daha çok eğitim etkinlikleri, eğitim ortamları ve araç – gereçler açısından karşılaştırması yapılmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda geliştirilen bütün programlarda ele alınan etkinliklerin geneli 1914 Ana Mektep müfredatındaki etkinliklerle paralellik gösterdiği görülmektedir. Meşrutiyet Döneminde amaçlar ayrı bir başlık altında ele alınmasa da etkinliklerle ulaşılabacak sonuçlar incelendiğinde, bu sonuçların yine Cumhuriyet dönemi programlarındaki amaçlar arasında yer aldığı anlaşılmıştır.

II. Meşrutiyet Döneminde önerilen okul öncesi eğitim ortamları ile kullanılan materyaller, Cumhuriyet Dönemi okul öncesi eğitim kurumlarında geliştirilerek günümüze kadar kullanılmaya devam etmiştir. Görüldüğü üzere II. Meşrutiyet Döneminde yapılan ilk okul öncesi eğitim çalışmaları, kısa bir süre zarfında uygulanmış olsa da neredeyse Cumhuriyet Döneminin bütün uygulamalarında paralelliklerin görülmesi tesadüf değildir, diğer alanlarda olduğu gibi okul öncesi eğitim için de II. Meşrutiyet Dönemi Cumhuriyet Dönemi uygulamaları için kaynaklık ettiği söylenebilir.

1953'ten günümüze kadar yapılan Milli Eğitim Şuralarında ve Devlet Kalkınma Planlarında okul öncesi eğitime yönelik bir takım kararlar alınmasına rağmen bu kararların çoğu zaman kağıt üzerinde kaldığı istenilen amaçlara ulaşamadığı görülmüştür. Fakat son dönemlerde yapılan yaygınlaştırma

çalışmaları bu kurumlardan faydalanan öğrenci sayısında yeterli olmasa da önemli artışlar sağlamıştır.

Aile merkezli erken çocukluk eğitimine yönelik çalışmalara da, II. Meşrutiyet döneminde eğitilmiş anne yetiştirilmesi, kadınların eğitime yönelik eğitim kurumlarının kurulması bu anlamda önemli gelişmelerdir. Cumhuriyet Dönemi'nde okul öncesi eğitimi yaygınlaştırmaya yönelik uygulanan projelerle erken çocukluk eğitiminin, aile destekli sürdürülebilirliğiyle birlikte bu çalışmalara geç başlanması, aile destekli okul öncesi eğitiminde istenilen seviyeye ulaşılmasını zorlaştırmıştır. Bu konuda hedeflenen noktaya ulaşılmasının da zaman alacağı anlaşılmaktadır.

II. Meşrutiyet Dönemi eğitim çalışmaları, eğitim sistemine ve okul öncesi eğitime yönelik çalışmalara önemli yenilikler getirmiştir. Bu yeniliklerin uygulanması sürecinde savaşlar nedeniyle meydana gelen ekonomik ve siyasi sıkıntılara rağmen önemli çabalar ortaya konmuştur. Problemler bu çabaların amacına ulaşmasını önemli ölçüde engellemiştir. Bütün bu sıkıntılara rağmen II. Meşrutiyet Dönemi okul öncesi eğitimi çabaları, Cumhuriyet Dönemi eğitim sisteminin de bu eğitim kademesiyle tanışmasına rehberlik etmiştir. Hatta Cumhuriyet Döneminde okul öncesi eğitim uzun bir süre sadece II. Meşrutiyet Döneminde yürütülen çalışmaların ışığında varlığını devam ettirdiği söylenebilir.

6.1. ÖNERİLER

Okul öncesi eğitimin istenilen düzeye gelemeyişindeki nedenlerin, eğitimin tarihsel tecrübelerinden faydalanılarak irdelenmesi gerekmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarının önemsiz, sıradan bakım merkezi olmaktan kurtarılıp, nitelikli okul öncesi eğitimin verildiği kurumlar imajı kazanması gerekmektedir.

II. Meşrutiyet Döneminde okul öncesi eğitim çalışmaları için çeviri ve telif eserlerin Osmanlı alfabesinden Latin alfabesine dönüştürülmesi, dönemin eğitim sistemi ve uygulamaları için geniş bilgi ve değerli kaynaklar sağlayacaktır. Bu çalışmada kullanılan “Çocuk Bahçesi Rehberi” buna en güzel örnektir. Kitapta

kullanılan eğitim yöntem, teknik ve uygulamalar günümüz eğitim sistemi içinde yararlanılabilecek düzeydedir.

II. Meşrutiyet Dönemi ve öncesinde aile ve çocuk eğitimi uygulamaları yoluyla Batılılaşma çabalarının bir ürünü olarak aile içine kadar giren mürebbiyelerin ve bunların yürüttüğü eğitim uygulamalarına dönük belge ve bilgilerin toplanması Türk Çocukluk Tarihine önemli katkılar sunacaktır. Yine bu dönemde çocuklara yönelik yayınlar yapan yazar ve düşünürlerin hazırladığı çocuk şiir ve hikayelerinin derlenerek günümüz eğitiminin hizmetine sunulması olumlu ve gerekli bir çalışma olacaktır.

Okul öncesi eğitim programlarını geliştirme çalışmalarının en önemli sebeplerinden biri öğretmen uygulamaları ile programlar arasındaki farklılıklar olduğu görülmüştür. Bu nedenle uzmanlar ve akademisyenler tarafından program değerlendirme çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Eğitim denetçileri tarafından uygulama aksaklıkları takip edilmelidir. Bu amaçla hazırlanan program ve kılavuz kitaplarıyla yetinilmemeli bilgilendirme seminerleriyle, geçmiş tarihlerde örnekleri görüldüğü üzere amacı dışında yapılan uygulamaların ve yanlışların önüne geçilmelidir.

KAYNAKÇA

- AÇEV. (2003). “*Erken Çocukluk Eğitim Politikaları Yaygınlaşma, Yönetişim ve Yapılar Toplantısı Raporu*”. Ankara: Anne Çocuk Eğitim Vakfı Yayınları
- AÇEV, (2010). Anne Çocuk Eğitim Vakfı. <http://www.acev.org/> adresinden 10.10.2010 tarihinde edinilmiştir.
- Acun, S. ve G. B. Ertan. (1996). *Okulöncesi Eğitimi*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Adıvar, H. E. (1996). *Mor Salkımlı Ev*, Kalpaklı, M.; Türkgeldi, G. (haz.). İstanbul: CAN Yayın.
- Alkan, M. Ö. (2003) *İmpratorluk’tan Cumhuriyet’e Selanik’ten İstanbul’a Terakki Vakfı ve Terakki Okulları (1877-2000)*. İstanbul: Terakki Vakfı Yayınları
- Altın, H. (2008). “Ethem Nejat ve eğitim tarihimizdeki yeri”, *Turkish Studies International Periodical Fort he Languages, Literature and History of Turkish or Turcic*, s.3(4)
- Ak, M. (2006). II Meşrutiyet Dönemi’nde mesleki ve teknik eğitim okulları (1908-1918). *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Denizli
- Akçay, C. (2006). *Türk Eğitim Sistemi*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Akgül, E. (2003). *Fen ve Doğa Etkinlikleri*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları
- Akın, A. (2002). Satı Bey ve II. Meşrutiyet Dönemi’nde din eğitimi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya
- Akyıldız, N. (1997). *II Meşrutiyet Dönemi (1908-1918)*,Yayınlanmamış Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Tarih Bölümü: Konya
- Aksoy, Ö. (1968).*Osmanlı Devri İstanbul Sıbyan Mektepleri Üzerine Bir İnceleme*, İstanbul: İsmail Akgün Matbaası
- Aksoy, Ayşe. (1994). *Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Yönetim*. Ankara: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Yayınları
- Akyüz, Y. (1997). Türkiye’de Anaokullarının Kuruluş ve Gelişim Tarihçesi. Onur, B. (edt.) *I.Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi 6 – 8 Kasım 1996*. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No:1

- Akyüz, Y. (1998) Cumhuriyetin başında Türk çocuğunun yaşam ilkelerine ilişkin orijinal bir belge ve bazı yabancı örnekler. *II Ulusal Çocuk Kongresi Bildirileri 4-6 kasım 1998*. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No:2
- Akyüz, Y. (2004) “Anaokullarının Osmanlı’da ilk programları ve ders uygulamaları ile yaratıcı dramının ilk izleri”. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*.S.24 <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/index-arsiv1.htm> adresinden 10.07.2010 tarihinde edinildi.
- Akyüz, Y. (2009). *Türk Eğitim Tarihi M.Ö 1000-M.S.2009* Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Aral, N. (2001) “Okul Öncesi Eğitimin Yaygınlaştırılmasında Farklı Modeller” *Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Meslek Yüksek Okulu Anaokulu/Anasınıfı Öğretmen El Kitabı*, İstanbul
- Aral, N; Kandır,A;Yaşar,M.C. (2002). *Okul Öncesi Eğitimde Farklı Yaklaşımlar Okul Öncesi Eğitim ve Okul Öncesi Eğitim Programı (2. baskı)*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları
- Atuf, N.K. (1930). *Türkiye Maarif Tarihi Hakkında Bir Deneme*, Muallim Ahmet Halim Kütüphanesi
- Aytaç, K. (1992). *Avrupa’da Eğitim Tarihi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları No: 58
- Aytaç, K. (1988) *Avrupa Eğitim Tarihi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fak.Vakfı Yayınları
- Aytaç, K. (1976) *Çağdaş eğitim akımları (Yabancı ülkelerde)*, Ankara: D.T.C. Yayınları
- Balcı, S. (2000). II Meşrutiyet Dönemi’nde İkdam Gazetesi (1908-1918), *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara
- Ball, C. (1994). *Start Dight: The Importance Of Early Learning*, London: (ERIC) Royal Society For The Encouragement Of Arts, Manufactures and Commence
- Blackstone, T. (1970) . Pre – School Education in Europe. *Education Resources Information Center*.http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=ED047779&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED047779 adresinden 04.02.2010 tarihinde erişilmiştir.

- Başal, A. (1998). *Okul Öncesi Eğitime Giriş*, Bursa: Uludağ üniversitesi güçlendirme vakfı, yayın no: 126 VİPAŞ yayınları
- Başal, H.A. (2005). *Okul Öncesi Eğitim*. İstanbul: MORPA Kültür Yayınları Ltd. Ş.
- Bakırcı, N. (2007). Niğde folklorunda çocuk oyunları, *Milli Folklor* S.76
- Batır, B. (2007). İkinci Meşrutiyet'ten Tevhid-i Tedrisat'a Türkiye'de ilköğretim (1908-1924). *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul Üniversitesi. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü: İstanbul
- Baymur, F. (1987). *Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri*, Ankara: UNESCO Milli Komisyonu Yayınları
- Bayraklı, B. (1989). *İslam'da Eğitim*. İstanbul: Marmara Ün. İlahiyat Fak. Yayınları
- Bayraktar, F. (1989). *İslam Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münasebetleri*. İstanbul: Marmara Ün. İlahiyat Fak. Yayınları,
- Bekman, S. (2000) A fair Chance: An evaluation of the mother – mother child education program, İstanbul: MOCEF
- Berker, A. (1945). *Türkiye'de İlk Öğretim*. Ankara: Maarif Basımevi
- Berkes, N. (1966). *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, İstanbul: İstanbul Matbaası
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Çağlar, D. (1973). Türkiye'de Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Eğitimlerine Genel Bir Bakış. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 6 (1).
- Çetinkaya, C. (2006). Türkiye'de okul öncesi eğitimin tarihsel gelişimi ve bugünkü durumu. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul
- Çınar, S. (2005). Eskişehir eğitim tarihi (1876 – 2004). *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir.
- Dağ, M.; Öymen, H. R. (1977). *İslam eğitim tarihi*. Ankara: MEB. Yayınları
- Dall, F. (1997) “Temel Eğitimin Yaygınlaştırılması Ve Kalitenin Artırılmasında Okul Öncesi Eğitimin Önemi” *I.Ulusal Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi*.

- David, M. (1993). *Mothers and education: Inside out? Exploring family – education policy and experience*, ERIC. New York: St Martin's Press
- Demiral, Ö. (1989). *Ülkemizde okulöncesi çağındaki çocuklarının eğitimlerinin gereği ve yaygınlaştırılmasına yönelik çözüm önerileri*. İstanbul: Ya- Pa Yayınları
- Demirel, Ö. (2007). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara. Pegem-A Yayıncılık
- Diamond, A; Steven W.; Thomas, J. And Munro, S. (2008). Preschool program improves cognitive control, *NIH Public Access Authot Manuscript, Accepted for Publication in Peerreviewed Journal*, 318(5855); 1387-1388 [http:// www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc](http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc) 12.12.2009 tarihinde edinildi.
- Dinç, B. (2002). Okul öncesi eğitimin 4-5 Yaş çocuğunun sosyal gelişimin etkileri konusunda öğretmen görüşleri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi*, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Eskişehir
- Dinçer, Ç. (2005). Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular “Çocukların yaşam değişikliklerine uyumu” İstanbul: MORPA Kültür Yayınları Ltd. Ş.
- Dinçer, F. (2007). Kazım Nami Duru hayatı, eserleri ve Türkçe öğretimine katkıları, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara
- DPT, (2000). *Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001 - 2005)*, Ankara: <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan8.pdf> adresinden 10.05.2010 tarihinde edinildi.
- DPT, (2005). Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007 – 2013) Ankara: <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan9.pdf> adresinden 10.05.2010 tarihinde edinildi.
- DPT, (1989). Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990 – 1994), Ankara: <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan6.pdf> adresinden 10.05 2010 tarihinde edinildi.
- DPT, (1985). Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985 – 1989). Ankara: <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan5.pdf> adresinden 10.05.2010 tarihinde edinildi.
- DPT, (1979). Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979 – 1983). Ankara: <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan4.pdf> adresinden 10.05.2010 tarihinde edinildi.

- DPT, (1972). Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973 – 1977). Ankara: <http://ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan3.pdf> adresinden 10.05.2010 tarihinde edinildi.
- Durakoğlu, A. (2010). Montessori metodunda okuma ve yazma eğitimi, *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*. Yıl:11, 5 (20)
- Duman, T. (1992). Osmanlıda öğretmen yetiştirme sistemi, *Osmanlı Ansiklopedisi*. İstanbul
- Duru. K.N. (1957). *İttihat ve Terakki Hatıralarım*. İstanbul: Sucuoğlu Matbaası
- Duru, K. N. (1331/1913). *Çocuk Bahçesi Rehberi*. İstanbul: Matbaa-iAmire
- Egemen, B. (1965). *Terbiye İlminin Problemleri ve Terbiye Felsefesi*, İstanbul
- Erkal, M.E. (1983). *Sosyoloji (Toplum Bilimi)*, Ankara
- Erkunt, N. (1966). Okul öncesi eğitimi ile ilgili uygulamalı çalışmalar. İstanbul: Milli Eğitim BasımEvi
- Ergin, O. N. (1977). *Türkiye Maarif Tarihi*, İstanbul: Eser Neşriyat
- Ergün M. (1996) “İkinci meşrutiyet devrinde eğitim hareketleri (1908-1914)” Ankara: Ocak Yayınları
- Ertürk, S. (1986). *Türkiye’deki Bazı Eğitim Sorunları Üzerine Düşünceler*, Ankara: Yelkentepe Yayınları
- Erişen, Y.; Güleş, F. Montessori materyallerinin tasarım özelliklerinin değerlendirilmesi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s.18
- Espinosa, L. M. (2003). High-Quality Preschool: Why we need it and what it looks like, (NIEER National Research) İnstitute for Early Education <http://nieer.org/researches/factsheets/1.pdf> 02.09.2010 tarihinde edinildi.
- EURDIYCE/ERUYBASE, (2008). *Organisation of the Education System in France*.http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/FR_EN.pdf adresinden 06. 08. 2010 tarihinde edinildi.
- EURDIYCE/ERUYBASE, (2008b). Organisation of the education system in the United Kingdom – England, Wales and Northern Ireland. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/UN_EN.pdf adresinden 10.01.2010 tarihinde edinildi.

- EURDIYCE/ERUYBASE, (2009). *Organisation of the Education System in Italy*.http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/FR_EN.pdf adresinden 06. 08. 2010 tarihinde edinildi.
- EURDIYCE/ERUYBASE, (2009b). *Organisation of the Education System in Germany*.http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/FR_EN.pdf adresinden 06. 08. 2010 tarihinde edinildi.
- EURYDIYCE, (2010). National system overviews on education in Europe and ongoing reforms ITALY. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/national_summary_sheets/047_IT_EN.pdf adresinden 02.03.2011 tarihinde edinilmiştir.
- EURYDIYCE, (2010b). National system overviews on education in Europe and ongoing reforms GERMANY. http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/national_summary_sheets/047_IT_EN.pdf adresinden 02.03.2011 tarihinde edinilmiştir.
- EURYDICE / CEDEFOP, (2010). Structures of Education and Training System in Europe United Kingdom – England http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/structures/041_UKEngland_EN.pdf adresinden 03.02. 2011 tarihinde edinilmiştir.
- Ferreira, C. (2006). *Montessori yaklaşımı nedir? 0 -6 Yaş Döneminde Alternatif Eğitim Modelleri Sempozyumu*, İstanbul: Kamer Vakfı Yayınları
- Fikret, H. (1934) *Muasır Terbiye Ülküleri ve Terbiyede Yenilikler*. İstanbul: Marifet Matbaası
- Goutard, M. (1993). *Preschool education in France*, in David T. (ed.) *Educational Provision for our Youngest Children : European Perspectives*. London: Paul Chapman.
- Gurbetoğlu, A. (1995). Eğitim açısından Gazali'nin ilim ve metot anlayışı, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Van
- Gurbetoğlu, A. (2007). II. Meşrutiyet Dönemi'nde yayınlanan çocuk dergilerinin eğitim açısından incelenmesi, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara
- Güler, D.S. (2001). 4-5 ve 6 yaş okulöncesi eğitim programlarının değerlendirilmesi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Güneş, İ. (2001). Türk Parlamento Tarihi: TBMM V. Dönem (1935 – 39). Cilt: II. Ankara: TBMM Basımevi Müdürlüğü.
- Gürkan, T. (2006). Okul öncesi eğitim programı, 2006 (36-72 aylık çocuklar için), *Çoluk Çocuk Dergisi*, s.65 Ankara: Kök Yayıncılık
- Hakkı, İ. (1930), *Umumi Pedagoji* , İstanbul: Milliyet Matbaası
- Heywood, C. (2003). *Baba Bana Top At Batı'da Çocukluğun Tarihi*. İstanbul: Kitap Yayınevi
- Humpreys, T. (1988). *Çocuk Eğitiminin Anahtarı : Özgüven* (2. Basım) Çev. Tanju Anapa. İstanbul: Epilson Yayıncılık
- İz, F. (1996). Eski Türk Edebiyatında Nesir, Anakar: Akçağ Yayıncılık
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1993). Başarı ailede başlar. İstanbul: YA – PA Yayınları
- Kandır,A. (2006). Çocuk Gelişiminde Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının Yeri ve Önemi, *Milli Eğitim Dergisi*, s.131
- Kantarcıoğlu, S. (1974). *Ana Okulları Örgütü*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- Kantarcıoğlu, S. (1975). *Anaokullarında Metot ve Öğrenim*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Kartal, H. (2005). “Okul öncesi eğitimin Fransa’daki tarihsel gelişimi ve bugünkü durumu”. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (2)
- Kocabaşoğlu, U. (1985). *Kendi Belgeleriyle Anadolu’daki Amerika*, İstanbul: Aybay Yayınları
- Koçak, N. (2001). Erken çocukluk döneminde eğitim ve Türkiye’de erken çocukluk eğitiminin durumu, “*Milli Eğitim Dergisi*” S.151, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/151/kocak.htm> adresinden 02.09.2010 tarihinde erişilmiştir.
- Koçer, H.A. (1980). *Eğitim Tarihi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları
- Koçyiğit, S. (2007). Farklı ülkelerde okul öncesi eğitim kurumlarının gelişimi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Atatürk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum
- Koçyiğit, S. Ve Kayılı, G. (2008). *Montessori eğitimi alan ve almayan anaokulu öğrencilerinin sosyal becerilerinin karşılaştırılması*.

http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/articles/2008/20/SKOCYIGIT-GKAYILI.PDF adresinden 12.04.2010 tarihinde edinildi.

- Kodaman, B. (1988). *Aptul Hamit Devri Eğitim Sistemi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları
- Konaklı, N. “Kalkınma planlarında ve yıllık programlarda okulöncesi eğitim”, YA – PA 8.Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırma Semineri Kitabı, Bursa: YA – PA Yay.
- Köprülü, F. (1984). *Osmanlı Devletinin Kuruluşu*. Ankara. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları
- Kuday, F. S. (2007). Aile destekli kurum merkezli eğitim alan ve hiç okul öncesi eğitimi almayan 3 -6 yaş çocukların bilişsel gelişimlerinin karşılaştırılması, *Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi*. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul
- Kurnaz, Ş. (1990). *Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını*, İstanbul: MEB. Yay.
- Larose, F. ; Terrise, B.; Bedard, j.; Karsenti, T. (2001). “Preschool education training: Skills for Adapting to a changing society” *Quebec City. Pan – Canadian Education Research Agenda (PCERA) Symposium*, Teacher and Educator Training. Current Trends and Future Directions, Université Laval
- MEB, (1952). *Ana Okulları Programı ve Yönetmeliği ile Ana Okullarına Öğretmen Yetiştirme Kursu Geçici Programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- MEB, 1971. *Anaokulları Kılavuzu 1969*, İstanbul :Milli Eğitim Basımevi
- MEB, (1989). Okul öncesi eğitim programı, *Tebliğler Dergisi*. 52 (2293). Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- MEB, (1990). *Okulöncesi Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- MEB, (1990b). *Okulöncesi Öğretmen Kılavuz Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- MEB, (1993) . MEB Talim Terbiye Başkanlığı Genel Sekreterliği, Okul Öncesi Komisyon Raporu. Eğitim Şurası. Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- MEB, (1994). *Kreş, Anaokulu, Anasınıfı Programı*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- MEB, (2003). *36 -72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitim Programı*, Ankara: Milli Eğitim Basımevi

- MEB,(2004), Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği, http://oogm.meb.gov.tr/mevzuat/okul_onesi_yonetmelik_son.pdf, adresinden 10.05.2010 tarihinde edinilmiştir.
- MEB, (2006). *Okul Öncesi Eğitim Programı (36 – 72 Aylık Çocuklar İçin)*. İstanbul: Duru Yayıncılık
- MEB, (2006b). *Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin) Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yay.
- MEB, 2010. <http://oogm.meb.gov.tr/> adresinden 02.03.2010 tarihinde edinildi.
- MEGEP, (2009). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Türkçe Dil Etkinlikleri*. Ankara: http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/modul_pdf/141EO0023.pdf adresinden 10.10.2010 tarihinde edinilmiştir.
- MEGEP, (2009b). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmaları*. Ankara. http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/modul_pdf/141EO0025.pdf adresinden 10.10.2010 tarihinde edinilmiştir.
- Meydan, S. (1990). “Okulöncesi eğitimin tarihi gelişimi”, YA – PA Okulöncesi Eğitim Semineri, İstanbul: YA – PA Yay.
- MFV, (1934) *Yeni Mektebin Ders Vasıtalarından Kum*, İstanbul: Devlet Matbaası
- Montessori, M. (1997). *Çocuk Eğitimi “Montessori Metodu”*. (5. Basım) Çev. Güler Yücel. İstanbul: Özgür Yayınları
- IV. ME Şurası, (1991). T.C. MEB. IV. Milli Eğitim Şurası, Ankara: Milli Eğitim Yay.
- V. ME Şurası, (1991) T.C. MEB. V. Milli Eğitim Şurası, Ankara: Milli Eğitim Basımevi
- VII. ME Şurası, (1961). T.C. MEB. VII. Milli Eğitim Şurası, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yay.
- VIII. ME Şurası, (1970). T.C. MEB. VII. Milli Eğitim Şurası, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi
- IX. ME Şurası, (1975). T.C. MEB. VII. Milli Eğitim Şurası, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi
- X. ME Şurası, (1981). T.C. MEB. VII. Milli Eğitim Şurası, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi

- XI. ME Şurası, (1982). T.C. MEB. VII. Milli Eğitim Şurası, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi
- XII. ME Şurası, (1991). T.C. MEB. VII. Milli Eğitim Şurası, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi
- XIII. ME Şurası, (1991). T.C. MEB. VII. Milli Eğitim Şurası, İstanbul: M.E.GS.B. Yayınları.
- XIV. ME Şurası, (1993). T.C. MEB. VII. Milli Eğitim Şurası, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yay.
- XV. ME Şurası, (1996). T.C. MEB. VII. Milli Eğitim Şurası, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi
- XVII. ME Şurası, (2007). T.C. MEB. XVII. Milli Eğitim Şurası, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Nişancı, A. (1977). "Türkiye’de okulöncesi eğitimin tarihi gelişimi ve bugünkü durumu" *Okulöncesi Eğitimi Unesco Türkiye Milli Komisyonu*, Ankara
- Nurdoğan, A.M. (2005). Osmanlı modernleşme sürecinde ilköğretim (1869 – 1922), *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul
- Oğuzkan, S. ve Oral, G. (1992) . *Okul Öncesi Eğitimi*. İstanbul: MEB Basımevi
- Oğuzkan, Ş. ; Oral, G. (1995) *Okulöncesi Eğitimi*, Ankara: A.Ü Eğitim Fakültesi Yay.
- Oğuzkan, Ş. Oral, G. (2003). *Okulöncesi Eğitimi*. İstanbul: MEB Yayınları
- Oğuzkan, F. (2003). *Okul Öncesi Çocuk Bakımı ve Eğitimi*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yay.
- Oktay, A. (1989). Türkiye’de Okulöncesi Eğitim. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Sempozyumu Bildirileri*. Malatya
- Oktay, A. (1999). "Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimin Tarihsel Gelişimi" *Cumhuriyet ve Çocuk II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri*. Edt. Onur, B. Ankara: Çocuk Kültürü Araştırma Uygulama Merkezi Yayınları No:2
- Oktay, A. (2005) *Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular*, İstanbul : Morpa Kültür Yayınları Ltd. Ş.

- Okur, H. (2001). Entelektüel bir eğitim lideri olarak Emrullah Efendi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Osman Gazi Üniversitesi., Sosyal Bilimler Enstitüsü: Eskişehir
- Öcal, M. (1980). Amin Alayı, DİA. Cilt:III.
- Örs, H. (1950. Modern Ana Okulları, İstanbul: Pedagoji Cemiyeti Yayınları
- Ötem, T. (1986). SSYB Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Kuruluşlarında okul öncesi eğitimi ve yaygınlaştırma çalışmaları, 4. YA – PA Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırma Semineri *Kitabı*, Ankara: YA – PA Yay.
- Özgülük, G. (2006). Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan tam ve yarım günlük eğitim programlarına göre 5-6 yaş grubu çocukların sosyal ve duygusal gelişiminin incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İstanbul
- Özgür, İ.N. (1956). *Bugünün Ana Okulları*, Ankara: Maarif Basımevi
- Özkan, S. (2008). Türkiye’de Darüleytamların gelişimi ve Niğde darüleytamı, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*.
- Özsoy, H. (1996). *Kayseri Amerikan Misyoner Faaliyetleri ve Talas Amerikan Koleji*, Kayseri: Talas Belediyesi Kültür Yayınları
- Öztürk, C. (1996). *Atatürk Devri Öğretmen Yetiştirme Politikası*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi
- Öztürk, F.; Öztürk, D. (2007). Okul öncesi eğitimde çocuk gelişimi ve psikolojisi dersine yönelik ilk çalışmalar – Ana Mektebi Öğretmenleri İçin Bir Kitap Örneği-, *İlköğretim Online* 6 (1). [http:// ilkogretim- online.org.tr](http://ilkogretim-online.org.tr) adresinden 02.04.2010 tarihinde edinildi.
- Özyüksel,G. (1984). Frobel’i anarken, *Okul Öncesi Eğitim Dergisi*. 16 (27)
- Pollad, M. (1996). *Maria Montessori*. Singapur: İlkaynak Yayınevi
- Postman, N. (/1995). *Çocukluğun Yok Oluşu*. Çev. İnal, K. Ankara: İmge Kitapevi
- Poyraz, H. Dere, H. (2003). *Okulöncesi Eğitiminin İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Pusci, L. (1993). “Preprimary education in İtaly”. David, T. (edt). *Educational Provision for Our Youngest Children: European Perspectives*. London: Paul Chapman Publishing Ltd.
- Sabah Gazetesi, 9 Eylül 1911

- Sakaoğlu, N. (1985). "Eğitim Tartışmaları". *Tanzimattan Cumhuriyete Türkiye Ansiklopedisi*. Cilt:2 İstanbul: İletişim Yayınları
- Satı, M. (2002). *Eğitim ve Toplumsal Sorunlar Üzerine Konferanslar*, Kafadar, O; Öztürk, F. (Haz.), Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri
- Schrader, H.; Oberhumer, P. (1993). "Early childhood education and care in Germany". David, T. (edt.) *Educational Provision for Our Youngest Children: European Perspectives*. London: Paul Chapman Publishing Ltd.
- SÇHEK. (1996). Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ve Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik, http://www.shcek.gov.tr/userfiles/pdf/Ozel_Kres_Kurulus_Degisiklik.pdf 13.07.2010 tarihinde edinildi.
- Serderoğlu, A. (1978). İhya-u Ulumiddin (imam Gazali, 4 Cilt 1.h.m). İstanbul: Hikmet Neşriyat
- Seyrek, H.; Sun, M. (1999). Okulöncesi Eğitimde Oyun. İzmir: Müzik Eserleri Yayınları
- Sözer, E. (2000). *Okul Öncesi Eğitime Öğretmen Yetiştirme, Okul Öncesi İlke ve Yöntemleri*. Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Yayınları
- Tan, M. (1982) "Çağlar boyunca çocukluk". <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/dergi/dergiler> adresinden 11.11.2009 tarihinde edinildi.
- Taptık, N. (1992). Erken çocukluk eğitiminde ev merkezli eğitim, 1992 Yapa Semineri. İstanbul: YA – PA Yayınları
- T.D.V.İ.A., (1993). Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi c.8.
- Tedrisat – 1 İptidaiye Kanun – 1 Muvakkati, (1913). Düstur, İkinci Tertip. Cilt.V.
- Temel, F. (2003). "Aile eğitim modeli: Dünya'da ve Türkiye'deki uygulamalar". Erken Çocukluk Eğitimi Politikaları Yaygınlaşma, Yönetişim ve Yapılar Toplantısı Raporu. Ankara. http://www.7cokgec.org/files/ece_politikalari_raporu.pdf adresinden 02.03.2010 tarihinde edinildi.
- Tekeli, İ. (1980). "Osmanlı İmparatorluğu'ndan günümüze eğitim kurumlarının gelişimi". *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*. Cilt:3. İstanbul: İletişim Yayınları
- Tos, F. (2001). *Çocuğun Gelişiminde Okul Öncesi Eğitim*, İstanbul: Kariyer Yayıncılık İletişim, Eğitim Hiz. LTD. ŞTİ.

- Tuğrul, B. (2005) Çocuk gelişiminde anaokulu eğitimin önemi, *Bilim ve Akıl Aydınlığında Bilim Dergisi*, S:62. web:<http://yayimnmeb.gov.tr/dergiler/say162> adresinden 18.05.2009 tarihinde edinildi.
- Turan, E. ; Şahin. F. (1994). “İngiltere’de okul öncesi eğitim”. *10. YA – PA Okul Öncesi Semineri*, Ya –Pa Yayınları
- Tümay, S.B. (Ty.). *Türkiye’de Kreş ve Anaokullarının Gelişimi*, Ankara
- Türker, H. K.(2008). II Meşrutiyet Devri eğitim hareketleri ve günümüze yansımalar, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Konya
- Uçuk, C. (1998). *Bir İmparatorluk Çökerken*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Ulçay, S. (1983). *Okulöncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurumlarında Yıllık Program*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- Uluç, F.Ö. (2003). “*Kitle iletişim araçlarıyla eğitim*” Erken Çocukluk Eğitimi Politikaları Yaygınlaşma, Yönetişim ve Yapılar Toplantısı Raporu. Ankara. http://www.7cokgec.org/files/ece_politikalari_raporu.pdf adresinden 02.03.2010 tarihinde erişilmiştir.
- Ural, M. (1986). Ülkemizde okul öncesi eğitimin yeri ve önemi, *4. YA – PA Okul Öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırma Semineri*, Ankara: YA – PA Yay.
- Ural, O. (2005). *Okul Öncesi Eğitim Ve Aile Katılımı*, Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları
- Ural, O. ; Ramazan, M. O. (2007). Türkiye’de okul öncesi eğitimin dünü bugünü. Özdemir, S.; Bacanlı, H.; Sözer, M. (edt.). *Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Sistemi*. Türk Eğitim Derneği, Adım Ajans
- U.S. (National Research Council), (2001). *Eeger Learn Educating Our Preschooles*, Whashington: DC National Academy Press
- Uyanık, E. (2000). II Meşrutiyet Dönemi eğitim sisteminde politika-teşkilatlanma ve teftiş çalışmaları, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara
- Uysal, T., Dirik, N., Kaya, İ., Cinkılıç, K., Parlakyiğit, Y., Akyürek, G. (1984). *Okul Öncesi Eğitim Rehberi*, İzmir: İzmir İli Milli Eğitim Müdürlüğü Yayınları No:3
- Ülken, H. (1967). *Eğitim Felsefesi*. İstanbul:

- Yazar, A. (2007). 1914 – 2006 Okul öncesi eğitim programlarında yaratıcılığın incelenmesi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum
- Yaktı, Ö. (2008). 1908-1913 arası dönemde Osmanlı Devleti'nde kurulan yatılı okullar ve özellikleri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara
- Yaşar, Ş. (2004) *Okul Öncesi Eğitiminde Bilgisayar Öğretimi*, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları
- Yavuzer, Haluk (1998). *Çocuğunuzun ilk altı yılı*. (2. Basım). İstanbul : Remzi Kitabevi
- Yavuzer, H. (2005). Aile eğitimi ve aile katılımı. Oktay, A.; Unutkan, Ö. (edt). *Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular*. İstanbul: MORPA Kültür Yayınları Ltd. Şt.
- Yıldırım, A. Şimşek, H. (2005) Nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınevi
- Yıldırım, M.C. (2008). Avrupa birliği ülkelerinde ve Türkiye'de okul öncesi eğitim "*Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*" 7 (25) S.91-110 www.esosder.org adresinden 17.05.2010 tarihinde erişilmiştir.
- Yıldırım, S.S. (2009). Özel eğitimde kullanılan alternatif programlar (Montessori Yaklaşımı), *Türk Bilim Araştırma Vakfı Bilim Dergisi*. 2 (1).
- Yılmaz, N. (1999). Anaokulu Öğretmeninin Rehber Kitabı, İstanbul: YA – PA Yay.
- Yılmaz, N. (2003). *Türkiyede Okul Öncesi Eğitim Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar* . İstanbul: Morpa Kültür Yayınları
- Zembat,R.(1992) Okul öncesi eğitim kurumlarında yönetim ve yönetici özellikleri. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi, İstanbul Kongresi: Ankara

Arşiv Belgeleri

DAGM Osmanlı Arşivi, 1223. 12.6.6. 1335/Ca.3.

DAGM Osmanlı Arşivi MF, 1204. 46. 4.4. 1333/5/16

DAGM Osmanlı Arşivi İ..HUS, 89. 1319/Ra-36. 1319/Ra/22

BEO.1687.126472.1319/Ra/23

DAGM Osmanlı Arşivi MF.MKT, 569. 39. 1319/Ra/28

DAGM Osmanlı Arşivi. MF. MKT, 1223. 12. 6.6.1335 /Ca/8

DAGM Osmanlı Arşivi. MF. MKT, 1227. 82.1.1.1335/N/14

İnternet Adresleri

<http://www.shcek.gov.tr/>

<http://ttkb.meb.gov.tr/surular.aspx>

http://www.byegm.gov.tr/docs/60_Hukumet_prog.pdf

<http://www.meb.gov.tr/istatistik/>

<http://www.memurlar.net/> (Anadolu Ajans)

EKLER

Ek: 1. Anaokulları ve anaokulu öğrencilerine ait resimleri

II. Meşrutiyet Döneminde Çocuk Bahçesi (Anaokulu) öğrencileri

Cumhuriyet'in ilk yıllarına ait çocuk bahçesi (Anaokulu)

HAZIRLIK SINIFI BİNAMIZ

8, Afsrin Sana!

1984 Yılı Özel İnci Abla Anaokulu Fotoğrafları

Ek: 2. Kitabın kapağı

Ek: 3. Buğday Konulu Resim

فروبهل : والده صاحبہ لری [۱]

Ek: 4. Hikaye

Buğday Tanesi İle Başağın Hikayesi

Hasat zamanıydı küçük büyük herkes tarlalarda çalışıyordu. Her tarafta orakçılar ve yüklenmekte olan arabalar, demetleri bağlayan kadınlar yerde kalmış başakları toplayan çocuklar görülüyordu. Yarısı biçilmiş güzel bir buğday tarlasının yakınında işlenmemiş bir tarla vardı ve buğday tarlasının yanında toprak bir tepciğe benzer bir şey bulunuyordu. Yalnız bunu köstebek yapmamıştı. Fakat bir köstebek yuvasına benziyordu. Yalnız biraz daha büyüktü yaklaştıkça ve yakından bakıldıkça canlı gibi görülüyordu. Orda yüzlerce binlerce küçük kara hayvancıkların öteye beriye koştuğu ve iş zamanında etrafında dönüp dolaştığı görülüyordu. Bu küçücük hayvancıklar hakikatten hareketliydi. Yanındaki buğday tarlasında çalışan insanlar gibi çalışıyorlardı. Onlar da aynı işi yapıyordu. Karınca yuvasından buğday tarlasına giden ince bir yol vardı. Bu yol üzerinde iki sıra ile buğday tarlasına gidip gelen karıncalar görülüyordu. Yuvalarına, ambarlarına onlarda hasatlarını yapıyorlardı insanlar gibi. kışlık yiyeceklerini tedarik ediyorlardı. Fakat bizonlarla beraber ambarlarına girebilmiş olsaydık çok meraklı bir şey görürdük.

Karıncalardan her biri getirdiği taneyi diğerlerinin yanına koymadan evvel bir ucun ısırır ki o uçta tohumun özü bulunur. Niçin böyle yapıyorlardı? Özü öldürmek için evet özü alınınca artık buğday tanesi olur. bir daha canlanamaz filiz veremez küçücük bir karınca kendisinden daha büyük daha şişman bir buğday tanesini taşıyordu iki defa yükü ile beraber devrilmişti. Fakat her defasında cesaretini kaybetmeksizin tekrar kalkıyor ve yoluna devam ediyordu. Nihayet yuvanın üzerine geldi içeriye gireceği sırda derin bir gürültü oldu. Sanki gök gürledi. Kendi kendine; zavallı öldü” dedi. O anda var olan yuva karancılardan yiyecekleri yumurtalarıyla beraber devrildi, darmadağınık etrafa saçıldı bizim küçük karıncamız da bir tarafa ağır yükü de bir tarafa düştü.

Uzaklaştıkça devam eden bu gürültü nerden geliyordu. İki büyük öküzün çektiği ve bir küçücük çocuğun ittiği sabandan geliyordu. Bir anda saban bütün yuvayı tahrip etmiş buğday tanesinde büyük bir sabanın açtığı çukur içine fırlatmıştı. Zavallı buğday tanesi orada yalnız başına kalmış düşünüyordu. Bari küçük karınca gelip beni arsa burada arkadaşımından uzak yalnız başıma kalacağıma karıncanın beni ısırmasını tercih ederim. Fakat karınca gelmedi; uzaklara ta uzaklara kaçıp kurtulmuştu ve o gözler saban ile buğday tanesine ilişirken öküzlerden biri ağır ayağıyla buğday tanesinin üzerine bastı. Ve aniden toprağın içerisine soktu. Şimdi artık karanlığın içinde sıkışa kaldı. Ve kendisini o kadar zavallı ve o kadar güçsüz hissetti ki ölmeyi kurdu ve uykuya daldı. Yeryüzünde neler olduğunun farkına varmaksızın geceli gündüzlü bir çok zaman uyudu. Bereket versin yeryüzünde değildi zira kış gelmişti. Pek ziyade soğuk vardı. Ortalık donuyordu. Eğer o öküz onu o kadar derin yere sokmamış olsaydı buğday tanesi mutlaka olmuş olurdu. Sabanın açtığı çukurda uykuya dalan buğday tanesi kıştan evvel neler olduğunu görmemişti. Sabandan sonra bir adam omzuna bağlı bir torbadan bir miktar buğday alarak ve avuç dolusu yere saçarak geçtiğinde görmemişti. Sonra ordan tırmık geçmiş bu buğdayları kendisinin üzerine çıkarmıştı. Bunları görmemiş olduğu için kendisi pek yalnız sanıyor, kederleniyor uykusuna devam ediyordu.

Fakat nihayet bir sabah küçücük vücuduyla uyandı. Ve kendi kendine içimde bir hareket var, bir takım kuvvetler hissediyorum. Artık ölmek istemiyorum; bilakis yaşamak istiyorum ama beni ezen bu sefil toprak altında ne yapmalı dedi; “aniden birisinin kendisine gayet yavaş sele şu sözleri söylediğini işitir gibi oldu. “Evet kuvvetin var, sen uyurken ve acınırken biri sana o kuvveti verdi. Şimdi o kuvveti kullanmak, çalışıp çabalayarak bu girdaptan kurtulup çıkmak sana bağlı.

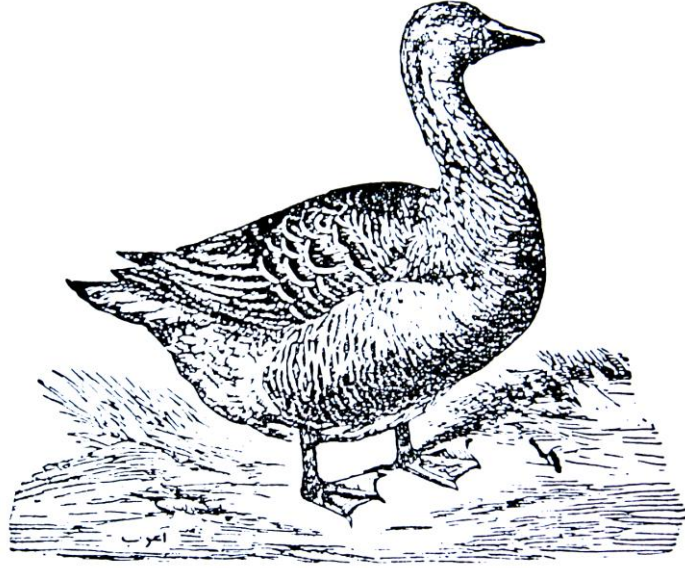
Buğday tanesi; “Fakat nasıl çıkacağım” diye cevap vereceği sırada iki küçük ayağı olduğunu hissetti. Derhal onları yere daldırdı ve küçük başıyla üstünü örten toprağı itmeye başladı. Kendi kendine “bundan bana bir zarar gelecek, bu kadar toprağı asla kaldıramayacağım” dedi. Tam o sırada başının üzerinde sert ve

salgın küçücük sivrilik duydu. Bununla toprağı delmenin kolay olacağını derhal anladı. Acındığına ve ümitsizliğine utandı. Artık mırıldanmamaya ve acınmamaya ve belki şikayet etmeksizin hareket etmeye ve çalışmaya karar verdi. Bu kararı verince kendisinde bir sevinç duydu ve azimle çalışmaya koyuldu. Küçük kökleri kendisi besledi. Ona kuvvet veriyordu ve daima bütün kuvvetiyle toprağı itmeye çalışırken günün birinde bütün o ağırlıktan kurtulup sıyrıldı; toprağın üzerinde serbestçe sallandığını hissetti. Kendisini muhafaza eden küçük başlığı kaldırarak etrafına bakına bildi.

Ne şaşılacak şey! Yanında ve etrafında tek mil etrafına kendisine benzeyen bir çok küçük arkadaşlar vardı; yalnız onlar kendisinden daha büyük ve daha kuvvetliydi çünkü onlar kendisi kadar derine gömülmemişlerdi. Yanındakilerden “nereden geliyorsun?” “geç kalmışsın” denildiğini işitti. O da başına gelenleri anlattı. Bu sırada bir tarla kuşu “ne gevezeleşiyorsunuz! Sanki buraya bütün başaklar eğlenmeye gelmişler. Haydi bakalım çabuk büyüyünüz, benim yuvamı yapmam lazım eşim yumurtaların üzerinde yatarken onu korumamız lazım” başaklar büyümeye yükselmeye başladılar, çiçeklendiler, rüzgar yavaşça onları okşadı, salladı ve hepsinin üzerindeki ince ve sarı tozu üfürdü. Bu sayede birbirlerini ziyaret ettiler. Birbirlerine hediyeler verdiler.

Bizim başağımız gayet güzelleşmişti. Bir hayli küçük çiçeği vardı. Bütün küçük komşularını seviyor, arkadaşları da onu seviyordu. Her biri kendisine küçük toz tanesi vermişti. Onları dikkatle saklıyordu ve kendisine ne büyük hediye verildiğinin farkına varıyordu. Artık bütün küçük çiçekleri dökülmüş, fakat artık çiçeklerin yerine vaktiyle kendisinin olduğu gibi küçük buğday taneleri husule gelmişti. Kendi kendine “bunlar ne kadar güzel” dedi ve her zamankinden daha fazla çalıştı. Onlara yiyecek aradı. Küçük taneleri daha fazla büyümeye başladı. Nihayet güzel bir yaz günü, sıcak bir güneş ışığı büyük buğday başağını okşadı ve ona yavaşça dedi ki “iyi çalıştın, cesaretli ve kuvvetli oldun mükafata layıksın, beraberinde getirdiğin bütün buğday tanelerini gördün mü? Artık bunları bırakacaksın, şimdi onlar da kendi başlarına çalışacak ve senin başladığın işte devam edecek bir hale geldiler. Sen öleceksin ama küçük tanelerin yine iade-i hayat edeceksin” bunun üzerine başak vazifesini yapmış olmaktan, güzel çalışmaktan memnun olarak kesilmeye ve tanelerinin alınmasına razı oldu.

Ek: 5. Harf benzetmesi

قازلره و اوردكاره دائر مصاحبه .
چوجوقلر بر چيزكيدنه قاز يابارلر :

Ek: 6. II. Meşrutiyet Döneminde Bir Mağazanın İlköğretim ve Anasınıfları İçin Malzeme Listesi

Abdi İpekci
Dersaadet, _____ Constantinopel
İstanbul-Bahçekapı
Celal Bey Hanı Altında Numara 8
Oyuncak ve Tuhafiye Pazarı
Abdi İpekçji
Bagtche Kapu
Constantinaopel

Ana mektepleri ve sair mektepler için fûruhat edilmek üzere mağazamızda mevcut veyahut Avrupadan getirmekte olduğumuz eşyanın hülasa suretinde mukarreratını müşair posta.

Kız çocuklarına mahsus her nev el işleri
Katavalar
Her nevi hayvanat takımları
Örgü takımları
Biçki takımları
Kız çocuklara mahsus modistro takımları

Hayvanat-ı ehliye ve vahşiyeye levhaları
Fennî makine resimleri
Fabrikalardaki mesaiyi gösterir levhalar
Buhar makineleri
Elektrik makineleri
Elbisesi soyulup giydirilebilir her boy bebek
Lokomotifler
Şimendifer takımları
Otomobil araba vesaire
Resim defterleri
Sulu boya resimleri için takımlar
Duvar levhaları Bebekler üzerine elbise biçmek ve dikmek için takımlar
Mobilya takımları
Kağıttan mobilya takımları a'mal için takımlar
İnşaat takımları (Tahtadan ve taştan ma'mul)
Doğramacı vesaire takımları
Eşkal-i hendesiye takımları
Mühendis alat ve edevatı
Perkar takımları
Delikli mukavvalardan saat vesaire i'mal etmek için takımlar
Bu takımlar için çubuk ve boncuk vesaire
Judegi takımları
Hokey oyunu takımları
Deniz hayvanatı
Kimyahanelerde, hikmethanelerde müzelerde istikmal edilebilecek mestur alat ve edevat
Ana sınıflarına mahsus her nevi oyun tertibatı
Vesaire vesaire

Ek:7. 1952 programında yer alan sağlık fişi

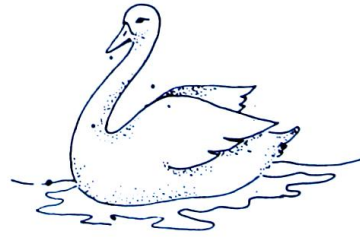
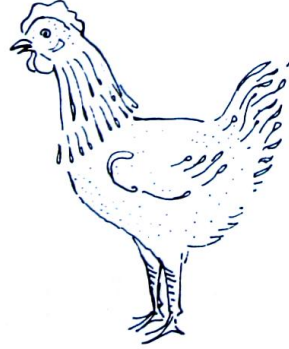
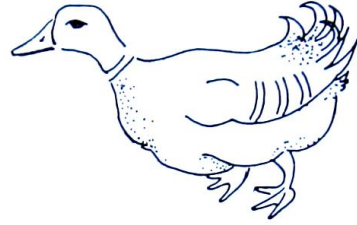
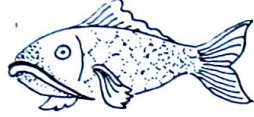
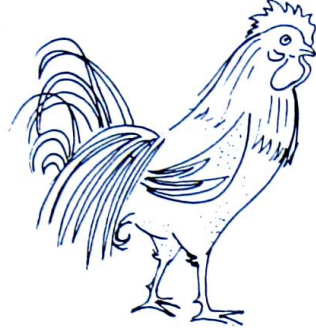
KAYIT VE SAĞLIK FİŞİ (İlk sahife)

No :				Kayıt tarihi:		
Adı :				Çıkış tarihi:		
Doğum tarihi:						
Ev adresi :			Tel:			
Anne adı ve işi:		İş adresi:		Tel:		
Baba adı ve işi:		İş adresi:		Tel:		
Geçirdiği hastalık	Yaş	Aşılar, serumlar	Senesi	Özel durum:		
Boğmaca		Çiçek				
Çiçek		Tifo				
Difter		Difteri				
Kabakulak		Tetanoz				
Kızamık		Bağmaca				
Kızamıkçık		Kızıl				
Kızıl		Verem				
Romatizma						
Su çiçeği						
Tifo						
Zatürree		Aile doktoru:				
Zatülcenp		adres:				
		Tel:				
SAĞLIK MUAYENELERİ (Fişin arkası)						
No. :		Adı:				
	1950-51	1951-52	1952-53	1953-54	1954-55	Mülâhazalar
Boy						
Kilo						
Görme						
İşitme						
Burun						
Boğaz						
Kusur ve arızalar						
Sene içinde geçirdiği hastalık						

Ek: 8. 1989 anaokul kılavuzunda yer alan okuma yazmaya hazırlık çalışması

Ek: 17 KÜMESTE YAŞAYAN HAYVANLARI BUL, BOYA

Not: Aıştırma sınıftaki çocuk sayısı kadar çoğaltılır.

Ek: 9 1989 Programı Kayıt Gözlem Formları

**4 - 5 YAŞ (49 - 72 AY) ÇOCUĞUNUN ZİHİN GELİŞİMİ GÖZLEM
KAYIT FORMU**

ÇOCUĞUN

ADI :

SOYADI :

GÖZLEM YAPAN :

GÖZLEM TARİHİ :

DAVRANIŞLAR

49 - 60 AY

	Henüz Görülüyor	Bazen	Her Zaman
1. İlgi duyduğu bir olay ya da obje üzerinde dikkatini 10 - 15 dakika sürme.			
2. Vücudun kısımlarının işlevlerini söyleme.			
3. Çevresindeki eşyaların ne işe yaradığını söyleme.			
4. Çevresindekilerin ne iş yaptığını söyleme.			
5. Şekiller arasındaki benzerliği bulup söyleme.			
6. Aynı rengin tonlarını sıraya dizme.			
7. Bütüne bakarak 5 - 10 parçayı birleştirme.			
8. Beşe kadar aynı sayıda ayrı objeleri eşleştirme.			
9. Objeleri biçimine göre sıraya dizme (Uzundan kısaya-kalından inceye vb.)			
10. Objeleri hacmine göre sıraya dizme.			
11. Objeleri miktarına göre sıraya dizme.			
12. Kendisine gösterilen üç objeden saklananın adını söyleme.			
13. Tanıdığı bir objenin resmindeki eksiklikleri tamamlama.			
14. Kendisine gösterilen 6 resmin içinden benzemeyeni gösterme.			
15. Karşılaştığı güçlükleri deneyerek çözme.			
16. Birbirleriyle ilişkisi olmayan 3 emri verildiği sıraya göre yerine getirme.			
17. Dört rakamı söylendiği sırada sayma.			
18. Söylenen 3 - 4 kelimelik cümleyi tekrar etme.			

Ek: 10. 1989 programında amaç ve davranış gösterme çizelgesi

2 – Zihin Gelişimi:

49 - 60 AY

Öğrendiklerini hatırlayabilme.	PROBLEM çözebilme.	Akıl yürütebilme.	Olaylar ve nedenler arasında ilişki kurabilme.	Kendini ve çevresindekileri algulayabilme.	Belli bir obje ve uyarıcı üzerinde dikkatini toplama.	AMAÇLAR
						DAVRANIŞLAR
				X	X	1. İlgi duyduğu bir olay ya da obje üzerinde dikkatini 5 - 10 dakika sürdürme.
X		X	X	X	X	2. Vücudun kısımlarının işlevlerini söyleme.
X		X	X	X	X	3. Çevresindeki eşyaların ne işe yaradığını söyleme.
X		X	X	X	X	4. Çevresindekilerin ne iş yaptığını söyleme.
X		X	X	X	X	5. Şekiller arasındaki benzerliği bulup söyleme.
X		X	X	X	X	6. Aynı rengin tonlarını sıraya dizme.
X	X	X	X	X	X	7. Bütüne bakarak 5 - 10 parçayı birleştirme.
X	X	X	X	X	X	8. Beşe kadar aynı sayıda ayrı ayrı objeleri eşleştirme.
X		X	X	X	X	9. Objeleri biçimine göre sıraya dizme. (Uzundan kısaya, kalıncıdan inceye vb.)
X		X	X	X	X	10. Objeleri hacmine göre sıraya dizme.
X		X	X	X	X	11. Objeleri miktarına göre sıraya dizme.
X	X	X	X	X	X	12. Kendisine gösterilen üç objeden saklananın adını söyleme.
X	X	X	X	X	X	13. Tanıdığı bir objenin resmindeki eksiklikleri tamamlama.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Sibel ATLI

Doğum Yeri : Başkale

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi
Öğretmenliği Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları
ve Öğretimi Programı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel/Sanatsal Faaliyetleri :

- 4. Okul Öncesi Öğretmenliği Öğrenci Kongresi
- YYÜ. BAPB. 2010 – SOB- YL094 nolu projesi
- Okulöncesi Eğitimde Program Semineri (Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü)
- Okuma – Yazmaya Hazırlık ve Türkçe Etkinlikleri Semineri (Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü)
- Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi Çalışmayı (MEB – UNICEF)

İş Deneyim

Çalıştığı Kurumlar : Halime Hatun Anaokulu / Gevaş (2005-2008), Van Türk
Eczacılar Birliği İ.Ö.O (2008-...)

İletişim: E-Posta Adresi : sibel.atl@gmail .com

Tarih: 25.04. 2011